VATTENRÄTTS-FÖRORDNINGEN

JEMTE I SAMMANHANG DERMED UTFÄRDADE FÖRFATTNINGAR

Med
förklaringar ur autentiska källor
samt
hänvisningar och sakregister

Utgifna
af
G. B. A. Holm och **O. Bergius**

Stockholm, 1882
P. A. Norstedts & Söners Förlag
Kongl. Boktryckeriet. P. A. Norstedt & Söner.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken digitaliserades i juli 2009. Sidorna har scannats i 600 dpi svartvitt TIFF G4 och presenteras på webben i 150 dpi gråskala.

Inledning. Sedan, under handläggning af den åt nya lagberedningen jemlikt faststäld instruktion öfverlemnade frågan om ordnandet af de privaträttsliga förhållandena emellan jord- och strandegare eller andra i afseende å vattens afledande och begagnande, beredningen i afgifvet förslag till förordning angående torrläggning af jord behandlat den del af ämnet, som, vanligen betecknad med benämningen den defensiva vattenrätten, afser undanrödjande af de skadliga verkningar eller hinder emot jords odling, hvilka vållas af vattensamlingar på eller nära invid jordytan, så företog beredningen till behandling de återstående delarne af det förelagda ämnet eller den grupp af lagbud, som plägar benämnas den lukrativa vattenrätten och har till föremål vattnets tillgodogörande för allmänt eller enskildt nyttiga syften. Enligt instruktionen var, såsom redan är antydt, beredningens uppdrag inskränkt till afgifvande af förslag till sådana stadganden inom vattenrättens område, hvilka äro af civilrättslig natur. Vid ärendets handläggning visade sig dock nödvändigt att jemväl taga hänsyn till den administrativa rätten. I många hänseenden så väl hvad jords torrläggning angick som ock beträffande de lukrativa anläggningarna och i synnerhet timmerflottningen befunnos de civilrättsliga och de administrativa bestämmelser, hvilka erfordrades för att ordna dithörande förhållanden, så nära beröra och ömsesidigt betinga hvarandra, att någon verklig följdrigtighet eller fullständighet ej kunde ernås med mindre att jemväl de administrativa frågorna företogos till handläggning gemensamt med Vattenrättsförordningen m, m, lii Vattenrätten. Inledning. de civilrättsliga. Af sådan anledning fann, på framställning af beredningen, kongl. maj:t skäligt förklara, att, för beredande af nödig öfverensstämmelse emellan stadgandena i ämnet, beredningen vore oförhindrad att afgifva förslag till sådana administrativa föreskrifter, som med de civilrättsliga bestämmelserna egde omedelbart sammanhang. Vidare öfverlemnades till beredningen riksdagens skrifvelse den 10 Maj 1875, innefattande

anhållan, att kongl. maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej redan funnes men vore af behofvet påkallad, kunde utan förbiseende af strandegares och vattenverksegares rätt anläggas och begagnas, samt till riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet funnes erforderlig. Med skrifvelse den 31 Maj 1879 öfverlemnade beredningen till kongl. maj:t följande författningsförslag jemte dertill hörande motiv: *) 1:o) Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å lians grund. 2:o) Förordning angående allmän flottled. 3:o) Förordning angående allmän farled. 4:o) Förordning om tillägg till kongl. förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof. 5:o) Förordning angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka. 6:0) Förordning angående ändring i vissa delar af gällande fiskeristadga. 7:o) Kungörelse om förändrad lydelse af 58 § i gällande stadga om skiftesverket i riket. 8:o) Flottningsstadga. 9:o) Kungörelse angående tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning i vissa fall m. m. 10:o) Kungörelse angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled och vissa vattenbyggnader m. m. *) Beredningen, som ej funnit skäl tillstyrka, att i fråga om den s. k. ängs-vattningen några väsentliga ändringar eller tillägg skulle göras till de grunder, hvilka nu gälla i detta ämne och jemväl blifvit upptagna i förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, hade likväl ansett sig pligtig att utarbeta en särskild, till kongl. maj:t öfverlemnad promemoria, upptagande de bestämmelser, som, under förutsättning att beredningens åsigt om obehöfligheten deraf ej vunne nådigt godkännande, till äfventyrs kunde vid sidan af hvad beredningen föreslagit tjena till grund ör en författning i detta ämne eller åtminstone underlätta frågans bedömande.Vattenrätten. Inledning. m Med afseende å de särskilda hufvudfrågornas beskaffenhet och den deraf föranledda formella anordningen i förslagen, yttrar beredningen i nämnda skrifvelse: »Bland de privatsrättsliga frågorna träder i främsta rummet den om jordegares rätt att förfoga öfver det vatten, som befinnes å hans grund eller inom hans rågång. Denna rätt, hvars hufvudgrunder i nu varande lag återfinnas i 2Q kap. byggningabalken, har, såsom kändt är, inom den svenska lagstiftningen erhållit en utsträckning, hvartill i allmänhet lagstiftningen i andra länder ej erbjuder någon motsvarighet. Såsom allmän regel gäller från äldsta tider, att vattnet tillhör eller rättare får tillgodogöras af den, inom hvars rågång det befinnes, utan andra inskränkningar än som till följd af vattnets natur erfordras för bevarande af annans likartade rätt till samma vattendrag äfvensom för vattendragens bibehållande för de allmännyttiga ändamål, hvartill de af naturen äro lämpliga och behöfliga. Då nämnda grundregel icke är underkastad någon stridighet eller tvekan, har lagstiftningen följaktligen inom förevarande område till hufvudsaklig uppgift att närmare fastställa beskaffenheten af berörda inskränkningar i jordegarens rätt öfver det å hans grund befintliga vattnet och derigenom negativt åt samma rätt gifva nödig begränsning och bestämdhet. I enlighet med denna åsigt har beredningen i en författning, som till sitt innehåll närmast motsvarar 20 kap. byggningabalken i nu gällande lag, uppstält de civilrättsliga bestämmelserna angående betydelsen och omfånget af jordegares rätt öfver vattnet å hans grund samt hvad han, derest han vill för vattnets nyttjande anlägga vattenverk eller andra anstalter eller vattnet bortleda eller vattendrag eljest förändra, har att dervid iakttaga för att ej inkräkta på annans enskilda rätt eller förnärma sådana allmänna intressen, som äro med vattendragen förknippade. De allmänna grunderna för lösande af de kollisioner, som i nämnda hänseenden kunna uppstå, äfvensom vissa dermed sammanhängande processu-ella och exekutiva stadganden äro i denna författning liksom i nämnda kapitel af byggningabalken sammanstälda till ett helt. Bland de under nämnda kapitel förekommande bestämmelser, som bort med nya ersättas, äro äfven de, som stadga ansvar för olagligt uppdämmande af vatten genom underlåtenhet att uppdraga damlucka; och har den ansvarspåföljd, hvartill dylik förseelse ansetts böra föranleda, blifvit bestämd i en särskild författning. Derjemte har, till underlättande af vattenverks anläggning samt förekommande i möjligaste mån af uppdämningstvister, föreslagitsIV Vattenrätten. Inledning. ett tillägg till gällande skiftesstadga i syfte att möjliggöra egoutbyte i de fall, då någon, som för vattnets nyttjande har af nöden att uppdämma detsamma, skulle derifrån hindras af den omständighet, att annans mark kunde genom dämningen skadas. Bland de inskränkningar, som strandegaren i det allmännas intresse måste underkasta sig, äro de, hvilka för samfärdselns och varuforslingens behof måste åläggas honom, de mest i hans rätt ingripande. Tillvaron af segelled, båtled eller flottled, vare sig på grund af det för vår rätt egendomliga institut, som benämnes kungsådra, eller ock oberoende deraf, hindrar enligt gällande lag strandegaren från att i vattnet verkställa byggnader eller annorledes öfver

vattnet förfoga med den frihet, som eljest är förhållandet. På de ställen, der dylika kommunikationsleder i enlighet med hittills gällande lag kommit till stånd, har en ny lagstiftning i förevarande ämne hufvudsakligen till uppgift att fortfarande hålla dem fria från möjliga inkräktningar från strandegarens sida, och hithörande bestämmelser hafva, såsom redan är angifvet, sin rätta plats inom den grupp af lagstadganden, som afse att bestämma strandegarens rätt öfver vattnet å hans grund. Helt annat är deremot förhållandet när fråga uppstår att inrätta dylika kommunikationsleder i vattendrag, hvarest strandegaren dessförinnan ej varit underkastad de för ändamålet nödiga inskränkningar i sin rätt. Om nya stadganden äro behöfliga för att möjliggöra vattendragens användande för samfärdseln och varuforslingen i vidsträcktare mån än nu gällande lag medgifver, måste dessa stadganden, hvilka göra det nödigt att ålägga strandegaren ett ytterligare intrång i hans rätt, följaktligen anses till grund och syfte närmast jernförliga med redan gällande bestämmelser angående expropriation af jord eller lägenhet för allmänt behof och i likhet med dessa böra äfven i formelt hänseende såsom undantagslagar särskiljas från de lagbud, som bestämma det normala rättsförhållandet. I anledning häraf och då behofvet af ny lagstiftning i förevarande hänseenden i synnerhet hvad timmerflottningen angår ansetts vara trängande, har beredningen i främsta rummet i en särskild författning af civilrättslig natur intagit de allmänna grunderna eller vilkoren för allmän flottleds inrättande och begagnande äfvensom för verkställande af sådana nya anläggningar eller åtgärder, som vare sig i ny eller i äldre flottled äro för ändamålet nödiga och kunna på strandegares eller annans rätt inverka. Vidare hafva de i afseende å allmän farleds inrättande och dylik ledsVattenrätten. Inledning. v ordnande för samfärdseln nödiga bestämmelser af civilrättslig natur likaledes blifvit uppstälda i särskild författning. I sammanhang med de sålunda afhandlade frågorna har det ock visat sig nödigt att genom ett tillägg till expropriationslagen bereda en hittills saknad laglig möjlighet att i de fall, der för farled, flottled eller andra allmänna behof vatten måste bortledas ur dess naturliga bädd för att på annat ställe användas, men hinder mot bortledandet möter af enskild rätt öfver vattnet, åstadkomma den erforderliga vattenledningen, äfven om den enskilde rättegaren bestrider vattnets användande för i fråga varande ändamål. Strandegarnes fiskerättighet har, såsom bekant är, icke ingått bland föremålen för den behandling vattenrätten hos de föregående två komitéerna undergått. Beskaffenheten af det beredningen lemnade uppdrag har ej heller föranledt till detta ämnes handläggning i sammanhang med förut omförmälda frågor i vidsträcktare mån än för så vidt bland de inskränkningar strandegaren måste vara underkastad bort upptagas jemväl den, att han ej eger omintetgöra andras fiskerätt, utan bör för fiskerinäringens bevarande lemna tjenlig vattenled öppen för fiskens upp- och nedgång. En allmän bestämmelse om strandegarens skyldighet i nämnda hänseende har följaktligen intagits bland öfriga civilrättsliga inskränkningar i strandegarens rätt. De närmare föreskrifterna, hvarest en dylik vattenled för fiskens gång bör finnas och huru den skall vara beskaffad, hafva ansetts böra framgent såsom hittills hafva sin plats i fiskeristadgans 2 kapitel. Detta kapitel har dock af sådan anledning och då deri ej vidare bort lemnas qvarstående de föreskrifter, som handla om ämnen, hvilka ej ega gemenskap med fisket, såsom flottled och vattenuppdämnings förekommande, bort underkastas en förändring af redaktionen till öfverensstämmelse med hvad beredningen i öfrigt föreslagit. Hvad strandegares rätt att uppföra fiskebyggnader angår, har den så till vida kommit under behandling, som följdrigtigheten fordrat, att fiskebyggnad, hvilken kan för allmänna eller enskilda intressen medföra menliga verkningar, bort i sådant hänseende likställas med hvarje annan vattenbyggnad. De administrativa föreskrifter, beredningen funnit ega oskiljaktigt sammanhang med förevarande ämnen, äro sammanförda i tre särskilda författningar, af hvilka en uteslutande afser timmerflottningens ordnande, och den andra innehåller åtskilliga bestämmelser, föranledda genom den förväntade nya lagstiftningen angående dikning och annan vattenafledning, samt fastställande ord-vi Vattenrätten. Inledning. ningen och grunderna för pröfning af frågor om tillstånd från det allmännas sida till vattenafledningsföretag i de fall, der allmänna intressen kunna derigenom lida förfång, samt den tredje innefattar vissa bestämmelser, föranledda af de föreslagna civilrättsliga stadgandena angående farleders öppnande, öfverbyggande af kungsådra och andra dermed sammanhängande eller likartade frågor. Det har legat i sakens natur, att det sistnämnda författningsförslaget hvarken kunnat eller bort göras så omfattande, att ämnet derigenom blifvit fullständigt uttömdt. Vid sidan deraf skulle redan befintliga föreskrifter komma att fortfarande gälla; och anser sig beredningen böre erinra derom, att, utöfver hvad beredningen föreslagit, särskilda bestämmelser torde erfordras angående beloppet af den ersättning, som bör

tilläggas de personer, åt hvilka förrättande af syner i mål rörande torrläggning, flottled eller farleder m. m. kommer att uppdragas.» Af omförmälda författningsförslag voro de med n:r l—5 betecknade af beskaffenhet att böra jemlikt 87 § regeringsformen behandlas och blefvo för det ändamål, nämnda § innehåller, underkastade granskning af högsta domstolen*); och sedan dessa fem förslag derefter blifvit inom justitiedepartementet öfversedda och i några delar ändrade, framlades de, jemlikt kongl. maj:ts i statsrådet den 31 December 1879 fattade beslut, till godkännande af 1880 års riksdag, som, med gillande af de flesta utaf hufvudgrunderna för förslagen, dock fann åtskilliga förändringar deruti nödiga. Med anledning af dessa utaf riksdagen beslutade förändringar afgaf högsta domstolen, som ånyo öfver förslagen hördes, följande yttrande: Ett bland de vigtigaste föremålen för den nya lagstiftningen angående vattenrätten, så vidt densamma angår anläggning eller ändring af vattenverk, var undanrödjandet af den procedur, som i fråga om förvärfvandet af rätt till vattenverks anläggning efter hand utbildat sig. Riksdagens beslut innefattar nu ett fastställande af denna procedur genom bestämmelser, hvilka äfven i afseende å formen föga tillfredsställa anspråken på enkelhet och klarhet. Ehuru det borde anmärkas, att genom det beslut, riksdagen i denna del fattat, ändamålet med den nya lagstiftningen angående vattenrätten blifvit i en väsentlig punkt förfeladt, ansåg likväl högsta domstolen, enär riksdagens beslut i denna punkt icke i något hufvudsakligt innefattade afvikelse från gällande rätt, sig *) I högsta domstolen företogs ärendet till slutlig behandling den 13 November 1879 i närvaro af Just.R:n Naumann, von Hofsten, von Segebaden, Svedelius, Östergren, Wedberg och Ryding. sakna full anledning att afstyrka nådigt bifall till riksdagens förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund; och lemnade högsta domstolen förslagen i öfrigt utan anmärkning. Den 30 December 1880 utfärdades författningarne i ämnet. För skiljaktigheterna emellan beredningens förslag, kongl. maj:t proposition samt de af riksdagen antagna och af kongl. maj:t sanktionerade författningarna redogöres vid de särskilda §§; men derjemte torde vara lämpligt att här meddela en kortfattad Jemförande öfversigt af de väsentligaste skiljaktigheterna jemte riksdagens behandling af de frågor, som dessa skiljaktigheter afse. Förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund. I fråga om rättigheten att uppdämma vatten å annans mark (6 §) ansåg beredningen, att vattenverksegare borde kunna förvärfva en sådan rättighet derigenom, att dem lemnades öppet att påfordra egoutbyte, för hvilket ändamål beredningen föreslog ett stadgande i denna § äfvensom förändrad lydelse af 58 § skiftesstadgan; men i följd af anmärkningar inom högsta domstolen uteslöts berörda stadgande i kongl. maj:ts proposition, som innefattar ett ovilkorligt förbud mot anläggning af vattenverk, hvarigenom skada komme att förorsakas å annans mark. Vid ärendets första behandling i lagutskottet förordade dess fleste ledamöter (i utlåtande n:r 12) bifall till den kongl. propositionen, som jemväl godkändes af andra kammaren; men åtskillige af utskottets ledamöter reserverade sig och föreslogo, att, om endast ouppodlad jord genom uppdämning sattes under vatten eller deraf skadades och skadan pröfvades vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vunnes, uppdämning finge ske emot ersättning med högsta skäliga bolopp till den, som skadan lede, efter domstols bepröfvande. Första kammaren antog för sin del den lydelse, som § sedermera i förordningen erhöll och som innefattar, att i fall jord, som kan genom uppdämning sättas under vatten eller deraf skadas, är af den beskaffenhet, att den genom uppdämningen derå skeende skada pröfvas vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes, uppdämning må kunna ske emot ersättning motsvarande fulla värdet och hälften derutöfver. I anledning af kamrarnes olika beslut uppgjorde utskottet ett sammanjemkningsförslag, enligt hvilket uppdämning skulle mot ersättning till fulla värdet och hälften derutöfver kunna ske endast då ett vattenverk pröfvades vara till väsentligt gagn för orten och antingen den jord, hvarå uppdämning skedde, vore af den beskaffenhet, att densamma enligt gällande skiftesstadga vore att anse såsom afrösningsjord, eller ock den genom uppdämningen å jorden skeende skada blefve synnerligen ringa mot den nytta, som af uppdämningen skulle vinnas. Detta sammanjemkningsförslag lyckades dock icke tillvinna sig bifall af första kammaren, som vidhöll sitt förra beslut, hvilket derefter jemväl af andra kammaren antogs. Beträffande den s. k. mindre kungsådran innehåller beredningens förslag likasom kongl. maj:ts proposition (7 § 3 mom.) det stadgande, att vattenled, som för fiskens gång bör finnas, efter ty derom särskildt är stadgadt, skall lemnas från byggnad och stängsel fri; hvaremot riksdagen under åberopande deraf, att berörda stadgande icke förut varit i civillag infördt, beslöt att stadgandet borde utgå. Den större kungsådran (8 §) skulle — så framt den ej vore

annorledes bestämd — beräknas, enligt beredningens förslag »till en tredjedel af vattendragets bredd vid det vattenstånd, hvilket infaller midt emellan det högsta och det lägsta, som vanligast förekommit under de sista tio åren», samt enligt kongl. maj:ts proposition »till en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd.» Lagutskottet föreslog (i utlåtande n:r 12), att orden »efter de sista tio årens medelvattenstånd» borde ur § uteslutas, enär, enligt utskottets tanke, icke någon närmare utöfver hvad förut gällande lag stadgade gifven allmän bestämmelse om beräkningen af kungsådra skulle vara praktiskt tillämplig på alla de olikartade vattendrag, hvari sådan ådra förekommer. Deremot föreslogs i afgifna reservationer, att kungsådran skulle beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd »vid vanligast förekommande lågt vattenstånd»; och i enlighet härmed fattade riksdagen sitt sedermera af kongl. maj:t sanktionerade beslut. Angående den procedur, som skulle komma att föregå byggande af vattenverk, ansåg beredningen sig icke böra föreskrifva någon ovilkorlig och preklusiv förundersökning, utan innehåller beredningens förslag i 10 §, att den, som vill företaga dambyggnad, skall derom gära anmälan hos konungens befallningshafvande, hvilken låter denna anmälan intagas i länskungörelserna med erinran till en hvar, som anser sig kunna af byggnaden lida men, att, om han aktar nödigt, sin rätt vid domstol eller eljest i laga ordning bevaka; i 11 §, att om någon vill öfverbygga eller eljest genom byggnad till djup eller läge förändra vattenled eller ådra, tillstånd från det allmännas sida till byggnaden skall sökas hos konungens befallningshafvande; sanat i 12 §, att om den, som ämnar bygga vattenverk, vill bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt, så är han berättigad att sin talan på förhand instämma och å den talan få pröfvadt huru byggnaden må inrättas, så att andra parten ej förnärmas. Kongl. maj:ts proposition är affattad i enlighet med beredningens förslag. Lagutskottet, som ansåg att den uti 10 S föreskrifna anmälan hos konungens befallningshafvande vore öfverflödig samt endast skulle förorsaka dambyggare onödigt besvär och kostnad, hemstälde (i utlåtande n:r 12), att denna § mätte utgå, men att 11 och 12 §§ måtte godkännas. Denna hemställan bifölls af andra kammaren, hvaremot första kammaren i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en af åtskillige ledamöter inom utskottet afgifven reservation antog den lydelse af 10 §, som genom förordningen blef upphöjd till lag och hvarmed åsyftades att hufvudsakligen bibehålla hittills gällande stadganden för anläggande eller förändrande af damverk och att få uppdäm-ningsfrågan före eller vid anläggningen definitivt afgjord. Sedan derefter ett af utskottet afgifvet sammanjemkningsförslag blifvit af första kammaren afslaget, biträdde andra kammaren det af första kammaren förut i frågan fattade beslut.Vattenrätten. Inledning. ix Förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka. Enligt kongl. maj:ts med beredningens förslag öfverensstämmande proposition skulle den i denna förordning stadgade ansvarsbestämmelse tillämpas i två särskilda fall nemligen a) om damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, olofligen hålles stängd under tid då den skall öppen lemnas; och b) om någon olofligen håller damlucka stängd då vattnet stiger öfver faststäldt märke. Propositionen tillstyrktes af lagutskottet och bifölls af andra kammaren; hvaremot första kammaren godkände en inom utskottet afgifven reservation, hvari med erinran, att underlåtenhet i förstnämnda fall icke rimligtvis borde medföra ansvar så framt icke skada skedde, föreslås, att stadgandet måtte erhålla följande lydelse: »Håller någon damlucka olofligen stängd, då vattnet stiger öfver faststäldt märke, eller bryter någon mot andra om hushållningen med eller framsläppandet af vatten gifna föreskrifter, och varder skada derigenom vållad, böte» etc. Detta beslut biträddes omsider af andra kammaren, sedan första kammaren förkastat ett af utskottet framlagdt sammanjemkningsförslag, hvari skilnad i bötespåföljden bestämmes för de olika fall, att skada icke skedde eller att skada annan tillskyndades. l motiven till förslaget om ändring i vissa delar af fiskeristadgan yttrar beredningen: »Då i den föreslagna, emot 20 kap. byggningabalken svarande vattenrättsförordningen blifvit upptagna allmänna föreskrifter så väl om de inskränkningar i strandegarens rätt, som härleda sig från det allmännas fordran att kungsådra, farled och flottled skola hållas öppna, som ock angående enskildes rätt att uppdämma vatten, har det synts följdrigti-gast att ur fiskeristadgan borttaga allt hvad den innehåller rörande dessa ämnen, så att nämnda stadga uteslutande afser fiskerinäringen. På grund häraf och jemte det åt 2 kap., hvilket således numera skulle afse allenast den för fiskens gång i vattnet nödiga led, gifvits en dermed öfverensstämmande rubrik, hafva 11, 13, 14, 15 och 30 §§ erhållit ny lydelse, dervid dock förra innehållet, så vidt fråga är om fisket, blifvit i allt hufvudsakligt lemnadt

oförändradt, enär en revision af grunderna för samma stadganden, om än, såsom det vill synas, i vissa hänseenden påkallad, ej legat inom det beredningen gifna uppdrag.» Då i fråga varande ärenden förekommo till slutligt afgörande i statsrådet den 30 December 1880*), afgaf i anledning af berörda förslag chefen för civildepartementet (till hvars föredragning detta likasom öfriga administrativa författningsförslag hörde) följande yttrande: »Sedan uti den under denna dag utfärdade nya vattenrättsförordnin-gen blifvit, i enlighet med riksdagens beslut vid 1880 års riksdag, uteslutet ej mindre allt, som afsåg särskild vattenled för fiskens gång än äfven de stadganden angående tillstånd till öfverbyggande af kungsådra, hvilka, ehuru nu förekommande i 1852 års fiskeristadga, blifvit, såsom innefattande undantag från allmänna lagens föreskrifter, af nya lagberedningen intagna i förslaget till vattenrättsförordning, torde, om än tvekan kan uppstå, huruvida alla de föreskrifter i fiskeristadgan, hvilka ej öfver- *) Af detta protokoll har utgifvaren med kongl. maj:ts nådiga tillstånd erhållit del.x Vattenrätten. Inledning. ensstämma med vattenrättsförordningen, fortfarande skola anses gällande, åtminstone de bestämmelser i nämnda stadga, hvilka icke ega någon motsvarande föreskrift i vattenrättsförordningen, alltjemt ega gällande kraft. Att detta varit riksdagens afsigt, synes kunna slutas af hvad riksdagens i ämnet aflåtna underdåniga skrifvelse innehåller. Af densamma framgår nemligen, att riksdagen dels ansett öfverflödigt att i vattenrättsförordningen upptaga stadganden, som qvarstå i fiskeristadgan, dels funnit hittills gällande föreskrifter för anläggande eller förändring af damverk böra hufvudsakligen bibehållas allenast med några tillägg. Om än, oaktadt riksdagens berörda förklarande, behofvet att åtminstone i formelt afseende omarbeta de §§ i fiskeristadgan, hvilka blifvit af beredningen föreslagna att ändras, ej upphört, skulle dock det med beredningens förslag åsyftade ändamål derigenom icke vinnas. Vid sådant förhållande och då jag inom kort ärnar att for Eders kongl. maj:t framlägga förslag om tillsättande af en komité för omarbetning af fiskeristadgan i dess helhet, synes lämpligast vara, att, intill dess denna omarbetning kommer att företagas, nu i fråga varande bestämmelser i samma stadga lemnas oförändrade; och hemställer jag derföre i underdånighet, att förslaget till förordning angående ändring i vissa delar af gällande fiskeristadga icke för närvarande må till någon vidare åtgärd föranleda.» Vidkommande förslaget till kungörelse om förändrad lydelse af 58 § i gällande stadga om skiftesverket i riket hemstälde chefen för civildepartementet, att samma förslag, i följd af den lydelse, 6 § i vattenrättsförordningen erhållit, måtte få anses hafva förfallit. Öfver förslagen till flottningsstadga samt till kungörelse angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled och vissa vattenbyggnader m. m. afgåfvos utlåtanden af kammarkollegiet och konungens befallningshafvande i samtliga länen; hvarjemte skogsstyrelsen meddelade yttrande öfver förslaget till flottningsstadga. Uti sistnämnda förslag hade beredningen, i fråga om sättet för flottningens ordnande inom allmän flottled, öfvergifvit det af första vatten-rättskomitén omfattade oktrojsystemet och i stället, i likhet med den senare komitén, byggt sitt förslag på grundsatsen, att de flottande anses bilda en förening, som ombestyr flottningen — gemensam flottning. Mot denna grundprincip för förslaget framstäldes icke några anmärkningar, liksom myndigheterna i allmänhet uttalade sin tillfredsställelse med förslagets bestämmelser. I sitt till statsrådsprotokollet afgifna yttrande förklarade chefen för civildepartementet, att han äfven för egen del funnit sig böra i allt väsentligt godkänna beredningens förslag, och att de ändringar, som blifvit vidtagna, vore endast några få och af mindre vigt samt föranledda antingen af myndigheternas anmärkningar eller af den förändrade lydelse, som, i enlighet med riksdagens beslut, några §§ i förordningen om allmän flottled erhållit. Slutligen må anmärkas, att under den 31 December 1879 utfärdats nådig kungörelse angående vissa vilkor för tillstånd från det allmännas sida, till vattenafledning m. m.; men denna kungörelse, som föranledts af lagen om dikning och annan afledning af vatten, lärer icke kunna hänföras till förevarande grupp af författningar och har derföre här icke intagits. KONGL. MAJ:TS NÅDIGA FÖRORDNING om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund; gifven Stockholms slott den 30 December 1880. Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt att, med upphäfvande af 17 kap. 4 § samt 20 kap. byggningabalken; förordningarna den 3 September 1755 angående rätt dag till damluckas öppnande och den 23 Augusti 1851 angående ändring för vissa orter af stadgandet om tiden, då damlucka skall vara öppnad; kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1815 angående tiden för vattendämning om hösten m. m.; hvad i kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående ändring i föreskrifterna rörande vilkoren för mjöl- och sågqvarnars anläggande m. m. så ock i andra författningar stadgas

derom, att vid inrättande af vattenverk skall genom föregående undersökning utrönas, huruvida medelst uppdämning eller vattnets begagnande i öfrigt skada tillskyndas annan; samt kongl. brefven den 17 April 1828 om mjöl- och sågqvarnas anläggning i Lappmarkerna och den l Juni 1849 angående anläggning och utrifning af anstalter för ängsvattning; äfvensom med ändring af hvad andra lagens rum och författningar innehålla mot denna förordning stridande, stadga som följer:*) *) I afseende å den af beredningen föreslagna ingress — som jemväl innehåller, att förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § byggninga-2 Vattenrättsförordningen, l §. l §• En hvar eger att det vatten, som å hans grund linnes, sig tillgodogöra, så vidt ej här nedan eller eljest i lag annorledes stadgas. Om rågång i vattendrag, se jordabalken 12 kap. 4 §*) Örn skyldighet att hålla öppen allmän farled, se denna förordning 7 §, samt kungsådra, se ibm 8 § och fiskeristadgan den 29 Juni 1852 2 kap.**) Ur motiven: »Genom i fråga varande förordning, för hvars särskilda bestämmelser beredningen nu går att redogöra, är icke någon ändring-gjord i 12 kap. 4 § jordabalken af 1734 af års lag. Till den s. k. vattenrätten höra ej egentligen stadgandena rörande rätt till den grund, hvarå vattnet finnes; och såsom hufvudsakligen ett sådant stadgande torde nyss nämnda lagrum angående rågång i vattendrag böra anses, ehuru balken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka skulle upphäfvas — anmärkte högsta domstolen, att då den ansvarsbestämmelse, hvilken vore afsedd att träda i stället för stadgandet i nämnda förordning, icke före^ komme i förslaget till förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund utan i förslaget angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka, det syntes mindre lämpligt, att förstnämnda förordning förklarades upphäfd genom den nu i fråga varande förordningen. *) Denna § lyder sålunda: Ar å, sjö, eller sund, sidolångs byar emellan; egen då halft hvardera. Ligger holme midt uti insjö eller ström; vare lag samma. Ligger den ettdera landet närmare; hafve den holme, som vatten eger, efter rågång och bya skilnad. Flottholme hafve han, som den vid land sitt fäster. Kan insjö, eller en del deraf, till äng växa; ege hvar äng eller land, efter ty, som han i sjön rådande varit. Ligger by vid ändan, eller å sido vid stora sjöar; ege då i sjö eller holme efter rågång och bolstad sin. Hafver någon urminnes häfd på utholmar, fisken eller fiskeskär; då eger han den rätt oqvald behålla. Om kungsådra i sjöar och strömmar urskils i byggningabalken. **) Detta kap. lyder sålunda: Om Jcungsddra. 11 §. I hvarje elf, ström, å eller sund, skall kungsådra alla tider på året i det djup, att all fisk framkomma kan, hållas öppen till en tredjedel af vattnet, der sådan ådra af ålder varit, och hälften mindre, eller en sjettedel af vattnet, d,er ingen ådra af ålder varit, men fiske ofvanför ligger, eller flottled nyttjas, eller vattendämning, i brist af sådan öppning, kunde skada annans ofvanför belägna ägor. Likaledes skall, der ström eller å i hafvet eller i insjö utfaller eller från större vattendrag vidtager, lemnas sådan öppning att fiskens gång i djupaste ådran ej hindras. 12 §. I de öfverst mot Lappland samt finska och norrska gränserna belägna fisken må vattnet öfverstängas med så grofmaskade laxnät, att annan fisk än lax kan genomgå, dock att farled ej hindrad varder. 13 §. Kunna fiskebragder ej inrättas å båda sidor om kungsådra, då må ena hälften af vattnet intagas till fiskebyggnad och den andra lemnas öppen såsom kungsådra, om derigenom fisken ej hindras i sin gång och farled ej göres osäker. 14 §. Har man någon särskild rättighet för vattenverk eller fiske att stänga vattnet annorlunda, än nu om kungsådra sagdt är, njute sådan rättighet till godo; dock att i thy fall alla dammar skola, efter hittills gällande föreskrift, vara försedde med nödiga bottenluckor för den upp- och nedgående fisken. Eör andra vattenverk, som med behörigt tillstånd redan anlagde äro eller framdeles anläggas kunna, må ock, der så oundgängligen tarfvas och andre vattenverksägares rätt deraf ej förnärmas, kunna tillåtas att kungsådra öfverbygga, så framt det sker på sådant sätt att flott-eller farled, när den behöfves, utan betalning hålles öppen, samt fiskens upp- ochVacttenrättsförordningen, l §. 3 deraf ock framgår rätt till vattnet å samma grund såsom adpertinens till fastigheten. Vid sådant förhållande har det ej heller ansetts nödigt, att, på sätt i första vattenrättskomiténs förslag skett, särskildt besvara frågan huru vidsträckt rätt till källor, brunnar eller andra konstgjorda vattensamlingar eller stillastående vatten tillkommer den, å hvars grund de finnas. Denna rätt framgår med nödvändighet ur eganderätten till sjelfva vattenbäckenet. I viss mån annorlunda förhåller det sig med det rinnande vattnet, som ej kan qvarhållas å den grund, hvarå det uppsprungit eller förut samlats. Visserligen är äfven dylikt vatten, hvilket antagit karakteren af vattendrag, i viss mån en adpertinens till grunden, hvarå det finnes, men grundegaren kan ej bibehålla sin rätt till vattnet längre än det qvarstannar å hans grund, hvadan denna rätt egentligen inskränker sig dertill, att grundegaren får under vattnets lopp öfver eller förbi hans

egor göra sig detsamma till godo, hvarjemte det rinnande vattnets särskilda egenskaper föranleda dertill, att nämnda rätt begränsas ej mindre af den rätt, som tillkommer andre delegare i vattendraget^ än äfven af det allmänna bästa. Förordningens l §, hvilken afser att gifva en sammanträngd framställning af den allmänna rättsprincipen i ämnet, tillförsäkrar således den, som eger grunden, hvarå vattnet finnes, rätt att tillgodogöra sig detsamma, så vidt denna rätt ej är genom uttryckliga lagbud inskränkt. En sådan försäkran står i full öfverensstämmelse med förenämnda 12 kap. 4 g jordabalken och gäller jemväl om källor, brunnar och annat dylikt vatten, hvartill grundegaren har fullständigare rätt än till vattendragen. De i en del utländska lagstiftningar omständligt afhandlade frågorna om rätt att hemta vatten, sand eller is ur vattendrag, om bad-ning, tvätt, isbanor, rodd m. m. hafva veterligen hittills i vår rätt kunnat utan svårighet lösas med ledning af dess allmänna grunder, och några särskilda bestämmelser derutinnan torde således ej kunna anses behöfliga.» Uti högsta domstolen anmärkte: Just.R:n Naumann och Östergren, att det i denna § begagnade uttrycket: »tillgodogöra sig vattnet», kunde gifva anledning till den med förslaget visserligen icke åsyftade tolkningen, att jordegare endast skulle ega att, på sätt som kunde anses för honom medföra gagn, använda vattnet, men deremot vara förhindrad att bortleda och afhända sig vatten, äfven då sådant kunde ske utan skada för annan; och funno Just.Rrn den allmänna regeln för jordegarens dispositionsrätt öfver vattnet hafva erhållit ett lämpligare och fullständigare uttryck i de af föregående vattenrättskomitéerna i deras § l begagnade ordalag, enligt hvilka jordegaren hade att, med de i lag stadgade inskränkningar, »fritt nedgång ej hindras; äfvensom i smärre vattendrag, der farled ej underhållas kan, kungsådras öfverbyggande, såvida ofvanboende derigenom ej lida i sin rätt, vara med-gifvet, allenast höst och vår fiskens uppgång genom tjenlig öppning befrämjas. Uti så beskaffade smärre vattendrag, der något angeläget verk drifves, som i sträng torka har af nöden allt vattnet till sin drift, vare vid slik händelse tillåtet att igenstänga ådran hel och hållen. 15 §. Tvister om kungsådras rätta läge, öppnande eller stängande tillhöra allmän domstols upptagande och pröfning.4 Vattenrättsförordningen, 2 och 3 §§. råda» öfver vattnet inom sitt egoområde, helst detta uttryckssätt stode i öfverensstämmelse med de ordalag, som begagnades i 12 kap. 4 § jordabalken. 2 och 3 §§. 2 £. Går vattendrag emellan byar, hemman eller andra jordlägenheter, rnå ej ene strandegaren qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga, att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förfång. Om tillämpning häraf jemväl å annan inrättning till vattens nyttjande, se denna förordning 13 och 17 §§. Om den procedur, som skall föregå byggande af vattenverk, se ibm. 10 §. 3 g. Är strömfall så beskaffadt, att för dess tillgodogörande strandegarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, bjude då den, som bygga vill, den andre att gemensamt dammen bygga och nyttja; vill ej denne i byggnaden deltaga, vare ändock pligtig nödigt damfäste lemna, der rätten pröfvar sådant kunna ske utan synnerligt men och ersättning till fulla värdet gifves för mark, som af damfästet upptages, så ock för olägenhet, som eljest af byggnaden komma må. Fästes dam sålunda å ömse sidor af vattendraget, njute hvardera strandegaren lika lott i det vatten, som vid dammen samlas; och bestärnme, i brist af åsämjande, rätten, efter ty skäligt pröfvas, huru dammen byggas och hvarderas lott i vattnet uttagas må. Bygger endera ensam dammen, må honom ej förmenas att den andres lott i vattnet nyttja, intill dess denne, såsom nedan sägs, sin rätt gällande gör. Om den andre strandegaren sedermera äfven sjelf vill af dammen sig begagna, se denna förordning 4 §. I beredningens förslag äro dessa §>§ så lydande:Vattenrättsförordningen, 2 och 3 §§. 5 •2 g. »Går vattendrag emellan två byar eller hemman, må ej ene strandegaren qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förfång. Är strömfall så beskaffadt att för tillgodogörande deraf strand-egarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, bjude då den, som bygga vill, den andre att gemensamt dammen bygga och nyttja; vill ej denne i byggnaden deltaga, vare ändock pligtig nödigt damfäste lemna, der rätten pröfvar sådant kunna ske utan synnerligt men, och ersättning till fulla värdet gifves för mark, som af damfästet upptages, så ock för olägenhet, som eljest af byggnaden komma må. 3 g. Lägges dam å grund, som hörer båda strandegarne till, njute hvardera lika lott i det vatten, som vid dammen samlas; och be-stämme, i brist af åsämjande, rätten, efter ty skäligt pröfvas, huru dammen byggas och hvarderas lott i vattnet uttagas må. Bygger endera ensam dammen, må honom ej förmenas att den andres lott i vattnet nyttja intill dess denne, såsom nedan sägs, sin rätt gällande gör.» Ur motiven: »2 § innehåller en negativ bestämmelse rörande den rätt, hvarmed, då ständerna å ömse sidor om ett vattendrag tillhöra olika egare, den ene i förhållande till den andre eger att för ett visst ändamål tillgodogöra sig det öfver

hans grund flytande vattnet. Visserligen är det en allmän regel, att ingen får förnärma annan i hans rätt, men då, såsom i det här afsedda fallet, de ömsesidiga rättigheterna så nära ingripa i hvarandra, att en i allmänhet loflig åtgärd, som den ene strandegaren vidtager å sin grund, kan göra intrång i den motsatta strandens egares rätt, torde här ej böra saknas ett förklarande, att en sådan åtgärd ej får vidtagas. Då en återblick på våra äldre lagar säkerligen kan i väsentlig mån lätta uppfattningen af såväl 2 § som nästföljande gg, lemnas här en kort framställning af de med förevarande ämne närmare sammanhang egande äldre lagbuden. De fleste af landskapslagarne innehålla bestämmelser om qvarnar, hvilka jemte fiskeverk voro de enda af desse lagar kända vattenbyggnader. I fråga om rätt till anläggning af qvarn stadgar äldre Vestgötalagen, att, ehvad marken utgjordes af allmänning eller vore för byn samfällig, den egde qvarnställe, som derstädes först byggde. Ingen fick så bygga, att skada derigenom tillfogades annans tomt, åker, äng eller väg, ej heller äldre qvarn eller fiskeverk. Vid qvarnbyggnader i all-männingsvatten, hvars andra strand egdes af annan person, var det tillåtet att öfverbygga två tredjedelar af vattnet, men en tredjedel borde lemnas öppen. Rättighet att erhålla damfäste å annans motsatta strand förefans ej, utan skulle under nyss nämnda förhållanden sådan rätt för-värfvas med iakttagande af enahanda formaliteter, som för öfverlåtelse6 Vattenrättsförordningen, 2 och 3 §§. af annan fast egendom voro stadgade. Likaså borde, der någon byggde qvarn å egen mark samt motsatta sidan utgjordes af allmänning, som tillhörde annan by, rätt till damfäste köpas af dem, hvilka egde jorden i samma by. Den, som byggt qvarn i allmänningsvatten, egde att begagna sig deraf så länge virket i byggnaden ej blifvit angripet af röta, hvaremot, i händelse qvarnen ej begagnats under tre vintrar samt trävirket var ruttet, hvem helst bland allmänningsintressenterna, som ville, egde att tillegna sig den. Jemväl i ett annat fall kunde den, som byggt qvarnen, gå miste derom. Var nemligen qvarnen anlagd å allmänning — i hvilken händelse samtlige egarne af allmänningen vore pligtige att på derom af den byggande framständ begäran utlägga väg för honom till qvarnen — blef, derest denne försummat att framställa sådan anhållan samt marken omkring qvarnen vid företaget skifte tillföll annan person, qvarnen »onyttig» för egaren, d. v. s. han kunde ej fordra att få taga väg öfver annans egor för att komma till qvarnen. Den yngre Vestgötalagen, hvars bestämmelser i ämnet i öfrigt äro lika med de ofvan omförmälda, innehåller derförutom ett stadgande, som begränsar rättigheten till qvarnanläggningar derhän, att byggnaden borde bortföras, derest grannarne det yrkade och aftal med dem ej kunde träffas. Utförligare föreskrifter i ämnet förekomma i Ostgötalagen. Förutom förbudet att bygga qvarn så, att annans åker eller äng derigenom lede skada, stadgades, att den, som bodde ofvan, skulle så bygga att han ej undanhölle dem qvarnvatten, hvilka bodde nedanför, liksom ock desse ej fingo bygga till men för de ofvan liggande, utan skulle den ene råda öfver den andres damlucka, d. v. s. ega rätt att till förekommande af skada draga upp damluckan. Till strömmens midt egde en hvar strandegare bygga. Funnos flera forsar, egde den strandegare företräde att bygga, hvars qvarn ej komme att lända annan till skada; och kunde äldre verk, som led skada genom nya anläggningar, påkalla utrifning deraf. Var qvarnställe fleres gemensamma tillhörighet och ville ej alla egarne taga del i qvarnbyggandet, egde den vitsord, som önskade bygga. Dock ålåg det denne att stämma dem, som ej ville bygga, och bjuda dem bygga med honom samt, derest deltagande vägrades, söka dom på rättigheten att bygga. Sedan sådan dom erhållits, kunde öfrige delegare i qvarnstället fordra deltagande i qvarnens nyttjande allenast under vilkor, att full godtgörelse lemnades den som byggt för kostnad och arbete. Svealagarnes bestämmelser i ämnet äro i de flesta fall nästan ordagrannt öfverensstämmande sins emellan. Bland stadgandena i Uplandslagen märkes, att, derest qvarnställe var beläget emellan byar, hvarje by egde halfva qvarnstället så långt byns egor sträckte sig; att qvarnställe, som vore beläget inom by, skulle delas efter öre och örtug så, att en hvar finge lott deri efter som han egde del i tomt, åker och äng; samt att, om två eller tre qvarnställen lågo inom by, de skulle delas efter markland, hvarefter en hvar egde bygga eller låta qvarnstället ligga nere. Vidare meddelas förbud att bygga till skada för annans åker eller äng eller för ofvan belägen qvarn; och skulle, derest sådan skada befanns ega rum, byggnaden utöfvas. Huru förfaras skulle då gemensamt qvarn-^attenrättsförordningen, 2 och 3 §§. 7 ställe ej kunde delas, men allenast någon af delegarne ville bygga, nämnes ej, liksom det ej heller talas om rättighet att å motsatta stranden erhålla damfäste. I Södermannalagen finnes föreskrifvet, att, om rinnande vatten, hvarest qvarnar kunde byggas, tillhörde en by, det borde skiftas efter rätt delningsgrund. Vitsord tillkom den, som ville bygga; och skulle, derest han gifvit eller kunde gifva de öfrige anvisning på annat qvarn-stälie, hans

byggnad stånda oqvald. Fanns ej annat qvarnställe att anvisa, borde byggnaden skiftas emellan alla, när sådant af dem påkallades samt ersättning i penningar lemnades åt dem som byggt. Magnus Erikssons landslag upptager de flesta af Uplandslagen stadganden äfvensom Östgötalagens bestämmelser om huru förfaras skulle då flera forsar funnos, så ock angående äldre qvarnverks företräde framför yngre samt skyldighet att vid uppdämning taga hänsyn till ofvan och nedan liggandes rätt, i hvilket sistnämnda afsseende föreskrift meddelades om förpligtelse för dammens egare att sjelf draga upp sitt stigbord. För det fall åter, att flere egde qvarnställe till sammans och en ville bygga, men ej alla, innehåller landslagen, att den hade vitsord, som ville bygga; dock ålåg det honom att stämma de öfrige och bedja dem bygga med honom, hvarefter, i händelse de vägrade, han skulle taga dorn på rättigheten att bygga. Sedan egde han hafva qvarnen till dess han deraf uppburit så mycket som han å qvarnen kostat. Den äldre landslagens bestämmelser äro med allenast några mindre betydande afvikelser upptagna i Kristoffers landslag. Uplandslagens ofvan omförmälta stadgande för det fall, att qvarnställe var beläget emellan byar, hvilket återfinnes i 26 byggningabalken af Magnus Eriksons landslag, blef i Kristoffers landslag 33 byggningabalken återgifvet sålunda: »Nu kan mölnostadir bolstada mellan liggia, hafvi halfvan mölnostad hvar bolstadir, swa långt som hans byalandh ligger.» I fråga om rågång i vatten och deraf beroende eganderätt till vattenbäckenet stadgades i jordabalken 17 af äldre Vestgötalagen och i jordabalken 42 af yngre Vestgötalagen, att, om vattnet runne mellan två egoområden, dessa skulle anses mötas »mi{)rivantras»; i Östgötalagen bygdabalken 28: 4, att, om rågång mötte vatten som var så mycket att det kunde vända ett qvarnhjul, skulle rågränsen anses vara i »mi{)ström»; samt i Uplandslagen Wi|).balken 17, att, om byar lågo vid sidan af sjö eller sund, egde »halfva sjö hvar by.» Detta sistnämnda stadgande upptogs sedermera i 21 byggningabalken af Magnus Erikssons och i 26 byggningabalken af Kristoffers landslag. Sedan inom den lagkommission, som utarbetade 1734 års lag, framstälts åtskilliga redaktionsförslag, motsvarande ofvan återgifna, i 33 byggningabalken af landslagen intagna stadgande, erhöll det slutligen den i 20 kap. l § byggningabalken af 1734 års lag upptagna lydelse: »Går ström eller bäck emellan tvenne byar och ega de begge del i qvarnställe. njute hälften hvar.» Då tvekan om rätta tydningen af nyss nämnda lagrum någon gång försports, anser sig beredningen ej böra underlåta att redogöra for sin uppfattning deraf. I sådant hänseende bör erinras, hurusom med ordet Vattenrätt s f Or or aningen m. m. "8 Vattenrättsförordniiigen, 2 och 3 §§. »qvarnställe» här måste förstås sådan, förut i samma § omtalad lägenhet, »der qvarn eller annat vattenverk kan byggas», d. v. s. ett för q värn-byggnad lämpligt strömfall med tillhörande grund och fästen för dambyggnad; samt att vidare, när åt dylikt qvarnställe gifves bestämningen att båda strandegarne skola ega del deri, uppenbart måste dermed afses att qvarnstället, såsom helt betraktadt, sträcker sig öfver bådas grund och således ligger på ömse sidor om den gemensamma rågången, ty i lägenhet, som faller helt och hållet inom den enes rågång, kan ej den andre sägas ega del. Otvifvelaktigt är jemväl, att den sålunda å begges grund befintliga lägenheten måste vara af beskaffenhet att ej kunna delas, d. ä. att naturförhållandena ej medgifva dess styckning i två skilda lägenheter med sjelfständig dambyggnad uteslutande inom hvardera strandegarens gräns. Denna uppfattning vinner jemväl stöd genom den i slutet af sistberörda § gifna hänvisning till stadgandena om fiskeverks byggande, bland hvilka förekommer det härutinnan tillämpliga (byggningabalken 17 kap. 2 §) om byggnad i strömmar, »som ej kunna delas». När således den gemensamma lägenheten ej kan styckas, inträder jemlikt i fråga varande lagrum oundvikligen en tvungen gemensamhet vid dess nyttjande. Vattenkraften antager karakteren af en samfällighet och på samma gång följer deraf, enligt allmänna rättsgrunder, att hvarje delegare deri bör ega rätt att vidtaga nödiga anstalter för dess tillgodogörande så långt samfälligheten sträcker sig och således jemväl att fästa dammen å den andres grund, derest sådant kan ske, utan att denne derigenom lider skada. Vid sådant förhållande framställer sig här för lagstiftaren jemväl nödvändigheten att utfinna en grund för delningen af det vid dammen samlade vattnet. Dervid kunna, såsom bekant är, hufvudsakligen tvenne olika synpunkter göra sig gällande. Enligt den ena bör den genom darnbyggnad åstadkomna förändring i vattenloppet ej vålla någon förändring i Strandegarnes ursprungliga rätt. I detta hänseende innebär 12 kap. 4 g jordabalken, att med eganderätten till vattenbäckenet följer nyttjanderätt till vattnet derå, hvarvid grundegaren således har att åtnjuta så stor del i vattenkraften, som den på hans grund hvilande vattenpelarens tryck med hänsyn jemväl till fallhöjd och strömhastighet kan åstadkomma. Med tillämpning af denna åsigt skulle följaktligen hvardera strandegaren äfven efter uppdämningen taga del i det

uppdämda vattnet eller vattenkraften i proportion till den andel han före uppdämningen hade deri enligt nyss angifna beräkningsgrund. Ur den andra synpunkten är det åter lämpligare att under nu anförda förhållanden, då en verklig samfällighet eger rum, anse begge strandegarne alltid vara lika berättigade till det uppdämda vattnet och följaktligen låta dem deri åtnjuta hvar sin hälft. Den sist nämnda delningsgrunden har, efter hvad det vill synas, på goda skal blifvit af 1734 års lagstiftare stadfästad såsom i det förevarande fallet rigtigast och jemväl närmast öfverensstämmande med landslagens stadgande i 33 byggningabalken. En delning efter den ursprungliga vattenmassan — hvilken förordats bland annat af den komité, som för närvarande i Norge är sysselsatt med hithörande ämnen, — är förenad med praktiska olägenheter, beroende på svårigheten att utforska tillståndet före dämningen, i hvilket hänseende tillfälliga grund-Vattenrättsförordningen, 2 och 8 §§. 9 bildningar samt vexlingarne i vattenståndet jemte andra omständigheter framkalla en osäkerhet, som knappast kan ens genom mångåriga observationer häfvas. Delningen till hälften är deremot alltid praktiskt ut-förbar utan dylika svårigheter. Af det nu anförda framgår, att beredningen anser i fråga varande föreskrift i 20 kap. l § byggningabalken innebära, att i det fall, då ett i rågången emellan två skilda fastigheter befintligt strömfall är så beskaffadt att för tillgodogörande deraf strandegarne hvar å sin sida hafva af nöden dambyggnad, som icke å hans egen grund kan fullbordas utan måste sträckas in på den andres område, eller, med andra ord, då ingendera kan tillgodogöra sig det förbiflytande vattnet utan att med dambygguaden öfverskrida rågången, en tvungen samfällighet uppstår, deruti båda strandegarne till hälften hvar taga del. Asämjas de ej om gemensam byggnad, kan den ene ej hindra den andre från byggnadens företagande och måste för den skull upplåta det nödiga damfästet. Derigenom varder dock den, som ej genast vill i byggnaden deltaga, icke beröfvad sin rätt till vattnet, hvadan anläggningen i sådant hänseende icke för honom medför någon skada. Om eller i hvad mån deremot annan genom anläggningen orsakad skada, t. ex. sådan, som till äfventyrs någon gång kan uppstå genom upplåtande af grund till damfästet, bör enligt det i förevarande fall tillämpliga stadgandet i 17 kap. 2 § byggningabalken anses utgöra hinder mot anläggningen, framgår ej med Önsklig tydlighet ur nämnda lagrum. Sammanställer man stadgandet i 12 kap, 4 § jordabalken med den föreskrift 20 kap. l § byggningabalken innehåller om vattenkraftens delning till hälften i det der afsedda fallet, visar sig, såsom redan är antydt, att detta senare utgör ett undantag från eller en modifikation i den allmänna rättsregel i fråga om vattnets nyttjande, hvilken måste anses framgå ur förstnämnda lagrum. Då lagkomitén, den äldre lagberedningen samt efter dem äfven den senare vattenrättskomitén ej i sina förslag upptagit bestämmelsen om damvattnets fördelning i lika lotter i det i fråga varande undantagsfallet, skedde således derigenom en ej oväsentlig ändring i grunderna för 1734 års lag. Enahanda var förhållandet med den första vattenrättskomitén, som genom sitt förslag, att, då å ömse sidor örn vattendrag voro olike strandegare, desse skulle i alla händelser vara berättigade att undfå lika myckenhet af vattnet, upphöjde- till allmän regel det stadgande, som i 1734 års lag gälde endast nämnda undantagsfall. Beredningen har för sin del funnit i fråga varande lagrum hvila på rigtiga grunder och följaktligen ej haft anledning att deri föreslå någon hufvudsaklig ändring, utan endast afsett att förtydliga och närmare utveckla detsamma i några hänseenden, der sådant visat sig behöfligt. Hvad särskildt angår tvångsrätten till damfäste å annans grund, har beredningen ej ansett sig böra tillstyrka utsträckning deraf, på sätt vattenrättskomitéerna förslagit. En dylik tvångsrätt är befogad allenast när en verklig gemensamhet emellan strandegarne förefinnes. Men i den händelse, att den ene strandegaren kan inom sin rågång sjelfständigt åstadkomma en fördämning, der han kan nyttja sin andel i vattnet, finnes ingen rättslig anledning att tillerkänna den andre strand-10 Vattenrättsförordningen, 2 och 3 §§. egaren, hvars strömfall ej kan af honom sjelfständigt bebyggas, rätt att öfverskrida sin rågång och genom dambyggnad å grannens grund inkräkta på dennes nyttjanderätt till vattnet. Ej heller torde dylika fall vara så ofta förekommande eller i allmänhet af den vigt, att något öfvervägande ekonomiskt intresse för det allmänna kan antagas påkalla en sådan utsträckning af nämnda tvångsrätt. Deri förmån, som genom ett dylikt ingrepp skulle beredas vattenverken, kan utan tvifvel, der den är af vigt, lätteligen ernås genom öfverenskommelse, på hvilken väg de förvecklingar, som en af lagen stadgad tvångsrätt fram alstrar, helt och hållet undvikas. Sedan i 2 § af beredningens förslag föreskrifvits den allmänna regel, att ene strandegaren ej må genom sin byggnad förnärma den andres rätt öfver vattnet, återstår att, närmare än i 1734 års lag skett, utreda frågan om det men, som damfästets upplåtande kan förorsaka. Det synes härvid

beredningen sannolikt, att 1734 års lagstiftare med ledning af erfarenheten antagit, att nämnda men sällan kan vara sådant att deraf uppstår någon verklig skada eller förlust, nog betydande att böra hindra anläggningen af ett nyttigt verk. Skulle ernot förmodan någon öfvervägande olägenhet yppas, bör den utan tvifvel gälla såsom hinder, men är skadan ej af synnerlig betydenhet, bör ene delegaren ej kunna undandraga sig den i samfällighetens natur grundade förpligtelsen att tåla dylikt men, hvilket dock bör till fullo ersättas. Att den som byggt ej eger använda den andres lott i vattnet längre än till dess denne sjelf gör sin rätt gällande, är uttryckligen utsagdt i 3 §, likasom ock storleken af nämnda lott blifvit i samma g bestämd i enlighet med hittills gällande lag, tolkad på det sätt beredningen ansett vara det rätta. I 3 S återfinnes slutligen jemväl nu gällande lags föreskrift, att rätten skall bestämma huru byggnaden får göras och begagnas. Den en föreslagna lydelsen af samma föreskrift skiljer sig något ifrån dess hittills varande. Denna skiljaktighet har sin grund deri, att, då beredningen ansett nödigt att i nästföljande g meddela särskilda bestämmelser om vilkor och tid, hvarunder den som byggt må begagna det vatten, hviket den andre ej vill använda, rätten följaktligen härvidlag ej tillkommer att yttra sig om annat au huruledes dammen må byggas och hvardera delegarens lott i vattnet uttagas. På hvad sätt vattenverket i öfrigt inrättas har i förevarande afseende ingen betydelse och bestämmes först i 6 §». Vid 2 § anmärkte högsta domstolen, att, ehuru förslaget uppenbarligen afsåge, att den i §:s första stycke uppstälda regel skulle gälla äfven om å ena eller begge sidor om vattendraget marken utgjordes af stadstomt eller annan stadsjord eller å ena sidan vore by och å den andra hemman, förslaget dock uttryckligen omnämnde endast de två fallen, att å båda sidor vore byar eller å båda hemman; och ansåg följaktligen högsta domstolen redaktionen böra så förändras, att derigenom tydligen uttalades den uppstälda rättssatsens giltighet för alla de fall då, på satt första vattenrättskomitén (§ 4) yttrat, å ömse sidor om vattendrag vore olika strandegare. Just.K. Svedelius tillade: »Vid jemförelse af S 2 och § 4 synes icke med tydlighet framgå, huruvida begagnandet af den i § 2 stadgadeVattenrättsförordningen, 2 och 3 §§. 11 tvångsrätt, hvarigenom strandegare, som ej vill i dambyggnad deltaga, nödgas till damfäste upplåta mark, är att anse såsom en art af expropriation, hvarmedelst eganderätt till marken från den ene strandegaren till den andre öfverflyttas, eller allenast såsom ett intrång, hvilket för den lidande medför rätt till skadeersättning utan att eganderätten till sjelfva grunden undergår någon förändring. För den förra uppfattningen kan åberopas stadgandet i g 2, att ersättning till fulla värdet skall lemnas icke allenast för olägenhet, som genom dambyggnaden uppkommer, utan äfven för marken, som af damfästet upptages, hvaremot den senare tolkningen vinner stöd af ordalydelsen i g 4, som omtalar dambyggnad, i nämnda ordning af den ene strandegaren uppförd, såsom varande 'jemväl å den andres grund1 belägen. Hvilkendera af dessa motsatta bestämmelser än må vara i förslaget åsyftad — och de torde i legislativt hänseende äfven väga temligen jemnt — synes dock i hvarje fall till förebyggande af missförstånd och deraf härflytande rättsförvecklingar ett förtydligande af förslagets mening i berörda hänseende vara af nöden.» Beträffande 3 § faun högsta domstolen det i första stycket af denna § begagnade uttryckssätt efter ordalydelsen hänvisa till det fall, att den grund, hvarå dammen blifvit lagd, innehades med sameganderätt af strandegarne å ömse sidor om vattendraget; men då detta tydligen icke vore förslagets mening, utan stadgandet afsåge den händelsen, att strandegare, hvilkas egogräns låge i vattendraget, förenat sig om byggande af gemensam dam eller att den ene med tillämpning af 2 S vunnit rätt till damfäste å den andres grund, ansåg högsta domstolen, att redaktionen borde i sådant syfte förtydligas. Just.U. Östergren förklarade sig icke finna giltig rättsgrund för stadgandet i g:s andra stycke, att, om endera strandegaren ensam byggt dammen, det ej borde honom förmenas att nyttja den andres lott i vattnet, intill dess denne, såsom i 4 § sägs, gjorde sin rätt gällande. Ett sådant stadgande kunde, efter Just.E:s åsigt, icke härledas ur nu gällande rätt, och, om äfven för lösningen af de kollisioner, som hade sin grund i den på naturförhållanden beroende rättsliga samfällighet, som uppstode i det här afsedda fallet, det vore af nöden att gifva den ene strandegaren en viss tvångsrätt emot den andre, så kunde dock detta tvång icke rättvisligen sträckas utöfver ändamålet att bereda den strandegare, som först ville bygga, möjlighet att begagna sin del i strömfallet. Att dertill gifva honom en. om äfven prekär rätt öfver den andres andel i vattnet, syntes Just.E. leda längre, än behofvet kräfde och nödigt afseende å eganderättens helgd medgåfve. Detta stadgande föranledde den i 4 § förekommande bestämmelsen, att rätte egaren först efter två års uppsägning kunde återvinna dispositionsrätten öfver sin del i vattenkraften, och tvångsrätten framträdde dermed såsom ett fullständigt suspenderande af den ene partens rätt.

Det ekonomiska motivet, att genom en premie åt den, som först bebygde ett samfäldt strömfall, uppmuntra företagsamheten, syntes ej heller böra vinna afseende; ty stadgandet erbjöde endast en tillfällig grund för en på hela vattenkraftens användande beräknad anläggning och kunde sålunda till-12 Vattenrättsförordningen, 4 §. äfventyrs verka skadligt såsom en lockelse till osäkra företag. På dessa skäl fann sig Just.R. böra tillstyrka, att §:s sista stycke måtte utgå. Justitieministern") yttrade, att han rued anledning af de inom högsta domstolen framstälda anmärkningar mot 2 och 3 §§ (äfvensom 6, 7, 8, 9, 16, 17, 20, 21, 22 och 27 gg) låtit förslaget i dessa delar undergå förändring samt derjemte funnit för vinnande af större redighet i uppställningen lämpligt att senare stycket af 2 § sammanfördes med stadgandena i 3 g. Lagutskottet anförde: »Uti förslaget till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund hafva olika strandegares rättigheter inbördes samt industriens och jordbrukets olika kraf synts utskottet vara mot hvarandra tillbörligen afvägda. Den allmänna grundsatsen i förordningen, att hvar och en eger att det vatten, som å hans grund finnes, sig tillgodogöra, dock så, att, om å ömse sidor om vattendrag äro olika strandegare, ene strandegaren icke må qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga, att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förtång, öfverensstämmer med nu gällande lag. Någon rätt för ene strandegaren att lägga dam fäste å den andres grund förefinnes endast i det fall, att strömfall är så beskaffadt, att för dess tillgodogörande strand-egarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, då ene strandegaren har fått sig tillerkänd dylik rätt. derest den kan göras gällande utan synnerligt rnen för den andre. Denna rätt är här grundad å den till följd af strömfallets natur för strand-egarne uppstående tvungna gemensamhet vid dess nyttjande, hvadan utan densamma skulle i brist af godvillig öfverenskommelse den i strömfallet förefintliga vattenkraft komma att gå alldeles förlorad — ett förspillande af naturlig drifkraft, hvilket lagstiftningen icke bör mot det allmännas och de enskildes välförstådda intresse föranleda. Den modifikation, de allmänna stadgandena beträffande vattnets fördelning härvid erhållit, i det att för det fall, att båda strandegarne begagna dambyggnaden, hvardera strandegaren tillerkänts lika lott i den vid dammen uppsamlade vattenqvantitet, kan visserligen vid första påseendet synas mindre konseqvent, men då den sålunda stadgade lika fördelning efter vattenqvantiteten endast inträder i den händelse att, såsom ofvan redan anmärkts, ingendera strandegaren kan tillgodogöra sig sin cleJ i strömfallet utan att bygga jemväl å den andres grund, har utskottet ansett bestämmelsen böra godkännas. För den händelse, att någondera, vare sig den, som vill bygga, eller den motsatta strandens egare, kan tillgodogöra sig sin del i strömfallet, det vill säga den del af vattnet, som öfver hans grund framlöper, eger för ingendera någon sådan rätt till damfäste rum, liksom hvarderas rätt till vattnet då bestämmes efter den allmänna regeln i l §.» 4 §. Nu varder, såsom i 3 § sägs. dam af ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund: vill denne *) Statsrådsprotokollet den 31 Dec. 1879.Vattenrätts förordningen, 4 §. 13 sedan sjelf vattenverk bygga och dertill dammen för sin lott i vattnet nyttja, stånde det honom öppet; såge dock derom till minst två år innan han vill dammen begagna och vare, efter ty å hans hälft belöper, skyldig ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes, samt i framtida underhållet taga del. Pröfvas dammen större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, må ersättnings- och underhållsskyldigheten i mån deraf jem-kas; tarfvas åter för hans verk att dammen tillökas eller annorledes förändras, skall han ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom deri tillökning i underhållskostnad, hvartill ändringen må föranleda. Har godtgörelse uppburits för mark till damfäste eller för olägenhet af dambyggnaden, den bör ock, der den icke såsom årlig afgift' utgått, återgäldas af den, som vill dammen för sin lott i vattnet nyttja. Om tillämpning af hvad i denna § stadgas jemväl å annan inrättning för vattnets nyttjande än vattenverk, se denna förordning 13 och 17 §§. I beredningens förslag och kongl. maj:ts proposition lyder senare mom. i 4 § sålunda: »Har han något uppburit i godtgörelse för mark till damfäste eller för sådan olägenhet af dambyggnaden, som ännu ej inträdt, då han börjar dammen nyttja; det bör ock återgäldas.» Ur motiven: »I fråga om tid eller vilkor, hvarunder den, som byggt dammen, må begagna sig af den andres lott i vattnet, är den rätt nu gällande lag gifver domaren att efter sitt skön bestämma i detta hänseende utbytt mot ett uttryckligt lagbud, hvilket innefattar, att den som byggt måste upphöra med användandet af den andres andel i vattnet, då denne sjelf har behof deraf. Billigheten fordrar dock, att något rådrum beredes den, som sålunda nödgas afstå från den dittills använda vattentillgången. Om den ene strandegaren ej kunnat förmå den andre att deltaga i dambyggnaden, bör det ej betagas den förre att inrätta sitt verk så, att icke någon vattenkraft, såsom obegagnad, går förlorad. Då nu omsider den förut motvillige

strandegaren beslutar sig för att begagna sin lott i vattnet, inträder för egaren till det redan anlagda verket en betydlig rubbning i dittills varande förhållanden. Det lärer väl således va-a fullt i sin ordning att honom gifves någon tid att förbereda sig för denna rubbning och vidtaga erforderliga anordningar för att undgå väsentligt men deraf. En sådan, i nuvarande lag ej omnämnd, men med dess allmänna grunder nära öfverensstämmande anståndstid har i 4 § blifvit utsatt till två år efter det uppsägning skett. Visserligen sammanfaller ej denna tid med den i 16 kap. jordabalken bestämda14 Vattenrättsförordningen, 4 §. fardagstid, hvarmed förevarande fall kunde i viss mån jemföras. Men stadgandena om fardag äro olika för land och stad, hvilket ej vore lämpligt att här efterfölja, och äfven i öfrigt äro förhållandena så skiljaktiga, att i fråga varande föreskrifter, i hvad de afse uppsägnings- och afträdes-tid, ej behöfva göras lika. De anmärkningar, som försports emot föreslagna bestämmelsen i 4 §, gå ej heller ut derpå, att tiden skulle vara för långt tilltagen, utan i motsatt rigtning. Det kan ej nekas, att en ännu längre anståndstid, t. ex. f e in eller tio år, skulle kunna gifva, den, som byggt dammen, tillfälle att med större trygghet och följaktligen förmånligare använda hela vattenkraften; men detta skulle antaga karakteren af en slags expropriation till förmån för ene strandegaren på den andres bekostnad och synes ej behöfligt, då ändamålet med tidsbestämmelsen endast är att förekomma, det deri som byggt utsättes för förlust i följd af bristande rådrum. Att den, som ej deltagit i dammens byggande, men sedermera vill begagna sin lott i det vatten, som vid dammen samlas, ej kan få åtnjuta denna förmån utan ersättningsskyldighet, torde ligga för öppen dag och har jemväl antagits af båda vattenrättskomitéerna. Men frågan huru denna ersättningsskyldighet bör beräknas har blifvit olika besvarad, Första komitén föreslog, att den strandegare, som lemnat damfäste och sedan ville begagna någon del af det uppdämda vattnet, borde för rättigheten dertill erlägga lösen för och deltaga i underhållet af dammen efter förhållandet emellan de andelar af vattenmassan hvardera strandegaren för sitt verk behöfde. Såsom skäl härför anfördes, att en dambyggnads storlek, fasthet och dyrbarhet måste i väsentlig mån rätta sig efter den större eller mindre vattenmassa dammen skall uppsamla, och att, då det ena verket behöfver en vidlyftig dam, kan ett annat vara betjenadt med en helt obetydlig, hvartill komme, att den strandegare, som anlagt dammen för sitt behof och måste antagas i alla händelser draga nytta af densamma, finge en opåräknad fördel genom den andre strandegarens deltagande i omkostnaderna och följaktligen saknade skälig anledning till klagan, äfven om den angifna grunden för kostnadsfördelningen ej sammanfölle med Strandegarnes ömsesidiga rätt till vattnets användande. I nyss nämnda fråga var en af komiténs ledamöter skiljaktig och ansåg, att ersättnings- och underhållsskyldigheten borde bestämmas efter den lott deltagarne egde i vattnet och således till hälften å hvardera sidan. Denne ledamot anförde, att, om båda strandegarne förenat sig om gemensam dambyggnad, hade de naturligtvis kommit att dela omkostnaden sig emellan lika i det fall, att båda velat begagna hela sin rätt till vattnet, eller ock hade den, som endast behöft en mindre del deraf, nödgats för all tid afstå återstoden emot en motsvarande minskning i sin andel af kostnaden. Den andre, som då haft visshet om en fortfarande besittning af deri större vattenkraften och kunnat derefter inrätta sitt verk, hade i sådant fall haft all anledning att beredvilligt åtaga sig hvad af kostnaden återstode. Då deremot någon sådan förening ej kan träffas, kan den, som ensam byggt dammen, aldrig utan risk beräkna sin anläggning för mer än halfva vattenkraften, enär anläggningen, om den vore större, kunde göras mer eller mindre obruk-Vattenrättsförordningen, 4 §. 15 bar genom att den motsatta strandens egare gjorde sin rätt till vattnet gällande. Senare komitén åter föreslog, att, der den, som lemnade damfäste, framdeles ville begagna dammen, skulle hans deltagande i kostnaderna bestämmas 'efter den nytta han af dammen hemtar'. Härvid utgick komitén, såsom i dess motivering anfördes, från den grundsats, 'att ett större och dyrbarare verk, som eger högre värde, måste i alla händelser anses hemta större nytta af de naturkrafter, som för verket tagas i anspråk, än ett mindre och af ringare värde, så vidt nemligen angår sådana anläggningar, hvilka för begge verken äro erforderliga och sålunda gemensamma'. Utorn det att sist nämnda komités beräkningsgrund otvifvelaktigt är synnerligen svår att i praktiken vigtigt tillämpa, synes den ej heller i fråga om rättvisa och billighet eller eljest ega något företräde framför de andra ofvan nämnda beräkningssättet. Deraf att ett verk är stort och dyrbart följer ej, att dess egare hemtar större nytta af dammen än egaren till ett mindre och billigare verk, som har fullt behof af samma dam. Den särskilda mening, hvilken, såsom ofvan nämndt är, omfattades af en ledamot i första komitén, synes vara den principielt rigtigaste. Den lider dock af den ofullständighet, att någon hänsyn ej tages dertill, att dammen kan vara byggd större än deri senare

tillkomne delegaren behöfver för att till det af honom åsyftade ändamål uttaga sin lott i vattnet. Denna brist har komiténs flertal antagligen velat undvika, men detta skedde på ett sätt, som ledde till en motsatt ytterlighet. Den ene delegaren egde ej rätt att begagna mer än hälften af vattnet, men, sedan dammen var byggd, kunde den andre delegaren bestämma sig för att använda allenast en ringa del af sin lott i vattnet och drabbades derföre allenast i obetydlig mån af kostnaden för dammen, hvilken dock till sin fulla storlek kunde vara lika behöflig för båda delegarne. Att hänsyn togs endast till den använda vattenmängden och ej tillika till behofvet af ökad fallhöjd och byggnadskostnad var väl ock en brist i sistberörda förslag. Beredningen har i sitt förslag sökt lösa förevarande fråga i enlighet med den åsigt, hvilken här ofvan betecknats såsom principielt rigti-gast, men med tillika tagen hänsyn till det beaktansvärda, som förefunnits i de båda komitéförslagen. Således skall den senare tillkomne delegaren, efter ty å hans hälft belöper, ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes då han börjar att densamma nyttja, samt i framtida underhållet taga del, dock att, om dammen pröfvas vara större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, ersättnings- och underhållsskyldigheten må i mån deraf skäligen jemkas. Hvad härjemte tillagts derom, att, då för sist nämnda verk erfordras att dammen tillökas eller annorledes förändras, egaren af detta verk skall ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom för det ökade underhåll, som i följd af ändringen må erfordras, ligger uppenbarligen i sakens natur. Vidare lärer ock vara uppenbart, att nyss nämnde delegare, om han på en gång för all framtid uppburit ersättning för olägenheter af dambyggnaden eller16 Vattenrättsförordningen, 5 §. upplåtelse af mark dertill, bör återgälda hvad belöper å tiden efter det han börjat nyttja dammen.» Vid granskningen af förslaget i högsta domstolen funno Just.K:n Naumann., Östergren och Ryding §:s sista stycke på ett mindre tillfredsställande sätt uttrycka den i motiven tydligt uttalade åsigten, att delegare i samfäldt strömfall, som först efter det dam för fallets begagnande blifvit af andre delegaren byggd, gjorde sin rätt till vattnet gällande, skulle, derest han på en gång för all framtid uppburit ersättning för olägenheten af dambyggnaden eller för upplåtelse af mark dertill, återgälda hvad belöpte å tiden efter det han börjat nyttja dammen; hvarjemte bemälde Just.R. an s:\go det jemväl böra uttryckligen förklaras, att, derest till följd af dam byggnaden rätt till årlig ersättning eller till befrielse från någon eljest åliggande skyldighet blifvit genom öfverenskommelse eller domstols beslut den ene strandegaren tillerkänd, men denne sedermera inträdde i utöfning af sin rätt att begagna dammen, all fråga om ersättningens utgifvande eller befrielsens tillgodonjutande för kommande tid skulle hafva förfallit. Just.R. Östergren fann på de skäl, han anfört för sin vid 3 § yttrade särskilda mening, sig böra hemställa, att föreskriften derom, att, derest dam blefve af den ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund och denne sedan sjelf ville bygga vattenverk och dertill för sin lott i vattnet nyttja dammen, han skulle vara skyldig att tillsäga derom minst två år, innan han ville begagna dammen, måtte utgå. Riksdagen yttrade i sin underdåniga skrifvelse; »Redigeringen af denna §:s andra stycke har riksdagen funnit i det afseendet mindre tillfredsställande, att derutaf skulle kunna framgå, det äfven för det fall, att för mark till damfäste å annan strandegares område årlig ersättning bestämts, sådan redan uppburen ersättning borde återgäldas, när denne strandegare började nyttja den uppförda, å jemväl hans grand förlagda dammen, hvadan riksdagen ansett nämnda stycke böra erhålla den lydelse, att om godtgörelse uppburits för rnark till damfäste eller för olägenhet af dambyggnaden, denna godtgörelse bör, der den icke såsorn årlig afgift utgått, återgäldas af den, som vill dammen för sin lott i vattnet nyttja.» 5 §. Delegare i oskift by eller annan samfäld mark hafve rätt till vattnet efter som han i samfälligheten eger del. Lag samma yare, der vid skifte af samfällighet vattendraget ej i skiftet ingått. Kan vattnet ej utan delegares förfång skiftas, och vill någon af dem qvarn eller annat vattenverk bygga, bjude de andre att deri taga del; vilja de ej, och prof var rätten det kunna ske utan synnerligVattenrättsförordningen, 6 §. 17 skada för dem, förelägge då honom på hvad sätt, vilkor och tid han verket bygga och nyttja må. Om tillämpning af hvad i denna § stadgas jemväl å annan inrättning för vattnets nyttjande än vattenverk, se denna förordning 13 och 17 g§. Ur motiven: »Uti 20 kap. l § byggningabalken är den här ofvan omförmälda föreskrift, som afser den tvungna*samfällighet, hvilken emellan två eljest särskilda fastigheter uppkommer till följd af det emellan dem liggande strömfallets beskaffenhet, sammanförd med stadgandet om tillgodogörande af vatten när det hörer såsom adpertinens till en enda fastighet, hvilken eges af flera personer gemensamt. I sist nämnda fall, hvilket i beredningens förslag blifvit skildt från det förra och afses i förslagets 5 §, utgör vattnet en fullkomlig samegendom, som alla delegarne områda gemensamt i ett visst

förhållande sins emellan. Denna gemensamhet får enligt lag ej upplösas genom delning, derest en sådan kan leda till förfång för någon af delegarne, men en hvar af dem har rättighet att få samegendomen använd på förmånligaste sätt. Uti nyss nämnda § har hvad i 20 kap. l § byggningabalken stadgas rörande denna rättighet blifvit utveckladt och förtydligadt, utan att det nu gällande lagbudet till sitt innehåll i någon mån förändrats.» ö §• Ej må i vattendrag så byggas, att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, sorn ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för annan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden. Ar jord, som kan genom uppdämning sättas under vatten eller deraf skadas, af den beskaffenhet, att den genom uppdämningen derå skeende skada pröfvas vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes, må dock uppdämning kunna ske mot ersättning, motsvarande fulla värdet och hälften derutöfver. Om tillämpning af hvad i denna § stadgas jemväl å annan inrättning för vattens nyttjande än vattenverk, se denna förordn. 13 och 17 §§, samt å fiskebyggnad, se ibm 24 §. Om den handräckning, som af öfverexekutor må lemnas, då någon olofligen bygger eller dämmer i vattendrag, se ibm 21 §. I beredningens förslag lyder sista stycket i 6 § sålunda:18 Vattenrättsförordningen, 6 §. »Har någon jord, som skulle af uppdämning för vattenverk skadas, och bjuder den, som dämma vill, annan jord i stället; då må egoutbyte ske, efter ty derom i skiftesstadgan närmare skils». l motiven till nämnda g heter det: »Uti l mom. af 6 g har åt det i 20 kap. 2 § byggningabalken intagna förbud emot vattenverks byggande till men för 'annan ofvan eller nedan' blifvit gifven sådan förrn, att förbudet gäller all slags byggnad i vatten, hvarjemte i fråga om vattenverk en allmän föreskrift meddelats om hvad vid deras inrättande bör iakttagas för att kunna i mån af behof befordra vattnets aflopp. Huru vattenverk böra inrättas särskildt med afseende å fiske sägs i fiskeristadgan. Det hinder emot industriella anläggningar, hvilket förbudet att medelst uppdämning skada annans jord ovilkorligen medför, äfven om skadan är aldrig så obetydlig, sökte första komitén att aflägsna genom sitt förslag, att, om endast ouppodlad jord skulle skadas af uppdämningen och denna skada vore ringa i jemförelse med den nytta, som af uppdämningen vunnes, uppdämningen finge göras emot ersättning till den, som lede skadan. Nämnda förslag blef på, såsom det vill synas, goda grunder förkastadt af senare komitén, som återgick till det af lagkomitén och äldre lagberedningen efter 1734 års lag upptagna ovil-korliga förbud emot uppdämning, så snart den egde rum å annans jord, som kunde derigenom skadas. Med användande af den utväg, som i skiftesstadgan genom rättighet till egoutbyte i vissa fall anvisas för undgående af åtskilliga olägenheter, hvilka grannar hafva af hvarandra i anledning af deras egors belägenhet, torde dock jordbrukets och industriens intressen ej sällan kunna samrnanjemkas utan att eganderätten förnärmas eller eljest förlust för någondera uppstår. Beredningen har derföre icke tvekat att föreslå samma utväg, hvilken i ej oväsentlig mån kan underlätta anläggningar af industriella verk samt förebygga uppdämningstvister. De förutsättningar, hvarunder egoutbytet må tillåtas, och grunderna för detsammas verkställande angifvas i skiftesstadgan, till hvilken, såsom följd af detta förslag, ett tillägg blifvit gjordt.» Högsta domstolen anmärkte, att, då sista stycket af denna § hänvisade till en bestämmelse i skiftesstadgan, som ännu ej förekomme derstädes, och det i sådant afseende framstälda förslag, om hvilket högsta domstolens komme att särskildt yttra sig, vore, efter hvad antydt blifvit, vid infordrande af högsta domstolens yttrande deröfver, afsedt att pröfvas i den ordning 89 § regeringsformen stadgade, det syntes olämpligt, att i det nu i fråga varande förslaget, som vore af civillags natur, hänvisa till deri ifrågasatta bestämmelsen i skiftesstadgan, till följd hvaraf högsta domstolen ansåg sig böra hemställa, att sista stycket af denna § måtte utgå*). *) Beredningen hade föreslagit att 58 § af gällande stadga om skiftesverket i riket skulle erhålla följande förändrade lydelse: »Der någon, som för vattenverk eller bevattningsanstalt eller annan dermed jemförlig inrättning har af nöden att vattendrag uppdämma, äskar att få tillbyta sig annans vid vattendraget belägna jord, som skulle af uppdämningen skadas, då må, ändå att denne ej dertill samtycker, sådant egoutbyte, utan hinder af förut faststäldt skifte, ega rum under vilkor och på sätt i 56 § stadgas.Vatteirättsförorduingen, 6 §. 19 'I kongl. maj:ts proposition uteslöts det af beredningen i g:s sista, stycke föreslagna stadgande. Kan genom egoutbyte i andra fall, än nu nämnda äro, beqvämlighet för odling" eller häfd eller annan dylik fördel vinnas, och förena sig jordegare om sådant utbyte; då må det ock utan hinder af förut faststäldt skifte ske såsom i nämnda § sägs.» I motiven yttras härom: »I afseende å förevarande förslag hänvisar beredningen till hvad om skälen dertill är

yttradt i motiven till 6 § af förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund och får endast tillägga, att, då i fråga varande egoutbyte till följd af bestämmelsen i 56 § skiftesstadgan ej får ske i annat fall, än då den, som skall afstå jord, kan i vederlag erhålla annan lämplig jord och ej genom flyttning i läget lider märkligt men, samt full ersättning gifves honom, i händelse den jord han mister är bättre än den han får i stället, någon anledning ej synes vara för handen, att egoutbytet i detta fall mer än eljest skall kunna medföra någon olägenhet.» I högsta domstolen yttrade Just.R-.n Naumann, von Hofsten, von Segebaden, Svedelius, Östergren och Wedberg, att det tvång att underkasta sig egoutbyte, som genom skiftesstadgan vore jordegande grannar ålagdt, hade sin rättsliga grund i det å ömse sidor lika stora intresset för besparing i hägnadsbesvär och underlättande af jordens häfd, men i den händelse, som med den föreslagna förändringen afsåges, förekomme endast ett ensidigt och i de flesta fall för jordkulturen främmande intresse för den ene grannen, hvilket icke motsvarades af någon fördel för den andre, utan enligt förslaget till och med kunde förorsaka denne en viss, mindre grad af olägenhet. Vid sådant förhållande syntes förslaget stå i föga sammanhang med de för egoutbyte gällande grunder och mera närma sig expropriationslagstiftningen, hvarifrån det dock skiljde sig deruti, att den granne, å hvilkens mark uppdämningen skedde, enligt förslaget måste underkasta sig densamma, äfven om han genom egoutbytet ej erhölle full ersättning utan fortfarande finge vidkännas någon olägenhet, blott denna icke vore att hänföra till »märkligt» men. Att på sådant sätt i den ene grannens intresse störa den andre i utöfningen af sin eganderätt och tillskynda honom olägenhet syntes så mycket mindre billigt, som förslaget icke beredde någon säkerhet, att den såsom till-ämnad uppgifna anläggning, för hvars skull egoutbytet medgifvits, sedermera komme till utförande, och det icke föreslagits, att anläggningens uteblifvande skulle föranleda återgång af bytet. De ekonomiska fördelar, som genom förslaget kunde beredas, syntes ej heller vara af den vigt, att de betänkligheter, som ur rättslig synpunkt uppreste sig emot detsamma, af hänsynen till berörda fördelar i någon mån undanröjdes. Endast undantagsvis kunde det förekomma, att den, som ville för det i fråga varande ändamålet tillbyta sig annans jord, vore i tillfälle att såsom vederlag bjuda jord, hvilken låge i sammanhang med dennes egor och i öfrigt i anseende till läge och naturlig beskaffenhet kunde utan märkligt men för honom tagas i utbyte. Men att för dessa undantagsfall i lagstiftningen införa en ny princip, om hvars rättsgiltierhet tvifvel vore, syntes ej tillrådligt, och Just.R:n ansågo sig böra afstyrka förslaget i dess helhet; hvarjemte Just.R:n Naumann och von Hofsten tillade, att om det skulle anses nödigt medgifva jordegare, som i vattendrag vill bygga dam, för att vattnet till sin enskilda nytta använda, rätt att mot egen jord tillbyta sig annans mark, som genom uppdämningen komme att lida skada, stadgandet härom borde sålunda affattas, att frågan om ett sådant byte finge ske skulle bedömas af allmän domstol i sammanhang med den tvist, som enligt 12 § i förslaget till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund kan anhängiggöras; dervid domstolen hade att pröfva ej mindre om och i hvad mån marken af uppdämningen kunde lida skada, än äfven om den till byte erbjudna jorden utgjorde fullt vederlag för den mark, som af vatten skadades, och för all olägenhet, som markens egare i följd af bytet komme att lida. Just.R. Ryding ansåg, att ur formell synpunkt den anmärkning kunde mot förslaget göras, att då i 56 § skiftesstadgan såsom förutsättning och vilkor för egoutbyte, som finge på yrkande å endera sidan verkställas, antoges, att å ömse sidor förekomme råskilnader, som ginge i flera bugter och krökningar men kunde genom utbyte af jord ledas efter räta linier, samt att derigenom besparing i hägnadsbesväret och lättnad i häfden för delegarne bereddes, men det icke kunde vara förslagets mening, att dessa förutsättningar borde uppställas såsom vilkor jemväl för det slags egoutbyte, hvarom i förslaget vore fråga, det syntes oegentligt, att förslaget i allmänhet hänvisade till de vilkor för egoutbyte, som i nämnda § af skiftesstadgan omförmäldes; och fann Just.R. visserligen förslaget kunna medföra nytta derutinnan, att detsamma20 Vattenrättsförordningen, 7 och 8 §§. Riksdagen*) yttrade i sin underdåniga skrifvelse: »Enligt denna paragraf, sådan den lyder i Eders kongl. maj:ts proposition, skulle uppdämning å annans jord i och för vattenverk icke i något fall vara tillåten utan jordegarens medgifvande. Riksdagen har funnit sig icke kunna godkänna ett sådant stadgande, hvilket icke synes riksdagen hvila på den fullt billiga grunden af likställighet emellan jordbruket och industrien vid deras konkurrens i vattenrättsliga förhållanden. Ett dylikt absolut förbud mot uppdämning torde minst vara lämpligt för ett land, hvilket, såsom vårt, i sina rinnande vatten besitter för industriella anläggningar en naturlig drifkraft af så öfvervägande värde, att lagstiftningen icke bör bidraga till ett gagnlöst förspillande deraf. Enligt riksdagens tanke

bör derföre till 6 § i Eders kongl maj:ts förslag fogas det stadgande, att, om jord, som genom uppdämning sättes under vatten eller deraf skadas, är af den beskaffenhet, att den genom uppdämningen derå skeende skada pröfvas vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes, uppdämning må kunna ske mot ersättning, motsvarande fulla värdet och hälften derutöfver.» 7 och 8 §§. 7 §. Allmän farled må ej genorn dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras. I allmän flottled må ej så byggas, att flottningen hindras. Om tillämpning af hvad i denna g stadgas jemväl å fiskebyggnad, se denna förordning 24 g. Om den handräckning, som, då olaglighet i förenämnda hänseende egt ruin, må lemnas af öfverexekutor, se ibm 21 §; af utmätningsman eller länsman, se ibm 22 §. Om ansvar, när någon olofligen tillstänger allmän farled eller flottled m. m., se strafflagen 19 kap. 15 §**). vid reglering af vattenverks uppdämningsrätt lemnade tillfälle att undanrödja smärre anledningar till klander, hvaraf eljest hela vattenverkets tillvaro kunde sättas på spel, men ansåg dock vitsordet att påfordra egoutbyte böra vara fästadt vid det vilkor, att olägenhet derigenom icke i någon mån tillskyndades grannen och att följaktligen §:s första stycke borde affattas i den syftningen, att om någon äskade få tillbyta sig annans jord, som skulle skadas af uppdämning, hvilken för vattenverk eller bevattningsanstalt vore nödig, och den som vederlag bjudna jorden kunde, i anseende till läge och naturlig beskaffenhet, utan men för den, åt hvilken jorden bjödes, af honom i utbyte tagas, så finge, ändå att denna ej dertill samtyckte, sådant egoutbyte, på sökandens bekostnad, utan hinder af förut faststäldt skifte, ega rum, på sätt i 56 § stadgades. ") Om förevarande frågas behandling hos riksdagen och de olika meningar, som der yppade sig, se inledningen sid. VII. '*) Denna § lyder sålunda: Förstörer eller skadar man uppsåtligen allmän minnesvård, brygga, bro, färja, brunn, vattenledning, gasledning, väg, gata eller farled;Vattenrättsförordningen, 7 och 8 §§. 21 Tvist om led finnes, dess läge och bredd ankommer på domstolsprofning.se denna förordning 9 §. Se K. F. om allmän flottled och om allmän farled samt K. K. angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled. Se landshöfdiugeinstruktionen den 10 November 1855 § 31 mom. 3*). 8 §. Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål, så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd. Om tillämpning af hvad i denna § stadgas jemväl å fiskebyggnad, se denna förordning 24 §. Om den handräckning, som, då olaglighet i förenämnda hänseende egt rum, må lemnas af öfverexekutor, se ibm 2i §, af utmätningsman eller länsman, se ibm 22 g. Tvist om kungsådra finnes, dess läge och bredd ankommer på domstols pröfning, se ibm 9 §. Om kungsådra stadgas vidare i fiskeristadgan 2 kap. (inf. här ofvan under l g). Om ansvar, då någon olofligen tillstänger allmän farled eller flottled, se strafflagen 19 kap. 15 § (inf. här ofvan under 7 §) eller genom stängsel afhåller fisk från annans fiskevatten, se ibm 24 kap. 14 §**)• Se landshöfdingeinstruktionen den 10 November 1855 § 31 mom. 3*). Beredningens förslag innehåller uti 7 g ett tredje mom. så lydande: »Vattenled, som för fiskens gång finnas bör, efter ty derom är särskildt stadgadt, skall ock lemnas från byggnad eller stängsel fri.» Och är 8 § af följande lydelse: eller stängsel eller märke, som, till afvärjande af fara eller till varning derför, vid allmän väg, gata eller farled eller å annat sådant ställe satt är; straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. I ringare fall må till böter dömas. Tillstänger man olofligen, utan skadegörelse, som nu är nämnd, allmän väg, gata, farled eller flottled, eller utkastar man i segelled eller flottled barlast eller annat, hvaraf uppgrundning förorsakas kan; vare straffet böter. *) Denna § lyder i hithörande del sålunda: Konungens befallningshafvande har att tillse, det vederbörande fullgöra sina skyldigheter uti allt hvad som angår öppenhållandet af strömmar, kungsådra, farleder och hamnar. "*) Denna § lyder sålunda: Den som olofligen fiskar i annans fiskevatten, eller genom gräfning eller annorledes drager till sig annans fiske, eller genom stängsel afhåller fisk från annans fiskevatten, böte från och med tio till och med tvåhundra riksdaler. Missbrukar delegare sin rätt i samfäldt fiske; vare bot högst etthundra riksdaler.22 Vattenrättsförordningen, 7 och 8 gg. »Der kungsådra af ålder varit, skall ådran fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel och flottning, fiskerinäringens uppehållande eller annat allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Sådan ådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid det vattenstånd, hvilket infaller midt emellan det högsta och det lägsta, som

vanligast förekommit under de sista tio åren.» Ur motiven: »I den svenska rätten har, såsom förut är nämndt, icke någonsin varit vidtagen någon indelning af vattnen i offentliga och enskilda. Äfven det i vår rätt först i sjuttonde århundradet förekommande begreppet kungsådra, som ursprungligen afsett allenast att befrämja fiskens fria upp- och nedgång i vattendragen, eger föga gemensamt med hvad i andra länder kallas offentligt vatten. Men lagstiftningen i vårt land har dock redan af ålder bekräftat, att deri regel, som framgår ur 12 kap. 4 g jordabalken i 1734 års lag, att den eger vatten, som eger strand, måste tåla inskränkning till förmån för den allmänna samfärdseln; hvarjemte med tiden den åsigt utbildat sig, att kungsådran just vore en sådan inskränkning till skydd icke allenast för fisket utan ock för andra allmänna intressen. De äldsta stadgandena rörande dessa ämnen afse farleden. Så stadgas i Uplandslagen (Wif).B. 22: 3), att, om sund låge emellan byar, härad eller landskap, skulle allmän led hållas ostängd till tio alnars bredd, och båtled vara fem alnar bredd. Samma stadgande återfinnes jemväl i Södermannalagen (byggningabalken 20: 5), hvarjemte der förbjudes att täppa roddrum för vägfarande man samt föreskrifves att, om by egde båda stränderna af ett vattendrag, skulle vid den strand delegarne sjelfve bestämde tredjedelen af vattnet 'löst löpa', och att, då två byar möttes midt i strömmen, skulle 'forryme' — det löst löpande vattnet — ligga såsom båda kommo Öfverens. Yngre Westmannalagen (byggningabalken 22: 3) stadgade, att allmänna leden skulle vara tolf alnar bred och båtleden sex alnar. I Helsingelagen (Wi|).balken 14: i) föreskrefs, att, der allmän farled till och från hafvet fraininginge, skulle en tredjedel af vattnet ligga obyggd i djupaste vattnet. Magnus Erikssons landslag (byggningabalken 26) och Kristoffers landslag (byggningabalken 34) upptogo yngre Westmannalagens föreskrifter om allmänna ledens och båtledens bredd, hvarvid i Kristoffers landslag tillades, att sådan led skulle vara 'der rnesta djupet är'. Sedermera blef sjelfva ordet kungsådra nämndt i lagstiftningen först genom 1643 års riksdagsbeslut och då endast i fråga om skyddandet af fisket» men på ett sätt, som berättigar till det antagande, att sjelfva saken ej var ny utan redan då fullt bekant. Under den återstående delen af sextonhundratalet utkommo flera kongl, resolutioner angående kungsådran, hvilka, ehuru hvarandra till en del motsägande, dock alltid utmärka, att, der kungsådra fanns, skulle den hållas öppen. Genom 1734 års lag blef på samma gång som i 12 kap. 4 § jordabalken stadgades, att, om 'å, sjö eller sund ligga sidolångs byar emellan, de ega halft hvardera', tillika deri gjord den inskränkning, som förefinnes i 20 kap. 3 § byggninga- Vattenrättsförordningen, 7 och 8 §§. 23 balken, att, 'der kungsådra af ålder varit, tridiung af vattnet skall lemnas öppen i djupaste vattnet', i sammanhang hvarmed bestämdes viss bredd å segelled och båtled uppenbarligen för de fall, der kungsådran ej egde så stor bredd som för de särskilda slagen af farled ansågs behöflig. Genom fiskeristadgan den 14 Nov. 1766 gjordes derefter en modifikation i bestämmelserna om den af ålder varande kungsådran i så måtto, att den skulle hållas öppen i det djup och den arm eller åder, hvarest all slags fisk uppstiga kan, och hufvudsakligen enahanda föreskrift öfver-fördes sedermera till fiskeristadgan af den 29 Juni 185*2. Af ordställningen synes otvetydigt framgå, att den i fråga varande modifikationen endast gälde fisket, och densamma torde således böra förstås såsom ett medgifvande till fördel för strandegaren att till kungsådra ej ovilkorligen djupaste vattnet behöfde upplåtas i det fall, att intet annat intresse än fiskets vore i fråga och fisken kunde komma fram på annat ställe, der djupet var mindre. Angående flottled förefinnas deremot lika litet i 1734 års lag som i den äldre lagstiftningen några särskilda bestämmelser, och flottningen måste således anses hafva varit hänvisad till kungsådran och farleden, alltid under förutsättning att flottningens bedrifvande ej hindrade eller motverkade de andra ändamål kungsådran och farleden voro afsedda att befordra. Särskilda lagbestämmelser angående flottled meddelades först genom 1766 års fiskeristadga, der kungsådrans betydelse jemväl i andra hänseenden närmare faststäldes. Nämnda stadga i dess 3 kap. 5 g, sådan den lyder enligt den rättelse, som meddelades genom kanslikollegiets kungörelse den 30 September 1767 och kongl, förklaringen den 24 Januari 1771, innehöll, efter det ordadt blifvit om den kungsådra, som af ålder varit, följande stadgande: 'likaledes underhålles hälften mindre öppning eller till en sjettedel af vattnet i de strömmar och åar, der af ålder ingen kungsådra varit, så vida något fiske ofvanföre ligger, flottled varit nyttjad eller vattendämning på ofvanför belägna hemmans egor, i brist af sådan öppning, skada förorsakar', hvilken bestämmelse, nästan ordagrant lika, återfinnes i nu gällande fiskeristadga af år 1852, hvarest jemväl åt den nyss nämnda sjettedelsådran uttryckligen gifves benämningen kungsådra. Af de båda fiskeristadgarnes ofvan omförmälda bestämmelser, jern-förda med hvad deri i öfrigt förekommer angående vilkoren för strandegares rätt att med fiskebragder eller

vattenverksbyggnader inkräkta på kungsådran, framgår otvifvelaktigt, att kungsådran skulle finnas till fromma ej endast för fisket utan äfven för samfärdseln eller flottningen samt jordkulturen. Deremot lemna samma bestämmelser i öfrigt mycket att önska i redighet, dervid särskildt den omständighet, att ämnen, hvilka med fiskerinäringen ej ega någon som helst gemenskap, intagits i en för nämnda näring afsedd författning, ej i ringa mån bidragit att öka osäkerheten om samma bestämmelsers rätta uppfattning och i synnerhet om deras ställning i förhållande till det i 20 kap. 3 g byggningabalken qvarstående stadgandet om kungsådra. Sistnämnda lagrum blef af lagkomitén i dess förslag till civillag upptaget (l kap. 8 § jordabalken) i sammanhang med andra föreskrif- Vattenr ätt s förordningen m. m. 324 Vattenrättsförordningen, 7 och 8 §§. ter, som afsågo inskränkning i enskild rätt för allmänt bästa; hvaremot i sistberörda förslag ej nämndes något om den genom 1766 års fiskeristadga uppkomna s. k. mindre kungsådran eller eljest om flottled. Äldre lagberedningen upptog äfven samma lagrum, men fogade till stadgandet om den större kungsådran och farleden det tillägg, att, 'om i vatten funnes flottled för timmer eller annat, skulle den ock lemnas öppen att framgent begagnas till den storlek och på det sätt, som af ålder brukligt varit eller stadgadt blefve'. Genom första vattenrättskomiténs förslag blef benämningen kungsådra utesluten ur lagstiftningen så vidt angick annat än fisket, hvaremot komitén, som ej tog någon befattning med lagstiftningen för fisket, föreslog särskilda föreskrifter angående de inskränkningar i eganderätten till vatten, hvilka ansågos erforderliga för de öfriga intressen, vare sig allmänna eller enskilda, som kungsådran afsett att skydda. Af senare vattenrättskomitén åter blef den större kungsådran, sådan den omforma-les i 1734 års lag, bibehållen på det anförda skäl, att föreskrifterna om denna kungådra fortfarit att gälla så lång tid, att den borde anses hafva grundlagt rättigheter af lika värde med dem, som ega rum på grund af urminnes häfd. I fiskeristadgans föreskrifter gjorde ej heller denna komité någon ändring, meu komitén intog i 7 g af sitt förslag ett så lydande stadgande: 'är för vattendrag, der kungsådra ej af ålder varit, genom aftal eller eljest bestämdt, att, för fiske eller flottled eller till förekommande af vattendämning, viss del af vattnet skall hållas öppen, gälle sådan bestämmelse intill dess förändrade förhållanden kunna till ändring deri föranleda'. Derigenom blef den mindre kungsådran i sjelfva verket afskaffad så vidt angick allt annat än fisket, samt en antydning gifven, att hinder ej mötte för dess borttagande jemväl ur fiskeristadgan. Af ofvan nämnda föreskrift i 1766 års fiskeristadga, hvarigenom den mindre kungsådran uppkom, synes, att berörda inskränkning i strandegarens rätt, så vidt inskränkningen skulle tillgodose flottningens behof, ej sträckte sig till andra vattendrag än dem, der flottled Varit nyttjad', eller med andra ord, der flottning redan var öflig vid den tid då författningen utkom. Härutinnan har sedermera ej gjorts annan ändring, än att 1852 års fiskeristadga, då den påbjuder öppenhållande af den mindre kungsådran på de ställen, 'der flottled nyttjas', torde få anses hafva derigenom föreskrifvit samma inskränkning för strandegarne jemväl vid öfriga vattendrag, der flottled redan kommit till stånd och nyttjades vid den tid då sist nämnda stadga fick gällande kraft. Det skydd man medelst kungsådra åsyftade att bereda samfärdseln, flottningen äfvensom åkerbruks- och fiskerinäringarne, var dock, såsom redan är antydt, ej ovilkorligt, utan till sin omfattning beroende af skyddets be-höflighet sålunda, att strandegare, som ville draga nytta af vattnet genom ådrans öfverbyggande, kunde erhålla tillåtelse dertill under vilkor, att byggnaden gjordes så, att farled, flottled och fiske ej derigenom blefve lidande. Hvad deremot jordbrukets intresse af kungsådran angår, äro i fråga varande bestämmelser i fiskeristadgarne behäftade med den oegentlighet, att, ehuru strandegaren särskildt ålagts skyldighet att hålla den mindreVattenrättsförordningen, 7 och 8 §§. 25 kungsådran öppen på de ställen, der vattendämning i brist af sådan öppning kunde skada annans ofvanför belägna egor, lagstiftaren medgifvit samma kungsådras öfverbyggande utan att dervid foga något för-pligtande för den byggande att för framtiden sörja för vattenafloppet. Den mindre kungsådrans betydelse och inverkan till förekommande af vattenuppdämning måste vid sådant förhållande vara ganska ringa, om ens någon, och om den, såsom beredningen föreslagit, skulle i nämnda afseende för framtiden upphöra, sker derigenom ej någon olägenhet, då, på sätt ofvan förmäles, jordbruket är genom 6 § i beredningens förslag tillräckligt skyddadt mot skadlig uppdämning. Beträffande fisket har beredningen, ehuru delande vattenrättskomi-téernas åsigt, att lagstiftningen derom ej eger något nödvändigt samman-hans: med vattenrätten i öfrigt, dock ansett en föreskrift om strandegares skyldighet att på de ställen, der vattenled för fiskens gång bör finnas, lemna den fri från byggnad eller stängsel, vara af så allmän civilrättslig natur, att den bort i förevarande förslag inrymmas vid sidan af de inskränkningar, som strandegare böra för farled

och flottled vara underkastade. I afseende å de närmare föreskrifterna angående fiskeleden — såsom hvarest den bör finnas och till huru stor del af vattnet den sträcker sig — derom skulle fiskeristadgan i den af beredningen föreslagna lydelse fortfarande gälla. Enahanda föreskrifter återfinnas i de rörande flottled och farled afgifna särskilda författningsförslagen, af hvilka det förra i 2 § tillförsäkrar flottningen det skydd densamma hittills haft af föreskriften om den mindre kungsådran, såsom beredningen i motiven till samma förslag får tillfälle att närmare framhålla. På sätt af ofvanstående redogörelse framgår, skulle således väl, enligt beredningens förslag, den mindre kungsådran till namnet försvinna ur lagstiftningen, men samtliga de intressen, som dermed varit förknippade, under andra former erhålla tillfyllestgörande skydd. Beträffande åter den s. k. större kungsådran eller den kungsådra, som af ålder varit, delar beredningen senare vattenrättskorniténs ofvan omförmälda åsigt. Visserligen har i omtvistade fall ofta mött svårighet att afgöra om i ett visst vattendrag kungsådra af ålder varit eller ej: men svårigheten att i detta hänseende åstadkomma utredning och bevisning om sakförhållandet bör ej föranleda till underkännande af de rättigheter, som för sin uppkomst och fortvaro ej ega annan grund än hittills gällande bestämmelser om nämnda kungsådra. Att lemna dessa rättigheter till spillo lärer lika litet böra komma i fråga som att i allmänhet upphäfva den lagliga verkan af urminnes häfd derföre, att bevisningen för häfden är svår att åvägabringa. Numera torde dock genom laga domar eller annorledes vara i det öfvervägande antalet fall lagligen bestämdt huru vida dylik kungsådra finnes eller ej? och följaktligen tvister derom sällan förekomma. Utan tvifvel vore det i hög grad önskligt om en allmän utredning kunde åstadkommas, på grund hvaraf, i likhet med hvad i andra länder skett i fråga om de publika vattendragen, åtminstone samtliga de vattendrag, der från det allmännas sida berättigadt anspråk på den större kungsådrans öppenhållande väcktes, kunde blifva förtecknade till ledning26 Vattenrättsförordningen, 7 och 8 §§. för strandegarne. En dylik åtgärd, om den eljest är utförbar, hörer dock ej till det nu förevarande ämnet, der, enligt beredningens åsigt, lagstiftaren hvarken bör eftergifva den förmån hittills gällande lagbud om den af ålder varande kungsådran bereder det allmänna, samt ännu mindre får tillintetgöra de rättsförhållanden enskilde emellan, hvilka under tidernas längd utvecklat sig på grund af samma lagbud. I enlighet med denna uppfattning har det bort i lagen bestämdt utsägas, att de rättigheter, vare sig allmänna eller enskilda, som äro beroende af hittills varande föreskrift om dylik kungsådras öppenhållande, skola allt framgent orubbade förblifva. Detta uttalande innehålles i 8 §, der tillika gifves en förklaring hvilka de allmänna ändamål äro, som kungsådran egentligast afser att tjena. Derjemte är i samma § angifven en allmän regel för bestämmande af ådrans bredd och läge i vattnet, hvilken regel dels upptager hittills gällande bestämmelser och dels åsyftar att bringa reda i en hittills alldeles obestämd och ofta omtvistad fråga, nemligen rörande det vattenstånd, hvarefter kungsådrans bredd skall beräknas. I sistnämnda hänseende har till berigtigande af den efter beredningens åsigt med kungsådrans begrepp ej öfverensstämmande tolkning af 20 kap. 3 § byggningabalken, enligt hvilken med tridiung af vattnet skulle förstås tredjedelen af vattenqvantiteten, blifvit bestämdt uttaladt, att nämnda mått afser vattendragets bredd vid normalt medel-vattenstånd under en , viss tidsperiod. Då det föreskrifna beräkningssättet ej kommer till användning i afseende å de kungsådror, hvilkas bredd och läge äro lagligen annorledes bestämda, kan föreskriften ej medföra någon obehörig inverkan på redan befintliga förhållanden. Någon synnerlig svårighet att finna det vattenstånd, hvarefter kungsådran bör beräknas, kan ej heller befaras, enär befolkningen i vattendragets närhet väl alltid kan lemna tillförlitliga upplysningar om så väl lägsta som högsta vanliga vattenstånd, samt bestämmandet dessutom underlättas genom aktgifvande på vegetationen vid stränderna och de derå af vattnet gjorda märken. Förutom hvad enligt 6 § måste iakttagas för undvikande att enskild rätt varder förnärmad, skall således den, som vill bygga i vattendrag, der det finnes led eller ådra, hvarom i 7 eller 8 § förmäles, ställa sig till efterrättelse de i nyssnämnda §§ gifna föreskrifter till skydd för det allmänna bästa. Att till lättnad för strandegaren undantag från dessa föreskrifter dock kan i vissa fall från det allmännas sida medgifvas under formen af tillåtelse att öfverbygga leden eller ådran, kommer att närmare omförmälas vid 11 §, der dessa fall äro angifna. Då emellertid här tills vidare ej tages någon hänsyn till berörda undantagsfall, utan fråga är om angifvande af den allmänna regeln, måste följaktligen enligt 7 och 8 §§ den, som vill bygga, lemna farleden och vattenleden för fiskens gång, ja hela kungsådran, om den är större än dessa leder, fråfl byggnad eller stängsel fria, hvarjemte strandegaren i allmänhet blifvit ålagdt att ej i eller invid farled vidtaga åtgärder, hvaraf samfärdseln förhindras eller leden kan försämras. I allmän flottled, der sådan förefinnes

oberoende af farled eller kungsådra, får ej heller byggas på sådantVattenrättsförordningen, 7 och 8 gg. 27 sätt att flottningen hindras. Alla dessa föreskrifter öfverensstämma väsentligen med hittills gällande lag och vidtagen praxis. De bestämmelser, som angående viss bredd och läge i vattnet äro i fråga om kungsådra och vattenled för fiskens gång gifna i gällande lag, afse de af beredningen afgifna författningsförslag ej att rubba. Med farleden är förhållandet enahanda. Ät bestämmelserna i sistberörda afseende har beredningen sökt gifva den lydelse att deraf skulle otvetydigt framgå, att desamma uteslutande afse att till skydd mot Strandegarnes byggnadsföretag fastställa en viss gräns, utöfver hvilken dylikt foretag ej får sträckas, men deremot ingalunda åsyfta att, t. ex. der sjöfart idkas, hindra den sjöfarande från att med sitt fartyg befara vattendraget öfverallt, der det ligger öppet och således äfven i de delar, som falla utom de endast i föreställningen fastställda dimensionerna på segelleden. Uppenbart är jemväl, att strandegarens rätt att bygga i vattendraget ej någonsin sträckt sig derhän, att han utanför farledens gräns kunnat lagligen göra sådana anläggningar, hvarigenom hinder i då behöflig samfärdsel kunde uppkomma, lika litet som han egt att genom vattenafledning minska farledens djup eller förändra dess lopp. Ett vattendrag, hvarest allmän farled finnes, är följaktligen att anse såsom varande i sin helhet upplåtet för samfärdseln, ehuru benämningen farled endast användes om den inskränktare del deraf, som ej i likhet med öfrige delar får genom byggnader öfverstängas. Äfven utom det för farleden särskildt reserverade utrymme, hvilket utgör ej maximum utan minimum för sjöfartens förmodade behof, kunna anläggningar göras, som äro för samfärdseln eller farledens bestånd menliga genom uppgrund-ning, förändring i vattenloppets rigtning m. m. Det torde nemligen ej så sällan händt, att t. ex. lastbryggor, pålverk eller utfyllningar gjorts så, att dylik olägenhet uppstått antingen genast eller åtminstone då anläggningen efter någon tid förfallit och de dertill använda materialier, sten och grus, utrasat. Att sådant ej bör tillstädjas lärer ej vara underkastadt tvifvel. I öfrigt komma förhållandena i afseende å farleden att närmare utvecklas vid det författningsförslag, som särskildt afser densamma. Der flottled finnes, måste ock i allmänhet hela vattendragets bredd vara att påräkna för flottgodsets framförande, derest ej vattendraget är till större eller mindre del öfverbygdt af strandegarne eller ock i flottningens intresse funnits lämpligt att afstänga någon del för att derigenom underlätta flottningen eller förekomma skada. Att vid flottning förebygga all skada för strandegarne är i allmänhet ej möjligt, icke ens om flottgodset skulle utefter hela vattendraget framgå i en särskild af-stängning emellan utlagda ledbommar, men deremot skulle en sådan anstalt medföra så stora kostnader, att den endast undantagsvis på kortare sträckor kan af särskilda anledningar påbjudas. En bestämmelse om viss bredd och visst läge i vattnet, såsom t. ex. i de fall då flottning bedrifves i vattendrag, der kungsådra eller farled skall lemnas öppen, kan således i fråga om flottled ännu mindre än vid farled afse annat äri en begränsning i Strandegarnes rätt att med byggnad stänga vattendraget. Till detta ämne återkommer beredningen i motiven till förordningen angående allmän flottled. I afseende å nu förevaraade lag-Yattenrättsförordningeu, 7 och 8 §§. bud torde derföre det redan sagda vara tillfyllest allenast med det tillägg, att desamma afse icke allenast befintliga utan äfven framdeles blifvande farleder, flottleder och fiskeleder.» Inom högsta domstolen yttrade Just.Em Östergren och Wedberg-»Enär af den omständighet, att i ett vattendrag finnes kungsådra, icke med nödvändighet följer, att der skall vara allmän flottled och farled, samt det speciella ändamål, hvilket lärer afses med det på detta ställe svårfattliga uttrycket fiskerinäringens uppehållande, icke synes förtjena att framför andra likartade ändamål serskildt framhållas, anse vi det vara tillräckligt att här stadga, att kungsådran skall lemnas öppen till allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt. som är af ådran beroende.» Emot föreskriften om kungsådrans beräkning med hänsyn till det högsta eller lägsta vattenstånd, som under de sista tio åren vanligast förekommit, anmärkte Just.R. Ryding, att denna föreskrift kunde anses medföra skyldighet för vederbörande att förebringa utredning om det högsta och lägsta vattenstånd, som under hvarje år af den stadgade tidsperioden ägt rum, för att såmedelst ådagalägga, hvilka af dessa vattenstånd oftast förekommit; men då en sådan utredning, om än icke omöjlig, likväl skulle vara med synnerliga svårigheter förenad, borde, till undvikande häraf, enligt Just.E-.s åsigt, en modifikation af berörda föreskrift vidtagas. I kongl, maj-.ts proposition lyder 8 § sålunda: »Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens

medelvattenstånd.» Riksdagen*} yttrade i sin underdåniga skrifvelse: »Då stadgande om skyldighet att i vattendrag, der kungsådra ej finnes, lemna vattenled, som för fiskens gång finnas bör, fri från byggnad och stängsel hittills icke varit i allmän civillag infördt, har riksdagen ansett bestämmelsen om den s. k. mindre kungsådran, hvilken, först omförmäld i 1766 års fiskeristadga, ännu qvarstår i gällande fiskeristadga af den 29 Juni 1852, icke böra i förevarande förordning ingå, hvarför stadgandet härom i 7 § och hänvisningen i 25 § enligt riksdagens mening böra utelemnas. Uti 8 § stadgas, att kungsådra skall beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd. Då det emellertid vill synas, som skulle detta stadgande kunna föranleda åtskillig tvekan om dess rätta betydelse samt svårigheter vid tillämpningen, men denna tvekan och dessa svårigheter torde kunna i väsentlig mån förekommas, derest stadgandet så afrättades, att kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd, har riksdagen för sin del funnit bestämmelsen böra erhålla denna lydelse.» *) Om förvarande frågas behandling hos riksdagen, se inledningen, sid. VII och VIII.Vatteurättsförordningen, 9 §. 29 9§. Tvist, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 och 8 >§§ förmäles, finnes i vattendrag, så ock om ledens eller ådrans rätta läge och bredd ankomrae på domstols pröfning. Om utsättande af syn i sådant mål samt om kungörande af tid och ställe för målets företagande, se denna förordning 19 §, samt om tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendraget, se ibm 20 §. I beredningens förslag lyder denna § sålunda: »Tvist huruvida led eller ådra, hvarom ofvan förmäles, finnes i vattendraget ankomme på allmän domstols pröfning.» Ur motiven: »Den i 15 § af gällande fiskeristadga upptagna föreskrift om laga domstol i tvister angående kungsådra, hvilken bestämmelse synes rätteligen hafva sin plats i civillag, har blifvit öfverflyttad till 9 § i förevarande författningsförslag, hvarvid enahanda föreskrift utsträckts jemväl till öfriga med kungsådran sammanfallande eller dermed jernförliga vattenleder. Väl har första vattenrättskomitén föreslagit, att alla frågor, som anginge de allmänna farlederna och flottlederna, skulle såsom hushållningsmål hänskjutas till de administrativa myndigheterna, men denna åsigt, som ej delats af senare komitén, har jemväl af berednin-.gen ansetts föra längre, än nödigt är5 in på en väg, som torde böra så vidt möjligt undvikas. Visserligen ligger det i sakens natur och i nu gällande författningars anda att åt de administrativa myndigheterna måste uppdragas att pröfva det allmännas behof af vattendragen samt ordna och öfvervaka deras användande dertill. Men om t. ex. en strandegare företager sig att stänga ett vattendrag under påstående att der aldrig varit hvarken kungsådra eller farled, eller fråga uppstår om öppnande af ett stängdt vattendrag på den grund, att kungsådra eller farled der af ålder funnits, eller stridighet yppats i hvilken gren eller ådra eller eljest i hvilket läge eller till hvad bredd — vare sig den för segelled eller båtled eller för kungsådra gällande — sådan led eller ådra bör finnas, när dess legala tillvaro ej bestrides, äro uppenbarligen de sålunda uppkomna frågorna rena rättstvister, på hvilkas afgörande beror huruvida strandegaren är lagligen underkastad inskränkning i sin rätt öfver vattendraget och pligtig bland annat att till dess öfverbyggande utverka sig tillåtelse från det allmännas sida. Dessutom stå i fråga varande tvister i de flesta fall i så oskiljaktigt sammanhang med andra tvister emellan enskilde angående rätt till vattnet, att det ej gerna är möjligt att låta dem pröfvas af olika myndigheter. På sätt af 11 g framgår skulle deremot frågan om tillstånd från det allmännas sida till Öfverbyggande af vattenled eller kungsådra, om hvars tillvaro eller utsträckning någon tvist ej finnes, tillkomma den30 Vattenrättsförordningeo, 10 §. administrativa myndigheten, likasom ock frågorna örn inrättande af nya farleder och flottleder naturligtvis måste åt sådan myndighet uppdragas. Enligt beredningens uppfattning står den sålunda föreslagna anordningen väsentligen i öfverensstämmelse med de i gällande författningar, särskildt instruktionen för kongl, kammarkollegium,, faststälda grunder för pröfningen af frågor om farled och flottled samt med antagen praxis i dessa ämnen.» Högsta domstolen: Enär, på sätt nya lagberedningen i motiven till denna § erinrat, stridighet som yppas i hvilken gren eller ådra eller eljest i hvilket läge eller till hvad bredd — vare sig den för segelled eller båtled eller för kungsådra gällande — allmän led eller kungsådra borde finnas, vore en ren rättstvist, samt 15 § i gällande fiskeristadga, i hvars ställe nu i fråga varande § vore afsedd att träda, innehölle, att tvister om kungsådras rätta läge tillhörde allmän domstols upptagande och pröfning, men i förslaget blifvit till domstols pröfning öfverlemnad allenast frågan, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 och 8 §S förmäles, funnes i vattendraget, ansåg högsta dorastolen §:n lydelse böra i så måtto förändras, att derigenom förklarades,

att tvist, huruvida kungsådra, allmän farled, allmän flottled eller vattenled för fiskens gång funnes i vattendrag, så ock om ådrans eller ledens rätta läge och bredd ankomme på allmän domstols pröfning. 10 §. Vill någon för vattenverk göra riy eller förändra äldre dam, göre anmälan derom hos domaren rned uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer. Domaren begäre hos konungens befallningshafvande förordnande för lämplig person att i afseende å företaget bevaka talan, till betryggande af det allmännas rätt, och förfare i öfrigt på sätt i 19 och 20 §§ stadgas angående utsättande af syn på stället, kungörelse örn tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan. Efter det frågan sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämme rätten,, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt deraf ej tnå förnärmas, huruvida ochVattenrättsförordningen, 10 g. 31 till hvad storlek damlucka bör anbringas, vid hvilka tider deri skall hållas öppen, och huru vattenmärke till utvisande af lofliga vattenhöjden bör på vattenverksegarens bekostnad inhuggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med hvad öfrigt må finnas nödigt föreskrifva. Om tillämpning af hvad i denna § stadgas jemväl å annan inrättning för vattens nyttjande än vattenverk, se denna förordning 13 och 17 §§, samt å tiske-byggnad, se ibm 24 §. Om utsättande af syn i sådant mål samt om kungörande af tid och ställe för målets företagande, se ibm 19 §, samt om tillkallande af sakkunning man för afvägning eller annan undersökning af vattendraget, se ibm 20 §. Oin den handräckning, som må lemnas af öfverexekutor när någon olagligen bygger eller dämmer i vattendrag, se ibm 21 §, samt af utmätningsman eller länsman, när vatten dämmes öfver faststäldt märke eller gifna föreskrifter angående damlucka ej iakttagas, se ibm 22 §. Om anläggning af linbråkor och linskäktor, se K. Br. d. 10 Aug. 1819,, kungjordt genom kammarkollegiets kungörelse d. 25 Nov. s. å.*) 10—12 §§ i beredningens förslag äro af denna lydelse: 10 §. »En hvar, som vill för vattenverk göra ny dam eller äldre dam ombygga, vare pligtig att byggnaden hos konungens befallningshafvande anmäla med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer; foge ock dervid beskrifning å den tillämnade byggnaden till läge, storlek och inrättning i afseende å flod- eller bottenluckor samt öfrige väsentlige delar. Sedan låte konungens befallningshafvande nämnda anmälan och beskrifningen i dess helhet eller i nödige delar på sökandens *) Detta K. Bref lyder sålunda: »Vi etc. göre veterligt: att hos kongl. maj:t hafva riksens ständer vid sistförflutna urtima riksdag i underdånighet anmält, att hos riksens ständer fråga blifvit väckt om rättigheten för hemmans innehafvare att uppföra linbråkor och linskäcktor, utan omgång af syn, grannars hörande och kongl. maj:ts befallningshafvaudes tillstånd; Och då riksens ständer ansett dessa hushållsanstalter vara af den mindre omfattning, att dervid icke kunde förekomma sådana omständigheter af förfång i andras rätt, som vid qvarn- och väganläggningar, enligt 20 kap. 4 § byggaingabalken samt författningarne gjorde särskildt tillstånd af nöden; så hafva riksens ständer på sådan grund i underdånighet föreslagit, att ägare och innehafvare af jord måtte till lin-bråkors och linskäcktors obehindrade anläggning förklaras berättigade. I anledning af hvad riksens ständer sålunda i underdånighet begärt, har kongl. maj:t uti nådigt bref af den 10 sistlidne Aug. täckts gifva Dess och rikets kammar-och kommerskollegier tillkänna, det kongl. maj:t i nåder godt funnit förklara, att linbråkor och linskäcktor icke kunna betraktas såsom inbegripna bland de vattenverk,, hvarom allmänna lagen och särskilda författningar stadga, att vid deras anläggning,,, undersökning bör ske och vederbörligt tillstånd dertill erhållas, samt att dessa hushållsanstalter i följe deraf må utaf ägare och innehafvare af jord fritt och obehindradt få anläggas och begagnas; dock att, enligt den i 20 kap. 2 § byggningabalken-vid vattenverks uppförande i allmänhet stadgade föreskrift, ingen må bygga så, att annan ofvan eller nedan deraf mehn hafver; hvilket nådiga beslut kongl, kollegierna pä nådig befallning härmed skolat till vederbörandes underdåniga efterrättelse all-männeligen kungöra.»' Vattenrättsförordningen, 10 §. bekostnad intagas i iänskungörelserna, med erinran till en hvar, som anser sig kunna af byggnaden lida men, att, om han aktar nödigt, sin rätt vid domstol eller eljest i laga ordning bevaka. Konungens befallningshafvande föranstalte ock, att kungörelsen varder intagen i länskungörelserna för angränsande län, om anledning dertill finnes. 11 g. Menar någon att för hans vattenverk tarfvas att led eller ådra,, hvarom ofvan är sagdt, öfverbygges eller eljest genom byggnad förändras till djup eller läge; då skall tillstånd från det allmännas sida till byggnaden sökas hos konungens befallningshafvande. Finnes" byggnaden kunna så göras, att leden eller ådran fortfarande

utan väsentlig olägenhet kan för det dermed afsedda allmänna ändamål användas, må det sökta tillståndet beviljas med de vilkor, som efter omständigheterna i hvarje fall anses erforderliga till betryggande af det allmännas rätt. Af sådant tillstånd vare den, som anser sig genom byggnaden förnärmad i sin enskilda rätt, ej hindrad att sin talan derutinnan lagligen anhängiggöra. 12 §. Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten ej i sin rätt förnärmas. Äskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes då damlucka skall hållas öppen eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till rättens pröfning. Vattenmärke skall på verksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.» Ur motiven: »Vattenverk hindra vanligen i någon mån vattnets fria lopp, och i följd deraf uppkomma genom anläggning af sådana verk särskilda rättsförhållanden emellan anläggaren och andra vatten- eller strandegare. Våra gamla lagar innehöllo derföre, såsom ofvan är nämndt, åtskilliga stadganden, hvilka inneburo förbud emot vattenverks byggande till skada för annan, som egde rätt till vattnet eller stränder vid vattendraget; men i dessa lagar saknas alla föreskrifter om provokatorisk rättegång vid anläggning af vattenverk. Rättens beslut angående lagligheten af «n dylik anläggning kunde således antagligen ej ifrågakomma med mindre, sedan anläggningen var fullbordad, någon, som ansåg sig lida skada •deraf, väckte fråga om byggnadens utrifvande eller ändring. De gamlaVattenrättsförordningen, 10 g. 33 lagarnes förbud emot vattenverks byggande till men för annan började •emellertid redan på fjortonhundratalet i följd af beskattnings-och näringsförhållanden att tolkas så, sorn skulle med dylikt förbud åsyftas jemväl den minskning i afkastning,' hvilken ett, nytt verk kunde genom konkurrens tillskynda ett äldre. Otvifvelaktigt var det ock denna tolkning, som väsentligen gaf anledning till 1590 års husesynsordnings föreskrift, att, om någon ville bygga ny qvarn, borde han det å tinget angifva, hvarefter häradshöfdingen med nämnden skulle hålla undersökning på stället samt, sedan de, som i närheten egde gamla qvarnar, äfvensom grannarne blifvit hörde, meddela beslut, som finge Öfverklagas hos landshöfdingen. Genom flera författningar, de tidigaste från början af sextonhundratalet, föreskrefs af enahanda anledning, att för anläggning af bergverk skulle bergmästaren på förhand hålla undersökning, hvilken omfattade jemväl uppdämningsfrågan. Härefter följde det med husesynsordningens anförda bestämmelse nästan ordagrant lika stadgandet i 20 kap. 4 § byggningabalken af 1734 års lag. Då proceduren var alldeles enahanda äfven för väderqvarnar, synes, att fortfarande skattläggningsfrågan var hufvudsak och uppdämningsfrågan endast i mindre grad ansågs af vigt, samt att den senare på grund af sitt sammanhang med den förra kommit att underställas konungens befallningslafvandes pröfning. Genom kongl, förordningen angående upphäfvande af styrelseverkens domsrätt den 17 April 1828 blef slutligen uppdämningsfrågan hänvisad till de allmänna domstolarne, och ehuru jemlikt kongl, kungörelsen den 30 Dec. 1863 särskildt tillstånd i beskattningsafseende ej vidare erfordras för anläggning af mjöl- eller sågqvarn, skall dock på grund af sistnämnda två författningar på förhand undersökas af rätten huruvida af tillärnad anläggning skada kan genom uppdämning eller vattnets begagnande i öfrigt annan tillfogas. Att undersökning i nämnda hänseende i allmänhet skall föregå all slags med vattenverk jemförlig byggnad, som kan inverka på vattenhöjden i ett vattendrag, framgår af flera särskilda författningar rörande sådana inrättningar. Undantag är gjordt endast för linbråkor och linskäcktor (kongl, brefvet den 10 Aug. 1819) såsom varande allt för obetydliga för en dylik undersökning; hvarjemte i fråga om qvarn- och såganläggningar i Lappmarkerna några särskilda bestämmelser gälla (kongl, brefvet den 17 April 1828). Enär, på sätt af det ofvan anförda framgår, vid vattenverks anläggning skattläggningsfrågan allt ifrån fjortonhundratalet och åtminstone intill år 1828 betraktades såsom hufvudsak, och vid ärendets handläggning hos rätten talan ej fördes emot någon viss person, erfordrades ej, att saken genom stämning gjordes anhängig. På enahanda sätt har jemväl sedermera allt hittills förfarits. Sedan mål af förenämnda beskaffenhet blifvit hos rätten eller domaren anmäldt, hafva vidare formaliteter för inkallande af dem, hvilkas rätt kunnat vara af frågan beroende, ej ansetts nödiga, än att minst fjorton dagar före undersökningen kungörelse derom skett i ortens kyrkor. Någon skyldighet att stämma den, på hvars rätt frågan kunde inverka, antages ej vara för handen. Det oaktadt har undersökningen, hvilken enligt lag är

obligatorisk, så att, om den ej föregått damanläggningen, denna presumeras vara olaglig, ansetts ega den rättsgiltighet, att preklusiv verkan tillagts rättens beslut. Sedan34 Vattenrättsförordningen, 10 §. detta vunnit laga kraft, kan således någon vidare pröfning af anläggningens laglighet, så vidt rätt till vattnets uppdämmande och begagnande angår, ej påkallas af någon sakegare. Att en dylik anordning i processuelt hänseende måste vara ytterst otillfredsställande lärer väl knappast vara underkastadt tvifvel. Ett Jör all framtid förbindande beslut meddelas utan att någon garanti gifves derför, att den, hvars rätt kan i väsentliga hänseenden derigenom förnärmas, eger kännedom om den i fråga varande förhandlingen och varit i tillfälle att dervid bevaka sin rätt. Ehuru uppenbarligen en verklig rättstvist föreligger till afgörande, åsidosättas här lagens allmänna föreskrifter om stämning och stämningstid, och domstolen synes icke ens 'ex nobili officio' hafva skyldighet att tillse det frånvarande sakegares rätt ej förnärmas. Med afseende å den mångfald af olika intressen, hvilka kunna beröras af en dambyggnad, vore det obestridligen af största gagn så väl för dambyggaren som alla andra sakegare om det läte sig göra att på föihand fullständigt och ändamålsenligt ordna alla dessa förhållanden till förekommande af framtida tvister. Kunde genom dambyggarens för-pligtande att alltid låta dammens öfverensstämmelse med lag på förhand undersökas de antydda fördelarne vinnas utan äfventyr för någons rätt, borde ej någon tvekan uppstå om lämpligheten af en sådan föreskrift. Men om, å ena sidan, i de fall, då genom dambyggnader skada eller intrång i strid med lag möjligen tillskyndas någon rättegande, dennes rätt kan vid en dylik undersökning snarare förlora än vinna i trygghet, och å andra sidan, då skada ej kan förväntas, ett onödigt tvång lägges å dambyggarens handlingsfrihet och onödiga kostnader tillskyndas honom, torde det böra noga öfvervägas, huruvida icke dessa olägenheter till äfventyrs äro så stora att de uppväga fördelarne. Lagkomitén och äldre lagberedningen godkände icke en dylik obligatorisk och preklusorisk process. Första vattenrättskomitén åter föreslog att uti i fråga varande mål borde af landtmätare med biträde af gode män hållas förundersökning med preklusiv verkan, men då komitén icke kunde undgå att finna de formaliteter, som enligt nu gällande lag grundlade processen vid undersökningen, vara allt för knapphändiga, föreskref den, att, sedan genom teknisk undersökning utrönts, hvilka personer verkligen voro att anse såsom sakegare, dessa skulle derom särskildt underrättas med uppmaning att bevaka sina rättigheter. Senare vatten-rättskomitén föreslog, att en af landtmätare eller annan behörig tjenste man med biträde af gode män förrättad förundersökning skulle vara obligatorisk vid anläggning af vattenverk i de fall då någon ville begagna annans lott i samfäldt vatten eller fästa dam å annans strand eller nyttja annans dambyggnad; hvarjemte komiténs förslag innehöll den allmänna föreskrift, att, om tvist uppstode angående vattenuppdämning för annat ändamål än flottning, skulle saken likaledes göras till* föremål för undersökning af omförmälde synemän, dock att synemännen, ej skulle ega att utan domstols föreskrift befatta sig med tvist om uppdämning på grund af häfd eller privilegier eller annan särskild rättighet. Sakegarne borde till synen kallas genom kungörelse i kyrkan, men-om sakegare vore bosatt utom socknen, skulle han undfå särskild kal-Vattenrättsförordningen, 10 g. 35 lelse med åtnjutande af laga stämningstid. Synemännens utlåtande skulle taga åt sig laga kraft, derest ej den dermed missnöjde instämde sin talan till rätten inom två månader. Den sålunda af senare komitén föreslagna anordning synes dock behäftad med den olägenhet, att, då det är nästan omöjligt att med bestämdhet uppdraga en gräns emellan de fall, då förundersökning af synemän skulle ega rum, och de rättstvister angående uppdämning eller andra med vattnets nyttjande sammanhängande frågor, hvilka fortfarande skulle omedelbart till domstol instämmas, betänkliga förvecklingar i processuelt hänseende svårligen kunde undvikas. Af första vattenrättskomitén har framhållits såsom ett Önskningsmål, 'om förundersökningarna kunde bereda ökade tillfällen att, äfven utom den begränsade kretsen af egna rättigheter till vattnets begagnande, genom aftal eller tyst medgifvande förvärfva vidsträcktare uppdämningsrätt, än lagen i allmänhet medgifver'. Det sålunda angifna syftet med förundersökningen skulle följaktligen äfven vara att kunna bereda ett mer eller mindre omedvetet, men dock orubbligt godkännande åt anspråk, hvilka, ehuru de saknade fullt berättigande, dock lemnades obestridda i följd af en ingalunda ovanlig likgiltighet gent emot mindre omedelbara rättskränkningar eller ock på grund af bristande förmåga att bedöma sakens vigt. Ett sådant rnål torde dock ingalunda förtjena att i lagstiftningen framhållas såsom eftersträfvansvärdt. Tvärtom synes det olämpliga i ett stadgande, som kunde föranleda dylika rättskränkningar, ligga i öppen dag, synnerligast om i betraktande tages, att i följd df ofullständiga formaliteter för processens grundläggning en rätt-egande kunde svåfva i okunnighet om att hans

rätt vore i fråga. I sistberörda afseende torde det ofvan omförmälda af komitén föreslagna korrektiv ej gifva tillräcklig garanti, då af den tekniska undersökningen, som ej alltid kan vara absolut säker, skulle bero hvilken person borde åtnjuta förmånen af särskild kallelse att sin rätt bevaka. Den hittills vunna erfarenheten gifver ock vid handen, att i följd af sådana undersökningar och deraf föranledda domar många uppdämningsrättigheter blifvit stadfästade, hvilka sannolikt ej kommit till stånd, derest rätt till klagan efter vattenverkets byggande stått Öppen för den, som vid förundersökningen ej förstått att bevaka sin rätt eller ens ansetts hafva något med saken att skaffa. Den trygghet mot befaradt men, hvilken kan af förundersökning för anläggning af vattenverk i vissa fall beredas strandegare eller andre till vattnet berättigade, torde således för dem vida uppvägas af ofvan anmärkta olägenheter: och för nämnda trygghet kan tillräckligt sörjas genom föreskrifter för exekutiva myndighetens ingripande, då sådant för olaga vattenbyggnaders förhindrande eller undanrödjande erfordras. Någon nödvändighet synes ej heller förefinnas, att den, som vill å sin egen grund bygga vattenverk, först ovilkorligen måste låta genom en formlig embetsmannaundersökning utrönas örn hans anläggning till äfventyrs kan göra annan enskild person skada. Är han, t. ex. såsom egare af båda stränderna ända ned till vattendragets utlopp, viss på att skada ej sker, bör han ock vara fri från kostnad och besvär, som af undersökningen vållas. Medgifva ej omständigheterna en dylik visshet,36 'Vattenrättsförordningen, 10 §. är det deremot onekligen for honom af väsentlig vigt att genom provo-katorisk rättegång kunna bereda trygghet för anläggningen. Det kan till och med befaras, att, om den, som vill anlägga vattenverk, skulle betagas rättighet att få den tillärnade anläggningens laglighet i väsentliga delar på förhand pröfvad och derigenom betryggad, företagsamhetsandan kunde blifva till så väl allmän som enskild skada väsentligen nedtryckt. Ej heller synes det ur formell synpunkt nödigt att förvägra anläggaren förenämnda rättighet, allenast den begränsas så, att rättegången ej kan afse andra än dem, hvilka enligt vanlig rättegångsordning äro anläggarens kände och lagligen instämde vederparter. Anläggaren är enligt lagens föreskrift pligtig att se sig före, så att han ej genom sin anläggning förnärmar andras rättigheter. Således är det i sin ordning, att han, förr än han bygger sitt verk, sjelf ombesörjer den för sådant ändamål nödiga undersökning. Finner han sina rättigheter i förhållande till någon annans vara tvifvelaktiga, må han emot denne i laga ordning anhängiggöra och utföra sin talan i tvistiga delar innan vattenverkets byggande äfventyras. Pröfningen i detta mål kan och bör dock ej vara förbindande emot en i rättegången ej indragen tredje man, hvilken måste vara oförhindrad att, om han, sedan verket blifvit bygdt, deraf lider förfång, vinna nödig rättelse. Sålunda beror det, såsom ock billigt är, på anläggaren sjelf huru stor trygghet det tillärnade företaget vinner genom den provokatoriska rättegången. Äfventyret af ett misstag i afseende å anläggningens möjliga inverkan på annans rätt bör ej drabba denne, hvilken ej har någon fördel af anläggningen. Redan den omständighet, att han i den provokatoriska rättegången nödgas att på förhand söka åstadkomma den ganska vanskliga utredningen och bevisningen om dambyggnadens förmodade verkan, hvilket naturligtvis är för honom vida svårare, än att, sedan byggnaden redan kommit till stånd, ådagalägga dess menliga följder, innebär en ganska betänklig olägenhet. Skall han till fromma för anläggaren underkastas denna olägenhet, blifver dock hans trygghet säkerligen större, då han, genom formlig stämning uppfordrad att försvara sig, är i tillfälle att dertill använda alla lofliga medel och eger åtnjuta en svarandeparts rättsliga förmåner, än då han, såsom hittills nog ofta skett, äfven oin han i lyckligaste fall haft vetskap om saken, dock knappast ansett sig hafva annat att göra än öfverlemna allt åt undersökningsmännens förutseende. På nu anförda grunder har beredningen ansett sig böra följa en medelväg emellan ofvan antydda ytterligheter och sålunda, utan att i allmänhet föreskrifva någon ovilkorlig och preklusiv förundersökning, genom stadgandet i 12 § anvisat en utväg för deri, som vill bygga ett vattenverk, att på förhand bereda sig trygghet för dess framtida bestånd. I de under 2—5 gg hänförliga fall måste, för den händelse någon vill lägga damfäste å annans grund eller begagna annans dam eller i allmänhet då anläggningen ej kan uteslutande grundas å anläggarens egen rätt. frågan i brist af åsämjande på förhand pröfvas innan byggnaden företages. I öfriga fall deremot skulle rättegången ej vara obligatorisk, derest hvarken anläggaren eller någon annan ansåge sådan på förhand behöflig och således all anledning att befara framdeles uppstående tvist saknades. Men i samtliga omförmälda fall måste, der an-Vattenrättsförordningen, 10 §. 37 läggaren vill väcka talan, denna vara rigtad emot viss person och processen afse endast rättsförhållandet emellan desse båda parter eller rättare,, i likhet med hvad i alla sådana frågor är händelsen, de egendomar, tör hvilka

personerna föra talan. I det föregående äro redan antydda de skäl, som föranledt att beredningen icke, i likhet med vattenrättskomitéerna, föreslagit ett särskildt processuelt förfarande vid ej mindre i fråga varande än äfven åtskilliga andra mål, deri denna förordning skulle komma att tillämpas* utan ansett sig böra tillstyrka bibehållande af hittills gällande föreskrift om alla dessa rnåls omedelbara upptagande af de allmänna domstolarne. Det torde icke kunna bestridas, att dylika mål väsentligen äro fullständiga rättstvister, eller åtminstone att de frågor, i hvilka en förundersökning af tekniskt bildade personer möjligen kunde vara lämplig, nästan alltid äro oskiljaktigt förknippade med andra rena rättsfrågor, som synemännen ej finge anses behörige att handlägga. Hvad angår de faktiska förhållanden, för hvilkas uppfattande erfordras teknisk bildning,, synas de kunna genom tillkallade sakkuniges yttranden blifva för rätten tillförlitligen utredda. Beredningens åsigt om obehöfligheten att för i fråga varande mål inrätta en ytterligare instans medelst åt synemän uppdragen pröfningsrätt står jemväl i öfverensstämmelse med de grunder, som gjort sig gällande i afseende å förundersökningen i torrläggningsmål. I fråga om vaften-afledningar och vattenverks utrifning fanns en sådan undersökning redan föreskrifven, och då de för skyldigheten att deltaga i bekostande af dylika företag stadgade allmänna grunder utsträcktes att gälla äfven för dikningarna, gjordes nämnda undersökning obligatorisk hufvudsakligen till fromma för dem, emot hvilka tvångsrätt till deltagande i företagen ifrågakomme, hvaremot i de fall, der tvångsrätten ej anlitades, det stod den, som ville på egen kostnad utföra arbetet, öppet att omedelbart instämma sin talan till rätten. Hvad åter angår de mål, hvarom förevarande förslag handlar, kan ingen tvingas att deltaga i den byggnad, som annan påyrkar; och en förundersökning af synemän är ej i något fall påbjuden i gällande lag. Vid sådant förhållande synes ej heller något behof eller någon praktisk fördel föranleda till processens förändrande på antydda sätt i vattenbyggnadsmålen. Ett af de ändamål, för hvilka förundersökningen varit föreskrifven såsom obligatorisk, eller att det tillärnade företaget skulle, förr än det blifvit utfördt, vara allmänneligen bekant, så att de, på hvilkas rätt företaget kunde inverka, komme i. tillfälle att i god tid förhindra utförandet, har dock synts beredningen vara af den vigt, att ett stadgande för uppnående af samma ändamål borde här inrymmas. I sådan afsigt har föreskriften i 10 g om skyldighet för den, som vill företaga dam-byggnad, att derom göra anmälan och låta den tillämnade byggnaden komma till allmänhetens kännedom blifvit föreslagen. Huruledes deri, som vill förhindra en tillärnad byggnad, hvarigenom hans rätt kan förnärmas, eger att i sådant hänseende anlita exekutiv myndighets biträde, derom sägs i 23 g. Såsom vid 7 och 8 SS är anmärkt, har den, som vill bygga vatten verk i vattendrag, der det finnes led eller ådra, hvarom i samma gg.38 Vattenrättsförordningen, 10 §. förmäles, ej mindre att iakttaga hvad i 6 och 8 SS föreskrifves till betryggande af enskild rätt, än äfven att ställa sig till efterrättelse de i förstnämnda SS till skydd för det allmännas intressen gifna föreskrifter. Då emellertid öfverbyggnad af dylik led eller ådra oftast lärer kunna inrättas på det sätt, att det åsyftade allmänna ändamålet kan fortfarande vinnas utan att dervid väsentlig olägenhet af öfverbyggnaden uppstår, torde någon svårighet att sammanjemka den enskilda industriens intressen med det allmännas anspråk ej behöfva .befaras. Att pröfningen af det allmännas behof i dessa hänseenden ej kan uppdragas åt domstol, utan måste, på sätt 11 S utvisar, förbehållas åt adminstrativ myndighet, ligger, enligt beredningens åsigt, för Öppen <lag. Likaledes synes det vara uppenbart, att det frän det allmännas sida lemnade tillståndet ej må innebära något hinder för enskild sakägare att genom rättegång bevaka sin rätt, äfvensom att, derest vare sig den som bygger eller någon annan i berörda hänseende väcker talan, domstolen allenast har att bestämma huru, med iakttagande eller utan rubbning af de utaf konungens befallningshafvande såsom vilkor för tillståndet gifna föreskrifter, byggnaden i öfrigt må inrättas. Stadgandena om viss dag på året för damluckas öppnande och stängande äro utan tvifvel de bland hittills gällande föreskrifter rörande vattenrätten, hvilka varit mest utsatta för anmärkningar. Vid riksdagarne hafva tid efter annan motioner väckts om ändring eller upphäfvande af dessa stadganden. Hvarken lagkomitén, äldre lagberedningen eller den senare vattenrättskomitén funno skäligt i lageri upptaga några dylika föreskrifter; och af första komitén bibehöllos de endast för äldre verk, der dämningsrätten ännu icke blifvit annorledes bestämd. Uppenbart är, att särdeles med hänsyn till de klimatiska förhållandena i vårt 'land det måste vara nästan omöjligt att bestämma en viss dag såsom alltid lämplig i berörda hänseende, och en dylik bestämmelse är ej heller i allmänhet behöflig vid sidan af de i 6 S till förekommande af skadlig uppdämning meddelade stadganden. Andamålet vinnes säkrare genom utsättande af vattenmärke till betecknande af den tillåtna uppdämningshöjden.

Vattnets höjd vid dammen utvisar då alltid, oberoende af årstiden, huruvida luckorna böra uppdragas. I de flesta andra länder äro derföre redan bestämmelser angående vattenmärkens utsättande meddelade, dervid understundom högsta flodvattenytan, stundom åter högsta medelvattenståndet under normala förhållanden, stundom båda dessa vattenhöjder afsetts vid märkets sättande. I vårt land torde numera ej någon tvekan råda om gagneligheten af en på sådant sätt åstadkommen reglering. De, hvilka ega olika vattenverk vid samma vattendrag, erhålla sålunda visshet om den vattenmängd en hvar eger att qvarhålla och befrias från skyldigheten att, oberoende af vattenhöjden, understundom gagnlöst förspilla en dyrbar vattenkraft. Likaledes kunna jordegarne med ledning af vattenmärket lätteligen kontrollera vattenverksegarens åtgärder. Men ehuru regleringen vanligen torde böra ske på det sätt, att lofliga vattenhöjden betecknas med ett eller flera vattenmärken, kan den dock äfven åstadkommas genom andra föreskrifter angående vattn,ets framsläppande. Någon gång torde den ock, -såsom jemväl lagkomitén antog, kunna tillfredsställande åvägabringasVattenrättsförordningen, 10 §. 39 derigenom, att viss tid föreskrifves då den eller de vid vattenverket befintliga damluckor skola hållas öppna, särdeles om tiden bestämmes icke till visst datum utan t. ex. ställes i sammanhang med inträffad islossning i ofvanliggande vattenbehållare, eller dylikt. Beredningen har derföre ansett, att ett sådant regleringssätt, hvilket närmar sig nuvarande lagstiftning, ej borde alldeles uteslutas, utan skulle, om än endast undantagsvis, kunna föreskrifvas. På grund af hvad nu är yttradt torde vitsord till erhållande af omförmälda reglering böra tillerkännas så väl den, som befarar skada af ett vattenverk, som ock egaren till verket. I den händelse att för något vattenverk skulle finnas privilegium eller annan lagligen tillkommen rätt att obegränsadt stänga vattenloppet eller nyttja vattnet, kan naturligen, emot hvad 27 § innehåller, någon denna rätt förnärmande åtgärd ej ega rum. Att berörda i 2 mom. af 12 § afhandlade reglering, der den är behöflig, kan och bör företagas i sammanhang med bestämmandet af sättet för verkets inrättande och således åvägabringas vid den provo-katoriska rättegång, hvarom i l mom. af samma g förmäles, ligger i sakens natur. För den, som vill bygga vattenverk, bör emellertid icke finnas något hinder att inskränka sitt yrkande så, att rättegången endast afser reglering af sjelfva vattenflödet och dämningshöjden. De meddelade bestämmelserna gälla i alla händelser allenast för parterna i rättegången, på sätt ofvan är sagdt. Uti 3 mom. af 12 § ineddelas en föreskrift till betryggande af vattenmärkets bestånd och orubblighet. Någon gång torde väl inträffa, att i närheten af vattenverket ej finnes berg, jordfast sten eller annat fast föremål, som är lämpligt för vattenmärkets bevarande orubbadt, men genom att bestämma ett visst förhållande emellan ett mindre varaktigt vattenmärke i dammens närhet och en eller flere säkra fixpunkter på längre afstånd derifrån kan en dylik olägenhet lätt undanrödjas. Skulle det vid teknisk undersökning anses nödigt att alltid hafva dylika fixpunkter till kontroll å sjelfva vattenmärkets orubbade bestånd, lägges naturligtvis derför icke något hinder genom i fråga varande stadgande. Då utan vattenverksanläggningen fråga om vattenmärkes sättande ej behöft väckas, torde det ligga i sakens natur, att verkets egare bör bekosta märkets anbringande. Sådant har dock ansetts böra utsägas, enär eljest den omständighet, att märket tillkommit på yrkande af en annan, möjligen kunnat gifva anledning till någon tvekan i berörda afseende. Enligt beredningens förslag skulle alla nuvarande bestämmelser angående viss dag för damluckas öppnande eller stängande upphöra att gälla och det derigenom åstadkomna skydd mot skadlig uppdämning blifva i mån af behof ersatt genom anbringande af vattenmärken eller särskilda föreskrifter om vattnets framsläppande. För att åstadkomma de nya anordningarna måste dock alltid någon tid åtgå och försigtig-heten fordrar derföre, att nödigt rådrum för sådant ändamål lemnas. Utan ett dylikt försigtighetsmått kunde i synnerhet jordegarne vid vattendraget på många ställen utsättas för skador eller förluster, samt eljest onödiga stridigheter uppstå. Beredningen har af sådan anledning ansett sig böra vid förordningen foga ett öfvergångsstadgande af innehåll, att Vattenrätts fÖr or aning en m. m. 440 Vattearättsförordningen, 11 §. nuvarande lagbud i fråga om tiden för damluckas öppnande skola under en tid af fem år från det författningen träder i kraft fortfarande i den mån de hittills varit gällande ega tillämplighet i så måtto, att den deri föreskrifna tid, då damlucka bör vara öppen, skall iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför varder bestämd eller vattenmärke sättes eller andra föreskrifter om vattnets framsläppande meddelas. Sådana särskilda föreskrifter kunna åvägabringas genom öfverenskommelser emellan de rättegande eller genom domstols beslut i den ordning 12 § utmärker. Äfven i andra fall, såsom till exempel vid flottningsdammar, kunna särskilda

föreskrifter med gällande verkan meddelas af konungens befallningshafvande, på sätt 4 § flottningsstadgan närmare utvisar. Nuvarande ansvarspåföljd för försummelse att hålla damlucka öppen skulle ersättas genom de i det särskildt afgifna förslaget intagna bestämmelser.» Riksdagen*) yttrade i sin underdåniga skrifvelse: »Riksdagen har funnit sig icke kunna bifalla hvad Eders kongl. maj:t i ofvannämnda paragrafer föreslagit. Riksdagen har nemligen ansett hittills gällande stadganden för anläggande eller förändring af damverk böra hufvudsakligen bibehållas, allenast med några nödiga ansedda tillägg. Härigenom blifver uppdämningsfrågan före eller vid anläggningens början definitivt afgjord och damverksanläggaren befrias från den oroande belägenhet, hvari han annars under obegränsad tid komme att hållas, i det att tid efter annan än den ene och än den andre af ofvan eller nedan liggande jords eller verks innehafvare skulle kunna med vexlande framgång väcka anspråk å damverkets rifning eller förändring. I enlighet med dessa åsigter har riksdagen i stället för 10, 11 och 12 paragraferna i Eders kongl, majits förslag antagit en enda § (10), innefattande stadganden i ofvan antydd rigtning.» u §• Damlucka skall hållas öppen, när sådant tarfvas till förekommande af skada för dem, som ofvan eller nedan ega jord, vattenverk eller annan egendom. Är för damluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd, eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse. Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att, i hvad på hans åtgärd ankommer, så förfara, att vattnet ej må stiga öfver märket. Om den handräckning som må lemnas af utmätningsman eller länsman när vatten dämmes öfver fastställdt märke eller gifna föreskrifter ang. damlucka ej iakttagas, se denna förordning 22 §. Se K. F. om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka. *) Por denna frågas behandling hos riksdagen är redogörelse lemnad uti inledningen sid. VIII.Vattenrättsförordningen, 11 §. 41 Om fortfarande tillämplighet under viss tid af hittills gällande lagbud om damluckors öppenhållande, se vid slutet af denna förordning. Motsvarande § (13) i beredningens förslag är af denna lydelse: »Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att i allt hvad på hans åtgärd ankommer så förfara att vattnet ej må stiga öfver märket. s Finnes ej sådant märke, skall ändock damlucka hållas öppen när sådant till förekommande af skada för annan tarfvas. Är för damluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse.» Ur motiven: »Genom 13 § tillhålles egare af vattenverk ej mindre att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till förekommande af skada för annan blifvit meddelade vid den i 12 § omförmälda reglering af vattnet, utan ock att, om än sådan reglering ej skett, eller i förhållande till de personer, som regleringen ej afsett, likväl iakttaga hvad lagen i allmänhet stadgar, så att skada för annan genom hinder i vattenloppet förekommes. Främst bland de föreskrifter, som skola iakttagas, har den, hvilken eger sammanhang med vattenmärke, blifvit ständ. Vid den rättegång, hvarom i l mom. af 12 g förmäles, förekommer naturligen att bestämma huru stor öppning på vattenverkets dam bör lemnas för att kunna bereda nödigt vattenaflopp. Är en sådan bestämmelse meddelad, måste vattenverksegaren anses hafva fullgjort sin pligt, derest han medelst den föreskrifna damluckans uppdragande sökt fullgöra de för honom gällande föreskrifter. Hurudan öppningen på dammen än är beskaffad, och hvilka föreskrifter för vattnets framsläppande än må vara gifna, torde dock ej alltid kunna genom deras iakttagande förekommas, att vattnet vid ovanligt häftiga flöden stiger öfver vattenmärket eller eljest, oaktadt damluckan icke för sent blifvit uppdragen, vållar skada för annan; men för dylika verkningar af en oberäknelig naturkraft, som det ej står i vattenverksegarens magt att öfvervinna, kan han naturligen ej göras ansvarig. Enligt beredningens förslag skulle, såsom redan är nämndt, nu gällande lags bestämmelse om viss tid för damluckas öppnande och stängande ega tillämpning tills vidare ännu någon tid för att bereda rådrum till åstadkommande af en lämpligare reglering. Skulle nu denna tid förflyta utan att någon ny reglering af hushållningen med vattnet vidtagits, gäller naturligtvis den i förevarande 13 § gifna föreskrift, att damlucka skall hållas öppen när sådant till förekommande af skada för annan tarfvas. Är så i ena som i andra af förenämnda fall öppningen på dammen ej i laga ordning bestämd, tillkommer det naturligen vattenverksegaren att tillse, det öppningen ej är för liten för att uppfylla sitt ändamål, derest han vill undgå skyldigheten att ersätta den skada, som uppkommit deraf att öppningen å dammen varit otillräcklig.» Riksdagen yttrade: »Denna paragraf har riksdagen ansett böra erhålla en lydelse, utmärkande, att damlucka, när sådant tarfvas till förekommande af skada icke allenast för dem, som ofvan, utan ock för dem,42 Vattenrättsförordningen, 12 §. som nedan ega jord, vattenverk eller annan egendom, alltid skall hållas öppen utom i de undantagsfall, paragrafen omförmäler.» 12 §. Der sågqvarn är, ligge å egarens

vårdnad att affallet ej utsläppes i vattnet. Lag samma vare, der vid annat verk eller inrättning affall uppkommer, hvaraf uppgrundning eller annan olägenhet kan förorsakas. Vidtager ej egaren nödig åtgärd eller anstalt till skadans förekommande, ege konungens befallningshafvande föreskrifva hvad i sådant hänseende iakttagas bör, så ock förelägga den tredskande vite, der ansvar å försummelsen ej finnes särskildt stadgadt. Sker ändock skada, njute den, som skadan lider, ersättning efter rättens bepröfvande. Om skyldighet att hålla s. k. spånkista och om ansvar för underlåtenhet derutinnan., se fiskeristadgan 16 och 31 §§ *). Ur motiven (till motsvarande 14 §): »Den i 20 kap. 6 g byggningabalken egare af sågqvarn ålagda skyldighet att förekomma affallets utsläppande i vattnet qvarstår väsentligen oförändrad genom stadgandet i 14 § l mom. af förevarande förordning. Tillika liar med afseende å förhållandenas likartade beskaffenhet enahanda skyldighet ålagts egare af annat verk, vid hvilket uppkommer affall, hvaraf uppgrundning eller annan olägenhet för vattnets begagnande eller för egendom, belägen vid vattendraget, kan förorsakas. Då sågspånen är afgjordt skadlig i berörda afseenden, hafva sågverken kunnat i lagen särskildt angifvas bland de verk, hvilka lemna skadligt affall; hvarjemte i administrativ väg genom fiskeristadgans 16 § före-skrifvits en särskild anstalt — s. k. spånkista — till förekommande af skadan. Huruvida det affall andra verk lemna är af så skadlig beskaffenhet, att särskild åtgärd eller anstalt bör vidtagas till skadans förekommande, beror väl i allmänhet på beskaffenheten af det vattendrag, hvarvid verket är beläget, och andra tillfälliga orsaker. Af denna anledning-här något visst slag af dessa verk ej bort i lagen särskildt utmärkas. *) .Dessa §,§ lyda sålunda: 16 §. Vid alla sågverk skola kistor hållas, hvaruti sågspån kan falla och samlas, utan att den må komma i vattnet. Ej heller må annat, som kan förorsaka uppgrundning eller dämning, utkastas i fiskevatten eller farled, eller så nära intill stranden läggas, att det kan af vattenflöde nedsköljas. 31 g. Försummar sågverksägare att hålla kista, hvaruti sågspån kan samlas, eller att på annat sätt förekomma sågspåns utflytande i vattnet, höte från 25 till 100 rdr. Öfverträdes eljest hvad i 16 § sagdt är, vare hot från 5 till 50 rdr.Vattenrättsförordningen, 13 och 14 §§. 43 Anstaltenia för affallets uppsamlande kunna ock vara af mångfaldigt olika beskaffenhet, hvadan någon allmän föreskrift huru dessa anstalter böra inrättas ej lämpligen kan gifvas. Vid sådant förhållande lärer pröfningen häraf böra ske särskildt för hvarje verk; och denna pröfning, hvilken hufvudsakligast afser samfärdseln, fiskerinäringen och allmänna helsovården, har ansetts kunna öfverlemnas åt konungens befallningshafvande, som redan har befattning med dessa ämnen. Sålunda tillhör det egaren till ett verk, som lemnar skadligt affall, att tillse det affallet ej utsläppes i vattnet. Har han försummat detta, ankommer det på konungens befallningshafvande att pröfva hvilken åtgärd kan vara nödig till förekommande af den skada affallet förorsakar och att, der ansvar å försummelsen ej finnes särskildt stadgadt, vid vite tillhålla verkets egare att den nödiga åtgärden vidtaga. I afseende åter å de åtgärder af dylik beskaffenhet, hvilka kongl. maj:t kan finna nödigt att, i likhet med hvad i afseende å sågspånskista skett, genom allmän författning påbjuda och för försummande hvaraf särskildt ansvar stadgas, lända naturligen derom gifna föreskrifter till efterrättelse. Genom den konungens befallningshafvande tillagda pröfningsrätt hindras ingalunda den, som lider skada af affall, hvarom nu är sagdt, att vid domstol söka ersättning för skadan, ehvad konungens befallningshafvande föreskrifvit någon åtgärd till skadans förekommande eller ej. Den omständighet, att en dylik föreskrifven åtgärd möjligen visat sig otillräcklig att förekomma skada, bör ej heller föranleda till befrielse från den ersättningsskyldighet, hvilken såsom regel åligger verkets egare.» 13 §. Hvad i denna förordning sägs örn vattenverk gälle ock om annan med dylikt verk jemförlig inrättning till vattens nyttjande, hvarför byggnad i vattnet tarfvas. Se denna förordning 2, 4, 5, 6 och 10 §§ med de under den senare § i not inf. författningar. 14 §. Ej må någon genom upptagande af ny rännil från sjö eller annat vattendrag eller annorledes vattnet till djup eller läge så förändra, att derigenom led eller ådra, hvarom ofvan skils, försämras eller men annan tillskyndas. Kan utan sådan olägenhet vattnet afledas för att annorstädes nyttjas, skall det dock till vattendraget åter-ledas, i den mån sådant erfordras till förekommande af olägenhet för den, som nedanför ligger.44 Vattenrättsförordningen, 14 §. Om den handräckning, som af öfverexekutor må lemnas då någon olagligen bortleder vatten eller förändrar vattendrag, se denna förordning 21 §. Om ansvar för uppsåtlig skadegörelse å annans egendom, se strafflagen 19 kap. 20 §*), samt när någon genom gräfning eller annorledes drager till sig annans fiske, se ibm 24 kap. 14 § (inf. här ofvan under 8 §). Motsvarande g (16) i beredningens förslag lyder sålunda: »Ej må någon genom upptagande af ny rännil från sjö och annat vattendrag eller annorledes vattnet till djup eller läge så förändra, att derigenom

led eller ådra, hvarom ofvan skils. försämras eller ock men annan tillskyndas; och vare förty strandegare, som vill bortleda vattnet för att annorstädes nyttjas, pligtig ej mindre så inrätta ledningen att å det ställe, hvarest den upptages, olägenhet, som nyss är sagd, ej vållas, än ock leda vattnet åter, der sådant erfordras till förekommande af dylik olägenhet nedanför i vattendraget.» Ur motiven: »Sedan förslaget i det föregående afhandlat reglerna för den ena Imfvudgruppen af åtgärder, som, vidtagna i ändamål af vattnets tillgodogörande, kunna förändra vattenloppet — nemligen vattenbyggnader af olika slag — öfvergår förslaget till den andra gruppen af åtgärder med samma syfte och verkan, men olika de förra i afseende å arbetets beskaffenhet — nemligen vattnets bortledande från vattendragen för att nyttjas på andra ställen vare sig för vattenverk eller annat. Till sistnämnda grupp, der de i 19 § särskildt omnämnda bevattningsanstalterna intaga främsta rummet, hänföras ock allehanda andra åtgärder såsom gräfningar, sprängningar m. m. dylikt, som någon kan företaga med vattenbädden. I afseende å i fråga varande åtgärder gäller sedan uråldrig tid den allmänna regel, som finnes uttalad i 20 kap. 7 g byggningabalken af 1734 års lag, enligt hvilken en dylik åtgärd ej är tillåten, så vidt den leder till förfång för" annan, eller samma regel, sorn gäller örn byggnader i vattnet. Denna regel innebär i negativ form den positiva grundsats, som bestämmer strandeganderätten, eller att, så snart vid ett vattendrag finnes mer än en strandegare, vattendraget i dess helhet utgör en art af samfällighet, der, liksom i hvarje annan sådan, den ene delegaren måste vid utöfningen af sin rätt iakttaga den begränsning, som betingas af de andres likartade rättigheter. En rubbning af de naturliga förhållandena får ega rum endast om och i den mån den kan genomföras utan förfång för dem, hvilka ega att fordra bibehållandet af status quo. Till sitt innehåll är 16 § öfverensstämmande med 20 kap. 7 g byggningabalken. Men ehuru detta lagrum otvifvelaktigt bör så förstås. att de der afsedda åtgärder äro förbjudna endast i den händelse de skada andre rättegande samt följaktligen, der sådan skada ej sker, äro tillåtna, *) Denna § lyder sålunda: Förstörer eller skadar man uppsåtligen, i andra fall än nu sagda äro, annans egendom, fast eller lös, ehvad den till enskildt eller allmänt bruk eller gagn eller till prydnad ämnad är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Har af gerningen kommit synnerlig fara för någons lif eller helsa, eller grof skada å egendom, eller är gerningen eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenad; då må till straffarbete i högst två år dömas. Brott som i denna § sagdt är, må ej åtalas af annan än målsegande, der ej skada skett å allmän egendom.Vattenrättsförordmngen, 15 och 16 gg. 45 lärer likväl den negativa formeri i samma lagrum hafva vållat missuppfattning deraf. Med hänsyn till dessa frågors praktiska vigt har beredningen derför ansett i fråga varande tillåtelse böra tillika uttryckas i mera positiv form. Dervid har jemväl en närmare antydning gifvits om ett bland de vigtigaste vilkoren för rättigheten att bortleda vatten nemligen skyldigheten att leda vattnet åter till vattendraget, derest någon, hvars rätt vidtager nedanför det ställe, der sidoledningen upptages, skulle lida men genom afsaknaden af det bortledda vattnet. Denna skyldighet måste enligt sakens natur ega rum äfven om å det ställe, der ledningen upptages, verkställaren deraf ensam råder öfver båda stränderna eller endast bortleder hvad som kan tagas utan förfång för egaren af den motsatta stranden. Att återledningen måste ega rum 'innan annans egor möta' — hvilket uttryck blifvit användt af första vattenrättskomitén — åter-gifver ej med samma tydlighet, som det af beredningen föreslagna uttryckssätt, ändamålet med återledningen och torde ej heller vara behöfligt for att utmärka det ledningen ej får läggas å annans mark utan dennes samtycke, hvilket i allt fall är uppenbart, då förslaget ej känner till någon tvångsrätt i sådant hänseende.» Högsta domstolen: Emot senare delen af denna §, der nya lagberedningen sökt att gifva ett positivt uttryck åt rättigheten att, der sådant utan skada för annan rättegande kunde ske, bortleda vatten ur vattendrag för dess nyttjande på annat ställe, anmärkte Just.R-.n Naumann, von Segebaden, Östergren och Ryding, att jemväl å andra ställen, än der ledningen upptoges, olägenhet för annan borde förekommas, äfvensom att återledningsskyldigheten borde närmare bestämmas såsom ett åliggande för den, som verkstält afledningen, att bereda det afledda vattnet aflopp till vattendragets lägre belägna delar, derest genom underlåtenhet deraf olägenhet kunde tillskyndas egare af strand nedanföre ledningens början. Just.R. Svedelius yttrade: »I fall den förra delen af denna § blefve till ordalagen förändrad, så att derigenom tydligare utmärktes, att strandegare ej är betaget att genom vattens bortledande, ny rännils upptagande eller annorledes förändra vattendrag, allenast förändringen på sådant sätt verkställes, att olägenhet och men deraf ej uppkomma, torde den senare delen af i fråga varande § såsom obehöflig kunna uteslutas, men derest densamma anses böra bibehållas, synes likväl ordalydelsen böra till meningens rigtiga återgifvande

jemkas.» Just.R. Wedberg ansåg, att åt senare stycket borde gifvas en lydelse, som uttryckte, att ledningen borde så inrättas, att olägenhet icke vållades vare sig »å det ställe», der den upptoges, eller derofvanföre i vattendraget. 15 och 16 §§. 15 g- Rensning, som för vattendrags bibehållande är af nöden, hafve den, som af uppgrundningen kan lida men,46 Vattenrättsförordningen, 15 och 16 §§. lof att verkställa, ändå att gräfning inom annans område tarfvas; dock skall i ty fall denne förut derom tillsägas. Jord eller annat, som vid rensningen upptages, må på närmaste strand uppläggas eller ock föras till annat lämpligt ställe i närheten, dock emot ersättning till markens egare, om skada vållas. 16 §. Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag, sorn om rensning i 15 § är sagdt. Varder ej, inom ett år från det förändringen inträdt, åtgärd för vattnets återförande vidtagen och derefter utan oskäligt dröjsmål fullföljd, vare den, som vill vattnet återföra, skyldig ersätta kostnad, som efter nämnde tid antingen blifvit nedlagd å jord, hvarifrån vattnet vikit, eller skett för tillgodogörande af vattnet i dess nya lopp eller läge, och som genom vattnets återförande skulle blifva utan nytta. Har någon i tio år varit i besittning af förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, må dylik åtgärd ej emot hans bestridande vidtagas. De i 15 § förekommande orderi »dock skall i ty fall denne förut derom tillsägas» finnas icke i beredningens förslag. I motiven till motsvarande §§ (17 och 18) i beredningeris förslag heter det: »Att vattendragen ej måtte uppgrundas utan bibehållas i sitt ursprungliga skick är af vigt så väl för jordbruket, som för samfärdseln, vattenverken och fisket. Med afseende å de betydande intressen, hvilka sålunda beröras af uppgrundningarne, har deras undanrödjande eller den s. k. strömrensningen blifvit ansedd såsom en allmän angelägenhet och författningar utfärdats, som afsett att befordra strömrensningen. De första allmänna bestämmelserna i detta ämne meddelades genom kongl, förordningen den 20 Februari 1764, hvars ingress tillika lemnar ledning för bedömande af hvad med strömrensning bör förstås. Under åberopande af dagliga erfarenhetens vittnesbörd, huru strömmar, åar och sjöar årligen igenvallas dels af naturlig belägenhet dels ock af tillflytande flottholmar, vrakskog och fall af jordvallar, hvarigenom vållas öfverflödigVatteurättsförordningen, 15 och 16 §§. 47 uppdämning, vattenflöden och utskärkningar, föreskrifves, att alla rikets undersåtar skola vara förbundne att årligen sommartiden såväl å kronans som enskildes egor upprensa och vidmagthålla alla större och mindre strömfall, bäckar samt åar vid deras naturliga aflopp; och tillkommer det konungens befallningshafvande att i fråga om fördelning af kostnaderna länens invånare emellan 'betämja och efter särskilda förekommande omständigheter besörja'. Vidare blef genom kongl, krigskollegiets kungörelse den 6 April 1786 konungens befallningshafvande ålagdt att jemka detta onus emellan de länets invånare, som hade matlag; och genom kongl, kungörelsen den 28 December 1822 blef, jemte det bestämmelserna i 1764 års förordning upplifvades, förständigande meddeladt konungens befallningshafvande att genom öfverenskommelser mellan vederbörande eller i brist deraf genom deras åläggande åstadkomma årliga strömrensningar. Nämnda författningar synas hufvudsakligen hafva afsett att skydda jordbruket emot öfversvämningar och andra olägenheter. Sedan ström-rensningskomitén blifvit bildad, erhöll densamma befattning med strömrensningar, som i kommunikationernas intresse ansågos erforderliga, hvilken befattning åter, efter det bemälda komité upphört, år 1827 öfverflyttades på stor-amiralsembetets tredje afdelning. Numera har styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader jemlikt instruktion den 6 Aug, 1841 att utöfva ett kontrollerande inseende öfver de strömrensningar, som genom särskilda kongl, resolutioner blifvit åt bolag, menigheter eller enskilda personer upplåtna samt erhållit understöd af allmänna medel eller särskilda förmåner emot vilkor att till det allmännas nytta och begagnande vidmagthållas. Jemväl med afseende å fiskerinäringens intresse af strömrensningei> hafva särskilda bestämmelser meddelats. Sålunda blef uti 1766 års fiskeristadga föreskrifvet, att, enär uppgrundningar och sandbankar uti större och mindre sund, strömmar och åar, men i synnerhet vid deras-utlopp hindrade båtfart och fiskens uppgång från hafvet och stora sjöar, alla, som egde del i fisket derstädes och ofvanföre i samma elf eller ström, borde hvar efter sin lott och förmån deraf förena sig att samfäldt uppgräfva och uppmuddra sådana utlopp; och skulle konungens befallningshafvande föranstalta om verkställighet deraf. Uti kongl, cirkuläret den 9 Februari 1833 förständigades konungens befallningshafvande att dels vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom för fisket skadliga uppgrundningar i vattendragens utlopp måtte blifva på bekostnad af länets invånare, antingen i följd af lagligt åliggande eller genom frivillig öfverenskommelse, upprensade, dels ock anmäla huruvida bidrag dertill af allmänna medel kunde anses lämpliga. Vidare föreskrefs i

kongl, brefvet den 10 Augusti 1836, att konungens befallningshafvande borde höra arrendatorer af kronans laxfisken äfvensom alla egare och innehafvare af enskilda fiskerättigheter om borttagande på gemensam bekostnad af uppgrundningar vid vattendragens utlopp eller ofvan i dem, hvarefter konungens befallningshafvande skulle ega att fastställa de dervid ingångna föreningar eller, der sådana ej kunnat träffas, förordna så som lämpligast och nyttigast kunde vara. Jemväl i gällande fiskeristadga finnes föreskrift, att i fråga om bortskaffande af uppgrundningar i vattendragen48 VattenräUsförordningeD, 15 och 16 §§. och andra hinder för fiskens gång konungens befallningshafvande eger behörighet att på omförmälda sätt förordna. I vårt land har sålunda strömrensningen hittills varit antingen ett allmänt besvär, ålagdt länsmenigheterna och utgående efter matlag, eller ock en jemväl i administrativ väg ålagd skyldighet för vissa af rensningen intresserade, hufvudsakligen fiskedelegare. Någon privaträttslig skyldighet i detta hänseende har icke hos oss, i likhet med hvad i åtskilliga andra länder eger rum, ålegat strandegarne såsom en följd af eganderätten till stranden, eller andra, hvilka i ett eller annat afseende gjort sig vattnet till godo. I lagkomiténs och den äldre lagberedningens förslag förekommer ej heller något stadgande i sådan syftning. Första vattenrättskomitén åter föreslog, att, för den händelse vattendrag uppgrundades eller vek ur sitt vanliga lopp och läge, en hvar, som deraf led men, skulle ega rätt att det upprensa eller i dess förra bädd återföra, samt att alla jord-, vattenverks- och fiskeegare eller andra personer, som hade särskild rättighet att begagna vattnet för flottning eller andra ändamål, skulle, i mån af den i penningar uppskattade båtnad rensningen kunde för dem medföra, vara skyldiga att i rensningen deltaga, hvaremot dylik skyldighet i afseende å vattendrags återförande ej egde rum; dock skulle jord-, vattenverks- och fiskeegare ej åligga att deltaga i strömrensning, som skedde för allmän farleds bibehållande eller flottleds skull. Den senare vatten-rättskomitén ändrade detta derhän, att rättighet så väl att upprensa som att återföra vattendrag skulle tillkomma strand-, vattenverks- och fiskeegare, samt att, om flere hade fördel af företaget, de alla skulle i mån deraf vara skyldige att deltaga deri. Derjemte skilde sig komitéernas förslag i en annan punkt. Den förra ansåg, att, om återförandet af ett vattendrag ej blifvit verkstäldt inom fem år från det afvikandet skedde, det sedermera ej finge företagas utan samtycke af alla delegarne så väl i forna som nya vattenbädden. Den senare åter uppstälde såsom vilkor så väl för återförande som rensning, att, om någon genom särskild anstalt till vattnets nyttjande eller annorledes hemtat nytta af vattendraget i det skick, som fore rensningen eller återförandet befunnits, och sådan nytta fortfarit i fem år, skälig ersättning skulle denne gifvas för skada, som genom rensningen eller återförandet honom tillskyndades. Hvad nu främst rensningen angår, har beredningen för sin del antagit det ligga i sakens natur, att rättighet till en dylik åtgärd, hvilken endast åsyftar att bibehålla vattendragen genom undanrödjande af de orsaker, som kunna vålla förändring deri, måste tillkomma en hvar, som skulle genom förändringen tillskyndas men i sin lagliga rätt. Den ofvanför varande strandegaren, inom hvars område i vattnet en början de uppgrundning hotar att gifva vattnets lopp en annan rigtning, än den dittills varande, till men för grannen nedanför, bör ej hafva rätt att hindra denne från att å det ställe, der uppgrundningen förekommer, verkställa nödigt arbete till farans afvärjande. Det synes också ligga i sakens natur, att en åtgärd, som endast åsyftar bibehållande af status quo, icke kan förnärma annans rätt och således hvarken föranleder till skadestånds gäldande eller behöfver underkastas någon preskriptionstidVattenrättsförordningen, 15 och 16 §§. 49 af hvad slag det vara må. I detta hänseende har beredningen således närmast anslutit sig till den första komiténs åsigt. I fråga om rättigheten att återföra ett vattendrag, när uppgrund-ning eller genomskärning af dess strandvallar åstadkommit en så genomgripande förändring, att vattnet vikit från sitt förra läge eller tagit sig ett förändradt lopp, uppstår emellan de ursprungliga och de nya förhållandena en kollision af mera invecklad natur. Härvid bör i främsta rummet uppmärksammas, att, enligt grunderna för 12 kap. 4 § jordabalken likasom enligt den äldre rätten, det torde vara ovedersägligt, att, om ett vattendrag utan åtgärd eller vållande af menniskohand, uteslutande till följd af naturförhållandena flyttar sig från den ene grannens område öfver den lagligen fastställda rågången in på annans egovälde, denne i och med detsamma inträder i strandegarerättens utöfning, eller, såsom det heter i yngre Vestgötalagen, 'om vatten skär sig sjelf ut öfver annans mark, eger den vattnet, som förr egde marken, som blef utskuren'. Enligt denna grundsats, tillämpad i all dess stränghet, skulle således å ena sidan egaren af vattnets förra bädd omedelbart genom vattnets förflyttning förlora all rätt dertill och följaktligen äfven rätten att återföra vattnet, samt å andra sidan egaren af den nya bädden ej heller vara befogad att genom det nya vattenloppets

stängande befria sig från en för hans jord skadlig öfversvämning, Detta skulle dock kunna leda till verkliga orättvisor, och i fråga varande grundsats synes derföre böra modifieras derhän, att hvilken helst, som blifver lidande genom förändringen, må ega att påyrka återställande af det förra tillståndet. Men om en sådan rättighet medgifves, måste den tillika begränsas inom någon viss tidrymd, så att ej de efter afvikandet uppkomna odlingar i den gamla eller anläggningar vid den nya bädden blifva för all framtid underkastade den osäkerhet, som den öfverhängande möjligheten af återförandet innebär. I detta hänseende har beredningen ansett den af första komitén föreslagna tid af fem år efter afvikandet vara dels allt för knappt tilltagen dels ock allt för svår att till utgångspunkten bestämma i de fall, då afvikandet skett småningom. Lämpligare och säkrare synes då vara att bestämma preskriptionstiden till tio år räknadt från det egaren af den jord, hvarifrån vattnet afvek, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo, beredt sig en förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad. En så beskaffad, under tio år fortfarande ockupation skulle sålunda betrygga odlingarnes eller anläggningarnes tillvaro. Då rättigheten till vattnets återförande är att anse såsom en för ett specielt fall medgifven tvångsrätt till rubbning i ett å allmän rättsregel grundadt förhållande, bör, enligt beredningens åsigt, utöfningen af samma rätt alltid vara förenad med skyldighet att ersätta all skada, och något giltigt skäl att i likhet med senare komitén medgifva befrielse från samma skyldighet, derest den i fråga varande förmånen ej fortfarit under fulla fem år, synes ej vara för handen. Eedan den omständighet, att dröjsmål med återförandet kan föranleda ökad ersättningsskyldighet, innefattar en tillräckligt kraftig maning att påskynda företagandet deraf. Den af komitén uttalade farhåga, att någon skulle nedlägga kostnader å odling eller anläggning endast i ändamål att förekomma återförandet, synes50 Vattenrättsförordningen, 15 och 16 gg. sakna all grund, då en dylik beräkning måste vara i den mån vansklig, att den i verkligheten nästan aldrig torde förekomma. Äfven den af komitén befarade olägenhet, att en förmån, som endast en kortare tid fortfarit, skulle vara svår att värdera, torde i förevarande hänseende ej hafva något att betyda, då nämnda svårighet efter vanliga bevisningsregler snarare måste verka till nedsättning än till oskälig förhöjning i värdet. Med rättigheten till rensning eller återförande af vattendrag måste ock vara förenad rätt att å angränsande strand upplägga de ämnen, som uppgräfvas, dock emot ersättningsskyldighet för skadan, på sätt jemväl vid dikesgräfning och rensning för jords odling blifvit i förordningen angående torrläggning af jord medgifvet. Beträffande skyldigheten att deltaga i strömrensning eller återförande af vattendrag, der sådant företag bringas å bane af enskild person till fromma för hans eget intresse, har beredningen icke kunnat dela korni-téernas åsigt. En sådan tvångsrätt är fullständigt främmande för vår rätt, och uppskattningen af nyttan är i förevarande fall så vansklig, att en berättigad tvekan om dess verkställbarhet eller åtminstone dess lämplighet såsom grundval för en tvångsrätt måste uppstå. Under det att enligt förordningen angående jords torrläggning uppskattningen för bestämmande af delaktighet i torrläggningsföretagen eller särskildt i en strömrensning, som för jords odling påyrkas, är grundad allenast å ett enda likartadt sakförhållande — jordens förbättring —, skulle åter, derest strömrensningen ordnades enligt senare komiténs förslag, icke allenast jordförbättring utan äfven vattentillgång för vattenverk, förbättradt fiske, underlättad flottning samt andra sins emellan alldeles olikartade förhållanden eller, rättare sagdt, möjligheter jemföras med hvarandra. En på så osäkra beräkningar grundad tvångsrätt enskilde emellan synes redan af sådan anledning förkastlig och är det ännu mera då ingen tvingande nödvändighet för dess införande kunnat uppvisas, Den första komitén ansåg till och med sannolikt, att, om rättighet till vattendragens upprensande blefve i lag erkänd, ändamålet i allmänhet kunde ensamt derigenom utan tvångsåtgärder, myndigheternas ingripande eller vidlyftigt reglementerande vinnas. Detta måste i ännu högre grad gälla om vattendrags återförande, der de billighets- eller lämplighetsgrunder, som kunna göras gällande i fråga om rensningen, icke i någon mån förefinnas. Beredningen antager således, att man med full trygghet kan åt den enskilda omtanken öfverlemna att med frivilligt biträde af dem, som ega likartade intressen, och med understöd såsom hittills af allmänna medel utföra i fråga varande arbeten i den mån de äro nyttiga och nödiga. Härtill kommer, att för jordbrukets behof af strömrensning redan är sörjdt genom gällande speciallagstiftning, samt att i fråga om kostnaderna för allmän flottleds upprensande den af beredningen föreslagna flottningsstadgan innehåller nödiga bestämmelser. Slutligen äro så väl nämnda intressen som ock samfärdseln i farled äfvensom fisket \rtterligare i viss mån betryggade genom föreskrifterna om den allmänna strömrensningen, ehuru erkännas bör, att gällande bestämmelser

derutinnan lida af oklarhet och ej vidare kunna anses fullt tidsenliga, Särskildt gäller detta om skyldigheten för länens invånare attVattenrättsförordningen, 15 och 16 §§. 51 -efter matlag utgöra dagsverken dertill, hvilken skyldighet väl ytterst sällan torde anlitas, men dock ännu qvarstår i lagstiftningen, fastän olämpligheten af en dylik arbetsmetod är uppenbar. Deremot torde sjelfva den grund, hvarifrån 1764 års författning utgår, nemligen att strömrensningen göres till en kommunalangelägenhet, ej vara origtig, ehvad den må anses böra åligga den större kommunen — länet — eller den mindre — häradet eller socknen. I några hänseenden erbjuda i fråga varande företag en analogi med vägrödjningsbesväret och skulle till äfventyrs, hvad farleden särskildt angår, kunna ordnas enligt hufvudsakligen samma grunder, som vid pågående revision af stadgandena angående nämnda besvär må komma att godkännas. Då likväl den rensningsskyldighet, som. här är i fråga och hvilken, ehvad den anses jemförlig med väghållningsbestyret eller, på sätt 1786 års kungörelse antyder, bör likställas med skyldigheten att lemna biträde vid skogselds släckande eller vid skallgång, otvifvelaktigt utgör ett allmänt onus eller besvär samt ej eger gemenskap med de privaträttsliga förhållandena •emellan strandegarne och andra, har beredningen ansett sig ej tillkomma att afgifva något förslag till förändrade föreskrifter derutinnan; och har i 20 § blifvit intagen en antydning derom, att den allmänna strömrens-ningen utgör föremål för en särskild lagstiftning, oberoende af den nu föreslagna.» I högsta domstolen anmärkte vid 17 § Just.E:n von Segebaden, Östergren, Wedberg och Ryding: att den jordegare, som ville för rensning af vattendrag verkställa gräfning inom annans rågång, borde vara skyldig att på förhand derom tillsäga denne, på det han såmedelst måtte komma i tillfälle kontrollera, att rensningen icke verkställdes onödigtvis eller vidsträcktare, än för vattendragets bibehållande i dess naturliga •skick erfordrades. Just.Ern Östergren och Ryding funno det icke vara tillräckligt tydligt uttryckt, att den rensning, hvarom denna § handlade, afsåge icke endast bibehållande af sjelfva vattendraget, utan äfven dess återförsättande i vanligt, naturligt skick; och ansågo sistbemälde Just.R., jemte Just.R. Wedberg, att till denna § borde, i öfverensstämmelse med stadgandet i 5 S af lagen den 20 Juni 1879, göras ett tillägg af innehåll, att, om strandegare, inom hvilkens rågång annan jordegare upprensade vattendrag, ville göra sig till godo hvad som vid rensningen inom hans egogräns blefve ur vattendraget upptaget, han skulle ega rätt dertill, och att följaktligen den rensandes rättighet och skyldighet att till annat lämpligt ställe i närheten bortföra mudder o. d. skulle vidtaga först sedan strandegaren förklarat sig icke vilja på sin strand mottaga detsamma. Angående 18 § yttrade riksdagen: »Då bestämmelsen i andra punkten af denna paragraf, att 'varder genom vattnets återförande skada tillskyndad egare af jord, hvarifrån vattnet afvikit, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo; njute han ersättning derför', synts riksdagen otydlig i afseende på hvad som till begreppet skada skulle hänföras och jemväl skulle föranleda dertill, att kostnad, nedlagd under den allra första tiden efter förändringens inträdande, skulle ersättas, hvilket torde vara mindre lam p-52 Vattenrättsförordningen, 17 §. ligt, har riksdagen ansett punkten böra erhålla en förändrad lydelse^ utmärkande, att, om inom ett år från det förändringen inträdt, åtgärd för vattnets återförande icke varder vidtagen och derefter utan oskäligt dröjsmål fullföljd, den, som vill vattnet återföra, är skyldig ersätta allenast den kostnad, som efter ofvannämnda tid antingen blifvit nedlagd å jord, hvarifrån vattnet vikit, eller skett för tillgodogörande af vattnet i dess nya lopp eller läge, och som genom vattnets återförande skulle blifva utan nytta.» 17 §. I fråga om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring till djup eller läge och om vattendrags återställande, lände i tillämplige delar till efterrättelse hvad i 10 § sägs örn byggnad i vattendrag^ och vare, i afseende å anstalt för jords bevattning, jemväl i öfrigt gällande hvad om vattenverk i denna förordning skils. Se denna förordning 2, 4, 5, 6 och 10 §g. Ur motiven till motsvarande § (19) i beredningens förslag: »Det ligger i sakens natur, att vattens bortledande ur ett vattendrag kan verka förändringar deri, lika skadliga för allmänna och' enskilda intressen som de, hvilka möjligen kunna uppstå till följd af olämpliga byggnader i vattnet. Föreskrifterna i 10 S om skyldighet att på förhand göra anmälan om en dambyggnad, i 11 S om skyldighet att utverka tillstånd från det allmännas sida till byggnad, som kan verka till förändring af farled, flottled, fiskeled eller kungsådra, samt i 12 § om rättighet att genom provokatorisk rättegång vinna visshet om byggnadens laglighet samt erhålla vattenmärke m. m. böra följaktligen äfven ega tillämpning å dylika vattenledningar, ehvad de göras för att annorstädes nyttja vattnet såsom drifkraft för vattenverk eller för bevattning eller andra enskilda ändamål. Enahanda är förhållandet med andra på vattendragets naturliga formation eller vattentillgången inverkande åtgärder, som kunna medföra

lika beskaffade påföljder, och särskildt de i 18 § afsedda. Den i 17 § omförmälda rensning är deremot, såsom icke innefattande förändring utan endast bibehållande af vattendrag, ej hänförligt till denna kategori. Hvad bevattningsanstalterna angår, har beredningen, på sätt redan är anfördt, i en särskild underdånig promemoria sökt utreda de till detta ämne hörande frågor och får derföre allenast hänvisa till de der angifna skäl, hvilka föranledt beredningen att i afseende å nämnda anstalter föreslå bibehållande af nu gällande lags grunder. Så vidt för dylika anstalter erfordras dambyggnad för vattnets samlande eller åstad-Vattenrättsförordningen, 18 och 19 §§. 53 kommande af nödig fallhöjd, måste derom gälla enahanda bestämmelse som om dambyggnad för andra ändamål. Jemte det sålunda bevattningsanstalterna, hvilka naturligtvis alltid i främsta rummet hafva behof af vattnets bortledande, äro underkastade föreskrifterna för dylik vattenledning, böra de, hvad dambyggnaden angår, likställas med vattenverken.» 18 §. Angående vattenafledning för jords odling eller förbättring, så ock om strömrerisning eller vattens bortledande för allmänt behof, är särskildt stadgadt. Se Lag om dikning och annan afledning af vatten d. 20 Juni 1879; K. F. huru sjöar, strömmar och åar öfver allt i riket årligen böra vårdas till skadliga, vattendämningars afvärjande d. 20 Febr. 1764; K. Br. till krigskoll, d. 7 Febr. 1786; K. K. ang. strömrensningars verkställande samt strömmars och åars öppeii-hållande d. 28 Dec. 1822; Instruktion för styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader d. 6 Aug. 1841; K. F. ang. jords eller lägenhets afstående för allmänt behof d. 14 April 1866 samt K. F. om tillägg till sistnämnda förordning d. 30 Dec. 1880. I beredningens förslag lyder motsvarande § (20) sålunda: »angående vattenafledning för jords torrläggning, så ock om etc. Högsta domstolen anmärkte, att i stället för ordet »torrläggning» borde användas det i lagen den 20 Juni 1879 begagnade uttrycket »odling eller förbättring». 19 §. När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämd varder, ege i stad rätten och å landet domaren att i stämningen utsätta saken till syn å stället, der sådant af käranden äskas eller eljest för frågans pröfning finnes erforderligt; föranstalte ock i de fall, der 9 eller 10 § är tillämplig, att tiden och stället för målets företagande varder minst fjorton dagar före den utsatta tiden kungjord i kyrkan för den församling, der den del af vattendraget, hvarom fråga är, framgår, så ock i angränsande, intill vattendraget belägna församlingars kyrkor. Om tillkallande af sakkunnig man i vattenrättsmål, se denna förordning 20 §..54 Vatteiirättsförordningen, 20 §. I beredningens förslag lyder motsvarande § (21) sålunda: »När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämd varder, ege i stad rätten och å landet domaren att i stämningen utsätta saken till syn å stället, der sådant af käranden äskas eller eljest för frågans pröfning finnes erforderligt; föranstalte ock i de fall, der 9 eller 12 § är tillämplig, att, till underrättelse för möjligen varande okända eller icke uppgifna sakegare, tiden och stället för målets företagande varder minst fjorton dagar före den utsatta tiden kungjord i kyrkan för den församling, der den del af vattendraget, hvarom fråga är, framgår, så ock i angränsande, intill vattendraget belägna församlingars kyrkor.» Högsta domstolen fann hvad denna § innehöll i fråga om kungörelse till underrättelse för möjligen varande okända eller icke uppgifna sakegare gifva anledning till anmärkning. Väl funnes en liknande bestämmelse genom 55 § i lagen den 20 Juni 1879 meddelad för det fall, att i mål, hvarom nämnda lag handlade, fråga vore väckt om vattenverks ändring eller utrifning; men med dessa mål vore ett helt annat förhållande. Deri dömdes öfver alla kända eller okända sakegares rätt, men i de mål, hvarom 9 och 12 §§ i nu förevarande förslag handlade, kunde endast rättsförhållanden mellan kärande, instämd svarande och mellankommande part komma under pröfning. Vid sådant förhållande kunde det icke i processuell mening blifva tal om några okända eller icke uppgifna sakegare. Till stöd för förslaget kunde väl anföras, att den, som hade något med tvisteföremålet sammanhängande intresse att bevaka, genom kungörelsen erhölle en påminnelse om tillfället att såsom mellankommande part få detta sitt rättsanspråk pröfvadt i sammanhang med den redan anhängiggjorda tvisten, men äfven om detta i och för sig vore någon fördel, medförde i allt fall stadgandet den öfvervägande olägenheten, att detsamma, i strid mot förslaget i öfrigt, gåfve stöd åt den hittills gängse uppfattningen, att i uppdämningsmål och tvister angående kungsådra domen hade förbindande verkan äfven mot de sakegare, som ej varit parter i målet. Det vore emellertid en bland de föreliggande förslagets vigtigaste uppgifter att från lagskipningen aflägsna detta föreställningssätt. På dessa skäl ansåg högsta domstolen, att senare delen af § från och med ordet »föranstalte» borde utgå. 20 §. Då afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan, är nödig eller särskild utredning erfordras, huru vattenbyggnad göras och nyttjas må, eller i andra frågor hvarom i denna förordning handlas, ege i stad rätteri och

å landet domaren till biträde kalla sakkunnig man eller ock, om sådant finnes lämpligare, föreskrifva, attVattenrättsförordningen, 21 g. 55 undersökningen skall förrättas af dertill behörig tjensteman eller annan sakkunnig, som uppå ansökning af käranden förordnas af konungens befallningshafvande och derefter har att utlåtande i rnålet afgifva i de delar, sorn till honom blifvit hänskjutne. Den befogenhet, som enligt denna g är å landet tillerkänd domaren, skulle enligt beredningens förslag i motsvarande § (22) utöfvas af rätten. I enlighet med högsta domstolens anmärkning vidtogs förändringen för vinnande af större skyndsamhet vid i fråga varande måls handläggning. 21 och 22 §§. 21 g. Der någon olagligen i vattendrag bygger eller dämning gör, ege öfverexekutor att, till rättelse i hvad olagligen skett, handräckning gifva, när skäl dertill äro; och vare derom gällande enahanda bestämmelser, som för det i 157 §*) utsökningslagen afsedda fall äro stadgade. Visar någon sannolika skäl att påbörjad byggnad kan lända honom till men, ege ock öfverexekutor byggnadens fortsättande förbjuda, intill dess tvisten blifvit i laga ordning pröfvad. Hvad här är sagdt om byggnad i vattendrag, gälle ock om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring. Om den handräckning, som i vissa fall må lemnas af utmätningsman eller länsman, se denna förordning 28 §. Huru ärendet hos öfverexekutor anhängiggöres och behandlas, se utsökningslagen 160 och 161 §§**) *) Så lydande: Har man egenmägtigt pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller eljest sjelf tagit sig rätt; ege öfverexekutor att genast besittningen eller annat förhållande, som rubbadt är, återställa; och svare den, som sig förgrep, vid domstol. Den, mot hvilken sådan handräckning gifves, vare ej förment att sin talan vid domstol efter stämning utföra. **) Dessa §§ lyda sålunda, 160 §: Ansökning om qvarstad, förbud eller annan handräckning skall göras skriftligen. Ej må ansökningen bifallas innan tillfälle att derå svara blifvit vederparten lemnadt; finner öfverexekutor saken sådan, att den dylikt uppskof ej tåla kan, ege han att den äskade åtgärden bevilja tills vidare och intill dess annorledes förordnadt varder, dock icke i det fall, hvarom i 158 § sägs. 161 §: Finner öfverexekutor, att den, som talan anhängiggjort, saknar skäl dertill, gifve genast sitt beslut derom. Skall någon i målet höras, förordne öfverexekutor, huru Vattenrättsförordningen m. m. 556 Vattenrättsförordningen, 21 och 22 gg. 22 g. Dämmes vatten upp öfver fastställdt märke eller varder, der viss tid för damluckas uppdragande före-skrifven är eller annan särskild bestämmelse angående damluckas skötande blifvit meddelad, hvad sålunda iakttagas bör ej fullgjordt, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då ege på ansökan af den, som men lider, utmätningsmannen i orten och å landet jemväl länsmannen, äfven om han ej är satt till utmätningsman, att, sedan han med ojäfvigt vittne syn a stället hållit, nödig handräckning på den försumliges bekostnad meddela. Tillstänger någon led eller ådra, hvarom i denna förordning stadgas, må ock till borttagande af stängsel, som uppenbarligen finnes emot lag stridande, handräckning gifvas, såsom nyss är sagdt. Om den handräckning, som i vissa fall må lemnas af öfverexekutor, se denna förordning 21 §. Ur motiven (till motsvarande 23 och 24 SS): »Äfven de i 23 och 24 SS föreslagna bestämmelser äro analoga med gällande lag. Uti sistnämnda S äro upptagna de fall af enklare och mera brådskande natur, der det ansetts kunna medgifvas den underordnade exekutiva myndigheten att meddela nödig handräckning. I allmänhet är det icke med någon svårighet förenadt att bestämma, huruvida vatten stiger upp öfver fastställdt märke, eller att iakttaga, huruvida särskildt meddelade föreskrifter angående viss tid eller viss ordning för damluckas öppnande, stängande eller skötande i allmänhet efterlefvas. Då behofvet af hastig åtgärd ofta kan vara så trängande, att ändamålet kunde förfelas om handräckning finge å landet sökas endast hos den egentlige utmätningsmannen, kronofogden, eller hos annan, som enligt 4 S utsöknings-lagen blifvit förordnad till utmätningsman, har beredningen ansett det böra medgifvas att å landet länsman, äfven om han icke blifvit särskildt förordnad till utmätningsman, finge meddela handräckning i förevarande fall.» det ske må; och ege öfverexekutor dervid förelägga vite eller äfventyr att, om part försummar fullgöra hvad honom varder ålagdt, målet ändå afgöres. Hvad här är stadgadt vare ock gällande i andra hos öfverexekutor förekommande utsökningsmål, för hvilka annan ordning ej finnes i denna lag föreskrifven.Vattenrättsförordningen, 23 §. 57 23 §. Angående allmän farled och flottled vare, utöfver hvad denna förordning derom innehåller, gällande hvad särskildt föreskrifves. Om handläggning af frågor angående väg eller bro öfver vattendrag är särskildt förordnadt. Se K. F. om allmän flottled och om allmän farled. Se byggningabalken 25 kap.; K. K. ang. laga domstol i frågor om nya väganläggningar till hamn, lastplats, varunederlagsplats samt emellan segelleder, båtleder och flottleder, äfvensom ang. lucka och öppning å broar

öfver sådana farleder den 9 Mars 1824*) samt K. K. den 7 Nov. 1873**) ang. ändring i nyssnämnda K. K. Jfr landshöfdingeinstruktionen d. 10 Nov. 1855 § 27 mom. 2***). *) Denna kung. lyder sålunda: Vi Carl Johan etc. göre veterligt: Att sedan Vi, på sätt Vår nådiga förordning af den 19 sistlidne Febr. innehåller, med riksens ständer beslutit om det tillägg till stadgandet i 25 kap. l § byggningabalken, att samma stadgande äfven skall gälla för väg till hamn, lastplats, varunederlagsplats, samt emellan segelleder, båtleder och flottleder, äfvensom för väg till alla sådana ställen, der vägar pröfvas vara för varutransporter af allmän nytta och nödvändighet, så hafve Vi, med anledning af riksens ständers tillika gjorda underdåniga hemställan,, i nåder godt funnit särskildt förklara, att de frågor, som rörande dylika väganläggningar uppkomma, skola, i likhet med hvad om nya allmänna vägars inrättande före-skrifvet är, göras anhängiga hos Vare befallningshafvande, hvilka, sedan behörig undersökning i alla delar, så väl om behofvet och nyttan af väganläggningen och huru den samma må ega rum, som ock angående den ersättning, hvartill enskilde hemmans-egare för förlust af egor, som till vägen åtgå, kunna vara berättigade, vid häradsrätten i orten, i alla vederbörandes närvaro, blifvit hållen och häradsrätten dess betänkande derom meddelt. böra målet lagligen pröfva och afgöra; hvarefter med klagan öfver Vare befallningshafvandes beslut kommer att i den ordning, för andra allmänna vägfrågor stadgad är, förfaras. Derjemte hafve Vi, på grund af riksens ständers i sammanhang härmed framstälda underdåniga förslag, till befordrande af en obehin-drad fart i segel- och båtleder, i nåder pröfvat skäligt stadga, att vid framdeles skeende ombyggnad eller reparation af bro öfver sådana farleder, äfvensom då ny bro å dylika ställen anlägges, der den förut icke funnits, lucka derå samt tillräcklig öppning å brokaren, på sätt Vare befallningshafvande kunna å hvarje särskildt ställe finna för ändamålet nödigt och tjenligt, skall ovilkorligt inrättas. Det alle etc. **) Så lydande: Vi Oscar etc. göre veterligt: att, som det ovilkorliga stadgande, hvilket till befordrande af obehindrad fart i segel- och båtleder blifvit genom nådiga kungörelsen den 9 Mars 1824 meddeladt derom, att vid ombyggnad eller reparation af bro öfver sådana farleder, äfvensom då ny bro å dylika ställen anlägges, der deri förut icke funnits, lucka å bron jemte tillräcklig öppning å brokaren skall inrättas, på sätt Vår befallningshafvande kan å hvarje särskildt ställe finna för ändamålet nödigt och tjenligt, ansetts påkalla undantag för jernvägar i den mån sådana af allt större omfattning blifvit så väl för statens som för enskildas räkning byggde och trafikerade, helst de svängbroar, hvilka till följd af åberopade stadgande måste vid jernvägars dragande öfver farleder anbringas, jemte det de ofta onödigtvis fördyra anläggningskostnaderna, alltid innebära faror och vådor för sjelfva jern vägstrafiken, så hafve Vi, i anledning af styrelsens öfver statens jernvägsbyggnader framställning och efter det Vårt och rikets kommerskollegium blifvit i ärendet hördt, funnit godt att, med ändring i nedannämnda afseende af nådiga kungörelsen den 9 Mars 1824, i nåder förordna som följer: Hvar, som åstundar att, för framdragande af jernväg öfver kanal-, segel- eller båtled, bygga fast bro utan lucka eller svängbro, söke dertill Vårt nådiga tillstånd. ***) Se nästa sida. 24 §. Hvad i 10 § sägs om vattenverk samt i 6, 7, 8, 16, 21 och 22 §§ om vattenbyggnad i allmänhet, skall i tillämplige delar lända till efterrättelse jemväl i fråga om fiskebyggnad. Oin fiskerättighet och hushållning med fiskevatten är särskildt stadgadt. Se byggningabalken 17 och 18 kap. samt fiskeristadgan den 29 Juni 1852 Högsta domstolen: Då det vore en känd sak, att vid åtskilliga fiskeverk, särskildt s. k. ålkistor, ofta erfordrades byggnader i vattnet, hvilka, i fråga om vattnets uppdämning, vore jernförliga med dambyggnaden för vattenverk, ansåg högsta domstolen hvad i förslagets 10 och 12 SS stadgades om dambyggnader för vattenverk jemväl böra vara tillämpligt på dambyggnader för fiskeverk. Just.R:n Wedberg och Ryding anmärkte särskildt, att, derest §:n komme att hänvisa till 12 §, hänvisning jemväl borde ske till hvad i 13 § skils om vattenmärke; äfvensom att, då i 8 S vattenbyggnad ej omnämnes, det vore oegentligt, att förslaget hänvisade till sistnämnde S- Just.R. Wedberg anmärkte vidare, att, äfven om sista stycket af 6 S skulle komma att såsom gällande om vattenverk bibehållas, det likväl icke borde ifrågakomma, att tvunget egoutbyte for uppdämning vid fiskeverk medgåfves, hvartill ej heller den föreslagna lydelsen af 58 § skiftestadgan, jemförd med 15 g af det föreliggande förslaget och nu i fråga varande §, gåfve anledning, och att följaktligen, om 6 S förblefvo oförändrad, hänvisningen i nu förevarande § till 6 S borde inskränkas till sistnämnde §:s första stycke. I öfrigt förmenade Just.R., att, för vinnande af reda och lättare öfversigt, det vore lämpligare, att de på spridda ställen i förslaget, såsom i 15, 19 och 26 SS förekommande bestämmelser i hvad mån det, som blifvit stadgadt om vattenverk och annan vattenbyggnad i allmänhet, skulle

gälla om dermed jernförliga eller om vissa slag af sådana byggnader, blefve på ett ställe sammanförda. Justitieministern*) yttrade: »Hvad högsta domstolen vid 26 S an~ märkt derom, att, då vid åtskilliga fiskeverk, särskildt så kallade ålkistor, ofta erfordrades byggnader i vattnet, hvilka, i fråga om vattnets Sådan ansökning skall ingifvas till Vår befallningshafvande, hvilken det åligger att, sedan vederbörande kommuner och trafikanter lemnats tillfälle att i ärendet sig yttra, till Vår nådiga pröfning öfverlemna ansökningen, åtföljd af de deröfver afgifna yttranden jemte Vår befallningshafvandes eget underdåniga utlåtande. Det alle etc. ***) Detta mom. är af följande innehåll: / afseende å allmänna extra ordinarie onera, åliggande egendom och personer, tillhör d«t konungens befallningshafvande att upptaga och pröfva frågor och förslag: 2:o om allmänna vägars, broars och färjors anläggning och underhåll samt skyldighet att dertill på ett eller annat sätt bidraga, äfvensom om rättighet att å skog och utmark hemta väglagningsämnen, då icke tvist derom uppstår, som bör till domstols behandling hänvisas. ") Statsrådsprotokollet den 31 December 1879,Vattenrättsförordningen, 25 §. 59 uppdämning, vore jernförliga med dambyggnader för vattenverk, hvad i förslagets 10 och 12 §§ stadgades om sådana byggnader jemväl borde vara tillämpligt på dambyggnader tör fiskeverk, har jag trott icke böra föranleda ändring i förslaget. I allmänhet äro nemligen fiske-byggnader icke af den beskaffenhet, att de kunna förorsaka någon menlig uppdämning af vattendragen, och det skulle således vara en för de flesta fiskeverksegare lika tryckande, som för Strandegarnes skyddande onödig försigtighetsåtgärd att ålägga hvarje fiskeverksegare att vid nyanläggning eller ombyggnad af de delar af verket, som möjligen kunde hänföras till dambyggnad, derom göra anmälan hos konungens befallningshafvande vid det i 23 § stadgade äfventyr att öfverexekutor må ega att omedelbart gifva handräckning för byggnadens utrifvande. Ej heller torde fiskeverksegare i allmänhet vara i behof af den provokationsrätt emot strandegare, som genom 12 § af förslaget är vattenverksegare med-gifven; och hvad senare stycket af nämnda § innehåller synes endast i sällsynta undantagsfall kunna vinna tillämpning å fiskebyggnader. För sådana undantagsfall, då till exempel större ål- eller laxfisken kunna i afseende å den uppdämning, de åstadkomma, vara jernförliga med mindre vattenverk, innehåller redan förslagets 15 § stadgande, att hvad om vattenverk sägs äfven skall gälla om annan med dylikt verk jemförlig inrättning till vattens nyttjande, hvarför byggnad i vattnet tarfvas.» 25 §. Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk, qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga. I beredningens förslag lyder motsvarande § (27) sålunda: »Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan särskild rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer. Lag samma vare om annan lagligen tillkommen rätt till vattnets nyttjande.» Högsta domstolen fästade uppmärksamhet dervid, att, då i denna § undantag från de allmänna föreskrifterna gjordes dels för särskild rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes, än med de allmänna stadgandena öfverensstämde, och dels för annan lagligen tillkommen rätt till vattens nyttjande, derutinnan förelåge två uttryck för samma sak, af hvilka det ena kunde aflägsnas. Riksdagen yttrade: »I denna paragraf hafva några uteslutningar synts riksdagen böra vidtagas, dels så, att orden 'skattlagda qvarnar och60 K. F. om allmän flottled, l §. fiskeverk', utbytas mot allenast 'qvarnar och fiskeverk', dels ock i stället för 'annan lagligen tillkommen rättighet' sattes 'annan rättighet', det senare på det att ingen tvekan må kunna uppstå, att icke till här afsedd rättighet skall hänföras äfven den, som grundas å urminnes häfd; och har derjemte i paragrafens slut orden: 'annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer' ansetts kunna helt och hållet utelemnas». Denna förordning skall träda i kraft den l Maj 1881; dock skola hittills gällande lagbud om damluckas öppenhållande framgent intill den l Januari 1886 ega tillämplighet i så måtto, att deri föreskrifna tid, då damlucka bör vara öppen, skall iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför varder bestämd eller vattenmärke sättes eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande meddelas. Det alla, som vederbör, etc. KONGL. MAJITS NÅDIGA FÖRORDNING om allmän flottled; gifven Stockholms dött den 30 December 1880. Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt att, med upphäfvande af kongl, brefvet angående flottning den 8 April 1811, stadga som följer: i §• I allmän flottled stånde en hvar öppet att, efter ty här nedan närmare skils, låta flottgods löst framflyta. Se denna förordning 2 och 3 §§. Om framförande af flottgods i

sammanlagda flottar, se K. F. om allmän farled l g. Ur motiven: »En flottleds egenskap af att vara allmän innebär, på sätt i l § ansetts böra utsägas, att en hvar eger att i öfverensstämmelse rned de föreskrifter, hvilka finnas meddelade i förevarande förordning äfvensom i flottningsstadgan, låta flottgods utan flottläggning löst framflyta i flottleden. Virkets framforslande på det sätt, att, sedan det blif- 60 K. F. om allmän flottled, l §. fiskeverk', utbytas mot allenast 'qvarnar och fiskeverk', dels ock i stället för 'annan lagligen tillkommen rättighet' sattes 'annan rättighet', det senare på det att ingen tvekan må kunna uppstå, att icke till här afsedd rättighet skall hänföras äfven den, som grundas å urminnes häfd; och har derjemte i paragrafens slut orden: 'annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer' ansetts kunna helt och hållet utelemnas». Denna förordning skall träda i kraft den l Maj 1881; dock skola hittills gällande lagbud om damluckas öppenhållande framgent intill den l Januari 1886 ega tillämplighet i så måtto, att deri föreskrifna tid, då damlucka bör vara öppen, skall iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför varder bestämd eller vattenmärke sättes eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande meddelas. Det alla, som vederbör, etc. KONGL. MAJITS NÅDIGA FÖRORDNING om allmän flottled; gifven Stockholms dött den 30 December 1880. Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt att, med upphäfvande af kongl, brefvet angående flottning den 8 April 1811, stadga som följer: i §• I allmän flottled stånde en hvar öppet att, efter ty här nedan närmare skils, låta flottgods löst framflyta. Se denna förordning 2 och 3 §§. Om framförande af flottgods i sammanlagda flottar, se K. F. om allmän farled l g. Ur motiven: »En flottleds egenskap af att vara allmän innebär, på sätt i l § ansetts böra utsägas, att en hvar eger att i öfverensstämmelse rned de föreskrifter, hvilka finnas meddelade i förevarande förordning äfvensom i flottningsstadgan, låta flottgods utan flottläggning löst framflyta i flottleden. Virkets framforslande på det sätt, att, sedan det blif-K. F. örn allmän flottled, 2 §. 61 vit sammanlagdt till flottar, dessa styras nedför strömmen, faller deremot ej under samma lagbestämmelser som lösflottningen, utan är att hänföra till sjöfart, hvilket ock är anmärkt i 14 g. Hvad deremot angår 'ringbomsflottningen', der virket löst sammanföres inom bommar, är den allenast en bland de arbets- eller transportraetoder, som användas vid lösflottningen, och således alltid h »n f örlig under de för denna gällande föreskrifter.» 2 §• I vattendrag, der vid den tid, då denna förordning träder i kraft, flottning på grund af hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter allrnänneligen idkas eller tillåten är, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas. Om inrättande af flottled i vattendrag, der sådan förut ej finnes, se denna förordning 3 § samt flottningsstadgan l—6 §§. Om handläggning af frågor ang. flottningens ordnande i vattendrag, som redan är till allmän flottled upplåtet, se flottningsstadgan 7 §. I beredningens förslag lyder denna § sålunda: »I vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer. Allmän farled vare tillika såsom allmän flottled ansedd, så vidt ej annorledes är eller varder i laga ordning bestämdt; och skall, der i farleden flottning ej ännu är öflig, ankomma på konungens befallningshafvande att, om vattendraget till allmänt begagnande för flottning upplåtes, meddela erforderliga föreskrifter till samfärdselns betryggande och till skydd för enskild rätt. Lag samma vare om kungsådra, der sådan af ålder varit.» Ur motiven: »I nu gällande lag förekommer ej den i förevarande förordning begagnade benämningen allmän flottled, och vid sådant förhållande torde här icke böra saknas en bestämmelse, som angifver å hvilka hittills för flottning nyttjade vattendrag den nya lagen bör ega tillämpning. Härvid synes ej någon tvekan kunna uppstå derom, att vattendrag, som, vare sig på grund af häfd, privilegium, förbehåll vid afvittring eller annan i laga ordning tillkommen föreskrift, redan är öppnadt och nyttjas för flottning, hvari en hvar, som det åstundar, eger att deltaga, utgör allmän flottled och fortfarande bör såsom sådan bibehållas. Då allmän farled skall hållas öppen för varutransporter eller samfärdsel i allmänhet, har man hittills antagit, att, äfven om leden icke är ^uttryckligen eller ursprungligen afsedd för det särskilda transportsätt, lösflottning, hvarom här är fråga, nämnda transportsätt dock icke bör anses otillåtet, så vidt det ej kominer i kollision med sjöfarten och inverkar menligt å densamma. Af sådan orsak har jemväl, i öfverensstämmelse med hvad sålunda hittills ansetts lagligt, uttryckligt förklä-62 K. F. om allmän flottled, 2 §. rande meddelats, att farleden tillika är att anse såsom allmän flottled, derest ej särskilda förhållanden föranleda till undantag från denna regel. Härvid är uppenbart, att, om sjöfarten och lösflottningen äro oförenliga med hvarandra, den senare måste vika såsom varande det mera underordnade eller tillfälliga. I

allmänhet låta de dock, derest särskilda försigtighetsmått till sjöfartens betryggande iakttagas vid flottningen, utan svårighet sammanjemka sig, såsom erfarenheten från de stora elfvarna nogsamt utvisar. I de farleder, der flottningen allaredan vunnit insteg, hafva förhållandena naturligtvis i mer eller mindre fullständig grad blifvit ordnade, och det, som i sådant hänseende ännu brister, kan, på sätt flottningsstadgan utvisar, lätteligen afhjelpas. Uppstår deremot fråga om lösflott-ning i en farled, der sådan ännu ej är öflig, måste det stå den myndighet, som i allmänhet har inseende och vård öfver samfärdseln, öppet att, derest ej, på sätt ofvan är antydt, omsorgen om sjöfartens intressen kräfver att flottningen alldeles förbjudes, föreskrifva vilkoren för flottningens bedrifvande och i sådant hänseende bestämma hvilka anstalter till betryggande af sjöfarten eller af enskild strandegares rätt böra vidtagas innan flottningen må taga sin början. Den pröfningsrätt, som sålunda är åt konungens befallningshafvande uppdragen, skiljer sig följaktligen i väsentliga delar från den pröfning, som i 3 § omför males. Hvad här blifvit anfördt i fråga om rätt till lösflottning i farled har dock allenast afseende å de farleder, som redan finnas vid den tid då denna förordning träder i kraft. Efter beredningens åsigt bör i omförmälda hänseende en bestämd åtskilnad göras emellan sådana äldre farleder och de nya, som enligt 2 § i den föreslagna förordningen angående allmän farled kunna varda inrättade. Rätten till lösflottning i de förra har ansetts vara i gällande lag och häfdvunna förhållanden så grundad, att samma rätt ej lämpligen bort upphöra. Ett sådant skäl förefinnes icke i fråga om de nya, och när man tager i betraktande huru betydligt större tunga och äfventyr för strandegarne tillvaron af en flottled vållar i jemförelse med farleden, synes den omständighet, att ett vattendrag varder upplåtet till farled, ej skäligen böra utan vidare pröfning föranleda till vattendragets förklarande för allmän flottled, helst frågor om inrättande af farled och flottled ej skola bedömas enligt alldeles likartade grunder. Vid sådant förhållande har det ansetts vara lämpligast att uti sådan farled, som kommer att inrättas enligt den föreslagna nya lagen, flottled ej skulle a priori anses befintlig, utan vattendragets användande såsom flottled göras beroende af sådan pröfning, som föreskrifves i 3 §. De skäl, som blifvit åberopade i afseende å lösflottning i äldre farled, ega ock naturligen tillämpning å kungsådra, som af ålder varit och förty framgent, på sätt i 8 § af föreslagna förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund innehålles, bör för samfärdseln och varutransporten lemnas öppen. Hvad särskildt angår den mindre kungsådra, som enligt fiskeristadgan skall hållas öppen till en sjettedel af vattnet, 'der flottled nyttjas', är den flottningsrätt, som grundar sig å nämnda bestämmelse, hvars rätta mening beredningen i det föregående sökt ådagalägga, in-K. E. o in allmän flottled, 2 §. 63 begripen under det i första punkten af denna § intagna allmänna stadgandet. Således skall, der en lagligen tillkommen flottled, varit ställd under det skydd, samma bestämmelse medfört, enahanda skydd fortfarande densamma tillkomma.» I högsta domstolen anmärkte Just.Rm Svedelius och Ryding, att, då, enligt motiven, hvad i denna § stadgades om rätt till lösflottning i allmän farled hade afseende allenast å de farleder, som funnes vid den tid, då i fråga varande förordning komme att träda i kraft, sådant borde i lagtexten tydligt utmärkas, Just.E:n Östergren och Wedberg yttrade: »Då vid uppkommande tvist, huruvida, när denna förordning träder i kraft, allmän flottled finnes i ett vattendrag eller icke, frågan derom skall pröfvas enligt grunder, hvilka böra uppsökas i förut gällande lag och icke utgöra föremål för nya lagen, hemställa vi, att orden flottning allmännelig en idkas eller tillåten är måtte utbytas mot allmänn flottled finnes. Efter uppställande af en sådan regel om vattendrag i allmänhet anse vi det icke vara nödigt att, såsom i 2:dra stycket af denna § skett, särskildt nämna de vattendrag der allmän farled eller kungsådra finnes. Antingen finr\es i dessa sistnämnda vattendrag allmän flottled efter hvad första stycket innehåller, eller ock finnes den icke, för hvilket sistnämnda fall anledning saknas att i lagen gifva andra bestämmelser än dem, som meddelas i 3 §.» Justitieministern) yttrade: »I öfverensstämmelse med den anmärkning, som blifvit af två högsta domstolens ledamöter framställd beträffande senare stycket af 2 §, har jag ansett nämnda stycke böra uteslutas. Då nämnde § i första stycket innehåller bestämmelse, att allmän flottled skall anses finnas i alla de vattendrag, der flottning allmänne-ligen idkas eller tillåten är vid den tid, då förordningen träder i kraft, torde det vara öfverflödigt och tilläfventyrs vilseledande att till berörda allmänna regel foga den förklaringen, att allmän farled och kungsådra äro att anse såsom allmänna flottleder. Ej heller synes det vara nödigt att här upptaga någon bestämmelse om den administrativa myndighetens skyldighet att genom lämpliga föreskrifter skydda sjöfarten mot hinder af flottningen. De stadganden, som i sådant afseende äro nödiga, hafva sin rätta plats i den flottningsstadga, till hvilken i 13 § hänvisas och till hvilken förslag jemväl

blifvit af nya lagberedningen uppgjordt. Då slutligen 4 § af förslaget uttryckligen öfverlemnar åt konungens befallningshafvande att, när helst fråga uppstår om skydd för enskild rätt, meddela preventiva föreskrifter för flottningen, lärer det icke erfordras att i 2 S upptaga särskild sådan bestämmelse for det fall att kollision uppstår emellan sjöfarten och flottningen.» / kongl. maj:ts proposition är §:n af följande lydelse: »I vattendrag, der flottning allmärmeligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag . eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer.» Riksdagen yttrade i sin underdåniga skrifvelse: »Denna paragraf har riksdagen ansett böra till vinnande af större tydlighet erhålla en *) Statsrådsprotokollet den 31 December 1879.64 K. F. om allmän flottled, o g. något förändrad lydelse derhän, att i vattendrag, der vid den tid, då förordningen träder i kraft, flottning på grund af hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter allmänneligen idkas eller tillåten är, allmän flottled jemväl framgent skall bibehållas.» 3 §. Kan vattendrag, hvarest allmän flottled ej linnes, dertill användas; ege konungens befallningshafvande, der sådant pröfvas vara af nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, förordna, att i vattendraget allmän flottled vara skall. Om expropriation af jord eller lägenhet som för flottled erfordras, se denna förordning 7 g. Om konungens befallningshafvandes befogenhet, när ifrågasatt flottled kan på annans rätt inverka, se ibm. 4 §. Om ersättning för skada och kostnad som till följd af flottled vållas, se ibm. 6, 8, 9, 10 och 12 gg. Om förfarandet när fråga väckes om inrättande af allmän flottled, se flottningsstadgan l—6 gg. Beredningens förslag lyder sålunda: »Kan vattendrag, hvarest flottled ej finnes, dertill användas: ege konungens befallningshafvande, der sådant pröfvas vara af nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, förordna, att i vattendraget allmän flottled vara skall. Hvad här är stadgadt gälle ock om vattendrag, hvilket allenast såsom enskild flottled nyttjas.» Ur motiven; »Den synpunkt, ur hvilken man bör bedöma frågan om inrättande af ny flottled i de vattendrag, der sådan ej enligt de i 2 S gifna stadganden linnes, är naturligtvis i väsentlig mån densamma som i afseende å allmän farled och erbjuder en obestridlig analogi med anläggning af allmän väg. Hufvudsakligen enahanda grunder, som äro nedlagda i 25 kap. l § byggningabalken, sådant detta lagrum lyder i kongl, förordningen den 19 Februari 1824, synas ock böra ega tillämplighet i fråga om flottled redan af det skäl, att flottleden, hvad timmer-forslingen fråu. produktionsstället angår, är fullt jemförlig med allmänna landsvägen, för annan varutransport. Då enligt nämnda lagrum konungens befallningshafvande eger att förordna om inrättande af allmän väg till hamn, lastplats, varunederlagsplats samt emellan farleder och flottleder äfvensom till alla andra ställen, der väg pröfvas vara för varutransporten af allmän nytta och nödvändighet, måste det anses uppenbart att samma 'allmänna nytta och nödvändighet', som kan föranleda till inrättande af väg t. ex. emellan två redan befintliga flottleder, följd-rigtigt bör föranleda jemväl dertill, att konungens befallningshafvandeK. F. om allmän flottled, 3 §. 65 må ega att förordna om inrättande af nya flottleder emellan de ställen, der allmänna transporten af skogsprodukter ej kan förmedlas annorledes än genom lösflottning. Härvid är ock uppenbart, att liksom den enskilde jordbrukarens behof af förbättrad kommunikation, huru stort än detta behof må vara, icke i och för sig grundlägger rättighet för honom att påyrka anläggning af allmän väg, lika litet bör den enskilde skogs-egarens behof af transportmedel i och för sig utgöra tillräckligt skäl att tvinga annan att upplåta sitt vattendrag till allmän flottled. I båda fallen erfordras lika mycket, att den nya kommunikationsleden eger den allmännyttighet, som ensam kan rättfärdiga att intrång genom den nya ledens upptagande tillskyndas den, inom hvars område anläggningen göres. Hvad detta intrång beträffar bör dock icke förgätas, att strandegarens rätt öfver vattnet i allmänhet icke enligt lag är lika ovilkorlig som jordegarens till den fasta marken, utan alltid i större eller mindre grad varit underkastad vissa inskränkningar, som, till följd af vattendragens naturliga bestämmelse att vara kommunikationsleder och deras beskaffenhet i öfrigt, måste ega rum till skydd för allmän och enskild rätt, samt att, med ett lämpligt anordnande af flottningen, vattnet vanligen kan fortfarande om ock med något mindre lätthet begagnas såsom drifkraft och för öfriga nyttiga ändamål. På grund häraf har beredningen föreslagit, att konungens befallningshafvande skulle ega att förordna om ny allmän flottleds inrättande i de fall då sådant pröfvades vara af noden samt kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta, för det allmänna. Med dessa ordalag, hvilka i någon mån skilja sig från dem, som angående farled blifvit begagnade, bar afsetts att bestämdare, än i fråga om farled ansetts nödigt, lemna den pröfvande myndigheten en antydning om

hvad vid pröfningen borde uppmärksammas särskildt med hänsyn till rubbningar i bestående förhållanden, som kunna genom flottningen uppstå. Under det att farledens begagnande i allmänhet icke vållar någon rubbning i vattnets nyttjande för fiskerinäringen eller industrien eller i strändernas kultur, låter det deremot ganska väl tänka sig, att genom flottningen desse och andra berättigade näringsgrenar kunna störas i så väsentlig mån, att vid jemförelsen emellan det gagn flottningen medförde för skogshandteringen och de olägenheter, som i annat hänseende dervid uppstode, de senare kunna anses öfvervägande. Yid sådant förhållande kunde flottningen, om än ostridigt nyttig i ett afseende, likväl ej anses medföra väsentligt gagn för ortens näringslif. Genom uppställande af omförmälda vilkor för inrättande af nya flottleder och under förutsättning att dessa frågor pröfvas med den omfattande sakkännedom och den opartiskhet, som man eger all anledning att hos i fråga varande administrativa myndighet förvänta, synes den understundom uttalade farhågan att för olika delar af riket olika lagbestämmelser om flottled skulle erfordras vara fullständigt undanröjd. Uppenbarligen måste vid den föreskrifna pröfningen hänsyn tagas just till de olika förhållandena i de särskilda orterna. I de norrländska bygderna på de ställen, der skogshandteringen utgör den hufvudsakliga eller nästan uteslutande näringen och der antagligen till följd af jord-66 K. F. om allmän flottled, 3 g. månens beskaffenhet och det hårda klimatet någon högre kultur icke är att förvänta, utan skogsbruk är att anse såsom det egentliga medlet för den fåtaliga befolkningens ekonomiska utveckling, lärer väl ej hos den pröfvande myndigheten kunna uppstå någon tvekan derom, att inrättandet af en behöflig flottled länder orten till väsentligt gagn. På andra ställen åter, der bergsbruk, åkerbruk eller andra näringar öfvervägande idkas, är frågan om flottledens gagnelighet ej lika sjelfklar, för den händelse flottleden kan inverka störande å dessa näringar, hvilka utgöra det förnämsta medlet för en tät befolknings tillvaro och välmåga. I senare fallet lärer väl ej finnas någon skälig anledning att befara, det bemälda myndighet skulle, med åsidosättande af alla öfriga genom flottningen förnärmade intressen, obetingadt anse flottningen väsentligen gagnande. Utan någon särskild erinran derom i lagtexten lärer således uppenbarligen hänsynen till de på olika orter eller i olika provinser öfvervägande olika näringarna samt till redan befintliga kommunikationer af sig sjelf föranleda dertill, att en annan uppfattning gör sig gällande när fråga är om flottled i Skåne, än när frågan afser flottled i Norrland. Säkerligen blifver det ett lika säjlsport undantag att ny flottled beviljas t. ex. genom skånska slättbygden, som att begäran om flottleds inrättande afslås t. ex. i de norrländska länens skogsbygd. Ändamålet vinnes således utan anlitande af den alltid vanskliga, mången gång förhatliga utvägen att lagstifta på olika sätt för olika delar af landet. Under denna frågas handläggning hos beredningen hafva från trä-varuhandteringens sida yrkanden framstälts bland annat derom, att med afseende å natur- och kulturförhållandena inom norra delen af Wermland samt Dalarne och Norrland virkesegare måtte medgifvas obetingad och ovilkorlig rätt till flottning i alla der varande vattendrag, hvarest flottled funnes eller kunde upprensas. Härvid synes man dock icke hafva tagit tillbörlig hänsyn till den olikhet i berörda förhållanden, som på skilda ställen inom sjelfva de i fråga varande provinserna redan egei1 rum, och ännu mindre till den framtida utveckling i jordbruk, industri och andra näringar, hvaraf samma provinser tvifvelsutan äro mägtiga. Ur rättslig synpunkt betraktadt står sagda anspråk i uppenbar strid med de i vår lagstiftning i allmänhet gällande grunder i fråga om strandegares rätt öfver vattnet och den eljest vedertagna principen att den enskildes rätt ej bör vika för en annans enskilda intressen utan endast för det allmännas nytta. Vore de i fråga varande landskapen ännu i det tillstånd, hvari de befunnos innan odlingen hunnit bryta bygd derstädes, kunde ett sådant anspråk möjligen haft skäl för sig, men under nuvarande, mera ordnade rättsliga förhållanden synes det ej kunna förtjena något afseende. Möjligheten att erhålla flottled på de ställen, der sådan är behöflig och kan lända till verkligt gagn, lärer, på sätt förut är anfördt, vara genom den föreslagna bestämmelsen fullt betryggad. Den likaledes från flottningsintressets synpunkt framstälda anmärkning, att lydelsen af nämnda stadgande lemnade rum för tvekan, huruvida flottled kunde komma till stånd i det fall, att de betydligaste skogstillgångarne vid ett vattendrag tillhörde endast en eller några få enskilda personer, torde icke heller vara befogad. Uppenbarligen ärbar icke fråga uteslutande om den omedelbara kontanta vinst, somK. F. om allmän flottled, 3 g. 67 timmerhandlaren kan hemta af sin rörelse. Då nemligen orten i sin helhet icke gerna kan tänkas såsom egande skog — äfven om enskilde kommuner skulle ega sådan — måste otvifvelaktigt med 'gagn för orten' förstås i främsta rummet den fördel invånarne, jemte möjligheten att framflotta och tillgodogöra egna skogseffekter, kunna hemta af tillgång

till ökad arbetsförtjenst vid timmerfällning, forsling och flottning, tillfälle att till arbetsmanskapet afyttra landtmannaprodukter m. fl. indirekta förmåner eller i korthet till hela den förkofran ortens invånare i allmänhet kunna antagas vinna i ekonomiskt hänseende genom flott-leden. Der en dylik förkofran i någon väsentlig grad tillskyndas orten, måste det följaktligen vara likgiltigt om skogsegarne äro flere eller färre. Medan sålunda af en del bland flottningsintressets målsmän det af beredningen föreslagna stadgandet ansetts i allt för ringa mån gynna nämnda intresse, hafva dock äfven anmärkningar i motsatt syfte försports från personer, som befarat att deras 'enskilda' flottleder, hvarest de hittills till följd af öfverenskommelser med strand- och vattenverksegare eller såsom sjelfva rådande öfver vattnet haft uteslutande rätt till flottning, ej vidare skulle kunna hållas stängda för allmänt begagnande. Ur det allmännas synpunkt lärer väl ej någon tvekan kunna uppstå derom, att upphörandet af dylika förhållanden utgör en verklig fördel. I juridiskt hänseende är naturligtvis en dylik uteslutande flottningsrätt ej i någon mån mera förtjent af skydd än alla andra enskilda rättigheter öfver vattnet, och den, som genom en enskild flottleds förändrande till allmän utsättes för en konkurrens, hvarifrån han förut varit befriad, är icke mer att beklaga än den, som i enahanda afseende blifver lidande derpå att en ny jernväg eller annat nytt samfärdselsmedel anlägges i trakter, som förut ej varit för den allmänna rörelsen tillgängliga. Den likaledes uttalade farhågan, att den ökade konkurrensen skulle leda till skogssköfling och således ej böra genom lagstiftningen underlättas, torde ej heller förtjena afseende. I sammanhang härmed bör anmärkas, att lika litet som den förlust, hvilken, på nyss antydda sätt, genom konkurrens i timmerhandeln kan uppstå, bör ersättas af dem, som undfå rätt att begagna deri till allmän förvandlade enskilda flottleden, lika litet är i allmänhet den, som råder öfver vattnet, berättigad att fordra någon betalning för dess begagnande såsom transportmedel för flottningen. En dylik skyldighet att betala afgift för vattnets blotta nyttjande, vare sig för samfärdsel eller flottning, är fullkomligt främmande för vår rättsuppfattning. Det är allenast i den händelse skada uppstår genom begagnandet elier genom någon särskild anläggning eller åtgärd för flottledens inrättande, som skyldighet till ersättnings gäldande inträder, hvilket uppenbarligen är något helt annat än en dylik afgift. På sätt i 9 § flottningsstadgan finnes närmare angifvet, har det ansetts böra åt den, som verkstält för flottningen nödiga eller nyttiga byggnader eller andra arbeten i vattendrag före eller efter dess upplåtande till allmän flottled, förunnas rättighet att uppbära ersättning derför af dem, som begagna flottleden och dervid hafva fördel af de i fråga varande arbetena. En dylik ersättning, som till sin natur är närmast jemförlig med sådana hamn- eller kanalafgifter, bropenningar68 K. F. om allmän flottled, 4 g. ra. m. d., som enskilda personer tillåtas uppbära, bör naturligtvis ej förblandas med en afgift för vattnets begagnande. Till frågan härom återkommer beredningen vid 9 § flottningsstadgan, der hithörande bestämmelser intagits, och erbjuder sig dervid tillfälle till en närmare redogörelse för det rättsförhållande, som uppstår då en af enskild person bekostad flottled öfvergår till allmän. Bland de förhållanden, hvarunder allmän flottleds öppnande i ett vattendrag borde af konungens befallningshafvande medgifvas, upptog senare vatten-rättskomitén jemväl att flottningen kunde ske utan skada för annan. Någon dylik bestämmelse återfinnes ej i beredningens förslag dels af det skäl, att lösflottning nästan aldrig med visshet kan antagas ega rum utan någon, om än obetydlig, skada för strand-, bro-, vattenverks- eller fiskeegare, dels ock emedan det torde vara mindre lämpligt, att administrativ myndighet sålunda på förhand meddelar en bestämmelse, som innebär att flottningen ej får anses vålla någon skada. Ett sådant förklarande kan till äfventyrs temligen öfverensstämma med verkliga förhållandet vid den tid, då det afgifves, men en förändring i strändernas odlingsgrad eller anläggningen af en fiskebyggnad kan i den mån omskapa vattendragets beskaffenhet, att grunden för förklarandet varder fullkomligt origtig. Om än vid den pröfning, som enligt 3 § blifvit konungens befallningshafvande ombetrodd, hänsyn till det men strandegare eller annan kan komma att lida af vattendragets upplåtande till allmän flottled ej bör lemnas å sido, är dock nämnda pröfning, såsom hufvudsakligen afseende företagets allmännyttighet, helt olik den, som enligt senare komiténs omförmälda stadgande skulle af konungens befallningshafvande verkställas.» Vid förslagets granskning i högsta domstolen ansågo Just.E. Östergren och Wedberg, att i början af denna § ordet flottled borde, till motsättning mot 2 §, utbytas mot allmän flottled, hvarigenom andra stycket om vattendrag, hvilket allenast såsom enskild flottled nyttjas, blefve öfverflödigt. 4 §• Är för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegares eller annans rätt inverka,

och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på konungens befallningshafvande att, med den inskränkning hvartill 7 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, huru vid flottleds ordnande och begag-K. F. om allmän flottled, 4g. 69 nande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga. Om ersättning för skada och kostnad som till följd af flottled vållas, se denna förordning 6, 8, 9, 10 och 12 §§. Om verkställighet af konungens befallningshafvandes beslut i dessa fall, se ibm 12 §. Ur motiven: »Den skada, som genom de för flottleden nödiga anläggningar och åtgärder tillskyndas strandegare eller andra, är antingen sådan, att derigenom egendom fråntagas egaren för att begagnas för flottledens ändamål, eller ock af beskaffenhet, att egaren, ehuru han lider mer eller mindre intrång i nyttjanderätten, dock fortfarande kan göra sig egendomen till godo. Det är således två olika kategorier af skada, som här måste vid lagstiftningen uppmärksammas, under förutsättning nemligen att flottledens inrättande eller ordnande anses vara ett företag af den allmän-nyttighet, att den enskildes rätt att behålla sin egendom fri från dylik skadegörelse anses böra stå tillbaka. Den ena af dessa kategorier — den först antydda — sammanfaller med den expropriation i egentlig mening, hvarom l § i 1866 års expropriationslag handlar, nemligen det fall då egaren tvingas att upplåta jord eller lägenhet till begagnande för allmänt behof. Den senare kategorien åter, som för egaren innebär skyldighet att allenast underkasta sig ett intrång på det område, hvaröfver han rätteligen eger att förfoga, eller tåla en olägenhet, som härflyter af anläggningens nyttjande för afsedt ändamål, antager närmast egenskapen af en hans egendom ålagd servitut och är endast så till vida att anse jemförlig med expropriation, som en förminskning i egendomens värde derigenom vållas. I fråga om det förstnämnda slaget eller expropriation i egentlig mening uppställer gällande lag i allmänhet den regel, att endast konungen eger att gifva tillstånd dertill samt att den egendom, som för ändamålet afstås, skall lösas af den, som fått tillstånd att expropriera. Undantagsvis är dock i fråga om jords eller lägenhets begagnande för utläggning af elektriska telegraftrådar befrielse från skyldigheten att lösa egendomen medgifver! för den händelse, att genom anläggningen eller dess framtida skötsel och vård något synnerligt men i nyttjanderätten icke tillskyndas egaren, hvilken dock alltid har rätt till ersättning för det intrång han får underkasta sig. Endast i det fall nyssnämnda föreskrift angående elektriska telegraftrådar afser anvisar expropriationslagen någon utväg att ålägga egendom bördan af en servitut; och då samma lag, såsom varande eri undantagslag, ej får gifvas en extensiv tolkning, har beredningen ej kunnat dela den någon gång uttalade meningen, att äfven i andra fall servituter skulle enligt expropriationslagen kunna tillskapas. Då emellertid, enligt sakens natur, för flottleds inrättande och nyttjande ovilkorligen måste förutsättas, att servituter af i fråga varande slag kunna lagligen åläggas, framträder till besvarande frågan huruvida åläggandet deraf bör tillgå på alldeles enahanda sätt, som då jord eller lägenhet skall enligt expropriationslagen afstås, och således bero ute-70 K, F. om allmän flottled, 4 g. slutande af konungens tillåtelse samt medföra skyldighet att lösa den egendom, som derför göres till föremål. Denna fråga har i förevarande förslag med hänsyn till de för flottningen egendomliga förhållanden, som i åtskilliga stycken göra tillämpningen af expropriationslagens allmänna grunder i praktiskt hänseende alldeles otjenlig, blifvit besvarad på det sätt, att pröfningsrätten i de fall, då egentlig expropriation ej i fråga kommer, uppdragits åt samma administrativa myndighet, som enligt förslaget eger att förordna om allmän flottleds inrättande — hvilken pröf-ningsrätt dock icke får sträcka sig in på det område, der enligt gällande expropriationslag konungen ensam har och bör hafva en dylik rätt — samt att skyldighet att lösa den med servituten belastade egendomen ej ålagts utan endast skadeersättning ansetts böra ega rum. Det är nemligen härvid uppenbart, att, om för rättigheten att anlägga en flottled och deri idka flottning uppstäldes såsom vilkor att de flottande skulle expropriera all den egendom, såsom stränder, fisken, vattenverk m. ra. d., hvarå skada genom flottledens inrättande och begagnande1 kunde uppstå, så betydande kostnader skulle för ändamålet erfordras att i de flesta fall flottleds öppnande derigenom blefve omöjligt. Säkerligen skulle ock den, som rådde öfver vattendraget, vara illa till freds, om icke allenast all hans rätt till vattendraget och vattnets nyttjande jemte alla deri anlagda verk och inrättningar, utan äfven sjelfva stranden, så vidt den i någon mån af flottningen skadades, kunde genom expropriation honom fråntagas. I de fall, då allmän flottled ej kan inrättas eller begagnas med mindre enskild egendom, utan att för flottningen helt och hållet tagas i anspråk, allenast i någon mån tillskyndas skada eller olägenhet vid nyttjanderättens utöfning eller eljest, kan ändamålet vinnas derigenom att å ena sidan

egaren förpligtas att tåla ett sådant intrång, hvilket dock bör göras så ringa och litet betungande som möjligt är, och å andra sidan flottande åläggas att lemna full ersättning för all skada, som må inträffa. Det ingrepp, som härigenom för det allmännas intresse kan komma att ske i den enskildes rätt, torde i de flesta fall blifva vida mindre, än om egendomen för samma ändamål skulle från honom exproprieras, och synes således på enahanda grund som expro-priatiorien kunna från rättslig synpunkt försvaras. Enligt den senare komitén skulle i de fall, då genom flottleds inrättande skada tillskyndades enskild egendom, denna efter expropriation lösas, der ej egaren åtriöjdes att taga ersättning för skadan. Häremot möter dock, bland annat, den betänklighet att genom flottledens begagnande ofta enahanda och ej sällan vida större skador uppstå än genom flottledens inrättande; och det skulle vid sådant förhållande vara mindre följdrigtigt att stadga expropriation i det ena men ej i det andra fallet. Jemväl måste det vid många tillfällen vara tveksamt huruvida en skada uppstått genom inrättandet eller begagnandet af flottleden. Så synes just vara förhållandet med det af komitén sjelf anförda exempel på skada, som kunde blifva föremål för antingen expropriation eller endast skadeersättning allt efter den lidandes fordran, nemligen uppdäm ning å annans jord. Väl synes otvifvelaktigt, att sjelfva damanläggningen, för hvilken damfästet måste, i saknad af godvillig öfverenskommelse, exproprieras, hörer till inrättandet af flottleden, men deremot torde enK. F. om allmän flottled, 4 §. 71 ingalunda obefogad tvekan kunna uppstå, huruvida den åsyftade och åstadkomna vattenuppdämningen eller med andra ord dammens begagnande vid vissa tider eller tillfällen hörer till inrättandet eller begagnandet af flottleden. Skulle under de af senare komitén afsedda fall, i hvilka expropria-tionsskyldighetens inträdande vore beroende på den lidandes eget val, subsumeras jemväl det fall då, till följd af den inrättade flottledens begagnande för ändamålet, skador uppkomma, hvilka således medelbart vållas genom flottledens inrättande, blefve en sådan regel ännu mera olämplig. Dylika skador kunna mången gång ej förutses, än mindre till sitt omfång på förhand beräknas, utan inträffa det ena året på ett ställe och det andra året på ett annat, i följd hvaraf expropriationsfrågan fölen flottled skulle tidt och ofta återkomma och icke kunna anses fullständigt afslutad förr än omsider hela vattendraget och stränderna der-invid blifvit för flottleden inlösta. Till följd af skadornas nyss nämnda beskaffenhet har beredningen ej heller ansett sig kunna förorda det af lagutskottet vid riksdagarne 1874 och 1875 framstälda förslag, enligt hvilket i fråga om dessa skador borde tillämpas de i expropriationslagen gifna bestämmelser angående intrång i följd af utläggning och skötsel af elektriska ledningstrådar. Jemte det nemligen de skador, som af nämnda intrång uppstå, äro försvinnande ringa, kunna de ej mindre till stället än äfven till beskaffenheten så noggrant beräknas, att någon svårighet ej möter att på förhand genom expropriationsnämnd bestämma ersättningen. Detta kan deremot uppenbarligen icke ske i fråga om största delen af de utaf en flottleds anläggande eller begagnande föranledda skador. I anledning häraf har beredningen således antagit, att, om man ej vill att all den egendom, hvarå skada i någon mån göres genom flottleds inrättande och begagnande, skall exproprieras, annan gräns för ex-propriationen ej lämpligen kan bestämmas än den allmänna, som finnes uttryckt i gällande expropriationslag jemte det till densamma af beredningen föreslagna tillägg. Eättighet och skyldighet att lösa skulle följaktligen endast i der afsedda fall ega rum. All annan skada må kunna godtgöras utan att egarens rätt till egendomen honom frångår. Denna anordnings stora praktiska ändamålsenlighet torde ock kunna anses ådagalagd derigenom, att expropriation för flottled, efter hvad erfarenheten hittills utvisat, högst sällan behöft anlitas, till och med då jord eller lägenhet verkligen tagits i anspråk för flottleden, utan har öfverenskommelse om egendomens förvärfvande eller om skadestånd nästan utan undantag emellan parterna träffats. Under de senaste tjugu åren, inom hvilken tid en mängd nya flottleder blifvit öppnade i vårt land, har nemligen, efter hvad beredningen erfarit, allenast i fem fall ansökan om expropriation för sådant ändamål blifvit hos kongl. maj:t framstäld*). Då man inskränker expropriationsskyldigheten så som beredningen föreslagit, torde man ock utan tvekan kunna jakande besvara frågan *) Tre af dessa ansökningar, af hvilka en afsåg allenast ändring i vissa delar af förut meddeladt tillstånd till expropriation, blefvo bifallna. I fråga om de två ansökningar, hvilka ej biföllos, var afslaget å den ena grundadt å formella skäl. Vattenrättsförordningen m. m» v v)72 K. F. om allmän flottled, 4 g. huruvida det kan anförtros åt en underordnad myndighet att lemna tillstånd till flottleds öppnande samt till de anläggningar och åtgärder, som, vare sig derför eller för utvidgande eller förbättrande af äldre flottled, äro nödiga. De i afseende härå i 4 g meddelade föreskrifter innefatta icke någon afvikelse från hvad hittills i lag varit stadgadt och i praktiken egt rum. Lika litet som

tillförene lärer det hädanefter vara behöfligt eller lämpligt att åt alla dessa frågor gifva den mera omständliga behandling, som blefve en nödvändig följd af deras anhängiggörande omedelbart och i hela dess vidd hos kongl. maj:t. Det är lätt att inse hvilken mångfald af tekniska detaljbestämmelser, som vid dessa frågors lösning måste gifvas. Skulle för alla dessa fall kongl. maj:ts beslut inhemtas, måste de underordnade myndigheterna otvifvelaktigt dessförinnan hpras och derigenom en omgång uppstå, som vid brådskande åtgärder i synnerhet i de flottleder, der flottning redan pågår, skulle blifva högst betänklig, på samma gång som ett dylikt arbetssätt skulle onödigtvis blifva särdeles betungande för den högsta myndigheten. Konungens befallningshafvande äro otvifvelaktigt bäst i tillfälle att i första hand egna åt dessa ärenden den sorgfälliga handläggning de kräfva, och genom 4 och 7 §§ är deras pröfningsrätt uttryckligen så begränsad, att den ej bör komma i kollision med det tillstånd till expropriation, som endast af kongl. maj:t kan meddelas. Till området för i fråga varande förslag hörer naturligen ej den pröfningsrätt. som kan konungens befallningshafvande såsom öfverexeku-tor tillkomma för det fall att flottning i nyanrättad flottled börjas innan expropriation, der sådan bort föregå, egt rum samt i anledning deraf ansökan om flottningens inställande göres. Endast de anläggningar och åtgärder, för hvilka expropriation ej är erforderlig, eger sökanden att verkställa i enlighet med det utaf konungens befallningshafvande lemnade tillstånd, hvilket alltid måste gifvas under förutsättning att sökanden i behörig ordning förvärfvar sig rätt till den egendom, som för flottleden måste tagas i anspråk. Öfverskrida de flottande sin rätt i detta hänseende och göra inkräktningar, hvartill de hvarken genom egarens samtycke eller vunnen expropriation ega befogenhet, hemfaller deras åtgörande naturligtvis under exekutiva myndighetens eller vederbörande domstols pröfning. Uppenbarligen bör lagstiftningen, så vidt möjligt är, söka förekomma, att de olägenheter, strandegare och andra få vidkännas i följd af ett vattendrags upplåtande till allmän flottled eller ett redan till allmän flottled upplåtet vattendrags begagnande för sådant ändamål, blifva mera betungande, än oundgängligt är. Derföre bör, i likhet med hvad hittills varit stadgadt, konungens befallningshafvande åligga att, då fråga uppstår om inrättande, utvidgande eller förbättrande af allmän flottled, föreskrifva hvilka anläggningar eller åtgärder böra till skydd för strandegare eller andra vidtagas af dem, som begagna flottleden, och huru densamma i öfrigt må så inrättas och skötas att skada före-koinmes, eller, der den ej kan undvikas, i möjligaste mån inskränkes. Emellertid kan det ej sällan inträffa, att kostnaden för skyddsanstalter skulle uppgå till ett i förhållande till värdet af den egendom, som är afsedd att skyddas, oskäligt belopp. I sådan händelse måste befrielseK. F. om allmänn flottled, 5 §. 78 från förpligtelse^ att bereda skydc} medgifvas, så framt ej rättigheten att öppna flottleden skall blifva fullkomligt illusorisk. Senare komiténs förslag, enligt hvilket de flottande under alla förhållanden skulle vara pligtige vidtaga erforderliga åtgärder så att skada genom flottningen ej annan tillskyndades, torde derföre böra något modifieras. Att skada oaktadt alla skyddsåtgärder kan uppstå, lärer väl vara obestridligt och har äfven af sagda komité antagits. Vid sådant förhållande torde allas rätt fullt tillgodoses derigenom, att dels åt konungens befallningshafvande öfverlemnas pröfningen i hvilka fall och på hvad sätt skyddsanstalter böra af de flottande bekostas och huru flottningen i öfrigt bör ordnas, allt med hänsyn dertill att ändamålet må utan oskälig kostnad för de flottande vinnas med minsta olägenhet för annan, hvars rätt är i fråga, dels ock den lidande tillerkännes rätt till ersättning för all skada, som, oaktadt skyddsåtgärderna, genom flottningen vållas. Till frågan om skyddsanstalter särskildt för de vattenverk eller dylika byggnader, som af strandegarne uppföras i ett till allmän flottled redan upplåtet vattendrag, återkommer beredningen vid 11 §.» 5 §- Utan särskildt lof må de, som ombesörja flottnings-arbetet, ega tillträde till stränderna vid flottleden, der sådant för skadas afvärjande eller flottgodsets framförande i vattendraget är af nöden. Väg eller stig öfver annaris tomt. åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan beredas. Om ersättning för skada och kostnad som genom strändernas beträdande vållas, se denna förordning 6, 8, 9, 10 och 12 §§. Beredningens förslag upptager näst före »beredas» dessa ord: »utan väsentligt hinder eller uppehåll», hvilka ord uteslötos i enlighet med riksdagens beslut. Ur motiven: »Rättighet för dem, som ombesörja flottningsarbetet, att ega tillträde till stränderna vid flottleden i ändamål att afvärja skada eller framhjelpa flottgodset är oundgänglig för flottningens ordentliga bedrifvande, Vore det möjligt att på förhand bestämma de ställen å stranden, der ett sådant tillträde behöfves, borde utan tvifvel i afseende derå förfaras i enlighet med grunderna för 4 § eller så, att konungens befallningshafvande i hvarje särskildt fall på förhand

lemnade tillstånd till vissa platsers beträdande. Men då en dylik bestämmelse uppenbarligen ej kan på förhand meddelas, bör i lagen uttryckligen utsägas att tillträde ej må förmenas flottningsmanskapet, der nödigt är, och att74 K. F. om allmän flottled, 6 och 7 §§. i sådan händelse egaren af marken måste, dock emot ersättning underkasta sig den skada, som deraf kan följa. Det bör emellertid tillses, att detta intrång ej onödigtvis tillskyndas markens egare, och har förty tillåtelsen för flottningsmanskapet att beträda annans mark blifvit i analogi med 7 § fiskeristadgan inskränkt sålunda, att väg öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må tagas allenast i de fall, der nödigt tillträde ej kan annorledes beredas utan väsentligt hinder eller tidsutdrägt. Flottningsmanskapet är följaktligen förfallet till ansvar enligt 24 kap. 11 § strafflagen, derest under andra förhållanden än de nyss nämnda dylik väg tages,» 6 och 7 §§. 6 g. För skada och kostnad, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas, skall gäldas ersättning, för skada med högsta belopp, hvartill den skäligen skattas må, samt för kostnad med det belopp, hvartill den uppgår. Om sättet för ersättningens bestämmande, se denna förordning 8 §; om dess utgörande på en gång eller i årlig afgift, se ibrn 9 §; och om ansvarsskyldigheten när två eller flera låta flottgods framflyta i allmän flottled, se ibm 10 §. Om pant eller borgen för skadestånd i vissa fall, se ibm 12 § och flottningsstadgan 24 §. 7 §. Erfordras för ändamålet, att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för flottleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att afstå hvad nödigt är på konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådant afstående för allmänt behof stadgas; och lände, i dessa fall, jemväl om sättet för ersättningens bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse. Se K. F. ang. jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 April 1866.K. F. om allmän flottled, 8 §. 75 I beredningens förslag lyder 6 § sålunda: »För all skada, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest genom flottningen vållas, njute den, som skadan lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill den skattas må.» Ur motiven: »Någon ändring i nu gällande expropriationslag särskildt för flottleds skull har ej ansetts böra i fråga komma. Den i 6 § intagna bestämmelsen att skada skall ersättas till högsta skäliga belopp har erhållit denna, med expropriationslagens l § öfverensstämmande lydelse, på det att i afseende å all af flottleds inrättande eller begagnande orsakad skada samma uppskattningsgrund må följas. Att, der för flottled expropriation från enskild man, menighet eller inrättning erfordras, förfarandet för ersättningens bestämmande bör vara lika med det för öfriga fall af expropriation stadgade torde vara uppenbart. I händelse det ifrågakommer att kronans egendom måste för flottleden begagnas, lärer upplåtelse af hvad nödigt är böra ske under de vilkor, som enligt grundlagen och särskilda föreskrifter skola iakttagas, då sådan egendom för annat allmänt ändamål skall begagnas eller kronan afhändas.» Beträffande 6 § yttrade riksdagen: »Denna paragraf handlar enligt Eders kongl. maj:ts proposition endast om ersättning för skada, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest genom flottningen vållas, men har riksdagen funnit att, jemte det orden 'genom flottningen' torde böra utbytas mot de mera omfattande 'till följd af flottningen', här ock bör stadgas ersättning för kostnad, som på något af ofvan anförda sätt för annan än de flottande uppstår; och har paragrafen ansetts böra i sådant syfte något omredigeras.» 8 och 9 §§. 8 g. Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada och kostnad; varde, der han det äskar, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäf-vige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege könungens befallningshafvande eller rätten i stad och domaren å landet eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om76 K. F. om allmän flottled, 8 och 9 gg. valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda kostnaden för syneförrättningen sarnt motpartens utgifter å saken; sättes ersättningen ej högre, än den ersättningsskyldige före syneri bjudit, stånde hvar sina kostnader och gälde hvardera halfva synekostnaden. Hvad de flesta skiljernännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, der ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar; den af parterna, som med beslutet ej nöjes, dock ej förment att tvisten änder rättens pröfning draga, så framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det skiljemännens beslut honom tillstäldes. I skiljernän-nens beslut skall tydlig hänvisning lemnas örn hvad den missnöjde har att

iakttaga för tvistens dragande under rättens pröfning. Vill deri, som ersättning fordrar, hellre genast lita domstol än skiljemän till, stånde det honom öppet. I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta. Om ersättningens utgörande på en gång eller i årlig afgift, se denna för' ordning 9 g, samt örn ansvarsskyldigheten, när två eller flere låta flottgods fram" flyta i allmän flottled, se ibm 10 g. I fall af gemensam flottning utses skiljeman af flottningsförening, se flottningsstadgan 11 g. 9 §. Är skada, som i 8 § afses, så stadigvarande, att värdet derå kan genom uppskattning på förhand utrönas; då skall, om ersättningstagande det påstår, ersättningen på förhand bestämmas att utgå, vare sig i årlig afgift under hela den tid skadan kommer att fortfara, eller under vissa år eller ock på en gång, allt efter ty skäligt pröfvas. I beredningens förslag är 8 § af följande lydelse: »Fordrar någou i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada, som redan timat eller är att förvänta; varde, der hanK. F. om allmän flottled, 8 och 9 §§, 77 det äskar, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att • utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den' tredje sig förena, ege konungens befallningshafvande eller underrätten eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, örn valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att synekost-naden gälda; sättes ej ersättningen högre än han före synen bjudit, svare han dock allenast för halfva kostnaden. Hvad de fleste skiljemännen säga skall till efterrättelse lända, och gånge domen i verkställighet såsom i utsökriingslagen sägs, den af parterna, sorn med domen ej nöjes, dock ej förment att tvisten under rättens pröfning draga, der han sin talan instämmer inom nittio dagar från det domen honom tillstäldes. Vill den, som ersättning fordrar, hellre genast lita domstol än skiljemän till, stånde det honom öppet. I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta.» Ur motiven: »8 och 9 §§ innehålla bestämmelser om förfarandet för utbekommande af ersättning för skador, som vållas af flottningen, dock med undantag af dem, som äro att hänföra under stadgandena i 7 § och hvilka fortfarande bedömas efter de särskildt i fråga om expropriation gifna föreskrifter, såsom nyss är nämndt. På grund af 1811 års bref har konungens befallningshafvande hittills understundom utöfvat en viss pröfningsrätt i fråga om dessa skadeersättningar i så måtto, att konungens befallningshafvande genom samma utslag, som ordnade flottningen i ett visst vattendrag, tillika bestämt vissa årliga ersättningsbelopp, som de flottande hade att utgifva. I likhet med de båda vat-tenrättskomitéerna har beredningen ansett aljdeles olämpligt att administrativ myndighet sålunda skulle bestämma godtgörelse för skador, som enskilda personer genom sina åtgöranden tillfoga andras egendom. Då emellertid offentlig myndighets beslut, hvarigenom allmän flottled förklaras skola finnas i ett vattendrag, medför skyldighet för strandegare och andra att tåla det skada tillfogas deras egendom, fordrar billigheten att ersättningen för denna skada så skyndsamt och så säkert som möjligt kommer den lidande till hända. För ernående af skyndsamhet har den afvikelse frän den allmänna rättegångsordningen blifvit föreslagen, att skadeersättningen skall, der det äskas af den, som fordrar ersättning, i första hand bestämmas af skiljemän, hvilkas beslut, oafsedt att part dermed ej åtnöjes, får genast verkställas. Det är således en rättighet endast för den genom flottningen lidande att anlita skiljemän till skydd för sin rätt, derest han anser med sin fördel förenligt att ej omedelbart vid domstol anhängiggöra sitt anspråk; och det finnes intet skäl att med afvikelse från den vanliga rättegångsordningen bevilja de flottande en dylik rättighet. Användandet af skiljemarmainstitutionen för pröfning af ersättningstvister i flottningsmål har redan länge förekommit i praxis samt finnes78 K. F, om allmän flottled, 8 och 9 gg. nästan allmänt föreskrifvet i flottningsreglementena. Detta förfarande har vanligen jemväl visat sig egnadt att lösa dessa tvister på ett för båda parterna tillfredsställande sätt. Också har beredningen från flera flottningens målsmän fått emottaga hemställan icke blott att ersättningsanspråkens pröfning af skiljemän måtte varda i lag föreskrifver! såsom regel utan jemväl att sådan verkan måtte synemännens domslut tillerkännas,, att klagan deröfver ej skulle få ega rum. Men ehuru det ej kan förnekas, att fördelen af en snabb rättsskipning skulle lättast ernås på detta sätt, möta dock deremot väsentliga betänkligheter. Vid syne-förrättningen förekominer nemligen icke allenast att till beloppet uppskatta en viss skada utan äfven och i främsta rummet att pröfva i hvad mån skadan vållats af flottningen eller af andra orsaker. För afgörande af derom uppkommande tvist emellan parterna hafva skiljemännen ej tillgång till den vittnesbevisning och all den öfriga utredning, som stå en domstol till buds. Att

vid sådant förhållande den part, som förmenar deras domslut vara grundadt på origtiga förutsättningar, skulle beröfvas rättigheten att få fullfölja tvisten till domstol och der förebringa tillgänglig bevisning, synes ej vara med rättvisans fordringar förenligt. Äfven om sålunda en mindre betydande verkan tillägges skiljemännens beslut, är dock efter beredningens åsigt en af dern i första hand företagen pröfning af skadeersättningens belopp egnad att bereda skyndsam godtgörelse åt den, som sådan fordrar. Helt visst skola, enligt hvad erfarenheten ock utvisat, nästan alla tvister dervid finna sin lösning samt ett efterföljande anlitande af domstolarne följaktligen mycket sällan förekomma. Finner sig endera parten ej kunna åtnöjas med den af skiljemärmen bestämda godtgörelse, blifver det med förrättningen åsyftade ändamål i allt fall väsentligen vunnet, då det varder ersättnings-taganden medgifvet att erhålla verkställighet å skiljemännens dom. I afseende å sättet för väljande af skiljemän har beredningen, med frångående af senare komiténs åsigt att skiljemännen skulle utses allenast af den, som lidit skadan, hvilket synes medföra faran af ett allt för ensidigt tillgodoseende af dennes intressen, föreslagit, att parterna måtte hvardera utse en skiljeman och desse två den tredje, äfvensom att, i händelse den ersättningsskyldige undandrager sig att utse skiljemän eller de utsedde ej kunna om valet af den tredje sig förena, konungens befallningshafvande eller underrätten eller utmätningsmannen i orten skall ega att om valet förordna. Ett sådant förfarande, hvilket hufvudsakligen öfverensstämmer med det, som enligt 321 § sjölagen skall iakttagas vid utseende af skiljemän, äfvensom med den praxis, som vid domstolarne följes, då ersättningsfrågor af dem Öfverlemnas till gode mäns afgörande, lemnar ock största säkerhet för att båda parternas rätt varder behörigen bevarad. Såsom af 11 § flottningsstadgan synes, bör föreningen af de flottande på förhand utse skiljemän för hela flottleden, så att, när en jordegare önskar få skadan uppskattad af skiljemän, han må vara befriad från att behöfva först vända sig till flottningsstyrelsen. Någon gång har i flottningsreglementen stadgats, att äfven för de ersättningstagande en gemensam skiljeman skulle utses socknevis å kommunalstämma. Förutom att uppenbart torde vara, det ett dylikt ärendeK. F. om allmän flottled, 8 och 9 §§. 79 icke kan anses såsom någon kommunens gemensamma angelägenhet, synes någon bestämmelse om gemensamt väljande af skiljemän icke böra meddelas, då de ersättningstagande icke hafva någon gemensam talan, utan en hvar, som lidit skada, har sitt särskilda intresse att bevaka. Från flottningsintressets sida har väl den Önskan uttalats, att konungens befallningshafvande måtte för hvarje flottled eller viss del deraf årligen utse den tredje skiljemannen. Detta förslag har beredningen dock ej kunnat biträda. Oafsedt svårigheten för konungens befallningshafvande att i hvarje särskild ort finna någon till ett dylikt uppdrag villig och för bedömande af alla der förekommande ersättningsfrågor fullt lämplig person, synes skäl ej förefinnas att i detta mer än i andra likartade fall låta offentlig myndighet deltaga i valet af skiljemän^ med mindre sådant påkallas af någondera partens tredska eller af bristande öfverensstämmelse emellan de två af parterna utsedde skiljemännen i valet af deri tredje. Skulle vid valet af skiljemän fel hafva blifvit begånget, kan öfver-exekutor, hvilken det jemlikt 46 § utsökningslagen åligger att, innan verkställighet å skiljemannadom meddelas, tillse, att densamma tillkommit i sådan ordning, att den emot parterna eger förbindande kraft, vägra verkställighet å dornen. I senare komiténs förslag var viss preskriptionstid stadgad, inom hvilken de flottande, der de ej åtnöjdes med synemännens värdering, borde anhängiggöra talan vid rätten. Enär för ett dylikt stadgande analogi ej saknas inom vår lagstiftning, samt vid det förhållande, att skiljemännens dom får sättas i verkställighet, talan om återbekommande af den utaf dem fastställda ersättning är att anse såsom närmast jemförlig med en återvinningsprocess i likhet med den, som i åtskilliga andra fall är medgifven, har beredningen ansett sig böra föreslå fastställandet af en frist af nittio dagar, inom hvilken klandertalan emot skiljemannadomen bör instämmas vid äfventyr att rätt till klander eljest anses försuten. Från flottningsintressets synpunkt har fram s tälts anmärkning om behöfligheten att bestämma en viss tid, inom hvilken den, som lidit skada och vill anlita skiljemän för värdering deraf, bör densamma påkalla, och hvilken tid föreslagits, då skadan afsåge växande gröda, till åtta dagar före dess afmejande, samt, då fråga vore om annan skada, till slutet af det kalenderår, hvarunder skadan timat. Något giltigt skäl torde dock ej förefinnas att ensidigt till förmån för flott-ningsintresset på sådant sätt afskära den tid lagen i allmänhet medgifver för skadestånds utsökande, och en sådan tidsbestämmelse vore dessutom alldeles gagnlös, om ej en likartad föreskrift meddelades jemväl angående ersättningstalans anhängiggörande vid domstol. Uppenbarligen ligger det i ersättningstagarens intresse att ej uppskjuta med talans anhängiggörande, ty i samma mån dröjsmål eger rum försvåras ock för honom möjligheten

att ådagalägga skadans omfång och beskaffenhet. Hvad angår kostnaden för synen, derom skiljemännen jemväl måste ega att yttra sig, torde det kunna förefalla uppenbart, att den, som vållat skadan, alltid borde ensam vidkännas samma kostnad. Tillämpningen af denna grundsats kan dock understundom medföra verklig obillighet. Då det nemligen ofta torde inträffa, att den ersättnings-80 K. F. om allmän flottled, 8 och 9 §§. skyldige för att att undvika syn och dermed förenade kostnader förlikningsvis erbjuder sig att med visst belopp godtgöra skadan, bör, der den lidande ej dermed åtnöjes utan påkallar syn, samt ersättningen dervid ej sättes högre utan lägre eller till lika belopp som det erbjudna, synekostnaden ej drabba den ersättningsskyldige ensam. Då den skadelidande dock ej kan på förhand anses hafva saknat allt fog att påkalla synemännens uppskattning innan han med den erbjudna ersättningen åtnöjdes, har för detta fall toreslagits, att parterna skola hvardera vidkännas hälften af synekostnaden. Den i 8 § intagna bestämmelse, att den domstol, inom hvars dom-värjo skadan timat, är rätt domstol i fråga om ersättningstalan, hvilar å samma grund som deri dermed jernförliga i gällande expropriationslag. En ytterligare förmån i afseende å utbekommande af skadestånd innehålles i 9 §>. Erfarenheten har ådagalagt, att vissa skador i följd af flottleds inrättande och begagnande äro i den mån stadigvarande, att värdet deraf kan på förhand bestämmas. Detta bekräftas jemväl dels af de emellan strandegarne och de flottande ofta förekommande aftal om skadeersättning på en gång eller i årlig afgift, dels ock deraf, att vid flottleds öppnande offentlig myndighet understundom ansett sig kunna på förhand fastställa viss skadeersättning åt strandegarne. Till skador, hvilkas värde oftast kan på förhand lika säkert som efteråt beräknas, äro att hänföra de fall, då genom utläggande af flottningsbommar och dylikt eller genom virkessamlingar begagnandet af enskilda rodd- och farleder försvåras samt strandegarne beröfvas lämpliga landningsplatser och färjeställen; då af dylik anledning vattning af kreatur eller vattenhemtning hindras eller varder förenad med svårigheter; då genom flottrännor eller flottningsdiken hinder eller svårighet göres i den emellan grannar öfliga samfärdseln till lands eller i begagnandet af de vägar inorn egorna, som för dessas skötsel äro nödiga; då i följd af flottningen tillgången på fisk eller åtminstone fångsten deraf minskas eller fiske med nät och not i vattendraget försvåras eller alldeles omöjliggöres; då för flottningen användes någon del af den tillgång på vatten, som är behöflig för vattenverk, m. m. d. I vissa fall kunna jemväl skador genom landtramp, uppdämning, synnerligast då i följd deraf skog tager röta och förvissnar, strandskärningar samt läckvatten från rännor eller spardam-mar på förhand till värdet beräknas. På det nu den lidande må besparas de olägenheter och besvär, som äro förenade med att årligen begära uppskattning af dylika skador, har det ansetts böra lemnas honom öppet att i den ordning, som i 8 § är föreskrifven, d. ä. vare sig hos skiljemän eller domstol, påkalla pröfning huruvida värdet af den honom tillskyndade skada kan på förhand beräknas samt få den honom tillkommande godtgörelse bestämd att utgå antingen genom årlig.afgift under den tid skadan kommer att fortfara eller under några vissa år eller ock med visst belopp på en gång. Äfven om, såsom antagligt är, de skador, hvilka sålunda kunna på förhand värderas, endast utgöra en mindre del af de skador, som genom flottningen vållas, torde deri ej ligga någon giltig anledning att, på sätt från flottnings-iutressets sida blifvit påyrkadt, helt och hållet förkasta en anordning,K. F. om allmän flottled, 8 och 9 g§. 81 som i de hvarken få eller ovigtiga fall, der den utan allt tvifvel är användbar, länder till säkerhet för strandegaren och till förekommande af tvister.» I högsta domstolen anmärkte Just.Ern Naumann, von Segebaden, Svedelius, Östergren, Wedberg och Ryding, att, till förekommande af missförstådd, det borde tydligt utsägas, dels att icke endast synekostnaden utan jemväl kostnaderna i öfrigt för förrättningen skulle af deri ersättningsskyldige gäldas, och dels att, i händelse till ersättning enligt denna § dömdes, men ersättningen ej sattes högre, än den ersättningsskyldige före synen bjudit, parterna å ömse sidor skulle vidkännas halfva kostnaden. Just.E. Ryding yttrade, med afseende å hvad denna § innehölle om ersättning för förväntad skada, att en sådan skadeersättning närmast vore att jemföra med lösen, som efter expropriation betalades i förskott, innan expropriationsförernålet finge tillträdas, och hvilken lösen, enligt expropriationslagens stadgande, borde, bestämmas genom uppskattning af särskild nämnd, och då det syntes oegentligt att i detta fall åt domstol öfverlemna en sådan uppskattningsåtgärd, som i allmänhet ej kunde grundas på laga bevisning, funne Just.E. sig böra afstyrka bifall till förslaget i denna del; hvarjemte Just.E., enär utsökningslagens 46 §, då densamma medgåfve verkställighet å skiljemannadom, som enligt la^ skulle till efterrättelse lända, icke afsåge det i denna § af förslaget förekommande fall, att den med domen missnöjde egde draga tvisten under rättens pröfning, fann

föreskriften derom, att skiljemarmadomen skulle gå i verkställighet, såsom i utsökningslagen sades, ej kunna leda till det dermed åsyftade ändamål, utan ansåg Just.E. i stället böra stadgas, att, om verkställighet af skiljemannadomen skulle gälla hvad i utsökningslagen vore stadgadt om utmätning å underrätts dom, så att sättet och vilkoren för verkställigheten finge bero deraf huruvida skilje-männens beslut tagit åt sig laga kraft eller tvisten blifvit inom den stadgade tiden af 90 dagar dragen under rättens pröfning; och fäste slutligen Just.E. uppmärksamheten derpå, att det andra styckets början och slut strede emot hvarandra, enär ett beslut endast vilkorligt kunde sägas lända till efterrättelse, då detsamma finge öfverklagas och dragas under domstols pröfning* Just.E. Östergren yttrade: »På skäl, som Just.E. Eyding anfört, finner jag uppskattningen af förväntad skada ej väl lämpa sig för handläggning af domstol, hvaremot jag å andra sidan anser tvisten huruvida ersättning för skada skall gäldas eller om, efter ty förväntad skada finnes vara öfvergående eller fortfarande, ersättningen skall utgå på en gång eller i årlig afgift under den tid, skadan kommer att fortfara, naturligen tillhöra domstol, så att skiljemän ej böra få med sådana tvisters afgörande taga befattning. Att lemna åt ene parten att bestämma, om ersättningsfrågan skall i första hand afgöras af skiljemän eller af domstol, synes mig vara en nyhet, som icke har något verkligt godt med sig, men som ofta kan komma att förorsaka omgång och kostnader. Hvarken sjölagen, från hvilken lagberedningen synes hafva hufvudsakligast hemtat de föreslagna stadgandena om skiljemannainstitutet, eller förordningen den 14 April 1866, som i den s. k. expropriationsnämn-82 K. F. om allmän flottled, 8 och 9 §§. den innehåller en skiljemannainstitution, medgifver en slik bestämmanderätt för ena parten. Om jag rätt fattar förslagets mening, skulle skiljemännens beslut medföra bättre verkställighet än domstolens beslut skulle haft, i händelse ersättningssökanden, med förbigående af skiljemännen, genast stämt till domstol; och för en sådan bättre rätt i fråga om verkställighet kan jag desto mindre finna giltigt skäl, som förslaget lemnar missnöjd part öppet att draga skiljemännens beslut under domstols pröfning, hvarigenom skiljemännens beslut ju underordnas domstolens. I nu nämnda hänseenden innehåller förslaget en motsägelse; och på en annan sådan har Just.E. Eyding fästat uppmärksamheten. — Af hvad jag nu anfört följer, att jag anser förevarande g jemte nästföljande g 9 i förslaget böra omarbetas. Då å ena sidan det torde ligga i samtlige parters intresse att frågor om ersättning för skada i följd af flottning så skyndsamt som möjligt afgöras, och detta mål bäst vinnes derigenom, att sjelfva uppskattningen af skadan öfverlemnas till skiljemän, hvilkas beslut icke rnå öfverklagas; men det å andra sidan bör tillses, att verkliga rättstvister, hvilkas utredning äro beroende på bevisnings förebringande och derföre svårligen kunna af skiljemän behörigen afgöras, icke dragas från domstolarne. synas mig slika ersättningsfrågor väl lämpa sig för en kombinerad handläggning af domstol och skiljemän, en sådan ungefärligen som för expropriations-frågor är föreskrifver Jag hemställer derföre, att vid lagstiftning i ämnet måtte stadgas: l:o) att talan om ersättning för skada i följd af flottning skall instämmas till underrätt i den ort, der skadan skett eller är ätt förvänta; 2:o) att ersättningens belopp alltid skall, efter å stället hållen syn, bestämmas af tre ojäfvige skiljemän, af hvilka en utses af hvardera parten och den tredje nämnes af rätten; 3:0) att, om part undandrager sig att välja skiljeman, rätten eger att i hans ställe skiljeman utse; 4:o) att jäf emot skiljeman äro desamma som emot ledamot i expropria- tionsnämnd; 5:o) att rätten skall pröfva jäf, som emot skiljeman anföres; 6:0) att hvad de fleste skiljemännen i fråga om skadeersättningens belopp säga skall lända till efterrättelse; 7:o) att i händelse mellan parterna uppstår tvist, huruvida ersättning för skada bör gäldas, eller om, efter ty förväntad skada finnes vara öfvergående eller fortfarande, ersättningen derför skall utgå på en gång eller i årlig afgift under den tid skadan kommer att fortfara, sådan tvist skall af rätten pröfvas och afgöras innan skiljemän väljas; samt 8:0) att ersättning för rättegångs- och uppskattningskostnaderna skall gäldas efter de i förslaget upptagna grunder, så förtydligade som högsta domstolens fleste ledamöter hemstält; äfvensom att tvist härom skall af rätten pröfvas. För att ytterligare befordra ett skyndsamt afgörande af i fråga varande tvister torde vidare böra stadgas, att talan mot rättens beslut i de under 7:o) omförmälda tvister skall fullföljas på sätt och inom tidK. F. om allmän flottled, 8 och 9 g§. 83 som i förordningen den 14 April 1866 2 § föreskrifves för fullföljande af talan mot rättens beslut uti der omförmälda expropriations-frågor». Jiist.Rm von Segebaden, Svedelius och Wedberg yttrade: »Föreslagna stadgandet, att skiljemänneris beslut skulle vinna laga kraft, derest icke talan inom viss tid till rätten instämdes, innefattar en nyhet i lagstiftningen, som icke synes af behof påkallad, men deremot rubbar grunderna för nu gällande rättegångsordning. Skadeersättningars och tvistiga

värdens uppskattning genom anlitade skiljemän eller s. k. gode män har genom långvarigt bruk i lagskipningen vunnit vidsträckt tillämpning och förtjenar äfven med allt skäl att framgent bibehållas. Dylik uppskattning har dock hitintills i allmänhet ej tillerkänts annan betydelse, än att vara dels ett bevisningsmedel till utrönande af det omtvistade värdets rätta belopp, dels ett försök till förlikning parterna emellan. Skiljemannainstitutionen, sådan den i förslaget blifvit ordnad, skulle deremot i sjelfva verket blifva en ny domstolsinstans utöfver det redan befintliga antalet, och den föreslagna inskränkningen af tiden, inom hvilken den med skiljemännens åtgärd missnöjde egde draga tvisten under rättens pröfning, skulle utan tvifvel komma att för mången oförmodadt afskära talan, helst det icke blifvit skiljemänrien ålagdt att vid domens meddelande tillika lemna underrättelse om hvad den missnöjde hade för talans bevarande att iakttaga. Den nya preskriptionen, betänklig i sig sjelf, blifver ännu betänkligare genom den solidariska ansvarighet för skadeersättnings gäldande, som enligt 10 § åligger samtlige i vattendraget flottande. I sjölagen finnes jemväl uttryckligen stadgadt, att vissa tvistiga ersättningsfrågor skola af skiljemän pröfvas, men ehuru dessa frågor äro af sådan beskaffenhet, att de i handelns och sjöfartens intresse tarfva ett skyndsamt afgörande, har lagstiftaren likväl ansett sig icke kunna förmena parter, som med skiljemännens beslut ej åtnöjas, att inom den för fordringarnes utsökande i allmänhet stadgade tid sin talan vid domstol anhängiggöra, utan endast till minskande af den olägenhet, som genom tidsutdrägt af rättegången uppkommer, före-skrifvit, att skiljemännens beslut finge utan hinder af rättegången gå i verkställighet, med mindre domaren eller konungens befallningshafvande annorlunda förordnade. För bibehållande af enhet och sammanhang i lagstiftningen synes det särdeles önskvärdt, att likartade institutioner, så vidt möjligt är, på lika sätt ordnas och då, mellan de skiljemän, som i sjölagen omförmä-las,-och de skiljemän, som för pröfning af ersättningsfrågor i flottnings-mål erfordras, icke förefinnes någon sådan skiljaktighet i afseende å verksamhet och syftemål, att de sistnämndes beslut ma större verkan än de förstnämndes tillerkännas, hemställes, att denna § måtte i öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anmärkt lämpligen ändras.» Just.R. Naumann ansåg, att, då åt skiljemannadomen icke skäligen kunde gifvas samma verkan, som om parterna hade under skiljemännens dom skjutit tvisten och utfäst sig att nöjas åt deras beslut, utan det med skäl blifvit den missnöjde öppet lemnadt att draga tvisten under rättens pröfning, samt det vore olämpligt att i förevarande förordning meddela ett stadgande, som stode i strid med och utgjorde un-84 K. F. om allmän flottled, 8 och 9 §§. dantag från de i 46 g utsökningslagen meddelade bestämmelser angående verkställighet å skiljemannadom, hvad denna § innehölle derom, att skiljemännens beslut skulle lända till efterrättelse och domen gå i verkställighet, såsom i utsökningslagen sägs. äfvensom att den missnöjdes rätt att instämma sin talan skulle vara till viss tid inskränkt, borde uteslutas. Beträffande 9 § åberopade Just.E. Ryding hvad han vid 8 g anfört emot förslaget att ersättning för förväntad skada skulle kunna genom domstols beslut fastställas. Justitieministern yttrade: »Emot de i 8 S förekommande bestämmelserna angående skiljemannainstitutionens användande i mål, som angå ersättning för skada vållad genom flottning, hafva högsta domstolens fleste ledamöter framstält anmärkningar; och har jag, med biträdande af den mening, som blifvit af tre bland högsta domstolens ledamöter yttrad, ansett dessa bestämmelser böra bringas till likhet med motsvarande stadganden i 321 g sjölagen.» I Kongl. Maj:ts proposition lyder 8 g sålunda: »Fordrar någon i andra fall, än de i 7 g nämnda, ersättning för skada; varde frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege konungens befallningshafvande eller underrätten eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att synekostnaden gälda: sättes ej ersättningen högre än han före synen bjudit, svare parterna å ömse sidor för halfva kostnaden. Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, med mindre domaren eller konungens befallningshafvande annorlunda förordnar. I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta.» Riksdagen anförde: »Riksdagen har funnit denna (8:de) g böra erhålla hufvudsakligen den lydelse, nya lagberedningen föreslagit, och får, såsom stöd för denna åsigt åberopa de af beredningen anförda skäl. Dock hafva de till lättnad för vederbörande syftande ändringar funnits böra ske, att i stället för att uti det i paragrafen förutsatta fall åt 'mxder-rätten i orten' uppdragits att lika med

konungens befallningshafvande eller utmätningsman, efter sökandens val, förordna tredje skiljeman, sådant lemnas åt 'rätten i stad och domaren å landet', samt att i stället för att åt domaren eller konungens befallningshafvande lemnats att inställa verkställighet å skiljemännens beslut, såsom i riksdagens tanke både mera pricipenligt och mera praktiskt lämpligt, sådan rätt lemnas åt domaren eller öfvereaekutor, äfvensom tydligen bort utmärkas, att, derest till ersättning dömes, den ersättningsskyldige ock skall förpligtas att gälda ej endast den egentliga 'synekostnaden', utan ock i öfrigt motpartens utgifter å saken.»K. F. om allmän flottled, 10 g. 85 10 §. Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit. Lag samma vare om annan sådan skada, som genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas. Gitter någon visa, att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid, att det ej kunnat till skadan medverka, eller har någon på grund af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer, än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter befogenhet. Hvad i denna §. är stadgadt må ej tillämpas, der, enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet, någon utöfvar uteslutande rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodsets egare. I beredningens förslag lyder denna § sålunda: »Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit; gitter någon visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid att det ej kunnat till skadan medverka, vare han dock från dylik ansvarighet fri. Utöfvas flottningen för gemensam räkning genom derför i vederbörlig ordning tillsatt styrelse, må ej särskildt hos någon bland de ersättningsskyldige annan egendom än flottgods för skadan utmätas, med mindre sig visat att tillgång, som styrelsen omhänderhar för de ersättningsskyldige, ej förslår till skadans gäldande. Har någon på grund af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter befogenhet. Hvad i denna § är stadgadt må ej tillämpas, der enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet någon har uteslutande rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodets egare.»86 K. F. om allmänn flottled, 10 §. Ur motiven: »Rättigheten att låta flottgods löst framflyta i ett vattendrag för att genom vattnets egen kraft föras till bestämmelseorten synes, på sätt redan är anmärkt, böra ined afseende å detta transportmedels egendomliga beskaffenhet och den våda för annans egendom, som dermed är förenad, medgifvas af lagstiftningen allenast under vilkor, att den, som deraf tillskyndas skada, beredes full säkerhet att skyndsamt få densamma ersatt. Detta vilkor kan ej anses uppfyldt allenast derigenom, att den skadelidande lemnas öppet att söka sitt åter hos egaren till det virke, hvaraf skadan vållats. Det är nemligen lätt att inse, hurusom, der flere tillhörigt virke sammfanblandadt framflyter i en flottled och skada dervid vållas, den lidande, hvars bostad ofta kan vara flera mil aflägsen från det ställe, der skadan timat, endast undantagsvis kan erhålla kännedom, huruvida denna förorsakats af den ene eller andre egarens virke. An svårare blifver det honom att i händelse af tvist förebringa erforderlig bevisning i berörda afseende. Om strandegaren äfven lyckas att ådagalägga hvilket virke, som varit i beröring med hans strand, är det i allt fall icke säkert, att den der skedda skadan bör tillskrifvas just detta virke, som måhända endast till följd deraf, att annat virke sam-manhopat sig eller skadat befintliga skyddsbyggnader, blifvit fördt ur den rätta flottleden. Båda vattenrättskomitéerna antogo derföre, att ersättning för skador, som af flottningen föranleddes, borde drabba de flottande gemensamt utan afseende huruvida den enes eller andres virke kunde anses hafva i större eller mindre mån dertill gifvit upphof. Första komitén, hvilken hyllade oktrojsystemet, föreslog i sådant hänseende, att skadeersättningen väl skulle i första han gäldas af oktrojin-nehafvaren, men att denne skulle få sitt åter antingen genom en på förhand med hänsyn till dessa ersättningar bestämd årlig afgift af de flottande eller genom ersättningsbeloppets utdebitering å dem. Den senare komitén åter intog i sitt förslag uttryckligt stadgande derom, att de, som under året deltagit i flottning å det ställe, der skada timat, skulle en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande. Vid den granskning, som sistnämnda komités förslag undergick i högsta domstolen, blef väl af en ledamot anmärkt, att ett dylikt stadgande icke öfverensstämde med de grunder, som hittills i fråga om godtgörelse af skada följts och hvarpå de

lagstadganden, som finnas, hvila, så vidt det solidariska ansvaret skulle komma att drabba äfven andra än gerningsrnännen eller dem, som på ett verksammare sätt i skadans tillfogande deltagit. Af den här ofvan gjorda redogörelse för förfarandet vid flottning framgår emellertid, att allt virke, som är afsedt att under året i ett vattendrag framflottas, måste, så vida den ene egarens rätt ej skall tillbakasättas för den andres, nästan samtidigt införas i vattendraget; och då härtill kommer, att en del virke kan hastigare af strömmen nedföras, under det en annan del uppehälles af åtskilliga hinder, torde, särdeles i de större flottlederna, en sammanblandning af de särskilde egarnes virke ej kunna förekommas. Vid sådant förhållande måste också, så vida ej någon erhållit oktroj att på sitt ansvar ensam ombesörja flottningen, alla de, som1 deri deltaga, hafva lika skyldighet att genom flottningens öfvervakande och tillsyn derå, att nödiga skyddsanstalter behörigen vidmagthållas, söka förebygga att skada annan tillskyndas. Då detK. F. om allmän flottled, 10 §. 87 helt och hållet är beroende af en tillfällighet om den ene eller andre stocken mer eller mindre omedelbart föranledt en uppkommen skada, kan denna ej tillräknas den ene af de flottande mer än de Öfrige, utan bör anses såsom af dem alla gemensamt vållad. Om än den försummelse, som härvid ligger de flottande till last, med afseende å den nära till omöjlighet gränsande svårigheten att kunna hindra, det skada genom flottningen uppstår, ansetts ej ovilkorligen böra till kriminelt ansvar föranleda, synes deraf ej nödvändigtvis påkallas en afvikelse äfven i fråga om skadeersättningen från de derom i allmänhet gällande grunder. Enär enligt dessa grunder alla, som i förening vållat en skada, äro derför solidariskt ansvariga, torde tillämpningen af en dylik ansvarighet äfven i nu i fråga varande fall ej heller sakna berättigande. Grundsatsen om de flottandes solidariska ansvarighet, som redan finnes uttalad i flera flott-ningsreglementen, har också blifvit af dorastolarne omfattad (se kongl. maj:ts dom den 27 Oktober 1864; Naumanns Tidskrift II, sid. 733) och återfinnes så väl i den norska som till någon del i finska lagstiftningen. Hvad särskildt Finland angår, har en af hufvudanmärkningarna mot 1873 års flottningslag varit, att solidaritetsprincipen icke blifvit nog fullständigt genomförd, och det till 1877 års landtdag framlagda förslaget upptog derföre samma bestämmelse i ämnet, som finnes i senare vattenrättskomiténs förslag. Icke heller har, så vidt beredningen varit i tillfälle att erfara, flottningsintresset haft något att erinra mot ett stadgande i sådant syfte, hvilket erfarenheten utvisat vara den enda möjliga utvägen att, der flottning idkas för gemensam räkning, komma till rätta med de flottandes ansvarighet och bereda full säkerhet för ersättningens utbekommande. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har i beredningens förslag såsom vilkor för tillåtelsen att i vattendrag låta flottgods löst framflyta stadgats skyldighet för alla, som under samma flottningsperiod af en sådan tillåtelse sig begagna, att en för alla och alla för en ansvara för all derunder genom flottningen uppkommande skada. Ett undantag från denna regel torde emellertid böra medgifvas i de fall, att full visshet kan erhållas derom, att den ene eller andre flottandes flottgods omöjligen kunnat i någon mån medverka till den skada, som inträffat. Dylik visshet kan allenast i den händelse vara för handen, att antingen flottgodset framgått i flottleden å sådan tid, att det ej kunnat till skadan bidraga, vare sig att detsamma ännu ej blifvit i flottleden utlagdt eller redan nedkommit till flodens mynning eller ock framflottats under iakttagande af sådana särskilda försigtighetsmått, som uteslutit all möjlighet att godset kunnat åstadkomma eller medverka till den skada, hvarom fråga är. Att/under sådana förhållanden befrielse från delaktighet i skadans gäldande bör medgifvas egaren af nämnda flottgods påkallas af obestridlig billighet. Genom dylik befrielse sker icke något intrång i den skadelidandes rättmätiga anspråk på ersättning. Det sålunda medgifna undantaget från den solidariska ansvarigheten medför ej heller för honom någon ökad bevisningsskyldighet, enär det enligt sakens natur bör åligga den, som yrkar befrielse från ansvarigheten på grund af nyss nämnda förhållanden, att styrka det dessa varit för handen. Vattenrättsförordningen m. m.. J88 K. F. om allmän flottled, 10 g. För den händelse de flottande, såsom i 10 § flottningsstadgan förutsattes, ingå förening om flottningens utöfvande för gemensam räkning genom en af dem utsedd styrelse, kan och bör den solidariska ansvarigheten utan minskning i den ersättningstagandes trygghet, men till väsentlig lättnad för de flottande, sålunda begränsas, att i nämnda fall för skadeståndets utbekommande annan deras egendom än flottgodset ej finge tagas i anspråk, med mindre sig visat, att de tillgångar, som styrelsen för de ersättningsskyldige omhänderhar, varit för ändamålet otillräckliga. Föreningens styrelse lärer ej underlåta att med begagnande af den rätt, som i 13 § flottningsstadgan medgifves, i tid från de flottande infordra erforderligt förlag till gäldande af inträffande skador, för hvilkas ersättande flottgodset dessutom väl nästan alltid utgör tillräcklig säkerhet. Vid

sådant förhållande torde ej någon af deltagarne i föreningen behöfva frukta att utsättas för äfventyret att nödgas ensam i första hand utgifva ersättning för någon inträffad skada och måhända låta all sin egendom gå i mät derför. Härigenom är ock den väsentligaste olägenheten af den solidariska ansvarigheten fullständigt undanröjd. Skyldighet för de flottande att ingå sådan förening, som ofvan för-males, ehuru enligt 10 § flottningsstadgan afsedd att blifva ovilkorlig vid alla nya flottleder, har dock ej ansetts kunna föreskrifvas för de redan befintliga, der flottningen blifvit annorledes ordnad. Men så vida flottningsbestyret ej blifvit på grund af oktroj öfverlåtet åt viss person eller bolag utan besörjes af de flottande sjelfve, är det dem obetaget att i enlighet med flottningsstadgan ingå förening om flottningens bedrifvande för gemensam räkning. Om emellertid desse flottande skulle underlåta att bilda en förening eller dermed dröja, måste naturligtvis, till betryggande af ersättningstagarens rätt, den solidariska ansvarigheten å dem tillämpas utan den begränsning, som under förutsättning af en dylik förening blifvit deltagare deri medgifven, hvilken omständighet i sin mån torde komma att utgöra ett kraftigt motiv för de flottande att ej eftersätta fullgörandet af föreskriften om bildande af flottningsförening. I de fall, då någon enligt hittills gällande bestämmelse erhållit oktroj för viss 'tid å flottningens ombesörjande mot afgift af flottgodsets egare, lärer denna oktroj ej utan innehafvarens medgifvande kunna före den bestämda tidens utgång rubbas. Att under denna tid, då omsorgen att öfvervaka flottningen uteslutande åligger oktrojinnehafvaren, grundsatsen om de flottandes skyldighet att solidariskt ansvara för de skador, som genom flottningen orsakas, ej kan vinna tillämpning, ligger i sakens natur. Härtill kommer att frågan om och i hvad mån oktroj- eller föreningssystemet må kunna framdeles användas faller helt och hållet inom den administrativa lagstiftningens område, och att följaktligen, äfven om den nu föreslagna flottningsstadgan vinner nådigt godkännande, kongl. maj:t ej är betaget att sedermera, i händelse omständigheterna dertill föranleda, med ändring af densamma gifva tillåtelse till oktrojers meddelande. Af denna anledning har ett undantag frän stadgandet om de flottarides solidariska ansvarighet ansetts nödigt för det fall då flottningen ombesörjes af oktrojinnehafvare, samt i fråga varande § blifvit så affattad, att dess tillämpning ej må vara beroende af de anordningar, som kunna i administrativ väg meddelas.K. F. om allmän flottled, 10 g. 89 Emellan de flottande inbördes hafva utgifterna för skadornas gäldande ansetts böra lika med flottningskostnaden fördelas efter en hvars andel i flottgodset. Den, som i följd af den solidariska ansvarigheten för skadeersättning kommit att gälda mera än på hans andel belöper, är således berättigad att af öfrige flottande undfå godtgörelse derför. Denna rättighet bör dock icke honom tillkomma i det fall, att han genom underlåtenhet att fullgöra gifna föreskrifter eller genom någon sin åtgärd varit till skadan särskildt vållande. Ehuru sådant ej bör ega inflytande på den skadelidandes rätt att af flottningsförenirigens styrelse eller de flottande gemensamt uttaga sin ersättning, torde dock de öfrige flottande hafva rättmätigt anspråk, att den, som vållat skadan, också i sista hand ensam drabbas af ansvarigheten derför och således, om ersättningen blifvit af honom utgifven, ej heller eger att af de öfrige någon del deraf återfordra. Högsta domstolen yttrade: I andra punkten af denna §:s första stycke föreslås, att, om flottning utöfvas för gemensam räkning genom derför i vederbörlig ordning tillsatt styrelse, ej annan egendom, än flottgods må för skada, sorn ge-'nom flottningen förorsakats, särskildt hos någon bland de ersättningsskyldige utmätas, med mindre sig visat, att tillgång, som styrelsen om-händerhar för de ersättningsskyldige, ej förslår till skadans gäldande. Detta stadgande syntes ej kunna annorledes förstås, än att, sedan den, som lidit skadan, förskaffat sig skiljemäns eller domstols dom, hvarigenom ej mindre en eller flere bland dem, som under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, än äfven flottningsföreningen förpligtats ersätta skadan, det skulle bero på utmätningsmannen att tillämpa de i denna § gifna föreskrifter om den ordning, hvari virkesegarne och föreningen ansvarade för skadeersättningen, och om det gods, hvarmed de i hvarje fall ansvarade. Stadgandet innefattade sålunda ett tillägg till och ett undantag från de i utsökningslagen till utmätningsmäns efterrättelse lemnade föreskrifter. Redan detta syntes olämpligt, då utsökningslagen borde vara i sådant hänseende fullständig. Men stadgandet lade dessutom å utmäningsmännen en uppgift och ett ansvar, som vore främmande för de vid utsökningsväsendets ordnande antagna grunder. En utmätningsbar dom måste vara rigtad mot en viss gäldenär och hans egendom. Det föreslagna stadgandet åter gåfve åt domen endast vilkorlig betydelse och lemnade åt utmätningsmannen att pröfva ett väsendtligt moment i frågan om flottgodsegarens betalningsskyldighet. Denna skyldighet blefve nemligen, för så vidt anginge annan hans egendom än flottgodset, beroende af det resultat,

utmätningen hos flottnings-styrelsen lemnade, och kunde först efter ett misslyckadt utmätningsförsök hos styrelsen blifva effektiv. Då man ville detta mål, så syntes enda rätta vägen hafva varit att såsom grund för dom uppställa de regler, hvilka här förekomme såsom föreskrifter för doms verkställighet. Men om stadgandet affattades på sådant sätt, kunde ovilkorlig dom mot flottgods-egaren ej gifvas, förr än en föregående dom mot flottningsstyrelseri nått slutlig verkställighet och det visat sig, att hos styrelsen saknats tillgång till ersättningens gäldande. Detta skulle åter i väsentlig mån minska den trygghet för strandegarne, som låge i de flottandes ansvarighet, hvilken, för att vara effektiv, borde vara icke allenast solidarisk, utan äfven90 K. F. om allmän flottled, 10 §. omedelbar. Det syntes ej heller vara af behofvet påkalladt att genom ett undantagsstadgande i den föreslagna syftningen med hänsyn till de flottningsidkandes intresse inskränka verkningarna af den omedelbara och solidariska ansvarigheten, ty just äfventyret af denna ansvarighet borde vara den kraftigaste sporre för de flottande att alltid hålla flottnings-styrelsen försedd med tillgångar att gälda skadeersättningarna och att befordra en skyndsam och billig uppgörelse af uppkomna ersättningsanspråk. Fullgjorde de sin skyldighet i sådant afseende, skulle det otvifvelaktigt ligga i Strandegarnes intresse att i första hand hålla sig till flottningsstyrelsen; och flottgodsegarne blefve på detta sätt säkrast betryggade mot ersättningsanspråkens rigtande mot dem och deras flottgods. Företogo sig ej dess mindre någon strandegare af egensinne att rigta sin talan i första hand mot en flottgodsegare, så hade denne alltid att vända sig emot flottningsföreningen och syntes äfven i rättegången kunna göra sig tillgodo flottningsstyrelseris och dess tjenstemäns biträde. Högsta domstolen hemstälde alltså, att andra punkten i §:n, börjande med ordet: »Utöfvas» och slutande med ordet »gäldande» måtte uteslutas. Hvad sista stycket innehölle om ansvarigheten för skadeersättningar i de flottleder, der det s. k. oktrojsystemet vore tillämpadt, ansågo JustB/.n Naumann, von Segebaden, Svedelius, Wedberg och Ryding böra gälla endast, der den, som enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet hade uteslutande rätt att ombesörja flottningen, äfven faktiskt utöfvade samma rätt. Af ordalagen syntes nemligen följa, att det stadgade undantaget för dessa flottleder skulle gälla i alla fall der oktroj blifvit meddelad, äfven om oktrojinnehafvaren ej vidare toge någon befattning med flottningen, men till en sådan utsträckning af undantagsstadgandet saknades all anledning. Vidare ansågo JustR:n Naumann, von Segebaden och Ryding, att §:n borde innehålla ett positivt stadgande angående ansvarigheten under de undantagsförhållanden, hvarom här vore fråga, dervid JustR. Naumann, enär Strandegarnes rätt till skadeersättning i hvarje fall borde tillgodoses framför de flottandes intresse, och det berodde på den virkesegare, som ej hade förtroende for entre-penören, att afhålla sig från flottning intill dess densamma blefve annor-lunda ordnad, ansåg, att oktrojinnehafvaren borde ansvara i första rummet och gent emot de flottande, men dessa ej vara fritagna från omedelbar och solidarisk ansvarighet i förhållande till den, som lidit skadan; hvaremot JustR:n von Segebaden och Ryding på de i motiven anförda skäl och med afseende på det i 12 § föreslagna stadgandet, att konungens befallningshafvande, i händelse skada kunde af flottleds inrättande eller begagnande vållas, hade makt förordna, det pant eller borgen för skadeståndet skulle ställas, om sådant till betryggande af ersättningsta-gares rätt funnes nödigt, ansågo i det afsedda fallet endast oktrojinnehafvaren böra vara för skadeersättningen ansvarig. I frågan om oktrojinnehafvares ansvarighet inskränkte sig JustR/.n von Hofsten och Östergren till det yttrande, att en positiv bestämmelse derom syntes hafva bort i förordningen förekomma. I Kongl.^ Majits proposition uteslöts andra punkten i §:s första stycke, hvarjemte i andra stycket uttrycket »har uteslutande rätt» utbyttes mot »utöfvar uteslutande rätt».K. F. om allmän flottled, 11 §. 91 Riksdagen yttrade: »Uti denna § har riksdagen ansett ett tillägg erforderligt, uttryckligen angifvande, att den der stadgade solidariska ansvarighet för de under året flottande omfattar ej blott skada, som genom sjelfva flottningen omedelbarligen vållas, utan ock den skada, som till följd af flottningen medelbart uppstår. Tillika har riksdagen funnit förevarande § böra gifvas en sådan lydelse, att den, som gitter visa, att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid, att det ej kunnat till skadan medverka, ej derigenom kan undandraga sig den solidariska ansvarigheten, utan blott får rätt att söka sitt åter af öfrige vederbörande.» 11 §• Hvad strandegare, som i allmän flottled bygga vill, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt. Ar ej i laga ordning bestämdt, i hvad mån vattendraget skall för flottningens behof lemnas från byggnad eller stängsel fritt; förordne derom konungens befallningshafvande, der någon, som bygga vill, det äskar. Bygger någon annorledes än med lag eller gifna föreskrifter öfverensstämmer, stånde sjelf den skada, som å byggnaden rnå genom flottningen vållas. Nu vill

någon göra byggnad, hvaraf flottningen ej hindras: menar han, att till skydd emot skada å byggnaden särskild anläggning eller åtgärd bör af de flottande bekostas; anmäle det hos konungens befallningshafvande, som eger att derom jemlikt de i 4 § stadgade grunder bestämma, som skäligt pröfvas. Bygger han utan sådan anmälan eller utan att konungens befall-ningshafvandes bestämmelse afbida, ståride under tiden sjelf skadan. Om bygnad i allmän flottled, se K. F. ang. jordegares rätt öfver vattnet å hans grund 7 §. Om den procedur, som skall föregå byggandet af vattenverk, annan inrättning för vattnets nyttjande eller fiskeverk, se ibm. 10, 13 och 24 §§. Om öfverbyggande af kungsådra, se fiskeristadgan d. 29 Juni 1852 2 kap. (Inf. sid. 2.) Ur motiven: »Föreskrifterna huru i vattendrag, hvarest allmän flott-led är, dam eller annan byggnad, som ej erfordras för flottleden, må göras, höra hufvudsakligen till de stadganden, hvilka afse jordegares rätt öfver vattnet å hans grund. De hafva följaktligen ej behöft i före-92 K. F. om allmän flottled, 11 g. varande författning vidröras i vidsträcktare mån än genom en erinran dels om deras tillvaro dels ock derom, att den strand- eller vattenverksegare, som vid byggnad i vattendraget öfverskrider de lagliga föreskrifter, hvilka han bort ställa sig till efterrättelse, ej eger att göra anspråk på ersättning af de flottande för den skada flottningen kan förorsaka å en dylik olaga byggnad. Jemte en sådan erinran hafva ock i 11 § införts vissa undantag eller modifikationer, som i öfrigt i nämnda hänseende funnits nödiga i fråga om den de flottande i allmänhet ålagda skyldighet att ersätta skada, som genom flottningen vållas. Dessa undantag hafva nemligen sin grund ej endast deri, att strandegaren kan företaga sig att bygga i vattendraget annorledes än med lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer, utan äfven deri, att strandegaren, hvilken, jemlikt grunderna i 4 S i förevarande författning, bör ega rätt att påkalla pröfning huruvida särskildt anstalt till skydd för nya lagliga byggnader bör bekostas af de flottande, möjligen underlåter att bereda sig det skydd, som kunnat lagligen medgifvas. Klart är emellertid, att i båda dessa fall till och med den omständighet, att byggnaden finnes vara emot lag stridande, icke kan berättiga de flottande att densamma egenmägtigt förstöra eller genom uppenbar vårdslöshet vid flottningen skada. Bedrifves åter flottningen så som en väl ordnad och tillbörligen öfvervakad flottning bör skötas, kan någon tvekan ej uppstå derom, att de flottande 'ej äro att anse såsom till skadan vållande när byggnaden i sig sjelf är olaglig. Frågan om och i hvad mån det kan åligga de flottande att bekosta anstalter till skydd för en byggnad, som lagligen tillkommit i vattendraget sedan det börjat nyttjas såsom allmän flottled, besvaras ej lika lätt. Första vattenrättskomitén, hvilken, såsom förut är nämndt, lät flottledens inrättande och begagnande bero af oktroj, som af administrativ myndighet beviljades för en viss tid, föreslog, att oktrojinnehaf-varen ej skulle vara skyldig bekosta skyddsanstalter för de nya byggnader strandegarne kunde under oktrojtiden komma att uppföra, men att vid förnyelse af oktroj skulle den, som erhöll oktrojen, vara pligtig öfvertaga och sedermera underhålla alla då befintliga och såsom behöfliga ansedda skyddsanstalter, hvilka strandegarne sjelfve under förra oktrojen bekostat. Genom en sådan föreskrift torde dock strandegarens rätt allt för mycket till spillo gifvas för flottningsintresset. Lika naturligt som det är, att de flottande tillåtas att utan särskild afgift begagna det vatten, som ej för annat ändamål användes, är det ock, att desse ej derigenom kunna förvärfva sig den vidsträcktare rättigheten att antingen förhindra strandegare från att göra byggnad för användande af vattnet eller ock nödga honom att bekosta anstalter till skydd för en sådan byggnad, och detta äfven om byggnaden ej vore till hinder för flottledens begagnande. Omförmälda intrång i strandegarens rätt eller skyldigheten för honom att sjelf skydda sina byggnader, som tillkommit senare än flottleden, skulle likväl vid användande af oktrojsystemet ega rum allenast under viss tid, och följaktligen blefve missförhållandet rättadt vid hvarje ny reglering af flottningen. Så är deremot icke förhållandet enligt den af senare komitén föreslagna anordning. Nämnda komité gick nämligen ännu längre i undertryckande af Strandegarnes rätt, då i 15 § af dessK. F. om allmän flottled, 11 g. 93 förslag intogs stadgandet, att i vattendrag, der allmän flottled vore, ingen finge bygga till men för flottningen, och att, äfven om den nya byggnaden ej medförde något sådant men — och således vore att anse såsom fullt laglig —, den byggande sjelf skulle stånda den skada, som byggnaden kunde lida genom flottningen. Detta stadgande synes hvila på den grund, att i allmän flottled flottningen, om än aldrig så obetydande, likväl a priori utan vidare pröfning måste antagas ega ett större intresse och mera vigt för det allmänna än hvarje annan näring, till hvars utveckling vattendraget kunde användas. Industriens, jordbrukets och fiskets behof af vattnet och förmåga att, till gagn för det allmänna och för enskilde, tillgodogöra dess nyttiga krafter skulle således ovilkorligen stå tillbaka för flottningen. Om ett så beskaffadt stadgande hade blifvit

meddeladt t. ex. samtidigt med utfärdandet af 1766 års fiskeristadga, hvarigenom flottningsrätten erhöll en dittills saknad bestämning, skulle säkerligen vid de äldre flottlederna den ekonomiska utvecklingen hafva stannat vida efter hvad den nu blifvit. Men så vidt kändt är, har en dylik uppfattning af flottningens absoluta företrädesrätt ej gjort sig gällande ens hos de flottande, utan synas äfven de i allmänhet hafva ansett uppenbart, att en jemkning emellan de olika intressena borde försiggå, dervid de flottande ej finge undandraga sig att, i den mån sådant pröfvades skäligt, skydda lagligen tillkomna byggnader i vattendraget, äfven om dessa tillkommit senare än flottningen börjat. Man synes allmänt hafva insett, att flottningsrätten i en allmän flottled icke eger privaträttslig natur, utan är att anse närmast såsom en under vissa vilkor af staten beviljad koncession, vid hvars utöfning det intrång, som oundvikligen måste göras i andra näringar eller i enskilda intressen, bör inskränkas till det minsta möjliga. Liksom strandegaren måste för det allmännas fördel tåla vissa obehag och svårigheter till följd af flottningen, böra ock billigtvis de flottande å sin sida underkasta sig vissa olägenheter för strandegarens skull. Dessa senare olägenheter böra dock ej heller göras tyngre än nödigt, och lagstiftningen måste derföre söka förekomma, att strandegarne genom uppförande af en mängd måhända temligen värdelösa byggnader, hvilka ej vore att anse såsom olagliga, skulle kunna ådraga de flottande oskäliga kostnader för skyddsanstalter. Erfarenheten har nemligen utvisat, att strandegarne understundom missbrukat sin rätt till onödigt förfång och hinder för flottningen. Särskildt gäller detta i fråga om en del fiskebyggnader, som äro nästan omöjliga att skydda eller der åtminstone skyddet skulle kosta vida mer än sjelfva byggnaden. I öfverensstämmelse med nu uttalade åsigter antager beredningen, att både Strandegarnes och de flottandes intressen kunna rättvist tillgodoses och i mån af behof sammanjemkas, derest det stadgas, att strandegare, som vill bygga i en allmän flottled, bör hafva skyldighet att bereda de flottande tillfälle att på förhand anbringa skyddsanstalter; att han följaktligen, så vidt han vill komma i åtnjutande af den rätt till skadestånd, som i fråga om lagligen tillkommet verk utgör regel, har att hos konungens befallningshafvande, såsom den myndighet, hvilken utöfvar kontrollen öfver flottningen, på förhand begära utredning och föreskrift huruvida de flottande böra anses, jemlikt de i allmänhet94 K. F. oin allmän flottled, 11 §. 1 4 § nedlagda grunder, pligtige att bekosta skyddsanstalter för den tillämnade byggnaden; samt att, om strandegaren försummar att begagna denna rätt, han utsätter sig för det äfventyr att sjelf stånda den skada, som å byggnaden kan genom flottningen tima. Detta stadgande innebär naturligtvis tillika, att, så snart konungens befallningshafvande meddelat sitt beslut i ämnet och ehvad deruti föreskrift om skyddsanstalter lemnats eller icke, det normala förhållandet, då de flottande måste ersätta all genom flottningen orsakad skada å strandegarens byggnad, åter inträder. Med nyss nämnda fråga sammanhänger på det närmaste en annan, som redan i det föregående är till någon del vidrörd och i 11 § blifvit besvarad. T vissa fall finnes redan i gällande lag en begränsning i strandegarens rätt att bygga i vattendraget föreskrifver! i så måtto, att, der kungsådra af ålder varit, en tredjedel, men eljest den till en sjettedel af vattnet bestämda mindre kungsådran måste lemnas öppen, d, v. s. ej får af strandegaren öfverbyggas eller eljest stängas. Sträcker strandegaren således ej sina byggnader öfver de två tredjedelar eller fem sjettedelar af vattendraget, som han eger öfverstänga, är byggnaden laglig, och sedan en sådan byggnad blifvit uppförd, är flottleden således inskränkt till den återstående delen af vattendraget. Innan åter en dylik byggnad skett, äro dock naturligen de flottande ej förpligtade att hålla flottgodset qvar inom en viss del af vattnet, hvilket ju är uppenbarligen omöjligt. Orimligheten af den någon gång försporda uppfattningen, att de flottande till äfventyrs kunde vara pligtige att genom bomledriingar eller dylika anstalter förekomma flottgodsets kringspridande utom kungsådrans egentliga område, äfven om någon byggnad funnes i vattnet, ligger för öppen dag, då föreskriften om kungsåclrans dimensioner tydligen endast är gifven för att en gång för alla begränsa Strandegarnes byggnadsföretag. Enahanda är förhållandet med farled, hvilken får begagnas såsom flottled. I fråga varande begränsning skulle enligt förslagets 2 § fortfarande gälla redan befintliga flottleder, hvarest den, såsom en gång i laga ordning tillkommen, måste, ehuru föga lämplig, lemnas att, till den kraft och verkan med hittills gällande lag öfverensstämmer, fortfarande lända till efterrättelse intill dess antingen strandegaren jemlikt 11 § i vattenrättsförordningen vinner tillstånd att bygga öfver begränsningen eller ock de flottande enligt 4 § i förevarande lag undfått lof att göra anläggningar, som inkräkta på det vattenområde, hvaröfver strandegaren förut kunnat fritt förfoga. Hvad deremot angår de nya flottleder, som på grund af 3 g i den nu föreslagna lagen skulle komma att inrättas, har någon bestämmelse, att vattendraget skulle till viss del eller

viss bredd, lika för alla dessa flottleder, lemnas obebygdt eller fritt från stängsel, ej ansetts böra i lagen intagas. Uppenbarligen måste i de olika vattendragen vattenmängden, strömhastigheten, vattendragets formation, flottgodsets myckenhet och beskaffenhet jemte åtskilliga andra omständigheter tagas i beräkning innan det är möjligt att på ett tillfredsställande sätt bestämma till huru stor del vattendraget behöfver reserr veras för flottningens behof och hvilken begränsning i Strandegarnes rätt att bygga måste i mån deraf inträda. Otvifvelaktigt lärer härvid ett visst alntal, såsom vid farled, eller en tredjedel eller en sjettedel, såsomK. F. om allmän flottled, 12 §. 95 vid kungsådra, ibland vara för mycket, ibland åter för litet, och det skulle i sjelfva verket vara en ren tillfällighet om ett sådant mått ens någon gång vore fullt lämpligt. Undantagen skulle här sannolikt blifva regel. Men det vore icke ens möjligt eller lämpligt att på en gång vid en viss flottleds inrättande gifva en dylik bestämmelse för hela dess längd, utan inträder behofvet deraf först då det visar sig, att någon strandegare anmäler sig vilja i vattnet uppföra en byggnad af visst uppgifvet slag. Det bör då, med hänsyn till flottningens behof samt jemlikt de i förevarande lagförslag i allmänhet angifna grunder och i öfverensstämmelse jemväl med det i förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet föreslagna förfarande, åligga konungeris befallningshafvande att till efterrättelse för den, som vill göra en dam eller annan byggnad,, bestämma lämpliga inskränkningar, hvarigenom således en normal skyddsgräns beredes flottleden, så vidt i det förevarande speciella fallet är behöfligt. Derjemte eger konungens befallningshafvande, om sådant äskas, att i sammanhang dermed företaga till pröfning frågan om och under hvad vilkor det må kunna tillåtas den, som vill bygga, att öfverskrida denna normala skyddsgräns eller med andra ord att öfverbygga den sålunda konstaterade flottleden, t. ex. under vilkor att flottgodset föres förbi fördämningen medelst en öfver landfästet lagd ränna eller på annat lämpligt sätt. På samma gång kan och bör jemväl frågan om skyddsanstalter för de lagliga byggnaderna enligt angifna grunder företagas till pröfning utan vidare omgång, och således hela byggnadsfrågan på grund af samma utredning och i samma beslut komma till afgörande.» 12 §. Kari uppehåll med verkställande af anläggning eller annan åtgärd, hvarom konungens befallningshafvande enligt 4 § bestämmelse meddelat, föranleda synnerlig olägenhet; ege konungens befallningshafvande förordna, att, utan hinder af klagan öfver beslutet, verkställighet må ske, der pant eller borgen ställes för den skada, som kan genom åtgärden uppstå. Konungens befallningshafvande hafve ock i andra fall, då skada kan af flottleds inrättande eller begagnande vållas, magt förordna, det pant eller borgen för skadeståndet ställas skall, om sådant till betryggande af ersättningstagares rätt finnes nödigt. Ur motiven: »Det måste ligga i sakens natur, att sådana anläggningar eller andra åtgärder, hvartill konungens befallningshafvande jemlikt 4 § gifvit lof, i allmänhet ej böra, så vidt de kunna på annans96 K. F. om allmän flottled, 12 g. rätt inverka, få verkställas, innan nämnda myndighets beslut derom vunnit laga kraft. Det har dock funnits nödigt medgifva, att under vissa förhållanden undantag från berörda grundsats må ega rum. Under flottningens fortgång kan det t. ex. understundom visa sig behöfligt att till förekommande af skada å vattenverk eller annan egendom vidtaga på egarens eller möjligen någon annans rätt inverkande åtgärd, hvars behöflighet ej varit förut ifrågasatt. Om, sedan tillstånd till anläggningen blifvit af konungens befallningshafvande meddeladt, klagan öfver beslutet finge utgöra hinder emot verkställighet deraf, skulle mången gång den befarade skadan ej kunna afvärjas. Följaktligen bör konungens befallningshafvande ega att furordna, det beslutet må, utan hinder af deröfver förd klagan, gå i verkställighet, hvilket medgifvande dock bor betingas af skyldighet att ställa säkerhet för den skada, som möjligen kan genom åtgärden tillskyndas den, å hvars rätt den inverkar. I afseende å godtgörelse för de skador, som vållas af anläggningar eller andra åtgärder, hvartill konungens befallningshafvande jemlikt 4 g meddelat tillstånd genom laga kraft egande beslut, kan jemväl fråga uppstå, huruvida den skadelidandes rätt behöfver betryggas genom ställande af dylik säkerhet. Föreskriften i 22 § flottningsstadgan, att, derest flottningen ej bedrifves så som sig bör eller faststälda ersättningar ej gäldas, konungens befallningshafvande eger pröfva om och på hvad vilkor flottningen vidare må tillåtas, innebär visserligen ett i allmänhet ganska verksamt korrektiv emot de flottandes försumlighet. Sådana fall kunna emellertid förutses, då äfventyret af flottningsrättens förlust varder fullkomligt utan betydelse för ernående af det syfte, hvarom fråga nu är. Detta skulle kunna inträffa t. ex. då någon, som erhållit tillstånd att verkställa anläggningar för flottleds inrättande, påbörjat åtskilliga arbeten eller vidtagit andra åtgärder, hvaraf skada för andra kan uppstå, men sedermera af någon anledning, såsom försämrade konjunkturer, öppnande af andra kommunikationsleder eller dylikt, ej vidare är intresserad af arbetenas

fullbordande och flottledens trafikerande samt följaktligen ej beröres af ett förbud emot flottningen. I sådant fall, der någon flottning ej kommer till stånd och följaktligen ej heller någon säkerhet genom flottgodsets utmätande kan beredas, skulle ock strandegare och andra, hvilkas egendom skada tillskyndats genom dylika påbörjade arbeten, vara för utbekommande af godtgörelse hänvisade allenast till den personliga vederhäftigheten hos den, som erhållit tillstånd att inrätta flottleden, och således möjligen kunna gå miste om dem tillkommande skadestånd. Möjligheten häraf måste i lagstiftningen förekommas. Onekligen skulle detta lättast låta sig göra genom att i analogi med stadgandet i 24 § af expropriationslagen meddela en allmän föreskrift om skyldighet att jemväl i de fall, der expropriation enligt nämnde lag ej eger rum, ställa säkerhet för i fråga varande skador innan något arbete linge företagas. En sådan föreskrift har beredningen dock ej funnit nödig eller ens lämplig. Ty dels torde det antagande ej vara oberättigadt, att de, som företaga sig att inrätta eller förbättra en flottled, i allmänhet äro vederhäftige för i fråga varande ersättningar, dels skulle skyldigheten att prestera borgen eller annan säkerhet för de ofta högst betydliga belopp, hvarå mången gång anspråk utan giltiga skäl kundeK. F. om allmän flottled, 13 och 14 gg. 97 komma att väckas, alldeles gagnlöst försvåra nya flottleders öppnande och, hvad som vore ännu betänkligare, nödiga förbättringar å äldre flottled. På dessa grunder har beredningen ansett lämpligast, att på omständigheterna i hvarje särskildt fall må bero, huruvida en dylik skyldighet bör finnas, eller ej, och följaktligen inskränkt densamma till de fall, då konungens befallningshafvande finner sådant vara till betryggande af ersättningstagares rätt af behofvet påkalladt. I fråga om löseskillings dier ersättnings gäldande i de fall, då egentlig expropriation eger rum, qvarstå de dertinnan gällande föreskrifter naturligtvis oförändrade. Hvad angår den skada, som genom sjelfva flottningen vållas, har den skadelidande, på sätt vid 10 g blifvit anfördt, i allmänhet tillfyllestgörande säkerhet i de flottandes solidariska ansvarighet, och det i 12 § åt konungens befallningshafvande lemnade bemyndigande att föreskrifva ställandet af pant eller borgen lärer väl i sådant fall sällan behöfva tillämpas. Der åter, såsom vid oktrojflottning, en dylik solidaritet tj eger rum, lärer väl samma bemyndigande ej kunna anses öfverflödigt.» 13 §. Närmare föreskrifter i fråga om flottleds inrättande och begagnande meddelas af konungen. Se flottningsstadgan. 14 §. I fråga om framförande af flottgods i sammanlagde flottar ege stadgandena i denna förordning ej tillämpning. Se K. F. om allmän farled l §. I beredningens förslag och kongl. maj:ts proposition begagnades uttrycket »sjöfart med sammanlagda flottar»; i anledning hvaraf riksdagen yttrade: »Dels för att undvika det i riksdagens tanke mindre egentliga uttrycket: 'sjöfart med sammanlagda flottar', dels ock för att från förordningens tillämplighet tydligen undantaga äfven den i rikets nordligaste län förekommande flottning af sammanbundna tjärtunnor, har paragrafen ansetts böra något omredigeras.» Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, som vederbör, etc. 98 K. F. om allmän farled. KONGL. MAJITS NÅDIGA FÖRORDNING om allmän farled; gifven Stockholms slott den 30 December 1880. TT V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt stadga som följer: Ur motiven: »I sammanhang med ett lands materiella framåtskridande ökas behofvet att använda de naturliga vattendragen för samfärdseln. I följd häraf kan fråga uppstå att för sjöfart öppna vattendrag, der sådan förut ej förekommit och ej heller kungsådra utgjort hinder emot vattendragets stängande. Skyldigheten för strandegarne att, då det allmännas intresse påkallar öppnande i sådant vattendrag af allmän farled, underkasta sig detta torde ej kunna sättas i fråga. Hvad i motiven för den föreslagna förordningen angående allmän flottled blifvit yttradt om strandegares skyldighet att under vissa förhållanden tåla, det ett vattendrag upplåtes till allmän flottled, eger i ännu högre grad tilllämplighet i fråga om vattendragets upplåtande till allmän farled. Gällande lag lemnar väl i förordningen den 14 April 1866 föreskrift om förfarandet, då konungen finner nödigt, att jord eller lägenhet skall för farled begagnas, men gifver i öfrigt ingen bestämd anvisning huru vattendrag,, der allmän farled ej finnes, må kunna dertill upplåtas, utan att egarens rätt till grunden afstås. Af första vattenrättskomitén meddelades stadganden derom, hvaremot senare komitén ej upptog några bestämmelser i ämnet. Vid granskning i högsta domstolen af sistnämnda komités förslag anmärktes ock, att detsamma helt och hållet saknade föreskrifter för öppnande af nya allmänna farleder, och att, derest förslaget blefve lag, till följd af denna brist i lagstiftningen ej annan utväg skulle återstå än att genom öfverenskommelse med vederbörande strandegare söka vinna målet, hvilken åtgärd likväl icke syntes vara egnad att befordra utsträckandet af vattenkommunikationerna inom riket och derigenom medelbart gagna jordbruket.

Omförmälda brist har beredningen nu sökt afhjelpa.K. F. om allmän farled. 99 I förevarande förslag har till en början bort utmärkas hvad med allmän farled skall förstås. Såsom utgångspunkt har dervid antagits det sakförhållande, att sjöfart allmänneligen idkas, eller att, om den vare sig afstannat eller ock ej ännu kan anses hafva börjat — hvilket särdeles i de fall, der vattendragets öppenhållande beror af kungsådras befintlighet, till-äfventyrs understundom kan inträffa — sjöfart är enligt gällande lag tillåten. Enligt vedertaget språkbruk är här 'sjöfart' naturligtvis att uppfatta i den vidsträcktare meningen af fart ej endast i sjö utan ock i elfvar eller åar äfvensom vid hafvets stränder och i sunden emellan der belägna skär och holmar. På de ställen, der vid den tidpunkt, då den föreslagna bestämmelsen skulle träda i kraft, allmän farled vore att anse såsom lagligen befintlig, skulle den ock framgent lemnas fri från inkräktniug eller inskränkning genom Strandegarnes byggnadsföretag eller andra anläggningar, dervid den ideella gräns, som strandegarne ej finge öfverskrida, skulle förblifva densamma som hittills varit gällande, l detta hänseende har nuvarande lag i 20 kap. 3 § byggningabalken i allmänhet reserverat ett minimiutrymme åt segelled af tolf alnar och åt båtled af åtta alnar, hvarjemte sjöfarten på de ställen, der kungsådra skulle hållas öppen och kungsådrans bredd öfversteg minimidimensionerna å segel-eller båtled, egde åtnjuta det sålunda betryggade större minimiutrymmet. Utan tvifvel hafva dock på många ställen de sålunda lagbestämda måtten för inskränkningen i strandegarens dispositionsrätt undergått förändringar genom dom eller särskilda föreskrifter. Den sålunda lagligen tillkomna norm för förhållandet emellan Strandegarnes och det allmännas rätt har hvarken bort eller ens kunnat rubbas, utan måste fortfarande ega af uttrycklig lag skyddad giltighet till dess en förändring deri sker i laga ordning. Härvid bör dock, på sätt redan i det föregående är anmärkt, den missuppfattning ej tillåtas göra sig gällande, att sjöfarten borde, äfven om vattendraget ej är bebygdt, hålla sig inom den bestämda gränsen. Allenast på de ställen, der strandegaren byggt ut till denna emot honom gällande gräns, måste sjöfarten hålla sig inom den sålunda bestämda segelrännan. Men om än sålunda för redan befintlig farled nu gällande norm bort tills vidare lemnas orubbad, har dock erfarenheten utvisat, att en så beskaffad, för alla vattendrag lika begränsning icke kan tillfredsställa trafikens behof. Särskilda förhållanden kunna till och med föranleda dertill, att inom samma vattendrag på olika ställen olika mått böra fastställas. Pröfningsrätt i sådant hänseende är derföre i förslaget uppdragen åt konungens befallningshafvande. I fråga om anläggningar eller åtgärder af hvarjehanda slag, såsom bortsprängning af grund, uppmud-dring eller annan strömrensning, utläggning af förtöjningsriugar, duc d'alber m. m., öfverensstämma de föreslagna föreskrifterna för farled och flottled med hvarandra. Den särskilda proceduren med anlitande af skiljemän för ersättningarnas bestämmande har dock med afseende å olikheten i förhållandena derutinnan ej blifvit upptagen i förevarande förslag, då någon anledning till ett dylikt undantag från den allmänna rättegångsordningen ej förefinnes. Hvad flottled angår, är i det föregående anmärkt, att flottningen till följd af detta transportsätts egendomliga beskaffenhet, äfven om den100 K. F. om allman farled. bedrifves med oklanderlig ordning och iakttagande af alla föreskrifna försigtighetsmått, kan förorsaka skador, hvilka således ej kunna tillskrifvas någon vårdslöshet eller försummelse hos de flottande. Vid farledens-begagnande på ett med gifna föreskrifter öfverensstämmande eller i allmänhet ordentligt och varsamt sätt kan deremot ej någon skada uppstå, hvilken bör gäldas af de sjöfarande. Väl har i andra länders lagstiftning fråga uppstått derom, att de rubbningar, som möjligen tillskyndas strandbrädden genom svallvåg från ångbåtar eller andra fartyg, borde sålunda ersättas, men efter beredningens åsigt tala öfvervägande skäl emot en dylik ersättningsskyldighet. Nästan aldrig torde i fråga varande skador framkallas endast af vågsvallet utan samverkan af andra naturliga orsaker, såsom isgång, starkare strömsättning m. ra., hvilka i öfvervägande grad dertill bidraga, och skadan är i alla händelser främst att tillräkna jordmånens lösare beskaffenhet, som är en egendomen vidhäftande naturlig olägenhet. Det ligger dessutom i farledens eget intresse att genom strandskoning förebygga dylika skador, enär eljest dyrbarare uppmuddringar kunna blifva nödiga. Frågan huruvida bullret af ångbåtstrafiken inverkar till förminskning af fiske är omtvistad och hörer i allt fall mera till den speciella fiskerilagstiftningen. Vid nu antydda förhållanden förefinnes ej någon anledning att i afseende å farleds begagnande stadga särskild ersättningsskyldighet utöfver den allmänna, som åligger den, hvilken afsigtligt eller genom vårdslöshet tillskyndar annans egendom skada. I fråga om det intrång eller hinder, som tillvaron af en farled kan vålla vid anläggningar af industriella verk med spänd vattenkraft, bör urinras, att dylika verk till följd af sakens natur

nästan aldrig kunna med någon fördel byggas annorstädes än der strömmens lopp afbrytes genom forsar och fall, eller således på de ställen, der någon naturlig farled ej i allmänhet kan finnas. Några väsentliga materiella olägenheter eller hinder mot anläggning af nya industriella vattenverk torde således ej behöfva befaras såsom följd af den nya lagstiftningen angående farled. Vidare må erinras, att, ehuru vid farleds inrättande understundom erfordras dragvägar å stränderna, det intrång, som derigenom förorsakas, är så permanent och i öfrigt så beskaffadt, att rättighet till upptagande af dylik väg icke kan likställas med det åt flottningsmanskap medgifna tillträde till stränderna vid flottled, utan bör, om väg behöfves, hvilket i vårt land ej särdeles ofta torde vara fallet, densamma åstadkommas i enahanda ordning, som annan allmän väg, med anlitande af expropriation utaf marken, derest ej strandegaren, såsom antagligt är, föredrager att godvilligt upplåta mark till begagnande derför. Att, der allmän farled framgår till eller ifrån hamn eller lastningsplats, sjelfva hamnutrymmet i vattnet är oskiljaktigt förenadt med farleden eller rättare utgör en del af farleden sjelf, torde uppenbarligen öfverensstämma med nuvarande rättsuppfattning. Hittills hafva hithörande förhållanden nästan uteslutande blifvit ordnade genom administrativa föreskrifter, men omsorgen om de ytterst vigtiga intressen, som äro förenade med hamnarnas bibehållande och utvidgande, såsom för landet oumbärliga anstalter, synes fordra, att dessa förhållanden ordnas genomK. F. om allmän farled, l, 2 ock 3 §§. 101 civilrättsliga bestämmelser. Enligt det i förslaget intagna stadgande är förklaradt, att hamnbassinen med det utrymme i vattendraget, hvilket är genom föreskrifter i hamnordningar eller annorledes lagligen bestämdt, utgör en integrerande del af farleden. Till följd deraf åtnjuter hamnbassinen samma lagliga skydd mot inkräktningar af strandegaren som genom de nu föreslagna författningarna är tillförsäkradt den egentliga farleden, och frågor om dess utvidgande eller ordnande äro underkastade samma processuella förfarande som gäller i afseende å farled. I allt öfrigt äro de föreslagna bestämmelserna om farled i den mån öfverensstämmande med motsvarande stadganden angående flottled, att beredningen får hänvisa till den för de sistnämnda redan lemnade motivering. i §• Der sjöfart med fartyg eller båtar eller framförande af flottgods i sammanlagde flottar allmänneligen idka& eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän farled, hvartill ock räknas det utrymme i vattendraget; som till allmän hamn är i laga ordning upplåtet, fortfarande finnas i det läge och till den storlek, som med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer. Om inrättande af allmän farled i vattendrag, der den ej finnes, se denna förordning 2 §. Se K. K. ang särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled. 2 §. Tarfvas allmän farled i vattendrag, der sådan förut ej finnes, förordne derom konungens befallningshafvande samt meddele tillika nödig föreskrift, om hvilken del af vattendraget bör för samfärdselns behof lemnas fri från byggnad och stängsel. Om expropriation af jord eller lägenhet, som för allmän farled erfordras, se denna förordning 4 §. Om K. B:s befogenhet när för allmän farled erfordras anläggning eller åtgärd, som kan på annans rätt inverka, se ibm. 3 §. Om ersättning för skada, som af dylik anläggning eller åtgärd vållas, se ibm. 3 g. Se K. K. ang. särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled. 3 §• Ar för allmän farleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som102 K. F. om allmän farled, 4 och 5 §§. kan på annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på konungens befallningshafvande att, med den inskränkning hvartill 4 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock, huru så väl dervid som ock i öfrigt vid farleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga. För skada, som af dylik anläggning eller åtgärd vållas, skall ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må, efter rättens bepröfvande gifvas, vare sig i årlig afgift eller på en gång. 4 §. Erfordras för ändamålet, att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för farleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att afstå hvad nödigt är på konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådant afstående för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för ersättningens bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse. Se K. F. ang. jords eller lägenhets afstående för allmänt behof d. 14 April 1866, 5 §• Hvad den, som vill bygga i vattendrag, der allmän farled är, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt. Om byggnad i eller invid allmän farled, se K. F. om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund 7 §. Om den procedur, som skall föregå byggandet af vattenverk, annan inrättning för vattnets nyttjande eller fiskeverk, se ibm. 10, 13 och 24 §§. Om

öfverbyggande af kungsådra, se fiskeristadgan d. 29 Juni 1852, 2 kap. (Inf. sid. 2).K. F. om allm. farled, 6 §, — K. F. om tillägg till Expropriationsförordn. 103 6 §• Närmare föreskrifter i fråga om farleds inrättande och begagnande meddelas af konungen. Se K. K. ang. särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled. Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, som vederbör, etc. KONGL. MAJ:TS NÅDIGA FÖRORDNING om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; gifven Stockholms slott den 30 December J880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt stadga som följer: Beredningen yttrade i sina motiv; »För åtskilliga allmänna ändamål kan det stundom vara af nöden, att vatten ur vattendrag bortledes för att annorstädes nyttjas. Såsom exempel derpå må nämnas de numera allt talrikare förekommande vattenledningarna i ändamål att förse städer eller andra mera befolkade orter med deras behof af vatten. För farled och flottled erfordras jemväl understundom att ur vattendrag bortleda större eller mindre del af vattnet för att begagnas i kanaler eller rännor utanför flodbädden. Sällan torde emellertid dylika ledningar kunna göras utan att strandegarne deraf lida någon, om än ringa olägenhet, Och då ej mindre nu gällande lag i 20 kap. 7 g B. B. än äfven den i stället för nämnda lagrum föreslagna 16 § i vattenrättsförordningen förbjuder till och med den, som eger del i ett vattendrag, att derur bortleda vatten, så vidt derigenom annan strandegare tillskyndas men, skulle således de nu nämnda företagen, om än den deraf för strandegaren uppkommande olägenhet vore aldrig så obetydlig, kunna af en enda obillig strandegare alldeles förhindras, derest ej rättighet till vattnets bortledande kunde genom expropriation förvärfvas. Då gällande expropriationslag bland exemplen på de fall, då jord eller lägenhet bör för allmänt behof upplåtas, jemväl upptager dem då Vattenrättsförordninr/en m. m. 8 K. F. om allm. farled, 6 §, — K. F. om tillägg till Expropriationsförordn. 103 6 §• Närmare föreskrifter i fråga om farleds inrättande och begagnande meddelas af konungen. Se K. K. ang. särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled. Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, som vederbör, etc. KONGL. MAJ:TS NÅDIGA FÖRORDNING om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; gifven Stockholms slott den 30 December J880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt stadga som följer: Beredningen yttrade i sina motiv; »För åtskilliga allmänna ändamål kan det stundom vara af nöden, att vatten ur vattendrag bortledes för att annorstädes nyttjas. Såsom exempel derpå må nämnas de numera allt talrikare förekommande vattenledningarna i ändamål att förse städer eller andra mera befolkade orter med deras behof af vatten. För farled och flottled erfordras jemväl understundom att ur vattendrag bortleda större eller mindre del af vattnet för att begagnas i kanaler eller rännor utanför flodbädden. Sällan torde emellertid dylika ledningar kunna göras utan att strandegarne deraf lida någon, om än ringa olägenhet, Och då ej mindre nu gällande lag i 20 kap. 7 g B. B. än äfven den i stället för nämnda lagrum föreslagna 16 § i vattenrättsförordningen förbjuder till och med den, som eger del i ett vattendrag, att derur bortleda vatten, så vidt derigenom annan strandegare tillskyndas men, skulle således de nu nämnda företagen, om än den deraf för strandegaren uppkommande olägenhet vore aldrig så obetydlig, kunna af en enda obillig strandegare alldeles förhindras, derest ej rättighet till vattnets bortledande kunde genom expropriation förvärfvas. Då gällande expropriationslag bland exemplen på de fall, då jord eller lägenhet bör för allmänt behof upplåtas, jemväl upptager dem då Vattenrättsförordninr/en m. m. 8104 K. F. om tillägg till Expropriationsförordningen. dylik upplåtelse erfordras för åstadkommande af 'strömrensning, farled eller annan vattenledning', utgår den otvifvelaktigt i allmänhet från den grundsats, att äfven den enskilda rätten öfver vattnet måste i nämnda fall vika för det allmännas behof. Sålunda lärer obestridligen ett i vattendragets bädd befintligt vatten- eller fiskeverk eller sådant, jemlikt gällande föreskrift angående hemmansklyfning och jordafsöndring, från hemman eller lägenhet afsöndradt vattenfall eller fiske, hvilket antagit karakteren af sjelfständig lägenhet, kunna i expropriationsväg undanrödjas, om vattendraget ej kan ty förutan på det i fråga varande stället göras tjenligt för det afsedda ändamålet. Expropriationsrätten emot en så beskaffad lägenhet måste naturligtvis ock innebära rättighet att vidtaga nödiga förändringar i bottnen af vattendraget äfvensom att genom fördämningar eller slussar reglera den till lägenheten förut hörande vattentillgången. Men enligt den uppfattning, som synes hafva gjort sig gällande hos kongl. maj:t vid pröfning af så beskaffade frågor, sträcker sig ej expropriationsrätten

derhän, att vattentillgången får ledas bort för att nyttjas på annat ställe än inorn dess egentliga bädd. I det speciella fallet, att fråga väckes om upptagande af en kanal eller vattenledning, för hvars behof vattnet måste tillföras från annat vattendrag, skulle således enligt gällande expropriationslag visserligen den mark, igenom hvilken den nya ledningens bädd uppgräfdes, kunna genom expropriation erhållas, men vattnet ej få ditledas med mindre än att genom fullständig expropriation af bottnen och stränderna till det vattendrag, hvarifrån vattnet leddes bort, dispositionsrätt öfver vattentillgången deri vunnes. Att under sådana förhållanden många nyttiga företag af ofvan antydda beskaffenhet skola komma att omöjliggöras eller åtminstone i väsentlig mån förhindras ligger i Öppen dag. Med hänsyn till det vigtiga inflytande de ega för den allmänna helsovården och samfärdseln har derföre beredningen trott sig ej böra underlåta tillse, om ej till deras befrämjande en utsträckning af expropriationslagens nuvarande bestämmelser må vara af behofvet påkallad. I en del främmande länder har åt expropriationslagstiftningen gifvits den vidsträckta omfattning^ att på grund deraf den enskilde jordegaren, utan vare sig rättighet eller skyldighet att afstå från eganderätten till sin jord, måste underkasta sig de servituter derå, som för allmänt behof finnas nödiga, och således äfven tåla, att för allmänt ändamål dispositionsrätten öfver det å hans grund befintliga vatten inskränkes eller honom af händes. I andra länder åter finnas speciallagar om expropriation af dispositionsrätten till enskildes vatten. Så är i Baiern genom Gesetz vom 28 Mai 1852 iiber die Beniitzung des Wassers med-gifvet, att källvatten, som är behöfligt för allmänt ändamål eller för en kommuns oundgängligen nödiga hushållsbehof, må kunna genom expropriation förvärfvas. I Norge är rättighet till expropriation af vatten för vattenledning till stad medgifven genom Lov den 28 Aug. 1851, hvarjemte genom Lov den 3 Juni 1874 enahanda rättighet medgifves för det fall, att vid egendom på landet behöfves ledning för vatten till husbehof. I motiven till de föreslagna författningarna om flottled och farled har beredningen redan varit i tillfälle att utveckla sin åsigt om den enskilde strandegarens pligt att i afseende å nyttjanderätten till vattnetK. F. om tillägg till Expropriationsförordningen, l och 2 §§. 105 underkasta sig de inskränkningar, som för den allmänna samfärdseln pröfvas nödiga; och i nämnda författningsförslag har åt konungens befallningshafvande uppdragits att i förekommande fall meddela närmare föreskrift i berörda hänseende. Att i de fall, då för ändamålet erfordras att vatten ur vattendrag bortledes för att å annat ställe begagnas, staten äfven skulle hafva rätt till en dylik åtgärd mot ersättning för den skada, den enskilde strandegaren derigenom kunde tillskyndas, finnes äfven i samma förslag förutsatt. Men då ett sådant bortledande af vatten kan, såsom ofvan är antydt, ej blott för inrättande eller förbättrande af kom-rnunikationsleder utan äfven för andra allmänna ändamål vara af behofvet påkalladt, samt frågor om enskilde jordegares skyldighet att till det allmänna upplåta vattnet å hans grund synas, ehvad expropriation af sjelfva vattenbädden i sammanhang dermed påkallas eller icke, böra, i ena som andra fallet, efter samma grunder bedömas och i enahanda ordning behandlas, har beredningen ansett de i detta ämne nödiga bestämmelser lämpligast kunna gifvas i form af tillägg till gällande expropriationslag. Ehuru den olägenhet, som strandegare jemlikt l § af förevarande författningsförslag kan blifva pligtig att tåla, väl i allmänhet ej torde vara af någon synnerlig betydenhet, kan den dock någon gång verka derhän, att en anstalt, som strandegaren vidtagit för att tillgodogöra sig vattnet å sin grund, blifver obrukbar eller i väsentlig mån försämras. I sådan händelse har i 2 § egaren till en dylik anstalt tillförsäkrats rätt att mot lösen afstå densamma; och har genom 3 § denna rätt likstälts med den i 14 § af expropriationslagen omförmälda. Detsamma bör ock gälla om andra likartade lägenheter t. ex. sådant från hemman eller lägenhet afsöndradt strömfall eller fiske, som afses i 15 § af kongl, förordningen den 6 Augusti 1864.» i §• Der Konungen för någon orts förseende med dess behof af vatten eller för farled eller flottled eller för annat allmänt behof pröfvar nödigt, att vatten ur sjö, elf, å eller annat vattendrag ledes bort för att annorstädes nyttjas, vare enskild man, menighet eller inrättning, som öfver vattnet råder, pligtig att det tåla; njute dock den, som derigenom skada lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må. 2 §. Har någon vatten- eller fiskeverk eller bevattningsanstalt eller annan särskild lägenhet, och varder deri106 K. F. om tillägg till Expropriationsförordningen, 3 §. lägenhet genom vattendragets ändring obrukbar eller i väsentlig mån försämrad, skall lägenheten lösas, om egaren det påstår. 3 §. Kan ej öfverenskommelse träffas om hvad, efter ty ofvan skils, i ersättning eller lösen utgå bör, skall så väl i fråga derom som ock i allt öfrigt i tillämpliga delar gälla hvad uti förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgadt är. Väckes fråga, hvarom här ofvan i 2 § sägs, varde dermed

förfaret, på sätt i nämnda förordning finnes bestämdt för den händelse då till afsedt ändamål erfordras, att allenast en del af lägenhet afstås> men egaren äskar, att hela lägenheten lösas skall. Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, som vederbör, etc. KONGL. MAJITS NÅDIGA FÖROKDNING om ansvar för underlåtenhet att öppna (lamlucka; gifven Stockholms slott den 30 December 1880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt att, med upphäfvande af förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § byggningabalken i fråga örn straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka, stadga som följer: 106 K. F. om tillägg till Expropriationsförordningen, 3 §. lägenhet genom vattendragets ändring obrukbar eller i väsentlig mån försämrad, skall lägenheten lösas, om egaren det påstår. 3 §. Kan ej öfverenskommelse träffas om hvad, efter ty ofvan skils, i ersättning eller lösen utgå bör, skall så väl i fråga derom som ock i allt öfrigt i tillämpliga delar gälla hvad uti förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgadt är. Väckes fråga, hvarom här ofvan i 2 § sägs, varde dermed förfaret, på sätt i nämnda förordning finnes bestämdt för den händelse då till afsedt ändamål erfordras, att allenast en del af lägenhet afstås> men egaren äskar, att hela lägenheten lösas skall. Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, som vederbör, etc. KONGL. MAJITS NÅDIGA FÖROKDNING om ansvar för underlåtenhet att öppna (lamlucka; gifven Stockholms slott den 30 December 1880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, med riksdagen, funnit godt att, med upphäfvande af förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § byggningabalken i fråga örn straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka, stadga som följer:K. F. om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka. 107 Håller någon damlucka olofligen stängd, då vattnet stiger öfver faststäldt märke, eller bryter någon mot andra örn hushållningen med eller framsläppandet af vatten gifna föreskrifter, och varder skada derigenom vållad, böte minst tio, högst femhundra kronor. Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande. Böter, sorn ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen. Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, som vederbör etc. I beredningens förslag är första stycket af denna lydelse: »Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid då den skall öppen lemnas; böte minst tio, högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd då vattnet stiger öfver faststäldt märke.» Riksdagen yttrade: »Enligt riksdagens tanke bör något stadgande icke lemnas, hvarigenom möjliggöres föreskrift om viss tid, då damlucka skall hållas öppen vid stadgadt äfventyr, så vida icke dervid fogas tydligt uttalad förutsättning, att genom underlåtenhet uti i fråga varande afseende skada vållas. Den nu af Eders kongl. maj:t föreslagna förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka innebär emellertid i förenämnda hänseende en skärpning i gällande lag, hvilken riksdagen anser vara för jordbrukets skäliga tillgodoseende obehöflig och för vattenverks uppkomst och bestånd hinderlig. Enligt riksdagens åsigt är den ofvanboende behörigen tryggad mot uppdämning, om bötesansvar stadgas, hvartill, utom skadeersättning, vattenverksegaren gör sig förfallen, om han uraktlåter att hålla sin damlucka öppen, då vattnet stiger öfver faststäldt märke. Hvad åter nedan-liggande verks rätt att erhålla sitt skäliga behof af vatten beträffar, så har hos riksdagen uppstått tvifvel, huruvida något bötesansvar skulle enligt den af Eders kongl. maj:t föreslagna förordning kunna ådömas den, som emot stadgandet i hittills gällande 20 kapitlet 6 § byggningabalken håller upp vatten för nedanliggande verk å tid, hvilken den om damluckas öppenhållande möjligen lemnade föreskrift icke omfattar, och då ej heller vattenhöjden vid den förstnämndes dam stiger öfver fast-108 ' Flottningsstadga, l och 2 §§. ställdt märke. De särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande, som i 12 § af Eders kongl, majrts förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund ifrågasättas, synas dock afse äfven dessa förhållanden, och ett öfverträdande af dylika föreskrifter torde vara lika vardt att beläggas med straff, som en oloflig uppdämning öfver faststäldt vattenmärke. I enlighet härmed har riksdagen ansett förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka böra affattas.» Flottningsstadga; af Kongl. Maj:t i nåder faststäld den 30 December 1880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, som denna dag utfärdat förordning om allmän flottled, i sammanhang härmed funnit godt meddela följande

närmare föreskrifter i fråga om allmän flottleds inrättande och begagnande : 1-3 §§• 1 8- Vill någon väcka fråga om vattendrags upplåtande till allmän flottled, göre ansökan skriftligen hos konungens befallningshafvande, som har att låta syn å vattendraget hållas äfvensom vederbörande strand-, bro-, fiske-och vattenverksegare samt andra, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, höras i den ordning nedan sägs. I hvilka fall allmän flottled må inrättas i vattendrag der den förut ej finnes, se K. F. om allmänn flottled 3 g. 2 g. Till förrättande af syn, som i l § föreskrifven är, förordne konungens befallningshafvande officer vid väg-och vatteribyggnadscorpsen eller annan i vattenbyggnad 108 ' Flottningsstadga, l och 2 §§. ställdt märke. De särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande, som i 12 § af Eders kongl, majrts förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund ifrågasättas, synas dock afse äfven dessa förhållanden, och ett öfverträdande af dylika föreskrifter torde vara lika vardt att beläggas med straff, som en oloflig uppdämning öfver faststäldt vattenmärke. I enlighet härmed har riksdagen ansett förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka böra affattas.» Flottningsstadga; af Kongl. Maj:t i nåder fastställd den 30 December 1880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: det Vi, som denna dag utfärdat förordning om allmän flottled, i sammanhang härmed funnit godt meddela följande närmare föreskrifter i fråga om allmän flottleds inrättande och begagnande : 1-3 §§• 1 8- Vill någon väcka fråga om vattendrags upplåtande till allmän flottled, göre ansökan skriftligen hos konungens befallningshafvande, som har att låta syn å vattendraget hållas äfvensom vederbörande strand-, bro-, fiske-och vattenverksegare samt andra, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, höras i den ordning nedan sägs. I hvilka fall allmän flottled må inrättas i vattendrag der den förut ej finnes, se K. F. om allmänn flottled 3 g. 2 g. Till förrättande af syn, som i l § föreskrifven är, förordne konungens befallningshafvande officer vid väg-och vatteribyggnadscorpsen eller annan i vattenbyggnadFlottningsstadga, 1 —3 gg. 109 kunnig och i öfrigt för sådant uppdrag lämplig nian; och skall förrättningsmannen vid synen biträdas af två, jemväl af konungens befallningshafvande utsedde gode män, som äro i flottning förfarne och om ortens förhållanden ega kännedom. Konungens befallningshafvande förordne tillika, der vattendraget kan tjena till flottled för virke från kronan tillhörig mark eller särskild utredning angående virkestillgången inom flottningsområdet erfordras, vederbörande skogstjensteman att vid synen närvara. Om annat allmänt ombuds förordnande, när anledning dertill förekommer, besörje ock konungens befallningshafvande. Om synemännens åligganden, se denna stadga 3 och 4 gg. 3 §. Under synen, som bör å tjenlig årstid verkställas, skola synemännen minst en gång i hvarje socken, som till vattendraget gränsar, hålla sammanträde, dervid de, som anse frågan kunna å deras rätt inverka, ega tillstädes-komma och anföra hvad de akta nödigt. Till dessa sammanträden, för hvilka tid och ställe bestämmas af förättningsmannen efter samråd med öfrige synemännen och sökanden, skola vederbörande kallas genom kungörelse, som intages i länskungörelserna och rninst fjorton dagar före sammanträdet uppläses i socknens kyrka. Allmänt ombud skall om synen särskildt underrättas. Om synemänneus åligganden i öfrigt, se denna stadga 4 g. I beredningens förslag lyder l § sålunda: »Vill någon väcka fråga derom att i vattendrag, hvarest allmän flottled ej finnes, sådan led må inrättas eller att, der allmän farled är eller kungsådra af ålder bör lemnas öppen men flottning ej förut varit öflig, vattendraget må till allmänt begagnande för flottning upplåtas, göre ansökan skriftligen hos konungens befallningshafvande, som har att låta syn å vattendraget hållas äfvensom vederbörande strand-, bro, fiske- och vattenverksegare samt andra,110 Flottningsstadga, 1—3 §§. hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, höras i den ordning nedan sägs.» *) Beträffande 3 § förändrades beredningens förslag så till vida, att orden »församling» och »församlingens» utbyttes emot »socken» och »socknens». Ur motiven: »Såsom i det föregående blifvit anfördt, är enligt förslaget till förordning angående allmän flottled åt administrativ myndighet, konungens befallningshafvande, öfverlemnadt att afgöra huruvida ett vattendrag bör till allmän flottled upplåtas samt att meddela nödiga bestämmelser angående flottningens bedrifvande i de allmänna flottlederna och i sådant afseende dels föreskrifva hvilka åtgärder böra vidtagas för skyndande af strandegares och andras rätt, dels ordna flottningen emellan de flottande inbördes. Reglerna angående det proces-suella förfarande, som vid dylika frågors handläggning bör iakttagas, äro meddelade i l—7 §§ af i fråga varande stadga. Af nämnda ärendens beskaffenhet följer, att i de flesta fall konungens befallningshafvande icke lärer kunna meddela utslag deri förr, än en undersökning på stället förrättats af sakkunnige män, och konungens befallningshafvande derigenom erhållit nödig vägledning för sitt

omdöme. Enligt senare vattenrättskorniténs förslag hade konungens befallningshafvande att i hvarje särskildt fall bestämma huruvida en dylik undersökning borde försiggå. Beredningen har deremot för sin del ansett, att, då fråga väckes om vattendrags upplåtande till allmän flottled, syn å vattendraget alltid bör föregå konungens befallningshafvandes pröfning af ärendet, men att, enär för afgörande af de frågor, som ega sammanhang med flottning i redan befintlig allmän flottled, nödig utredning stundom kan utan föregående syn erhållas, samt i sådana fall syn följaktligen skulle komma att medföra allenast onödig kostnad, det i dessa fall får på konungens befallningshafvandes godtfinnande bero huruvida syn å vattendraget må vara erforderlig. Synens ändarnål är att lemna konungens befallningshafvande nödigt material för ärendets pröfning och att bereda parterna tillfälle att träffa förening. Denna förrättning får således icke uppfattås såsom något helt för sig, såsom en instans; och då synemännens utlåtande ej innefattar något för parterna bindande, behöfver det ej af dem öfver-klagas, derest de icke finna sig belåtna med det resultat, hvartill synemännen kommit. Då särskilda tekniska insigter erfordras för att leda synen, samt dessa torde vara att i främsta rummet finna hos officerare vid väg- ocli vattenbyggnadscorpsen, böra företrädesvis bland desse förrättningsmän utses. Enär emellertid biträde af sådan tjensteman ej alltid kan vara att påräkna, har det ansetts böra medgifvas, att jemväl annan, som är i vattenbyggnad kunnig och i öfrigt för uppdraget lämplig, må till förrättningsman förordnas. *) Ändringen af denna § torde hafva grundats derå, att, sedan 2 § i förordnin-ningen om allmän flottled erhållit den af riksdagens beslutade lydelse, anledning icke vidare förefunnits att i flottningsstadgans l g särskildt omnämna det fall, att farled eller kungsådra finnes i vattendrag, om hvars upplåtande till allmän flottled fråga väckes.Flottningsstadga 1—3 §§. 111 Någon uttrycklig föreskrift, att undersökningen skall förrättas af ojäviga personer, liar icke ansetts vara behöflig, då, såsom nyss är nämndt, förrättningen afser allenast att åstadkomma en utredning i ärendet och ej tager åt sig laga kraft. Uppenbart är emellertid, att äfven utan en dylik föreskrift konungens befallningshafvande icke lärer till synemän utse personer, till hvilkas omdöme vare sig på grund af de i lag upptagna jäf eller andra förhållanden konungens befallningshafvande anser sig ej kunna hysa fullt förtroende. Genom kongl, brefvet den 24 Mars 1871 är föreskrifvet, att, då i de norrländska länen eller Stora Kopparbergs län fråga uppstår om fastställande af flottningstaxa för vattendrag, som utgör flottningsled för virke från kronan tillhörig mark, konungens befallningshafvande skall förordna vederbörande skogstjeristeman att närvara vid den syn, soin för frågans utredning kan komma att hållas, eller, i händelse sådan syn icke eger rum, i allt fall lemna skogstjenstemannen tillfälle att i frågan sig yttra. Denna bestämmelse är upptagen i 2 §, och har derjemte föreslagits, att äfven eljest, så snart utredning erfordras angående virkestillgången å de till vattendraget gränsande skogar, skogstjensteman bör tillkallas. Denne är nemligen redan på grund af sin instruktion pligtig att taga kännedom om beskaffenheten af äfven enskilda skogar inom revieret och bör vara^ den, som kan lemna de säkraste och mest opartiska upplysningar. Ät nämnde tjensteman torde dock ej alltid kunna öfverlemnas att bevaka de intressen, kronan eller allmän inrättning såsom strandegare kan hafva, eller det allmännas rätt i afseende å farled, fiske m. m., utan lärer annat allmänt ombuds närvaro vid synen för sådant ändamål stundom vara erforderligt.» Chefen för civildepartementet yttrade: *) »Då jemlikt sista mom. i 4 S konungens befallningshafvande kan äska, att sökanden genast förskjuter alla förrättningskostnader, synes skäl saknas att, såsom konungens befallningshafvande i Vesterbotten län begärt, tillika i l eller 2 S stadga skyldighet för sökanden att ställa borgen för samma kostnader. Att vidtaga någon annan ändring i 3 §, än att utbyta orden 'församling' och 'församlingens' mot 'socken' och Socknens' torde icke Tara lämpligt. Äfven om, såsom kammarkollegiet antydt, någon gång gemensamt sammanträde med flere församlingar inom den enas område skulle utan olägenhet kunna medgifvas, torde dock för dessa sannolikt högst sällsynta fall en undantagsbestämmelse i den af kollegiet afsedda syftning desto mindre vara lämplig, som i sådan händelse kunde befaras, att synemännen, åt hvilka pröfningen om behofvet af särskildt sammanträde måste öfverlemnas, dervid åtminstone lika mycket toge hänsyn till egen som till socknemännens beqvämlighet, hvarigenom kunde inträffa att sålunda det endast för undantagsfallen afsedda förfarandet komme att blifva det allmänt brukliga.» *)• Statsrådsprotokollet den 30 December 1880.112 Flottningsstadga, 4 §. 4 §. l mom. Vid synen bör, efter undersökning om vattendragets lämplighet för flottning, örn strändernas odlingsgrad och om beskaffenheten af de i vattendraget befintliga verk och inrättningar, i öfrigt, i den mån för frågans bedömande nödigt är, tillses å

ena sidan huruvida med hänsyn till påräknad virkestillgång och öfriga omständigheter vattendragets upplåtande till allmän flottled är af nöden och kan medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, samt å andra sidan huruvida genom sådant upplåtande väsentlig olägenhet kan uppstå, så ock huru ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta förfång för strandegare eller annan, hvars rätt är i fråga; och åligger synemännen att, så vidt anledning dertill förekommer, särskildt utreda: hvilka föreskrifter böra, der flottningen kan inverka störande på vattendragets nyttjande såsom farled, gifvas för fredande deraf, såsom att farled och flottled å vissa ställen skiljas genom boaimar, att flottningen någonstädes inskränkes till viss tid af dygnet, att virket å bestämda ställeri föres sammanlagdt i flottar eller i farleden insläppes rned vissa försigtighetsmått, eller att, der bomledning tvärs öfver farleden anses oundgängligen nödig, särskild vakthållning eller andra lämpliga åtgärder för ledningens skyndsamma öppnande anordnas; hvilka åtgärder böra vidtagas till betryggande för strandegare och närboende af nödig samfärdsel stränderna emellan och långs efter dem, äfven der allmän farled ej finnes; huruvida med hänsyn till befarad skada eller olägenhet för fiske eller stränder erfordras att flottningen i hela flottleden eller någon del deraf till viss tid af året inskränkes, om och i hvad mån omständigheternaFlottningsstadga, 4 §. 113 må föranleda till undantag från den här nedan i 20 § gifna föreskrift om virkes afbarkning, äfvensom huruvida, der betydligare fiske i vattendraget finnes, må vara för fiskets bevarande behöfligt och lämpligt att fiskodlingsanstalt bekostas af de flottande; hvarest uppdämning för flottningens behof må ega rum samt hvilka särskilda bestämmelser erfordras i fråga om vattentillgångens fördelning emellan flottningen och verk eller lägenhet, hvarmed rätt till vattnets nyttjande är förenad, äfvensom i öfrigt angående vattenhöjdens reglering efter visst märke eller annorledes och om upp-dämdt vattens framsläppande; hvarest och huru för flottningen strömrensning eller förändring af vattendraget må verkställas, eller bommar, rännor eller andra anstalter för flottningens underlättande inrättas; hvilka byggnader eller åtgärder utöfver de förut nämnda tarfvas för att emot skada genom flottningen skydda stränder, broar, färjor, vatten- och fiskeverk eller annan egendom; till huru stort belopp kostnaden för hvarje särskildt arbete, som i anledning af flottningen är behöfligt, bör beräknas och hvilken tid åtgår för arbetets fullbordande; huruvida redan i vattendraget verkstälda byggnader eller andra arbeten äro för flottningen nödiga eller nyttiga och i ty fall hvad värde de i befintligt skick ega; om, till rättvis fördelning af flottningskostnaden, flottleden bör i distrikt indelas och huru mycket flottgods kan inom hvarje distrikt årligen påräknas; huru vid kostnadens fördelning särskilda slag af flottgods böra med afsende å den större eller mindre svårighet de vid flottningen förorsaka med hvarandra jemföras;114 Flottningsstadga, 4 §. hvilka bestämmelser i öfrigt lämpligen böra jemlikt 9 § eller eljest meddelas i fråga om grunderna för uttaxering af kostnaderna för flottleden; samt huruvida, der någon önskar få sitt flottgods afskildt annorstädes än vid gemensamt sorteringsställe, sådant kan ske utan att annans flottgods oskäligt uppehälles och huru för afskiljandet nödig anstalt bör inrättas. 2 mom. Äskar någon, som af flottledens inrättande eller begagnande väntar skada, uppskattning deraf; åligge synemännen att sådan verkställa, der skadan anses kunna på förhand beräknas; och böra synemännen så väl derutinnan som ock i öfrigt, der stridighet yppas, söka att åstadkomma förening emellan sakegarne. 3 mom. Då synen blifvit afslutad, insände förrättningsmannen skyndsamt till konungens befallningshafvande synernännens utlåtande jemte det vid synen förda protokoll, kartor och andra ritningar, der sådana blifvit upprättade, så ock öfriga förrättningen rörande handlingar. 4 mom. För förrättningen ega synemännen undfå godtgörelse i enlighet med hvad särskildt stadgas. Kostnad, som nu sagd är, så ock kostnad för kungörelser eller annat, som för förrättningen är af nöden, skall af sökanden förskjutas, der sådant äskas; och njute han sedan, der flottleden kommer till stånd, sitt åter af de flottande, Se K. K. ang. godtgörelse till de i flottningsstadgan omförmälde synemän. Om ny värdering (i fall af förändrade förhållanden) å arbeten, som för flottled verkstälts, se denna stadga 8 §. Ur motiven: »4 § afser att lemna en instruktion för synemännen och innefattar dels i inledningen en allmän erinran angående ändamålet med förrättningen och de synpunkter, hvarifrån synemännen dervid böra utgå, dels ock under särskilda afdelningar föreskrifter om hvad vid förrättningen företrädesvis bör blifva föremål för utredning. Instruktionen är således icke uttömmande, utan har allenast till ändamål att meddela en anvisning om de omständigheter, hvarvid synemännen i främsta rummet böra fästa sin uppmärksamhet. Då de föreslagna bestämmelserna finna sin förklaring af hvad i motiven för förordningenFlottningsstadga, 5 §. 115 om allmän flottled blifvit anfördt angående förfarandet vid flottning samt

de deraf vållade hinder och skador äfvensom af stadgans föreskrifter i öfrigt, torde någon motivering af samma bestämmelser ej vara af nöden. Föreskriften, att, der någon, som af flottledens inrättande förväntar skada, vid synen äskar uppskattning deraf, synemännen böra verkställa sådan uppskattning, har tillkommit för att i möjligaste måtto bereda parterna tillfälle att under synemännens ledning träffa öfverenskommelse om ersättningens belopp. Båda föregående komitéerna hafva bland synemännens åligganden upptagit jemväl skyldighet att tillse huruledes anstalt, som till förekommande af åverkan å kronans mark pröfvades nödig, borde inrättas» Denna bestämmelse synes sakna allt värde och återfinnes derföre ej i beredningens förslag. En dylik anstalt är nemligen icke hänförlig till de anordningar, som röra den allmänna flottningen. Naturligtvis är det i allt fall kronan ej betaget att i sådana, genom kronans skogar gående vattendrag, der flottning bedrifves, vidtaga nödiga försigtighetsmått af antydd beskaffenhet, i den mån sådant kan ske utan förfång för andra lofliga intressen. Härvid bör ock märkas, att, derest olofligen afverkadt timmer skulle i någon betydligare myckenhet till vattendraget nedföras, det väl i allmänhet torde vara afsedt for export och följaktligen komma att nedflottas till flodens utlopp, der kronan kan återtaga virket i ut-sorteringsbommen vid flodmynningen, i hvilken händelse kostnaden för virkets återfående blifver mindre och försäljningspriset för virket kan betingas högre än längre upp i vattendraget. Om beloppet af den ersättning, sorn synemännen böra ega att åtnjuta, torde särskilda föreskrifter böra meddelas. Till skogstjensteman, som förordnas att vid synen närvara, lärer i alla händelser ersättningen böra utgå af allmänna medel, liksom ock, der det allmännas rätt kräfver annat kronoombuds närvaro vid synen, kronan bör vidkännas kostnaden derför.» 5 §- Sedan de i 4 § näranda handlingar till konungens befallningshafvande inkommit, utsatte konungens befallningshafvande viss dag, då vederbörande strand-, bro-, fiske- och vattenverksegare samt andre, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, ega att hos konungens befallningshafvande sig infinna för att i ärendet höras, om de akta nödigt; och låte konungens befallningshafvande kungörelse om sammanträdet intagas i länskungörelserna samt minst en månad före den utsatta dagen uppläsas i kyrkan för den eller de socknar, som till vattendraget gränsa. Sådant sammanträde må, der fråga är om flottled i mindre vattendrag, af konun-116 Flottningsstadga, 6 §. gens befallningshafvande utsättas att ega rum inför kronofogde i orten. Finnes i vattendraget något betydligare fiske, in-fordre konungens befallningshafvande derjemte yttrande från vederbörande fiskeritjensteman. Stadgandet, att sammanträde kan ega rum inför kronofogde, när fråga är om flottled i mindre vattendrag, förefinnes ej i beredningens förslag utan har tillkommit i följd af framstäld anmärkning, Ur motiven: »Det förfarande, som för närvarande plägar iakttagas vid handläggning hos konungens befallningshafvande af vissa ekonomimål af mera omfattande beskaffenhet, eller att konungens befallningshafvande håller sammanträde, dervid samtlige parter ega tillstädeskomma och andraga hvad de för sin rätts besvarande akta nödigt, har ansetts lämpligt så snart fråga är om flottleds öppnande. De många stridiga intressen, som i dylika ärenden förefinnas, böra vid ett sådant sammanträde lättare kunna sammanjemkas, än om förfarandet vore uteslutande skriftligt, liksom konungens befallningshafvande ock får bättre tillfälle att förskaffa sig kännedom om alla omständigheter, som böra på ärendets slutliga afgörande inverka. Uppenbart är att part har sig obetaget att, om han sådant föredrager, hos konungens befallningshafvande skriftligen utveckla sin talan. Ar åter fråga om gammal flottled, synes ett sammanträde Inför konungens befallningshafvande icke alltid vara erforderligt, utan bör behöfligheten deraf, liksom af föregående syn å vattendraget, pröfvas i hvarje särskildt fall. Huru förfaras skall, då det vattendrag, om hvars upplåtande till allmän flottled ansökning blifvit framställd, flyter genom flera län, framgår af landshöfdinge-instruktionen den 10 November 1855, enligt hvilken i fråga örn ämnen, som röra menigheter inom flera län och äro af beskaffenhet att böra i ett samanhang pröfvas, landshöfdingarne i dessa län böra gemensamt besluta.» 6 §• Pröfvar konungens befallningshafvande att jemlikt de i förordningen om allmän flottled gifna grunder vattendraget må till allmän flottning upplåtas, rneddele ock nödiga bestämmelser om sättet och vilkoren för flottledens inrättande och begagnande samt tiden för föreskrifna arbetens fullbordande äfvensom angående de flottandes förhållande till dem, som å flottleden nedlagt kostnad. Är anläggning eller åtgärd, som konungens befallningshafvande finner behöflig, af beskaffenhet att förFlottningsstadga, 6 §. 117 dess verkställande erfordras att jord eller lägenhet, som annan tillhör, afstås till flottleden, eller att, annan till men, vatten bortledes, varde underrättelse meddelad om hvad sökanden har att iakttaga för erhållande af den pröfning, som enligt 7 § af ofvannämnda förordning kongl.

maj:t tillkommer. Har stridighet yppats om ersättning för skada i följd af flottledens inrättande eller begagnande, gifve ock konungens befallningshafvande parterna anvisning att sin talan derom särskildt utföra. I hvilka fall vattendrag må till allmän flottled upplåtas, se K. F. om allmän flottled 3 §. Om ersättning för skada i följd af flottleds inrättande eller begagnande, se ibm. 6, 8, 9 och 10 §§, samt för kostnad, som å flottled blifvit nedlagd, se denna stadga 9 §, Att ny flottled ej må upplåtas till allmänt begagnande innan föreskrifna arbeten blifvit godkända, se ibm. 8 §, och innan reglemente för flottningsförening blifvit faststäldt, se ibm. 10 §. Om påföljden i fall gifna föreskrifter ej iakttagas, se ibm. 17, 21 och 22 §§. Ur motiven: »Om och i hvad mån expropriation ifrågakommer kan ej alltid bedömas vid tiden för pröfning af frågan om vattendragets upplåtande till allmän flottled eller då de för flottleden nödiga anläggningar och andra åtgärder skola föreskrifvas. Väl ligger det i sakens natur, att vid den i l § föreskrifna syn kommer att utredas hvilken jord eller lägenhet bör för ändamålet tagas i anspråk, men synemännen kunna ej då erhålla kännedom huruvida expropriation må vara af nöden. Detta blifver uppenbart först sedan allmän flottled förklarats skola finnas i vattendraget eller föreskrift meddelats om de nödiga anläggningarna och åtgärderna samt derefter sig visat, att öfverenskommelse emellan vederbörande ej kunnat träffas. Vid sådant förhållande har konungens befallningshafvande att i sammanhang med bifall till ansökningen meddela sökanden underrättelse om hvad han, derest expropriation skulle visa sig behöflig, har att iakttaga för erhållande af kongl. maj:ts tillstånd dertill. Är fråga om kronan tillhörig jord eller lägenhet, bör ock sökanden hänvisas att sin begäran hos kongl. maj:t framställa till det afseende den kan förtjena. Då konungens befallningshafvande ej tillkommer någon pröfningsrätt i fråga om beviljandet af expropriation och följaktligen, äfven om konungens befallningshafvandes beslut är grundadt på den förutsättning, att expropriation måste ske, beslutet derutinnan ej medför någon rätt till expropriations verkställande, har det ej heller ansetts erforderligt att. på sätt senare komiténs förslag innehåller, konungens befallningshafvandes beslut underställas kongl. maj:ts pröfning.» Chefen för civildepartementet yttrade: »Den af konungens befallningshafvande i Kopparbergs län gjorda anmärkning, att motsägelse skulle förefinnas emellan 6 § i flottningsstadgan och 13 § i förordningen om allmän flottled, torde bero på missförstånd, enär flottningsstadgan just innefat-118 Flottningsstadga, 7 och 8 §§. tar sådana närmare föreskrifter i fråga om flottleds inrättande och begagnande, som enligt nämnda § af förordningen om allmän flottled förbehållits Eders kongl. maj:t att meddela.» 7 §• Väckes fråga om strömrensning för flottning i vattendrag, der redan är allmän flottled, om uppförande deri af byggnad eller anstalt till underlättande af flottningen eller förekommande af skada, örn gäldande af kostnad för dylika arbeten eller om flottledens eller flottningens ordnande i öfrigt, gälle om sådan frågas handläggning i tillämpliga delar hvad här ofvan är stadgadt, dock ege konungens befallningshafvande utan syn eller sammanträde, hvarom i l och 5 §§ förmäles, i ärendet besluta, der nödig utredning ändå skett och sakegarne annorledes blifvit vederbörligen hörde. Der under flottningens fortgång nya eller förändrade bestämmelser i något af de hänseenden, hvarom ofvan är sagdt, finnas erforderliga, vare konungens befallningshafvande af äldre beslut i ärnnet ej förhindrad att sådana bestämmelser meddela. Öfriga frågor, som med flottleden ega gemenskap och för hvilka annan ordning ej är föreskrifven, skola ock handläggas såsom ofvan i l punkten sägs. 8 § l mom. Då de för flottled eller visst distrikt deraf föreskrifna arbeten blifvit fullbordade, skall anmälan derom göras hos konungens befallningshafvande, sorn, då fråga är om arbeten i någon vigtigare farled, har att anmoda styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader att låta å arbetena verkställa afsyning, men eljest eger att sjelf dertill förordna den enligt 2 § utsedde förrättningsmannen eller annan sakkunnig. Upp-Flottningsstadga, 8 §. 119 gifves vid afsynirigen att värdet å arbetena till följd af förändrade förhållanden afviker från det förut beräknade, åligge den, som afsyningen förrättar, att med biträde af två gode män, som han eger sjelf tillkalla, ny värdering företaga. 2 mom. Innan de i afseende å farled eller i öfrigt till skydd emot skada genom flottningen föreskrifna arbeten blifvit afsynade och godkända, vare ny flottled eller den del deraf, hvarom fråga är, e] upplåten till allmänt begagnande; konungens befallningshafvande dock ej betaget att, der genom uppehåll med flottningen väsentlig olägenhet skulle tillskyndas någon virkesegare, medela honom särskildt tillstånd att tills vidare verkställa flottning i den omfattnig och under de vilkor, som konungens befallningshafvande finner skäligt föreskrifva. 3 mom. Skola sådana skyddsarbeten, som i 2 mom. afses, verkställas i vattendrag, hvilket nyttjas såsom allmän flottled, ege ock konungens befallningshafvande meddela nödiga bestämmelser angående flottningens bedrifvande under tiden till

dess arbetena blifvit godkända. Om värdering af de i denna § omförmälda arbeten i sammanhang med syn, som föregår vattendrags upplåtande till allmän flottled, se denna stadga 4 §. Senare punkten i andra mom. förefinnes ej i beredningens förslag utan har tillkommit med anledning af en utaf kammarkollegiet framstäld anmärkning. Ur motiven: »Med afseende å den fara för samfärdsel och egendom, som skulle kunna uppstå, om flottning i ny flottled finge ega rum innan visshet erhållits, att föreskrifna skyddsbyggnader blifvit på tillfredsställande sätt verkstälda, har det ansetts nödigt föreskrifva, att sådan flottled icke får till allmänt begagnande upplåtas förr än dessa arbeten blifvit afsyaade och godkända. Har konungens befallningshafvande föreskrifvit anläggning af nödiga skyddsbyggnader i redan befintlig allmän flottled, torde det, med hänsyn till den större eller mindre våda, som underlåtenhet af deras verkställande må kunna medföra, böra på konungens befallningshafvande ankomma att bestämma på hvad vilkor flottningen må fortgå under tiden intill dess arbetena blifvit fullbordade. Varda skyddsbyggnader verkstälda af de flottande, utan att de genom förut meddelad föreskrift fått sig sådant ålagdt, må naturligtvis flottningen fortgå, så vida ej förbud deremot meddelas af konungens befallningshafvande. Vattenrättsförordningen m. m. 9120 Flottningsstadga, 9 §. Nödvändigheten i vissa fall att företaga ny värdering af de för flottleden verkstälda arbeten motiveras i nästföljande 9 §». Chefen för civildepartementet yttrade: »Enär styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, jemlikt instruktionen för densamma, har sig ombetrodt ett kontrollerande inseende öfver vattenkommunikationerna i riket, och de af berörda styrelse förordnade besigtningsmän torde få antagas ega bästa insigten i fråga om vattenbyggnader, lärer försigtigheten bjuda, att, såsom i 8 § l mom. är föreslaget, åtminstone i fråga om de vigtigare farlederna, afsyning af flottningsbyggnaderna öfverlemnas uteslutande åt nämnda styrelse. Den af konungens befallningshafvande i Södermanlands län och kammarkollegiet föreslagna ändring i berörda stadgande torde således lemnas utan afseende.» 9 §• l mom. Har någon i enskild flottled bekostat byggnader eller andra arbeten, som konungens befallningshafvande, der förordnande gifves oui vattendragets upplåtande till allmän flottled, pröfvar nödiga eller nyttiga för flottningen, eller utför någon arbeten eller förskjuter kostnad för ny allmän flottleds inrättande i enlighet med derom gifna föreskrifter, vare då berättigad att derför af dem, som begagna flottleden, undfå lösen eller ersättning, som, hvad byggnader och andra dylika anstalter angår, beräknas efter det skick, hvari de befinnas, då flottleden till begagnande upplåtes. Är den kostnad, som gäldas skall, så betydande att, der den lades å allenast ett års flottning, denna skulle derigenom oskäligt betungas, varde beloppet efter konungens befallnings-hafvandes bepröfvande å flera, högst tjugu, år fördeladt att jemte ränta, ej öfverstigande tio för hundrade, å hvad oguldet innestår utgå antingen genom viss afgift å hvarje stycke flottgods eller enligt annan lämplig beräkningsgrund. Visar sig sedan att ändring af den fast-stälda betalningstiden eller annan jernkning i vilkoren erfordras, förordne derom konungens befallningshafvande efter som skäligt finnes. Uppstår stridighet örn värdet af hvad enligt konungens befallningshafvandes beslut bör lösas eller ersättas,Flottningastadga, 9 §. 121 ega parterna att derom vid domstol särskildt tvista, men intill dess tvisten blifvit slutligen afgjord må till grund för kostnadens gäldande tills vidare läggas synemännens uppskattning eller, der ny värdering enligt 8 § egt rum, det värde, som dervid blifvit antaget. Byggnad eller annat, som, efter ty ofvan är sagdt, skall lösas eller ersättas, är att såsom tiottledens tillhörighet anse och må förty, sedan faststäld lösen eller ersättning blifvit till fullo gulden, utan vidare afgift nyttjas af de flottande. 2 mom. Hvad här ofvan är stadgadt om kostnad för ny flottled vare ock i tillärnplige delar gällande om nödig eller nyttig kostnad, som någon för verkstälda arbeten eller eljest nedlagt å redan befintlig allmän flottled, innan flottningen deri blifvit efter denna författning ordnad. Finnes ersättningstagande redan förut på grund af honom beviljad oktroj å flottningen eller annan i vederbörlig ordning tillkommen föreskrift hafva af dem, som begagnat flottleden, uppburit afgift eller bidrag till kostnadernas betäckande, skall ersättningen jemkas så att ersättningstaganden ej beredes oskälig vinst på de flottandes bekostnad. 3 mom. I fråga om kanaler, slussar och andra sådana för sjöfarten afsedda anläggningar, för hvilkas begagnande afgift utgår enligt särskild af kongl. maj:t faststäld taxa, ega stadgandena i denna § ej tillämpning. Om synemännens uppskattning, se denna stadga 4 §. Ur motiven; »I 9 § har den redan i det föregående vidrörda frågan om förhållandet emellan de flottande och dem, som verkstält eller bekostat de för ett vattendrags användande såsom flottled nödiga eller nyttiga arbeten, kommit under behandling. Härvid torde i främsta rummet de rättsförhållanden, som uppstå då en enskild flottled förklaras för allmän, böra tagas i betraktande. Enligt

förslaget till förordning angående allmän flottled måste till den enskilde rättegande, som lider skada genom arbeten för flottleds inrättande, ersättning derför utgifvas. Detta stadgande, hvilket dock, såsom i motiven blifvit erinradt, icke afser att ålägga de flottande skyldighet att betala afgift för vattnets begagnande, eller att ersätta den indirekta122 Flottningsstadga, 9 §. förlust, hvilken genom vattendragets upplåtande för allmän konkurrens i trävaruhandeln kan tillskyndas någon, som förut haft uteslutande rätt till flottning, gäller naturligtvis jämväl i allo till fördel för egaren af den enskilda flottled, hvilken sedermera öfvergår till allmän. Skulle t. ex. någon af honom verkstäld anläggning till äfventyrs befinnas så hinderlig för den större trafik, som efter flottledens öppnande för allmänheten kan förväntas, att anläggningen måste undanrödjas, bör otvifvelaktigt, derest en dylik åtgärd medför någon skada, ersättning derför enligt nämnda förordnings 6 § honom tillerkännas. Likaledes kan honom tillhörig jord eller lägenhet ej emot hans bestridande honom fråntagas annorledes än i den ordning 7 § dersammastädes föreskrifver, d. v. s. i expropriationsväg och emot der stadgad godtgörelse. Den sålunda honom i likhet med alla andra enskilde sakegare tillförsäkrade rätt till ersättning ur rent privaträttslig synpunkt är dock ej till fyllest, utan måste, med hänsyn till billighetens fordringar, suppleras genom en för honom särskildt gällande ytterligare ersättningsrätt, hvilken till sin grund och beskaffenhet hufvudsakligen faller utom det privaträttsliga området. Om uti ett vattendrag, som förklaras för allmän flottled, vissa för flottningens underlättande eller för enskild egendoms skyddande afsedda byggnader, såsom bomledningar, flotträнnor, dambord, skyddskistor, eller vissa andra arbeten, såsom rensning, muddring, sprängning, rätning af vattnets lopp m. m. d., äro nödiga, måste naturligtvis alla de, som ämna idka flottning derstädes, eller åtminstone de bland dem, som hafva det största inresset af flottningen, draga försorg om deras verkställande. Desse måste för sådant ändamål tillskjuta nödiga medel under förutsättning att framdeles kunna bereda sig godtgörelse för samma kostnader, och de, hvilka ej sålunda i förskott lemnat bidrag till kostnadernas bestridande, kunna ej rimligen undandraga sig att framdeles, i den mån de begagna flottleden och dervid draga fördel af de verkstälda arbetena, medverka till kostnadernas återgäldande. Denna grundsats, hvarå oktrojsystemet hvilar och som jemväl vid Öfriga strömrensningssystem blifvit allmänt antagen, måste naturligtvis äfven tillämpas i det fall, då i fråga varande arbeten redan äro af enskild person verkstälda innan det af honom disponerade vattendraget uppläts för allmänheten. Genom en dylik upplåtelse är visserligen förre innehafvaren ej förhindrad att fortfarande begagna flottleden för framforsling af sitt virke, och upplåtelsen medför i berörda hänseende ej någon skada för honom utan kan till och med bereda honom en lättnad i den mån underhållskostnaden för honom minskas derigenom att andra flottande taga del deri. Men uppenbart är ock, att, om de öfrige flottande befriades från allt deltagande i den före upplåtelsen gjorda kostnaden, skulle derigenom dem beredas en oskälig fördel i så måtto, att deras flottningskostnad i sjelfva verket blefve lindrigare än den, som förre innehafvaren måste för sitt flottgods beräkna för att kunna småningom amortera sina redan häfda utgifter. Vidare bör märkas, att å ena sidan förre innehafvaren naturligtvis måste vara juridiskt oförhindrad att förstöra eller bortföra de af honom gjorda anläggningar, i hvilket fall de öfriga flottande måste bekosta nya, men att han å andra sidan derigenom endast fördyrar för sig sjelf flottnings-Flottningsstadga, 9 §. 123 kostnaden, hvadan denna hans juridiska rätt praktiskt saknar allt värde. Hvad de öfriga flottande angår, är det visserligen uppenbart, att, om t. ex. förre innehafvaren låter en honom, tillhörig stenkista, som afser skydd för vattenverk eller fiskebyggnader, qvarstå, han ej kan förekomma att de öfriga deraf utan någon kostnad för sig hemta den fördel, att flottningen af deras timmer ej vållar skada och således ej åsamkar dem ersättningsskyldighet, men de äro ändock alltid underkastade olägenheten af att ej med visshet kunna förfoga öfver skyddsanstalten eller förekomma dess borttagande. Uppenbarligen böra dessa förhållanden regleras med hänsyn till båda parternas ömsesidiga bästa. Härför erfordras dock icke att i privaträttslig väg ålägga förre innehafvaren att afstå sina byggnader till de flottande. En sådan tvångsrätt blifver obehöflig, om såsom vilkor för koncessionen till flottleds inrättande stadgas, att förre innehafvaren eger rätt till ersättning för de nödiga eller nyttiga arbeten han verkstält för att försätta flottleden i det skick, hvari den befinnes då den öfvergår till allmän. Omsorgen om egen fördel framkallar då skyndsamt den reglering, hvaraf hans rätt till ersättning beror, och, sedan den blifvit verkstäld, hafva jemväl de öfrige flottande vunnit trygghet i fråga om förenämnda byggnaders begagnande. Någon tvekan har ej heller yppats derom, att rätt till godtgörelse för verkstälda arbeten bör tillerkännas den, som desamma bekostat. Deremot har meningsskiljaktighet försports dels huruvida en dylik rätt

borde bekräftas genom civil- eller administrativ lag dels ock i fråga om sättet för godtgörelsens uttaxering. Stadganden i detta hänseende hänfördes af senare komitén hufvudsakligen till civillagens område, vid hvilket förhållande tvister i dessa frågor antagligen skolat tillkomma domstols pröfning. Derutinnan var dock en ledamot af komitén skiljaktig och ansåg, att ej mindre nyss nämnda frågor än äfven frågan angående ersättningens belopp borde tillkomma konungens befallningshaf-vandes pröfning och att bestämmelserna derom borde införas i flottningsstadgan. Vid granskning i högsta domstolen af komiténs förslag anmärktes, att omförmälda af komitén till civillagen hänförda föreskifter ej bort der intagas, och denna åsigt har jemväl omfattats af beredningen. Enligt den redogörelse, som ofvan blifvit lemnad för det förhållande, hvilket uppstår, då enskild flottled öfvergår till allmän, har samma förhållande naturen af en reglering utaf de flottandes inbördes rättigheter och skyldigheter, och en dylik sker otvifvelaktigt i detta liksom i öfriga fall lämpligast genom administrativa eller reglementariska föreskrifter. I öfverensstämmelse härmed hafva i flottningsstadgan inrymts bestämmelserna om ersättningsskyldighetens omfång och sättet för ersättningens utgörande, i sammanhang hvarmed pröfningen af dessa frågor öfverlemnats åt konungens befallningshafvande. Hithörande anordningar, hvilka stå i nära analogi med fastställandet af trafiktaxor, hamn-och kanalumgälder samt andra dylika på den allmänna samfärdseln inverkande afgifter, skola följaktligen tillhöra den myndighet, som i allmänhet har att bestämma sättet för flottledens bebyggande och underhåll äfvensom att öfvervaka det trafiken ej genom oskäliga afgifter betungas. Uppstår åter tvist om värdet af det, som skall inlösas eller ersättas, och om ersättningens deraf beroende belopp, finnes ej någon124 Flottningsstadga, 9 §. anledning att för pröfning deraf föreskrifva annan ordning än den vanliga vid vederbörande domstol. Beloppet af kostnad, som blifvit nedlagd å den egentliga strömrensningen, eller språngning, muddring och andra dylika arbeten, hvilkas omfattning är svår att efteråt närmare urskilja, torde den, som verkstält rensningen, oftast vara i tillfälle att med räkenskaper styrka. Lösen för byggnader i enskild flottled bestämmes åter efter byggnadernas värde i det skick, hvari de befinnas, då flottleden varder till allmänt begagnande upplåten. Hvad här är sagdt angående innehafvaren af en enskild flottled^ som öfvergår till allmän, gäller naturligtvis ännu påtagligare om den, som tillskjuter de medel, hvilka erfordras för ny flottleds inrättande i vattendrag, der ingen flottning ännu idkas, liksom ock om den, som, efter det allmän flottning blifvit tillåten, verkstält arbeten, hvilka kunna lända öfrige flottande till gagn. Båda dessa äro uppenbarligen att anse såsom förlagsgifvare till flottleden. Då fråga är om kostnad, nedlagd i redan befintlig allmän flottled, synes det dock vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att i händelse vid tiden, då flottningen derstädes varder efter nu föreslagna bestämmelser ordnad, den, som kostnaden gjort, derför redan blifvit genom uppburna afgifter eller bidrag till kostnadens betäckande i större eller mindre mån godtgjord, ersättningen jemkas så, att ersättningstaganden ej beredes oskälig vinst på de blifvande flottandes bekostnad. Något sådant afdrag från arbetenas uppskattningsvärde i befintligt skick bör deremot, då enskild flottled öfvergår till allmän, ej ifrågakomma redan af det skäl, att det ej kan vara lämpligt att söka utforska huruvida genom den enskilda vinst innehafvaren haft å företaget kost-riaderi för arbetet möjligen blifvit betäckt. Att den, som inrättat en ny allmän flottled eller i en gammal sådan bekostat arbeten för flottleden, ej kan påräkna att annorledes än genom viss årlig amortering få sina kostnader åter, torde ligga i sakens natur och är med antagen praxis öfverensstämmande. Skulle dylik kostnad med huru stort belopp som helst af de flottande godtgöras på en gång, måste vid det förhållande, att ofta nya flottande tillkomma för hvarje år, ett följande års flottande erlägga till det föregående årets flottande hela det belopp desse senare i sådant afseende utgifvit, med afdrag allenast af hvad å deras flottning kunde belöpa, men med tillökning af hvad de derutöfver under sitt flottningsår kostat å nya anläggningar för flottleden. På samma sätt måste i sådan händelse allt vidare år från år fortgå, hvilket blefve ett allt för inveckladt och i synnerhet för de efter hand tillkommande flottande särdeles betungande liqvidationssätt, som lätt kunde leda till flottledens monopoliserande åt några få personer. Att det jemväl är naturligast och lämpligast att likaledes genom årlig amortering verkställa liqvid för kostnaderna å en enskild flottled, som öfvergår till allmän, torde framgå ej mindre af hvad nyss är sagdt än äfven af hvad tillförene yttrats angående förhållandet emellan flottledens förre innehafvare och de andre flottande. Då han inrättade flottleden, kunde han ej påräkna att få kostnaden derför ersatt på annat sätt, än genom småningom fortgående amortering iFlottningsstadga, 9 g. 125 mån af den fördel han hade af flottledens begagnande. Han kunde vid beräkning af

denna fördel ej med skäl taga hänsyn till annat än sin egen skogstillgång. Var hans beräkning rigtig, så att flottledens inrättande skulle löna sig med afseende å nämnda skogstillgång, måste anläggningskostnaden så mycket säkrare och skyndsammare blifva amorterad, då amorteringen grundas på jemväl andras skogstillgångar; och detta förhållande kan ej synnerligen förändras af den omständighet, att, då flottleden blifver mera trafikerad, nya inrättningar till äfventyrs blifva behöfliga, för hvilka kostnaden jemväl bör amorteras. I följd häraf kan han billigtvis ej begära att på en gång utfå den honom tillkommande ersättning, utan bör åtnöjas med att genom viss årlig afgift erhålla sin godtgörelse, derest den ej är så ringa, att den kan läggas å första årets gemensamma flottning utan att denna oskäligt betungas. Af hvad här ofvan blifvit anfördt följer jemväl, att de arbeten, som skola lösas eller ersättas, äro, sedan flottleden upplåtits för allmän trafik, att anse såsom flottledens tillhörighet; och en sådan anordning länder i sjelfva verket till fördel för den, som bekostat samma arbeten. Derigenom att hans eganderätt till flottningsbyggnaderna frångått honom på bestämda vilkor, som måste uppfyllas af dem, hvilka begagna flottleden, befrias han från en. mängd stridigheter med desse om byggnadernas underhåll och de i anledning af brist deri uppkommande skador. Vidare betryggas han mot faran att, såsom ej sällan inträffar, genom byggnadernas fullständiga förstöring af häftigt vattenflöde eller annan naturhändelse gå miste om deras återstående värde. Uppenbart är nemligen, att, så framt ej flottningen alldeles upphört genast efter en sådan olyckshändelse, de, som vilja fortfara med flottningen, måste, äfven om de nödgas uppföra nya byggnader i stället för de förstörda, ändock fullgöra bestämmelsen om betalningen af dessa senare till förre egaren. I den föga sannolika händelse, som nyss nämndes, eller att flottningen skulle upphöra innan amorteringen af kostnaden för flottleden vore fullbordad, blefve flottledens anläggare ej i sämre ställning än om han hela tiden varit ensam om flottningen. Hans beräkning att flottleds-anläggningen skulle vara lönande har i sådant fall visat sig vara origtig, då han ej ens sjelf eger något flottgods att i flottleden framföra. Att flottningsbyggnaderna ej förfalla genom försummelse af underhållet kan han jemväl såsom antagligen större delegare i flottningsföreningen öfvervaka, och i nödfall står honom Öppet att hos konungens befallningshafvande dylik försummelse beifra. Vid sådant förhållande har det ej heller ansetts nödigt att, såsom någon gång blifvit yrkadt, ålägga de flottande att alltid ställa borgen eller annan dylik säkerhet för amorteringens fullgörande. Den uti 13 § flottningsföreningens styrelse tillerkända rättighet att till säkerhet för nödiga tillskott qvarhålla och låta försälja flottgodset bidrager ock i sin mån till tryggheten för fullgörande af amorteringen. Konungens befallningshafvande ' kan naturligtvis ock enligt 22 §, om så i något undantagsfall skulle finnas nödigt, föreskrifva såsom vilkor för den allmänna flottningens fortvaro att borgen ställes för den oguldna anläggningskostnaden. Här anförda grunder ega i lika grad tillämplighet äfven å den, som nedlagt kostnad i redan befintlig allmän flottled eller för inrättande126 Flottningsstadga, 9 §. af ny sådan. Genom denna författnings tillämpning ä äldre allmän flottled förändras ej väsentligen förhållandet emellan de flottande och dem, som bekostat strömrensningarbetena. Äro dessa arbeten bekostade af ett bolag, kan detta bestå för sig och blifver, liksom en enskild anläggare af flottled, förlagsgifvare för de flottande. Att flottningsbyggnad eller annat dylikt, som skall lösas eller ersättas, ej bör anses tillhöra allenast dera bland de flottande, som bidragit till löseskillingen eller ersättningsbeloppet, utan är för all framtid sjelfva flottledens tillhörighet, hvadan anläggningen, sedan lösen eller ersättningen blifvit till fullo gulden, må utan vidare afgift nyttjas äfven af sedermera tillkomna flottande, öfverensstämmer med förut inom administrationen i särskilda fall följd grundsats. *) Skälet dertill är otvifvelaktigt, att de flottande, äfven om individerna årligen vexla, dock, kollektivt betraktade, ej kunna vara pligtige att betala anläggningen mer än en gång. Skulle deremot den, som endast någon kortare tid flottat, dervid på grund af den erlagda amorteringen anses hafva förvärfvat sig eganderätt till någon viss del af flottledsanläggningen, måste ock deraf följa, att han, då han upphörde med flottningen, egde fordra, att hans andel i arbetenas värde måtte till honom amorteras af dem, som fortsatte flottningen. Amorteringen skulle sålunda fortgå i oändlighet, synnerligast hvad anginge sådana arbeten, som ej vore underkastade försämring, såsom stensprängning och annat dylikt. Emot stadgandet, att de i flottleden gjorda anläggningar skulle anses såsom flottledens tillhörighet, har väl blifvit anmärkt, att samma stadgande skulle hafva till följd, att flottleden blefve sämre underhållen. Farhågan derför torde dock, såsom redan är antydt, vara ogrundad, då underhållet är af vigt icke allenast för dem, som flotta under amorteringstiden, utan äfven för dem, som efter samma tids utgång ärna fortsätta med flottningen. Det måste vara

angeläget, att, då en flottled blifvit för allmän förklarad, den ock varder så fort som möjligt öppnad för allmän trafik. Skulle rättegång väckas om värdet af det, som skall lösas eller ersättas, bör ej deraf något hinder mot flottledens begagnande uppstå, ty den vid flottsynen gjorda uppskattning af redan verkstälda eller föreslagna arbeten i flottleden kan i afbidan på tvistens utgång tills vidare lända till efterrättelse vid bestämmande af amorteringsbeloppet och tiden för amorteringen. Skulle emellan flottledssynen och den tidpunkt, då flottleden öppnas för allmän trafik, förändrade förhållanden hafva inträdt, i det att t. ex. vid d<en föregående synen befintliga byggnader sedermera försämrats eller bortflutit eller kostnaden för föreslagna arbeten uppgått till annat belopp än det beräknade, erfordras naturligtvis rättelse i den förut gjorda beräkningen af arbetenas värde samt i följd deraf till äfventyrs jemväl ändring i den faststälda amorteringsplanen. Vidkommande föreslagna nya arbeten, i afseende hvarå den vid flottledssynen verkstälda kostnadsberäkning naturligen är osäkrast, enär *) Sålunda har, sedan konungens befallningshafvande i Jemtlands län genom utslag den 17 Mars 1874 såsom vilkor för meddelad oktroj å flottning i Fyran före-skrifvit, att byggnaderna i flottleden skulle, efter oktrojtidens slut och sedan full godtgörelse derför enligt stadgade grunder erhållits, anses tillhöra flottleden, den öfver beslutet fullföljda klagan blifvit af kongl. maj:t ogillad.Flottningsstadga, 10 g. 127 det ej sällan måste inträffa, att den verkliga kostnaden afviker från kostnadsförslaget, kan upplysning om förändringen i uppskattningsvärdet lätteligen vinnas i sammanhang med arbetenas slutliga afsyning; och har derföre bestämmelse om ny värdering för nämnda fall blifvit intagen i 8 g. Då, såsom tillförene är yttradt, amorteringen af de så kallade ström-rensningskostnaderna hittills skett på flera olika sätt, hvilka alla äro användbara, och det en gång inom en ort antagna och vanliga sättet sannolikt der anses för det lämpligaste, har det lemnats de lokala myndigheterna öppet att derom förordna inom den begränsning af amorteringstiden och räntefoten, som i författningen utstakats.» Chefen för Civildepartementet yttrade: »I afseende å 9 § har blifvit anmärkt, att i densamma borde uttryckligen framhållas den rätt, som bör tillkomma egaren af en enskild flottled att, då flottleden öfvergår till allmän, genast undfå ersättning för de byggnader och arbeten, som han derförinnan bekostat i flottleden. Att denna anmärkning icke är befogad, torde framgå af de motiv, som anförts för i fråga varande g. Den i g 6 af förordningen om allmän flottled stadgade rätt till ersättning för skada och kostnad, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller eljest i följd af flottningen vållas, tillkommer naturligen jemväl egaren af enskilda flottlederi; men flottar han sjelf, jemväl efter det flottleden blifvit för allmänt begagnande upplåten, kan af upplåtelsen ej för honom vållas någon skada eller särskild kostnad i berörda afseende. Skulle det oundvikligen erfordras att i privaträttslig väg ålägga förre innehafvaren att afstå sina byggnader till de flottande, komme naturligen 7 § af förordningen om allmän flottled att tillämpas, men då ett sådant tvångsförfarande icke är nödigt, och förre innehafvarens, honom icke betagna juridiska rätt att förstöra eller bortföra de af honom gjorda anläggningar endast skulle vålla honom sjelf nya kostnader, hafva stadgandena i 9 g tillkommit hufvudsakligen till förmån för honom på samma gång dessa stadganden jemväl afse samtlige de flottandes sanna intressen. Då 2 mom. af 9 g innefattar föreskrift för det fall, att någon nedlagt nödig eller nyttig kostnad å redan befintlig allmän flottled, innan flottningen deri blifvit efter flottningsstadgan ordnad, synes skäl saknas att, såsom konungens befallningshafvande i Vesterbottens län föreslagit, genom förändring af orden 'enskild flottled' i l mom. af samma g gifva åt sistberörda stadgande sådan omfattning, att deri jemväl inbegripes förenämnda i 2 mom. afsedda fall.» 10 §. De, som låta flottgods löst framflyta i allmän flottled, vare pligtige att i gemensam flottning deltaga och skola för sådant ändamål utgöra en förening, der deltagarnes inbördes förhållande bestämmes genom reglemente, som konungens befallningshafvande, efter prof-128 Flottningsstadga, 10 g. ning af dertill afgifvet förslag, fastställer. Innan sådant reglemente blifvit fastäldt, må ny flottled ej upplåtas till allmänt begagnande. Strandegare vare för det husbehofsvirke, han från €gen skog framflottar, fri från deltagande i gemensam flottning och dermed förenade kostnader, derest virket kan framföras utan sammanblandning med det öfriga flottgodset och utan hinder för flottningen deraf; ställe sig dock i afseende å så väl anmälan om tillämnad flottning som iakttagande af nödiga försigtighetsmått till efterrättelse hvad konungens befallningshafvande derutinnan föreskrifver. Om flottningsföreningens och dess styrelses åligganden, se denna stadga 11—16 g§. Om reglementets innehåll och ändring deri, se ibm. 11, 12, 14 och 15 gg. Ur motiven: »Såsom redan är nämndt, kan det ej undvikas, att virke, tillhörigt dem, som flotta i samma flottled, sammanblandas. Kostnaden för flottningen och den allmänna

utsorteringen af virket blifver derföre gemensam för alla flottande, liksom ock, då de alla hafva nytta af flottningsbyggnaderna, utgifterna för dessa och för deras underhåll jemväl blifva gemensamma. Eedan i följd af den gemensamhet, som under sådana omständigheter eger rum emellan de flottande, måste de utgöra en förening, äfven om laglig föreskrift angående skyldighet för dem att konstituera sig till en sådan skulle saknas. Med afseende å de rättsförhållanden, som uppstå emellan de flottande och andra, hvilkas rätt af flottningen beröres, är det emellertid så väl lämpligt som nödigt att åt föreningen gifva legal stadfästelse. Föreningen erhåller derigenom ej någon förändrad karakter, utan fortfar att vara en association, hvars medlemmar kunna vexla för hvarje år, men hvilken såsom sådan består så länge flottning å vattendraget idkas. För besörjande af föreningens angelägenheter bör naturligtvis finnas en styrelse, hvarförutom medlemmarnes inbördes ställning bör genom reglemente bestämmas. Från regeln, att alla flottande skola deltaga i gemensam flottning, torde, i enlighet med hvad i många flottningsreglementen redan finnes stadgadt, ett undantag under vissa vilkor böra medgifvas till förmån för strandegare, som begagnar flottleden allenast för transport af hus-behofsvirke från egen skog. Billigheten fordrar nemligen, att denne ej må tiil följd af vattendragets upplåtande till allmän flottled vidkännas större utgifter än förut för i fråga varande virkes framflottande, hvilket kunde blifva förhållandet, derest han nödgades deltaga i den gemensamma flottningen. Då undantaget gäller endast husbehofsvirke, som flottas från egen skog, torde något missbruk eller svek icke böra kunna ifrågakomma. Någon olägenhet för den stora flottningen bör ej heller uppstå, då såsom vilkor för befrielsen blifvit föreslaget, att strandega-Flottningsstadga, 11 g. 129 rens virke ej får sammanblandas med det öfriga flottgodset och ej heller •eljest vålla något hinder för den allmänna flottningen. Då strandegaren vanligen endast har en jemförelsevis ringa myckenhet virke att framföra, och sådant lätteligen kan ske på kort tid, samt han dessutom endast behöfver använda flottleden på en kort sträcka, torde dessa vilkor ofta nog kunna uppfyllas och stadgandet således bereda strandegaren en verklig förmån. Strandegaren måste dock i afseende härå vara underkastad de närmare föreskrifter, som i reglementet eller eljest kunna meddelas, såsom att han endast får flotta före eller efter den stora flottningen o. s. v.» Chefen för civildepartementet yttrade: »De i 10 § begagnade ordalag 'låta flottgods löst framflyta' äro desamma, som användas i l § af förordningen om allmän flottled och måste följaktligen på båda ställena hafva samma betydelse. De beteckna således tydligen något annat än det, som i 14 § af sistnämnda förordning benämnes 'framförande af flottgods i sammanlagda flottor'. Något förtydligande härutinnan lärer således icke, såsom ifrågasatt blifvit, kunna •anses nödigt.» n §• Flottningsföreningen har att verkställa alla för flottleden och dess underhåll erforderliga arbeten eller att, om dessa enligt träffad öfverenskommelse utföras af annan, vare sig enskild person eller för ändamålet bildadt bolag, kostnaden återgälda såsom i 9 § sägs; att ersätta all genom flottledens inrättande och begagnande för gemensam flottning uppkommen skada; att årligen utse skiljemän för skadestånds bestämmande i fall, hvarom i 8 § af förordningen om allmän flottled handlas, äfvensom för ombesörjande af föreningens angelägenheter välja styrelse med säte inom. den ort, der flottleden är, samt i hvarje län, der flottningen bedrifves, tillsätta en i orten boende syssloman, att utan särskildt uppdrag å föreningens vägnar svara i mål, som röra flottningen. Uppgift om den ort, der styrelsen har sitt säte, bör i reglementet intagas. Val af syssloman skall hos konungens befallningshafvande anmälas och i länskungörelserna tillkännagif-vas. Är ej sådan anmälan gjord, ege konungens befallningshafvande eller domstol att, der i förekommande130 Flottningsstadga, 12 .§. fall sådant yrkas af någon, hvars rätt är i fråga, for-ordna syssloman att i målet svara. I mål, som föreningen angå, svare den, så framt ej annorledes är i lag stadgadt, vid deri rätt, der styrelsen har sitt säte. Om flottningsföreningens styrelses åligganden, se denna stadga 12—16 §§. Ur motiven: »Föreskriften, att föreningens styrelse skall hafva sitt säte inom deri ort, der flottleden är, hvaraf ock följer, att föreningen i allmänhet skall i mål, som densamma angå, svara vid den i reglementet närmare uppgifna domstol, hvilken sålunda blifver föreningens lagliga forum inom nämnda ort, har tillkommit på det att den, som vill emot föreningen föra talan i berörda mål, ej måtte blifva nödsakad att an-hängiggöra sin talan vid domstol å aflägsen ort. I fråga om forum för talan om ersättning för skada genom flottning äro, på sätt af 8 § i förordningen angående allmän flottled inhemtas, särskilda bestämmelser gifna. Om det med tillsättning af syssloman afsedda ändamål af minskadt besvär för vederbörande vid utförande af talan om skadestånd m. m. skall vinnas, torde det vara behöfligt att en syssloman tillsättes i hvarje län, der flottningen bedrifves. Äfvenledes har det ansetts nödigt att genom särskilda föreskrifter angående

anmälan om val af syssloman och underrättelse derom i länskungörelserna samt påföljd, om sådant försummas, göra stadgandet om sysslomans tillsättande fullt verksamt. Har flottningsföreningen ej utsett skiljeman, är föreningen underkastad den påföljd, som i ty fall för tredskande part stadgas i 8 S af förordningen om allmän flottled.» Chefen för civildepartementet yttrade: »Anmärkningen om behöfligheten att i 11 § närmare bestämma, när talan skall föras vid rätten antingen i den ort, der skadan skett eller der styrelsen har sitt säte, torde sakna befogenhet, enär det ej lärer kunna vara lämpligt att här gifva förklaring i afseende å den i förordningen om allmän flottled intagna föreskrift rörande forum för mål om ersättning för skada i följd af flottleds inrättande eller begagnande. De fall, som afses i nyssberörda föreskrift, liksom de, hvilka äro afsedda i andra lagrum rörande särskildt forum i alla mål, böra således, enligt min åsigt, på sätt i 11 S skett, allenast undantagas från det der meddelade allmänna stadgande.» 12 §. Den gemensamma flottningen jemte virkets afskiljande ur flottleden till de särskilde egarne ombesörjes af styrelsen; och fördelas kostnaden emellan deltagarne enligt de i reglementet stadgade grunder.Flottningsstadga, 12 g. 131 Afskiljes någon flottandes virke annorstädes än vid gemensamt sorteringsställe, skall han ensam vidkännas kostnaden för afskiljandet så ock för anstalt, som för sådant ändamål erfordras. Om afskiljande af flottgods annorstädes än vid gemensamt sorteringsställe, se denna stadga 4 §. Ur motiven: »Flottgodsets afskiljande till de särskilde egarne måste, för att kunna försiggå med erforderlig noggrannhet och fullständigt kontrolleras, vara en angelägenhet, som det åligger föreningens styrelse att anordna och öfvervaka. Kostnaderna för den egentliga flottningen kunna naturligtvis allenast till ungefärligt belopp på förhand beräknas. Följaktligen kan ej heller i reglementet bestämmelse om kostnaden för flottning af de olika slagen af flottgods meddelas i vidsträcktare mån än att, då dessa allt efter sin beskaffenhet vålla större eller mindre svårighet vid flottningen samt förty böra belastas med större eller mindre andel af flyttningskostnaden, grunden angifves, enligt hvilken samma kostnad bör på hvarje slag af flottgods fördelas. Tillämpning af helt andra grunder ifrågakommer vanligen vid fördelning af utgifterna för flottgodsets sortering I de flesta fall verkställes sorteringen efter beting, dervid betalningen är bestämd att utgå med visst belopp för olika slag af flottgods, hvadan, då verkliga kostnaden för utsortering af en hvars flottgods sålunda är fullkomligt känd, samma kostnad omedelbart honom påföres. Härom bör dock reglementet jemväl innehålla nödiga föreskrifter. Såsom förut blifvit nämndt, sker utsorteringen af virket till de olika egarne i allmänhet i närheten af flodmynningen. För mången virkes-egare varder det emellertid nödigt att, innan hans virke uppnått den derstädes belägna gemensamma utsorteringsbommen, bekomma detsamma, vare sig emedan hans sågverk är beläget uppe i vattendraget eller af annan anledning. För detta ändamål måste å det ställe, der afskiljandet till sådan virkesegare skall ega rum, allt flottgods uppsamlas inom en särskild bom samt underkastas den både omständliga och kostsamma undersökning, som erfordras för att kunna urskilja det i fråga varande flottgodset från det öfriga, som skall vidare framsläppas. Att kostnaden för denna anstalt äfvensom för sjelfva afskiljandet bör drabba samma virkesegare ensam torde vara uppenbart. Afskiljandet bör dock af styrelsen ombesörjas, på det säkerhet må förefinnas att ej det öfriga flottgodset dervid må oskäligt uppehållas.» Chefen för civildepartementet yttrade: »Uti de många yttranden, som afgifvits rörande flottningsstadgan, har icke blifvit anförd någon omständighet, som skulle kunna i vissa fall för den, som låter sitt flottgods afskiljas annorstädes än vid gemensamt sorteringsställe, medföra befrielse från den i 12 § stadgade, i sakens natur grundade skyldighet att ensam vidkännas kostnaden för afskiljandet och för anstalt, som för sådant ändamål erfordras. Att, såsom ifrågasatt blifvit, göra denna skyldighet beroende af stadgande i flott-ningsreglementet anser jag derföre desto mindre lämpligt, som i sådant132 Flottningsstadga, 13 g. fall en virkesegare tilläfventyrs skulle kunna utöfva ett så afgörande inflytande på det förslag till flottningsreglemente, som de flottande afgifva, att en föreskrift, hvarigenom han befriades från berörda skyldighet, kunde utan skäl blifva i reglementet införd och följaktligen, derest samma föreskrift ej vore stridande emot lag, komma att af konungens befallningshafvande fastställas». is §. 1 mom. Till bestridande af föreningens utgifter, hvilka, om flottleden är i distrikt indelad, skola distriktvis fördelas, är en hvar, som deltager i flottningen, pligtig att årligen å bestämda tider och enligt fastställda grunder tillskjuta nödigt förlag samt, om förlaget ej förslår till betäckande af de utgifter, som skola läggas å årets flottning, bristen fylla. Försummar han att erlägga infordradt tillskott, eger flottningsstyrelsen att till säkerhet derför hålla hans flottgods qvar och deraf, efter tillsägelse till egaren, låta å offentlig auktion sälja så mycket att

beloppet derigenom betäckes. 2 mom. Hafva under året så kostsamma arbeten blifvit verkstälda att kostnaden ej lämpligen kan läggas uteslutande på årets flottning, må den till utgörande å flera år fördelas och i ty fall flottande, som enligt föreningens beslut tillskjutit förlag för kommande år, vara till ersättning derför berättigad, allt i enlighet med de i 9 § stadgade grunder. Menar någon flottande att genom föreningens beslut om kostnadernas uttaxering flottningen oskäligt betungas, ege att derutinnan söka rättelse hos konungens befallningshafvande. Ur motiven: »På sätt förut är yttradt, kan det ofta inträffa att för flottleden arbeten blifva nödiga, hvilkas verkställande icke kan på flera år fördelas, utan måste genast ega rum, hvadan kostnaden derför, derest ej någon enskild person eller, såsom vanligen är fallet, ett af enskilde flottande bildadt strömbyggnadsbolag skulle förskjuta den, måste af de under året flottande gäldas. Det är ock förut anmärkt, att kostnaden för dylikt arbete understundom kan blifva högst betungande för de under året flottande, hvilka, i händelse de ej vidare ämna flotta å vattendraget, ej heller framdeles komma att hemta fördel af samma arbete, och att följaktligen billigheten fordrar, att de under följande år flottande deltaga i kostnaden för samma arbete, hvaraf jemväl de hemta nytta.Flottningsstadga, 14 och 15 §§. 133 »Af sådan orsak har föreslagits, att under nämnda förhållande fördelning af kostnaden för arbetet på flera år bör ega rum jemlikt de i 9 § stadgade grunder. Den, som deltagit i flottningen under det år, då arbetet verkstälts, blifver således i viss mån att anse såsom förläggare åt följande års flottande och eger att för hvad å dem belöper uppbära ersättning. Härvid är att märka, att så väl i 11 § som uti 2 mom. af 13 § alla arbeten för flottleden, de må vara nybyggnader eller allenast underhållsåtgärder, blifvit likstälda. Då följaktligen samtliga dessa-kostnader åligga samma personer, förefinnes ej någon nödvändighet att bestämma hvad som skall såsom nybyggnad eller allenast underhåll anses, hvilken fråga stundom kan vara svår att lösa och möjligen kunde leda till förvecklingar vid uppgörande af flottningsföreningens räkenskaper. För att skydda mindre virkesegare och tillfälligtvis flottande mot att oskäligt betungas genom föreningens beslut om grunderna och sättet-för uttaxering af kostnaderna måste möjlighet förefinnas att påkalla rättelse derutinnan hos konungens befallningshafvande, såsom den myndighet, hvilken jemväl i öfrigt har att på lämpligaste sätt ordna de flottandes förhållande inbördes.» 14 §. Huru redovisning skall af styrelsen afgifvas och af föreningen granskas äfvensom huru föreningen till stämma kallas samt inom föreningen rösträtt utöfvas och ärendena i öfrigt behandlas, derom så ock i andra dylika ämnen gälle hvad i reglementet föreskrifves. Beslutad ändring i reglementet vare ej gällande, med mindre den varder af konungens befallningshafvande faststäld. 15 §. En hvar, som vill i gemensam flottning deltaga,, åligger att förse sitt virke med tydliga, af flottningssty-relsen godkända märken samt att, efter anmälan om myckenheten och beskaffenheten af det virke han ämnar under året i flottleden införa, aflemna virket å eller invid, flott vatten inom uppgifvet distrikt af flottledenr allt i öfverensstämmelse med de närmare föreskrifter reglementet derom innehåller. Om påföljden för underlåtenhet härutinnan, se denna stadga 16 §. Om afbarkning af virke för flottning, se ibni. 20 och 21 §§.134 Flottningsstadga, 16 och 17 §§. Ur motiven: »Anmälan om myckenheten och beskaffenheten af det virke, som är afsedt att flottas, så ock om det distrikt af flottleden, der virket kommer att aflemnas, är nödig med afseende derå, att utdebitering af förlag och öfriga kostnader för flottningen måste grundas på kännedom om nämnda omständigheter. Att i likhet med senare komitén föreskrifva, att virket alltid skall aflemnas på flott vatten, har beredningen ansett mindre lämpligt, enär strändernas beskaffenhet ofta är sådan, att virket hvarken kan nedforslas till vattendraget eller, utan att taga skada, nedvältas på isen. Virket bör derföre få aflemnas jemväl å stranden, men det står flottningsföreningen fritt att i reglementet intaga en mot stadgandet i 12 § ej stridande och, såsom det vill synas, fullt berättigad föreskrift, att kostnaden för virkets nedvältande, sedan vattendraget blifvit isfritt, icke tillhör de gemensamma flottningskostnaderna, utan måste bäras af virkets egare enskildt.» 16 §. o A virke, som är omärkt eller försedt med otydligt eller ej godkändt märke eller icke blifvit i stadgad ordning till flottning anmäldt, må dubbla umgälder läggas; och ege flottningsstyrelseri till säkerhet för dem virket qvarhålla och, der egaren är känd, försälja såsom i 13 § l mom. sägs. Är egaren okänd, gifve konungens befallningshafvande i länskungörelserna föreläggande för honom att inom trettio dagar hos konungens befallningshafvande sig anmäla; sker ej anmälan, må virket säljas å offentlig auktion till kostnadernas betäckande. Ur motiven: »Att dubbla umgälder böra drabba det virke, som är omärkt eller försedt med otydligt eller ej godkändt märke eller ej blifvit till flottning anmäldt, har sin grund deri, att mycket besvär vållas för

sådant virkes särskiljande och bevarande. I afseende å virke, som ej blifvit till flottning anmäldt, tillkommer jemväl det skäl, att, då egaren dertill genom underlåtenhet att anmäla virket till flottning kan undgå att tillskjuta förlag för flottning deraf, något korrektiv emot sådan underlåtenhet måste förefinnas. Af försäljningssumman för okänd egares virke bör uttagas jemväl kostnaden för tillvaratagandet deraf. Öfverskottet tillhandahålles förre egaren af virket, då häri sig anmäler och styrker sin rätt att utfå medlen.» 17 och 18 §§. 17 g. l mom. Vidmagthållas ej de till farleds betryggande eller i öfrigt till skydd emot skada genom flottningenFlottningsstadga, 18 §. 135 föreskrifna byggnader, tillhålle konungens befallningshafvande de flottande att sådant fullgöra eller låte, om så erfordras, bristen på deras bekostnad genast afhjelpa. 2 mom. Uppstår genom försummelse i underhållet af föreskrifna skyddsbyggnader fara för vattenverk eller annan egendom och bättras ej skyndsamt bristen, sedan flottningsstyrelsen eller den, som inom distriktet förestår flottningen, derom blifvit tillsagd; vare ock den, som af försummelsen kan lida men, berättigad att på de flottandes bekostnad sjelf verkställa arbetet, efter det bristen blifvit af kronobetjent i orten vid syn på stället vitsordad. 18 g. Har i allmän flottled virke sjunkit å ställe, der det kan vålla uppgrundning eller annan olägenhet, ege konungens befallningshafvande om dylikt virkes bortskaffande enahanda vårdnad, som i 17 § l mom. om underhåll af flottningsbyggnad sägs; stånde ock strandegare eller annan, som af virkets qvarlemnande kan lida men, fritt att efter tillsägelse och syn, på sätt i 2 mom. af nämnda § skils, virket på de flottandes bekostnad upptaga. Sålunda upptaget virke må till kostnadernas betäckande försäljas på offentlig auktion. Hvad nu är sagdt om sjunket virke gälle ock om virke, som i sjunkande tillstånd står upprätt i flottleden. Enligt beredningens förslag skulle den i 17 § 2 mom. omförmälda syn förrättas af två ojäfvige män. Ur motiven: »Då det så väl för det allmännas som för enskildes intressen är af största vigt, att underhållet af skyddsbyggnaderna ej försummas och att vattendragen ej uppgrundas eller belamras med virke i sjunkande tillstånd, bör konungens befallningshafvande utöfva tillsyn deröfver samt, der felen, oaktadt anmaning skett, ej afhjälpas, låta verkställa hvad eftersatt blifvit. Faran för egendom i följd af förstummadt underhåll blifver emellertid stundom öfverhängande, hvadan konungens befallningshafvandes beslut i ämnet ej kan afvaktas. I sådant fall bör den, hvars egendom hotas af fara, ega att, sedan tillsägelse skett hos dem, som ombesörja flottningen, men bristfälligheterna det oaktadt ej Vattenrätts f or or aningen m. m. IQ186 Flottningsstadga, 19 §. varda afhjelpta, på de flottandes bekostnad vidtaga derför nödiga åtgärder. Sådan rättighet bör ock i afseende å virke, som sjunkit eller i sjunkande tillstånd står upprätt i flottlederi, tillkomma strandegare, trafikerande eller annan, hvilken kan af virkets qvarlemnande lida men.» Chefen för civildepartementet yttrade: »Ej utan afsigt har så väl i 16 § som i 18 § utelemnats all föreskrift huru förfaras borde med öfverskott, som vid der omförmälda virkesauktioner kunna uppstå. De härvid framstälda anmärkningar äro ej heller förtjenta att vinna afseende. I saknad af någon särskild föreskrift i fråga om berörda öfverskott eger nämligen allmän lag sin fulla till-lämpning. I följd häraf är egaren till virket naturligtvis berättigad till öfverskottet, så vida han inom laga preskriptionstid sig anmäler och styrker sin fordran, men i annat fall tillfaller öfverskottet den, som föranstaltat auktionen och således bör hafva öfverskottet om händer. Denna är i de fall, som afses i 16 §, flottningsstyrelsen för flottningsförenin-gens räkning och i de uti 18 § omhandlade fall den, som låtit upptaga virket. I det uti förra mom. af sistnämnda § omförmälda fall kan till och med annan person än den egentliga egaren till virket ega bättre rätt dertill än denne. Det inträffar nämligen under stundom, att någon viss person har af vederbörande myndighet undfått tillstånd att under viss tid ur flottled upptaga sjunket virke, som är af egaren öfvergifvet. Ehuru ett sådant tillstånd icke kan utgöra hinder för strandegare eller annan, soin kan af virkets qvarlemnande lida men, att begagna sig af den honom i 18 § gifna rättighet, eger naturligen den, som erhållit omförmälda särskilda tillstånd, dock i afseende å öfverskottet på värdet af det virke, hvilket tillståndet afser, samma rätt, som eljest skulle tillkommit den egentliga virkesegaren. I afseende å den i 17 och 18 §§ enskild person medgifna rättighet att för afvärjande af fara eller men vidtaga åtgärder på egen hand, utan anlitande af myndighets biträde eller medverkan, hafva åtskilliga anmärkningar blifvit framstälda. De dervid uttalade farhågorna för missbruk af nämnda rättighet synas emellertid vara föga grundade. De restriktioner, som enligt förslaget vidlåda rättighetens utöfvande, äro, enligt min åsigt, väsentligen betryggande. Hvad särskildt angår den af anmärkarne ifrågastälda analogi med bestämmelserna i 30 § fiskeristadgan, enligt hvilket lagrum borttagande af stängsel i vattendrag ej är medgifvet enskild rättegande, utan

beror på handräckning af vederbörande kronobetjent, förefinnes i sjelfva verket nästan ingen likhet i förhållandena. Svårligen skulle i förevarande fall kunna anses lämpligt, att kronobetjent betungades med anordningar för uppförande af skyddsbyggnader eller upphemtande af sjunket virke. För att än ytterligare söka förekomma egenmägtiga tilltag eller missbruk i antydda hänseendet, skulle dock såsom en medelväg kunna stadgas, att den i 17 och 18 §§ föreskrifna syn bör förrättas af kronobetjent med biträde af ojäfvigt vittne.» 19 §. Skulle vid allmän flottled i land flutet virke lemnas å ställe, der det kan vålla skada, qvarliggande längreFlottningsstadga, 20 g. 137 äri med afseende å flottningens lämpliga anordning och andra förhållanden kan anses behöfligt, ege konungens befallningshafvande tillhålla de flottande att virket till flottleden återföra, vid äfventyr att sådant eljest må på deras bekostnad verkställas. Ur motiven: »Under flottning inträffar ofta, att virke uppkastas på stränderna af flottleden. Äro dessa gräsbevuxna och får virket qvarligga någon längre tid, förstöres gräsväxten. Äfven i andra fall kan strandegaren hafva olägenhet af sådant uppflutet virke. Det bör således tillhöra de flottande att, så snart ske kan, föranstalta, att virket återföres i vattendraget. Förhållandena kunna emellertid understundom vara sådana, att längre tids anstånd dermed billigtvis bör medgifvas. Detta inträffar i synnerhet vid de tillfällen då, efter det en ökad vattenmassa i floden öfversvämmat vidsträckta ytvidder, floden faller och det normala vattenståndet inträder. En mängd virke varder dervid qvarliggahde å land. Återförandet af virket till vattendraget är under sådana förhållanden förenadt med kostnader, som öfverstiga virkets värde eller uppgå till ett oskäligt belopp i förhållande till den skada virket gör. Uppskof med virkets borttagande bör derföre kunna medgifvas till dess högre vattenstånd åter inträder, och, då härvid- förhållandena äro olika snart sagdt för hvarje särskildt fall, kan ej någon allmän regel gifvas, utan bör det bero på konungens befallningshafvande att på anmälan af den, som af virkets qvarlemnande lider men, i hvarje fall pröfva inom hvilken tid virket bör af de flottande borttagas.» Chefen för civildepartementet yttrade: »Uti det fall, som omförmäles i 19 g, verkar visserligen de flottandes försummelse, ju längre den fortfar, desto större skada, men deraf kan likväl ej, såsom uti de i nästföregående två §§ omhandlade fall, uppstå någon öfverhängande fara. Bedömandet af de omständigheter, som betinga virkets återförande till flottleden, är ock af den grannlaga beskaffenhet, att det ej torde böra öfverlemnas åt någon annan än den myndighet, som har sig ombetrodt att i allmänhet ordna förhållandena emellan de flottande och strandegarne. De i anmärkningarne framstälda förslag till ändringar i förevarande 19 g synas derföre icke böra förtjena afseende.» 20 §. Allt virke, som i allmän flottled framflottas, skall, innan det i vattendraget utlägges, hafva undergått af-barkning, der ej konungeris befallningshafvande med afseende å beskaffenheten af vattendraget och det fiske, som derstädes idkas, samt öfriga förhållanden, som kunna på frågan inverka, funnit skäligt att för hela flottleden138 Flottningsstadga, 20 §. eller viss del deraf tillåta flottning af obarkadt virke vare sig af alla eller visst slag. Om påföljden för förseelse härutinnan eller om afbarkning verkställes å isen eller å stranden så nära vattnet, att barken kan nedskölias deri. se denna stadga, 21 g. Om tiden för tillämpning af förevarande 20 §, se efter 26 § ibm. Ur motiven: »På sätt uti inledningen blifvit yttradt, kan af barken å det flottade virket vållas uppgrundningar i vattendraget, skador å stränderna derinvid, svårighet att i vattendraget fiska samt minskad tillgång på iisk derstädes. Dessa skador och olägenheter, för så vidt de förorsakas af bark från flottadt virke, skulle följaktligen uteblifva om förpligtelse stadgades för de flottande att afbarka virket innan detsamma utlades i vattendraget. Redan första vattenrättskomitén antog, att barken menligt inverkade å stränder samt fisken, men ansåg, att, då enligt erfarenhetens vittnesbörd barken i allmänhet ej lossnade förr än å andra året från virkets fällning, samt skada deraf först uppkomme endast der äldre virke flottades, de flottande ej genom en allmän föreskrift om virkets, afbarkning borde belastas med en ej obetydlig utgift, utan skulle konungens befallningshafvande ega att förbjuda flottning af öbär-kadt virke på de ställen, der skäl dertill vore för handen. Enahanda bestämmelse meddelades ock af senare komitén. Inom administrationen har på senare tiden den mening gjort sig gällande, att flottning af obarkadt virke bör tillåtas endast undantagsvis, der något betydligare men deraf ej kan uppstå.*) Af några bland flott-ningsintressets målsmän har framhållits hurusom utgifterna för barkningen skulle blifva högst betydande. Enligt de upplysningar beredningen varit i tillfälle att inhemta skulle dock kostnaden för afbarkningen — utom hvad angår Norrbottens län, hvarest i anseende till der rådande brist på arbetskraft samma kostnad ställer sig ej obetydligt högre — i medeltal ej uppgå till mer än 15 öre per stock, derest afbarkningen eger rum först efter det timret blifvit

framforsladt från skogen och sammanlagdt i hopar, hvilka i så fall naturligtvis måste utdrifvas, men till allenast hälften af nämnda belopp, i händelse, såsom i allmänhet lämpligast vore, afbarkningen verkstäldes i sammanhang med trädets fällning. Häremot kunde egaren vanligen anses vara åtminstone i det närmaste godtgjord för afbarkningskostnaden derigenom, att efter afbarkningen virket kunde lättare utdrifvas ur skogen samt vore mindre utsatt för att i flottleden fastna emot klippor och grund äfvensom kunde vid utsorteringen lättare särskiljas från andra egares virke, hvartill komme att, hvad anginge furuvirke, detsamma snarare blefve till beskaffenheten bättre, derest det flottades afbarkadt. Virkets afbarkning kan följakt- *) Genom utslag den 31 December 1877 nar kongl. maj:t ogillat de besvär, som anförts öfver vederbörande myndighets föreskrift om barkning af virke, afsedt att flottas å Ljunga elf. Likaledes har kongl. maj:t under år 1878 ogillat den klagan, som förts öfver enahanda påbud angående virke, som flottas å Skellefteå, Rickleå, Byske, Åby och Öre elf, Säfvars å samt Urnans och Windelns vattendrag äfvensom Umeå elf. Härförutom finnes i flera flottningsreglementen, deribland i det för Dalelfvarnes-Thors-ång flottningsförening gällande, föreskrift meddelad om virkets afbarkning.Flottningsstadga, 21 g. 139 ligen i allmänhet icke anses oskäligt betungande för de flottande. På denna grund och i öfverensstämmelse med den i 4 § af förordningen angående allmän flottled gifna allmänna regel för de flottandes skyldighet att skydda andra för olägenhet af flottningen har beredningen föreslagit, att allt virke, som i allmän flottled framflottas, skall, innan det i vattendraget utlägges, hafva undergått afbarkning, men att undantag från denna allmänna föreskrift må kunna i särskilda fall beviljas. Äro nemligen förhållandena sådana, att genom flottningen någon nämnvärd skada ej är att befara, böra de flottande billigtvis befrias från den med afbarkningen förenade utgift. Detta inträffar då t. ex. farled ej finnes i vattendraget eller farleden är sådan, att uppgrundning deraf ej är sannolik, eller stränderna vid flottleden äro ofruktbara eller så höga, att virket eller barken ej kan derå inkomma, eller om fisket i vattendraget är af föga betydenhet, eller flottledens längd så ringa, att virket passerar densamma på kortare tid än som erfordras för att barken må lossna från virket, hvilket i allmänhet endast till någon del lärer ega rum under första året från virkets fällning. Någon gång är jemväl vattendragets vidd så stor i förhållande till mängden af det virke, som derstädes flottas, att någon betydligare skada ej kan vållas af barken. Understundom är ock virket till sin beskaffenhet sådant, att detsamma genom att flottas afbarkadt blefve i betydligare grad försämradt eller alldeles oanvändbart för det dermed afsedda ändamål. I dessa och andra dylika fall må på vederbörande myndighet bero att efter derom af de flottande framstäld anhållan medgifva undantag från föreskriften om virkets afbarkning.» 21 §. Utlägges i allmän flottled obarkadt virke, der sådant icke är tillåtet, eller flottas virke å tid, då flottning är förbjuden, vare bot femtio öre för hvarje stycke. Verkställer någon afbarkning å isen eller å stranden så nära vattnet att barken kan nedsköljas deri, eller underlåter någon att vid flottning ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till skydd för allmän farled, väg, bro eller färja blifvit meddelade, straffes, der ej ansvar enligt allmän lag följa bör, med böter, högst femhundra kronor. Lägsta belopp, hvartill böter enligt denna § må sättas, vare tio kronor. Förseelse, hvarom nu är sagdt, må af allmän åklagare åtalas; och skola böterna tillfalla till hälften kronan och till hälften den som åtalet anstalt samt i hän-140 Flottningsstadga, 22 g. delse af bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen. Om tiden för tillämpning af föreskriften ang. påföljd för underlåtenhet att afbarka virke, se efter 26 § denna stadga. Ur motiven: »I likhet med senare komitén har beredningen ansett sig icke tillkomma att föreslå ansvarsbestämmelse för oioflig flottning i vattendrag, der allmän flottled icke ~är. För olofligt stängande af allmän flottled finnes ansvar stadgadt i 19 kap. 15 S strafflagen. Om de åtgärder, hvilka i dylikt fall må vidtagas för flottledens befriande från oloflig stängsel, stadgas i förslaget till förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund. Hvarken nyss nämnda lagrum af strafflagen, ehuru jemväl innefattande ansvar för den, som i segel- eller flottled utkastar barlast eller annat, som kan förorsaka uppgrundning, eller bestämmelserna i 19 kap. 21 § samma lag eller 31 § af gällande fiskeristadga torde kunna tillämpas å den, som i flottled utlägger obarkadt virke, om än barken sedermera lossnar och, bland andra olägenheter, jemväl vållar uppgrundning. Denna uppfattning synes ock hafva delats af myndigheterna, då de ansett sig oförhindrade att i vissa fall bevilja tillstånd till flottning af obarkadt virke. Beredningen har derföre, jemte det i 20 § meddelats föreskrift om virkets barkning, föreslagit ansvarsbestämmelse mot obarkadt virkes utläggande i flottled. Enahanda straffpåföljd måste jemväl inträda, om virket obarkadt nedföres i vattendraget, sedan det blifvit is-belagdt. Afbarkas åter virket å isen eller så nära

stranden, att barken kan af vattenflöden nedsköljas, bör detta förfarande enligt enahanda grunder anses straffbart, men straffpåföljden kan ej lämpligen sättas till visst bötesbelopp för hvarje stock.» 22 §. Visar sig i fråga om allmän flottled att föreskrifna arbeten ej inom utsatt tid verkställas, att underhållet af flottleden försummas, att faststälda ersättningar ej gäldas eller att flottningen ej ordentligt besörjes, samman-kalle konungens befallningshafvande de flottande; och ankomme då på särskild pröfning om och med hvad vilkor allmän flottning i vattendraget vidare må tillåtas. Om aflysning af flottled, se denna stadga 23 g. Ur motiven: »Bestämmelsen i 22 § innebär påföljder för de flottande, derest de icke noggrant ställa sig till efterrättelse de i afseende å flottleden samt flottningen meddelade föreskrifter eller i öfrigt fullgöra de med rättigheten till flottning i vattendraget förenade förpligtelser. Att bland de ersättningar, hvarom i denna § nämnes, ingår jemväl amortering af kostnader för flottleden är redan antydt vid motiveringen af 9 g.»Flottningsstadga, 23 §. 141 Chefen för civildepartementet yttrade: »I motsats till hvad kammarkollegiet antagit, synes det mig, att det i 22 § föreskrifna sammanträde är nödvändigt med afseende å de vigtiga frågor, som der skola komma under förhandling och ompröfning.» 23 §. Allmän flottled må af konungens befallningshafvande efter vederbörandes hörande aflysas, der sådana omständigheter yppas att flottningen kan anses vara alldeles nedlagd. Uppstår eljest fråga om aflysning af allmän flottled, , ankomme ärendet på kongl. maj:ts pröfning, efter ty för dylika frågor särskildt är stadgadt. Ur motiven: »Af ett vattendrags upplåtande till allmän flottled följer skyldighet för dem, som öfver vattendraget råda, att underkasta sig de olägenheter, som vållas af flottledens inrättande och begagnande, och derföre måste civillagen angifva de allmänna grunder, som berättiga till ett sådant upplåtande. Deremot är flottleden, sedan den blifvit öppnad, underkastad administrativ myndighets förfogande för så vidt angår dem, som inrättat eller begagna flottleden. Aflysande af flottleden innefattar endast, att den ej vidare behöfver hållas öppen för det allmännas behof, och att således strandegarne återtaga sin dittills inskränkta dispositionsrätt öfver vattnet, samt hörer följaktligen till den ekonomiska, ej till den civila lagstiftningen. Afiysning af flottled kan ifrågakomma af den orsak, att sådana förhållanden yppat sig, att flottningen kan anses såsom alldeles nedlagd. Till ett dylikt antagande berättigar naturligtvis ej den omständighet allena, att under någon tid flottning ej idkats i vattendraget. En betydligare inskränkning i flottningen eller till och med upphörande dermed för någon tid kan nemligen hafva sin grund i rådande konjunkturer i trävarurörelsen eller i andra tillfälliga omständigheter. Äro åter de skogar, som beröras af vattendraget, redan så anlitade, att virke, afsedt till flottning, ej vidare är att derifrån påräkna, eller har jordbruk eller annat näringsfång undanträngt skogshandteringen, eller förefinnas andra förhållanden, som göra det antagligt, att flottningen är att anse såsom nedlagd, bör den omständighet, att vattendraget någon tid begagnats såsom allmän flottled, ej fortfarande utgöra hinder för detsammas användande för andra ändamål, utan offentlig myndighet ega att aflysa flottleden. Om än någon gång vid tiden för ett sådant aflysande af flottled någon kostnad för flottledens inrättande änrru skulle återstå ogulden, har dock naturligtvis den omständighet, att t. ex. skogstillgången tagit slut, redan beröfvat den, som bestridt kostnaden, möjlighet att få den åter, hvadan några vigtiga intressen ej kunna anses lida genom ett dylikt på fullgiltiga skäl grundadt beslut. Beredningen har derföre ansett, att pröfningen i detta fall kan och bör öfverlemnas åt konun-142 Flottningsstadga, 24 §. gens befallningshafvande, som enligt 22 § har sig en något liknande pröfning ombetrodd i följd af den allmännna uppsigt öfver flottleden, hvilken ej torde kunna lämpligen uppdragas åt någon annan. Det har ej heller ansetts nödigt föreskrifva, att beslutet underställes konungens pröfning. För den, som tilltror sig kunna ådagalägga, att giltig anledning till beslutet ej förefinnes, står det nämligen öppet att i vederbörlig ordning deröfver föra klagan, hvarförutom samma beslut ej utgör hinder för allmän flottleds framtida öppnande å nyo i vattendraget, derest sådant t. ex. i följd af skogens återväxt kunde finnas behöfligt. Vidare kan ett ändamål, som från det allmännas synpunkt är af öfvervägande nytta, såsom t. ex. en ny farleds öppnande, en kanalanläggning för sjöfart, en vattenaftappning eller sjösänkning påkalla flottleds aflysande, medan flottningen ännu är i full gång. Pröfningen af dylik, med expropriation jemförlig fråga bör naturligen omedelbart tillkomma konungen. Redan uti det af beredningen utarbetade förslag till förordning angående torrläggning af jord har blifvit hemställdt, att bestämmelserna angående ändring eller utrifning af vattenverk ej må i fråga om byggnad eller anstalt för flottning eller eljest i fråga om flottled vinna tillämpning, med mindre konungen pröfvar öfvervägande nytta för det allmänna genom vattenafledningen vinnas. I sådana fall. derom särskilda stadganden äro eller kunna varda

meddelade, må den enskilde vara underkastad, att hans fördel af flottningen förklaras böra vika för det allmännas intresse af att andra ändamål än skogshandteringen varda befordrade, dervid uppenbart är, att ersättning måste utgå, när fråga är om torrläggning af jord, enligt derför stadgade grunder -och eljest enligt gällande lag i fråga om expropriation i allmänhet.)) 24 §. Vill utländsk man idka flottning i allmän flottled inom svenskt ^område, skall häri, jemte iakttagande af hvad här ofvan föreskrifvet är, hos konungens befallningshafvande i orten nedsätta en af två vederhäftige inländske män utfärdad löftesskrift, deruti de, en för begge och begge för en, borga såsom för egen skuld för fullgörande af hvad honom såsom flottande åligger. Ur motiven: »Föreskriften i 24 § är af betydelse hufvudsakligen med afseende å flottningen i de vattendrag uti Wermland, hvilka under någon del af sitt lopp flyta genom norskt område, hvadan flottning i dessa vattendrag ofta idkas af norske undersåtar. Då utländing ej kan i tvistemål, som ega sammanhang med flottning, stämmas till svensk domstol, samt, i händelse han är ensam flottande å ett vattendrag, det ej åligger honom att utse syssloman att för honom svara i mål. som röra flottningen, varder det nödigt att i afseende å sådan flottande stadga särskilda förpligtelser på det möjlighet må förefinnas att af honom utbekomma skadeersättningar m. m. För rätt till flottning inom norsktFlottningsstadga, 25 g. 143 område kan ock svensk man varda underkastad enahanda förpligtelser som de af beredningen föreslagna. Enligt den norske Lov af den 25 Oktober 1815 skall nemligen svensk undersåte väl ega rätt att, så länge enahanda rättighet är norske undersåtar medgifven i Sverige, nyttja vattendrag i Norge för framforsling af skogsalsterr; dock skall den flottande iakttaga de föreskrifter, som kunna varda meddelade till förekommande af missbruk och olägenheter.» 25 §. Der flottning för närvarande idkas, må den i hittills gällande ordning bedrifvas intill dess med tillämpning af ofvan gifna föreskrifter flottningen blifvit annorledes ordnad. Har någon erhållit oktroj för viss tid å flottningens ombesörjande mot afgift af flottgodsets egare; då må ej, utom i fall, som i 22 och 23 §§ omförmälas, oktrojen före den bestämda tidens utgång rubbas. Ok-trojinnehafvaren vare pligtig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till skydd för allmän eller enskild rätt finnas nödiga, ändå att särskildt förbehåll derom ej blifvit vid oktrojeris beviljande gjordt. Ur motiven: »I fråga om de vattendrag, der flottning för närvarande idkas, gäller såsom allmän regel, att, om någon flottande påyrkar förändrad organisation i enlighet med denna stadgas bestämmelser, hvilket af skäl, som finnas anförda i motiven till 10 § af förordningen angående allmän flottled, antagligen ej kommer att underlåtas, han bör ega rätt att erhålla sådan. Ett undantag från denna regel måste emellertid göras för de fall, då oktroj å flottningen är för viss tid beviljad. Oktrojen innebär, att staten tillförsäkrar oktroj innehafvaren vissa särskilda rättigheter, och bör af sådan anledning hållas i helgd. Väl bör staten kunna fordra att, i händelse de såsom vilkor för oktrojen meddelade föreskrifter sedermera befinnas ej lemna tillräckligt skydd för allmän eller enskild rätt eller ock förändrade förhållanden, såsom t. ex. en ökad användning af vattendraget såsom farled, påkalla anläggningar och åtgärder i flottleden utöfver de förut föreskrifna, oktrojinnehafvaren må vara underkastad hvad i sådant afseende kan blifva af offentlig myndighet bestämdt. Ett ensidigt hafvande åter af oktrojen bör kunna ifrågakomma allenast för de fall, att oktrojinnehafvaren brister i fullgörande antingen af hvad i sammanhang med oktrojens meddelande blifvit honom uttryckligen ålagdt eller af förpligtelser, hvilka enligt sakens natur tillhöra honom såsom oktrojinnehafvare. Emot aflysning af flottleden får dock den meddelade oktrojen ej utgöra hinder. Äro sådana omständigheter för handen, att flottningen är att anse såsom alldeles nedlagd, torde oktrojinnehafvaren ej hafva något att erinra mot aflysningen; och prof-144 Flottningsstadga, 26 §. ningen huruvida dylika omständigheter förefirmas torde väl komma att föregås af en så sorgfällig utredning af frågan, att möjligheten af att oktrojinnehafvaren genom aflysningen beröfvas någon verklig fördel varder utesluten. Blifver åter flottleden aflyst såsom hinderlig för ändamål af öfvervägande nytta för det allmänna, erhåller oktrojinnehafvaren naturligtvis ersättning för sin förlust.» 26 §. Hvad i denna stadga är föreskrifvet eger icke till-lämpning på gränsfloderna mot storfurstendömet Finland. Ur motiven: »Genom gränsregleringstraktaten den 20 (8) November 1810 blef under åberopande af kongl, brefvet den 13 September 1791 laxfisket i Torneå elf för en tid af ett hundra år tillerkändt dess dåvarande egare, i sammanhang hvarmed förklarades, att landshöfdingen i Norrbottens län samt guvernören i Uleåborgs län skulle hindra, att något nytt pålverk gjordes, om icke genom inbördes öfverenskommelse mellan de intresserade, samt att i allmänhet intet intrång finge ske i det privilegium, som af dåvarande innehafvare af nämnda fiske egdes. Så länge denna bestämmelse eger bestånd kan flottningen uti

Torneå elf och dess biflod Muonio elf utefter den sträcka, der dessa elfvar äro gräns mot storfurstendöraet Finland, icke ordnas annat än genom internationell öfvenskommelse mellan båda staterna, och i 26 § är derföre föreslaget, att förevarande stadga icke skall ega tillämpning å nämnda elfvar. Motsvarande bestämmelser återfinnas i finska flottningslagen. Frågan om dessa elfvars öppnande för lösflottning är emellertid för närvarande föremål för handläggning utaf en för ändamålet tillsatt svensk-finsk komité. Sedan omkring 1860 ett trävarubolag i Torneå företagit sig att i Muonio och Torneå elfvar flotta timmer löst ned till kusten, genom hvilken flottning skada tillfogades stränder och laxfiskebyggnader, blef efter samråd emellan landshöfdingen i Norrbottens och guvernören i Uleåborgs län en kungörelse utfärdad i Sverige den 12 och i Finland ,den 22 April 1864 af innehåll, att lösflottning förbjöds i Torneå elf vid vite af 50 öre för hvarje stock. Denna kungörelse visade sig emellertid svår att tillämpa och ansågs jemväl ej behöfva tillämpas i alla delar af elfven, hvadan, efter framställning i ämnet af konungens bemälde befallningshafvande till guvernören i Uleåborgs län, ny stadga angående flottning uti i fråga varande vattendrag utfärdades i båda länen den 18 April 1874. Enligt denna stadga skulle uti de ofvanför Turtula belägna delar af Torneå och Muonio elfvar skogsalster af alla slag få flottas antingen lösa eller hopbundna intill den l Oktober hvarje år; och skulle ofvanför Turtula en insamlingsbom utläggas samt rättighet att anlägga bommen meddelas af konungens befallningshafvande och guvernören. Berörda stadga vann i Sverige laga kraft, men blef i Finland i anledning af förd klagan upphäfd genomFlottningsstadga. 145 kejserliga senatens utslag den 7 Maj 1875, hvadan för närvarande olika föreskrifter angående flottningen äro gällande å svenska och finska sidan om i fråga varande vattendrag. Sedan konungens befallningshafvande i Norrbottens län derefter under år 1877 begärt, att åtgärder måtte vidtagas för hafvande af nämnda missförhållande, inleddes underhandlingar med ryska regeringen om nedsättande af en svensk-finsk komité för att utarbeta förslag ej mindre till nya för Sverige och Finland gällande bestämmelser rörande flottningen af skogsalster i Torneå och Muonio elf-var, än äfven till en öfverenskommelse angående verkställande i berörda vattendrag af byggnader och rensningar till flottningens underlättande; och har, efter det kejserliga regeringen bifallit nämnda framställning samt finske ledamöter i sagda komité blifvit utsedde, kongl. maj:t den 9 Augusti 1878 tillsatt svenske ledamöter i samma komité.» Denna stadga skall lända till efterrättelse från och med deri l Maj 1881; dock att i fråga om äldre flottled, der flottning af obarkadt virke icke är förbjuderi, hvad i 20 och 21 §§ är stadgadt angående skyldighet att afbarka virke samt påföljd för underlåtenhet deraf ej må tillämpas före år 1884. Det alla, som vederbör, etc. Sedan konungens befallningshafvande i Stora Kopparbergs län såsom en brist i förslaget anmärkt, att föreskrift saknades huru besvär mot konungens befallningshafvandes beslut i fråga om flottningsväsen-det skola anföras, helst vissa frågor syntes böra på exekutiv och andra på administrativ väg samt några omedelbart hos kongl, majrt fullföljas; sä anförde kammarkollegiet, att ehuru hänvisning härutinnan vore önskvärd, svårighet likväl torde möta, att på förhand lemna för alla händelser lämpliga föreskrifter i detta hänseende, utan finge det på vederbörande embetsmyndigheter bero att, efter sakens beskaffenhet och i allmänhet gällande stadganden härom, meddela underrättelse för parterna; och yttrade chefen för civildepartementet: »Till hvad kammarkollegiet andragit för bemötande af berörda anmärkning får jag endast foga, att, ehuru konungens befallningshafvande vid handläggning af flottningsfrågor uppträder i allmänhet såsom administrativ myndighet, det visserligen kan förekomma fall, då konungens befallningshafvande äfven i egenskap af öfverexekutor varder anlitad i ämnen, som med flottningsväsendet ega gemenskap, men att den rätta beskaffenheten af dessa sistnämnda fall alltid torde nog tydligt framstå för att förebygga tvekan.» 146 K. K. ang. handläggning af frågor om farled, l §. KONGL. MAJITS NÅDIGA KUNGÖRELSE, angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled; gifven Stockholms slott den 30 December 1880. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: att Vi, som denna dag utfärdat förordning om allmän farled, i sammanhang härmed funnit godt meddela följande närmare föreskrifter i fråga örn allmän farleds inrättande och begagnande. i §• Uppstår fråga om inrättande af allmän farled i vattendrag, der sådan förut ej finnes, skall ansökning derom göras hos konungens befallningshafvande, som, efter det nödig utredning skett samt vederbörande kommuner, trafikanter, strand-, bro-, fiske- och vattenverksegare samt andra, hvilkas rätt kan af frågan beröras, blifvit vederbörligen hörde, eger att i öfverensstämmelse med förordningen den 30 December 1880 om allmän farled pröfva huruvida den föreslagna nya leden är för samfärdseln behöflig samt,

i händelse vattendraget dertill upplåtes, meddela de i öfrigt för ändamålet nödiga bestämmelser. Finner konungens befallningshafvande för frågans utredande nödigt föreskrifva, att syn å stället förrättas af sakkunnig man eller att sammanträde med sakegarne hålles, vare derom gällande hvad i 3 och 5 §§ flottningsstadgan den 30 December 1880 finnes angående syn och sammanträde i flottnirigsmål föreskrifverK. K. ang. handläggning af frågor om farled, 2 §. 147 Öfriga frågor, som angå farleds ordnande eller begagnande och för hvilka särkild ordning ej är föreskif-ven, skola ock handläggas såsom i denna § sägs. 2 §• Kan till följd af förändrade naturförhållanden allmän farled ej vidare för samfärdseln användas eller finnes den vara för sådant ändamål alldeles obehöflig, ege konungens befallningshafvande efter vederbörandes hörande farleden aflysa. Hvad här är stadgadt skall lända till efterrättelse från och med den l Maj 1881. Det alla, etc. I beredningens förslag till kungörelse angående särskilda föreskrifter för handlägning af frågor om farled och vissa vattenbyggnader m. m. äro l och 3 §§ af enahanda innehåll som l och 2 §§ i ofvan intagna kungörelse, hvaremot de i förslaget förekommande 2, 4 och 5 §§ lyda sålunda: 2 g. Vill någon för farled eller eljest göra hemställan om den pröfning, som, enligt förordningen den.......om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, tillkommer kongl. maj:t; lände derom till efterrättelse hvad i kongl, kungörelsen den 27 November 1845 finnes för de i sistnämnda förordning afsedda fall föreskrifvet. 4 g. Vill strandegare öfverbygga allmän farled eller annan sådan led eller ådra, hvarom i 7 och 8 §§ af förordningen .... . . angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund förmä-les, göre skriftligen ansökan om tillstånd dertill hos konungens befallningshafvande, som jemlikt 11 § i samma förordning eger att148 K. K. ang. handläggning af frågor om farled efter vederbörandes hörande bestämma om och under hvad vilkor den sökta tillåtelsen må meddelas. Hvad här är sagdt om öfverbyggnad gälle ock i andra fall då genom byggnad, vattenledning eller annan åtgärd sådan led eller ådra till djup eller läge förändras. 5 fi. I det register, hvilket, efter ty särskildt är stadgadt, skall hos konungens befallningshafvande föras öfver ärenden angående dikning eller annan vattenafledning, skola antecknas jemväl de ärenden af administrativ natur, som i afseende å farled eller flottled eller i fråga om byggnad eller förändring i vattendrag hos konungens befallningshafvande anhängiggöras. Vid ärendets föredragning i statsrådet den 30 December 1880 yttrade chefen för civildepartementet: »Beträffande förslaget till kungörelse angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled och vissa vattenbyggnader m. m., så måste 4 § derur utgå, sedan uti nya vattenrättsförordningen uteslutits den 8 i nya lagberedningens förslag, som handlade om rätt att öfverbygga farled och dylikt. Vid sådant förhållande och då 2 § icke synes vara behöflig, enär bestämmelserna i kongl, kungörelsen den 27 November 1845 torde i allt fall komma att tillämpas å sådana expro-priationsområden, hvarom i denna § förmäles, torde ock vara skäl att äfven utesluta 5 §. Sistnämnda §, hvilken afser jemväl en del ämnen, t. ex. flottled, hvarmed kungörelsen i öfrigt ej har någon närmare gemenskap, synes nämligen lämpa sig bäst för att utgöra föremål för ett särskildt cirkulär till konungens befallningshafvande, med föreskrift att i det register, hvilket, efter ty i kongl, kungörelsen angående vissa vilkor för tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning m. m. den 31 December 1879 är stadgadt, bör hos konungens befallningshafvande föras öfver ärenden angående dikning eller annan afledning af vatten, skola antecknas jemväl öfriga ärenden af administrativ natur, som i afseende å farled eller flottled eller eljest i fråga om tillsynen öfver vattendragen anhängiggöras hos bemälda myndighet.» 149 KONGL. MAJ:TS NÅDIGA CIRKULÄR till Dess samtlige befallningshafvande, om skyldighet att i registret öfver ärenden angående dikning eller annan afledning af vatten anteckna äfven vissa andra ärenden. OSCAR &c. &c. Vår ynnest &c. Sedan Vi under denna dag utfärdat dels särskilda förordningar om allmän flottled, om allmän farled samt om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, dels flottningsstadga, dels ock kungörelse angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled, hafve Vi i sammanhang härmed funnit godt i nåder förordna, att i det register, hvilket, efter ty i nådiga kungörelsen angående vissa vilkor för tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning m. m. den 31 December 1879 är stadgadt, bör hos Vare befallningshafvande föras öfver ärenden angående dikning eller annan afledning af vatten, skola antecknas jemväl de ärenden, som i afseende å flottled eller farled eller eljest i fråga om tillsynen öfver vattendragen arihängiggöras hos bemälda myndighet. Stockholms slott den 30 December 1880. OSCAR. FREDRIK HEDERSTIERNA. 150 KONGL. MAJ.-TS NÅDIGA KUNGÖRELSE, angående godtgörelse till de i flottningsstadgan den 30 December 1880 omförmälde synemän; gifven

Stockholms slott den 22 April 1881. V i OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: att Vi, i fråga om godtgörelse till de i flottningsstadgan den 30 December 1880 omförmälde synemän, funnit skäligt meddela följande bestämmelser att lända till efterrättelse, der ej annorlunda varder vederbörande emellan genom särskildt aftal öfverenskommet: i §• För syn å vattendrag, då förrättningen afser vattendragets upplåtande till allmän flottled, njute förrättningsmannen resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i resereglementet af den 11 Februari 1881 samt derjemte ett särskildt arfvode, utgående efter tolf kronor för kilometer af den sträcka utaf vattendraget, som synen omfattar. Skall karta upprättas, förhöjes det särskilda arvodet med en fjerdedel. För profilritning beräknas dessutom särskild ersättning efter tre kronor för kilometer af den sträcka, som ritningen afser. 2 §• Hälles syn med anledning af väckt fråga om uppförande af byggnad eller anstalt i redan befintlig allmän flottled eller eljest för utredning af ärende, hvarom i 7 § af flottningsstadgan förrnäles, skola ock de härK. K. ang. godtgörelse åt synemän, 3—G §§. 151 ofvan i l § meddelade bestämmelser lända till efterrättelse, med iakttagande att särskildt arfvode ej må beräknas för längre sträcka af flottleden än den eller de delar deraf, som utgöra föremål för synen. Lägsta belopp, hvarmed det särskilda arfvodet må utgå, vare dock tjugufyra kronor. 3 §. För förrättning, hvarom stadgas i 8 § af flottningsstadgan, njute förrättningsmannen resekostnads- och traktamentsersättning enligt resereglementets tredje klass. 4 §. Godtgörelse, hvarom i l—3 §§ är stadgadt, innefattar äfven ersättning för uppsättande af protokoll, utlåtande och öfriga handlingar i ärendet samt utskrift af det exemplar, som bör till konungens befallningshafvande insändas. 5 §• För afskrift af protokoll, utlåtande eller annan handling, då sådan afskrift äskas, bekomme förrättningsmannen lösen efter en krona arket. Begäres kopia eller utdrag af karta med eller utan profilritning, njute förrättriingsinanrien lösen derför efter tre kronor för kilometer, då kartan är upprättad i skalan l : 4000, och efter två kronor för kilometer, då kartan är upprättad i mindre skala. 6 §• God rnan. som biträder förrättnirigsmannen, njute för förrättningen resekostnads- och traktamentsersättning enligt resereglementets femte klass. Det alla, etc. Vattenrätts}*örordning en m> w» 11 153 Sakregister, Siffrorna utmärka §§, derest annat förhållande ej angifves. VRF.= Förordningen örn jordegares rätt öfver vattnet å lians grund.. Flottl.F. = » ' om allmän flottled. Farl.F. =• » om allmän farled. ' Flottn.St. — Flottningsstadgan. Afbarkning af virke, som framflottas i allmän flottled, Flottn.St. 20, 21 och efter slutet af 26 (sid. 145). Allmänt ombud i vattenrättsmål VRF. 10; — i mål rörande inrättande af allmän flottled, Flottn.St. 2, 3, jfr 7 ibin. Auktion å flottgods för betäckande af umgälder för flottning, Flottn.St. 13. 16; — å virke, som sjunkit i allmän flottled, ib m 18. Bergverk, för dem meddelade särskilda privilegier rörande förfogande öfver vatten bibehållas orubbade, VRF. 25. Besvär öfver flottningsförenings beslut om uttaxering af kostnaderna för flottning, Flottn.St. 13. Bevattningsanstalt, VRF. 17. — expropriation deraf vid bortledande af vatten för allmänt behof, sid. 105 och 106. Borgen — för skada, som i följd af allmän flottled vållas, Flottn.St. 12. — skall ställas af utländsk man, som vill idka flottning i allmän ilottled, Flottn.St. 24. Dambyggnad, — om de?s anläggning och nyttjande, när strandegare å ömse sidor måste hafva dam- fäste hvar å den andres grund, VRF. 3, 4; — får ej uppföras till men för allmän far- eller flottled, VRF. 7; — om proceduren vid anläggning eller förändring deraf, VRF". 10. Damfäste, — om rättighet dertill å annans mark, VRF. 3. Damlucka, — örn vattenverksegares skyldighet att sådan anbringa, VRF. 6, 10; — när den skall hållas öppen, VRF". 11; —• då gifna föreskrifter om dess öppnande m. m. ej iakttagas, kan handräckning för rättelse lemnas af utmätningsman eller länsman, VRF. 22; — örn fortfarande tillämpning under viss tid af förut gällande lagbud, se efter VRF. 25 (sid. 60). — om ansvar för underlåtenhet att hålla den öppen, sid. 106 och 107. Domare, domstol, dess befogenhet och åligganden a) i vattenrättsmål VRF. 3, 5, 9, 10, 19, 20; b) i frågor rörande allmän ilottled, Flottl.F. 8; Flottn.St. 9; c) i frågor rörande allmän farled,-Farl.F. 3. Ersättning, när den ene strandegaren åt den andre upplåter mark till damfäste, VRF. 3; — då han sedermera äfven sjelf vill af dammen sig begagna, VRF. 4; — när vattenverksegare berättigas uppdämma vatten å annans mark, VRF. 6; — för skada genom affall från sågqvarn eller annat verk, VRF\ 12; — för uppläggande af jord i och för rensning af vattendrag, VRF\ 15;154 Sakregister. — i visst fall, när vattendrag, som vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, skall återställas i sitt förra skick, VRF. 16; —• för jord och lägenhet, som exproprieras: för floftled, Flottl.F. 7; för farled, Farl.F. 4; samt för bortledande af vatten till allmänt behof, sid. 105 och 106. — för skada och kostnad i andra fall till följd af flottning, Flottl.F. 6, 8, 9;

förordnar allmänt ombud i vattenrättsrnål, VRF. 10; och sakkunnig person för afvägning eller annan undersökning af vattendrag, ibrn 20; — hans befogenhet och åligganden a) när vattenverksegare icke vidtager nödig åtgärd eller anstalt till förekommande af skada genom affall från vattenverket, VRF. 12; b) i frågor rörande allmän flottled, Flottl.F. 3, 4, 8,11,12; Flottn.St. l, 2, 5—11, 16—20, 22, 23; c) i frågor rörande allmän farled, Farl.F. 2, 3, sid. 146 och 147. — skall i registret öfver ärenden ang. dikning eller annan afledning af vatten anteckna jemväl de ärenden, som i fråga om tillsynen öfver vattendragen anhängig-göras hos konungens befallningshafvande, sid. 149. Kungsådra, VRF. 8, 9, 22. Länsman skall i vissa fall meddela handräckning, när vatten olagligen uppdärnrnes eller led eller ådra tillstänges, VRF. 22. Oktroj å flottning, Flottn.St. 25. Fant, se Borgen. Proceduren, 1) i vattenrättsmål, VRF. 10, jfr 19, 20 ibm, 2) i fråga örn inrättande af allmän flottled, Flottn.St. 1—6. Qvarnar, för dem utfärdade privilegier i fråga om rätt att förfoga öfver vatten bibehållas orubbade, VRF. 25; — se vidare Vattenverk. Redovisning, för flottningsförenirigsutgifter, Flottn.St. 14; Reglemente för bestämmande af rättsförhållandet emellan dem, som deltaga i gemensam flottning, Flottn.St. 10, 11, 12, 14, 15. Rensning för vattendrags bibehållande, VRF. 15. Sakkunnig man, om anlitande af sådan i vattenrättsrnål, VRF. 20. Skiljemannadoin, för bestämmande af ersättning för kostnad och skada till följd af flottning, Flottl.F. 8.15G Sakregister. Skiljemän, för bestämmande af ersättning för skada och kostnad till följd af flottning Flottl.F. 8, Elottn.St. 11. SkogStjensteman, skall närvara vid syn för pröfning af fråga om inrättande af allmän flottled i visst fall, Flottn.St. 2.* Sorteringsställe för afskiljande af flottgods, Flottn.St. 4, 12. Strömfall, se Vatten, Vattendrag. Strömrensning, VRF. 18, Flottn.St. 7. Syn, i vattenrättsmål, VRF. 19. — för bestämmande af ersättning för skada och kostnad i följd af flottning, Flottl.F. S; — för pröfning af fråga om inrättande af allmän flottled, Flottn.St. l—4; — då för flottning föreskrifna arbeten blifvit fullbordade, Flottn.St. 8; — i fall af bristfällighet å skyddsbyggnader inot skada af flottning, Flotte.St. 17; — när i allmän flottled virke sjunkit å ställe, der det kan vålla uppgrundning eller annan olägenhet, Flottn.St. 18; — för pröfning af fråga om inrättande af allmän farled, sid. 146. Synemän vid handläggning af fråga om inrättande af allmän flottled, Flottn.St. 2, deras åligganden, ibm 3 och 4, och ersättning åt dern, sid, 150. Sågqvarn, affall derifrån, VRF. 12; Utmätningsman skall i vissa fall meddela handräckning när vatten olagligen upp-dämraes eller led eller ådra tillstänges, VRF. 22. — utser skiljeman i mål rörande ersättning för skada i följd af flottled, Flottn.F. 8. Vatten, Vattendrag, om rätt dertill: a) i allmänhet, VRF. 1; b) när stränderna å ömse sidor tillhöra olika egare, VRF. 2; c) när strandegarne, för tillgodogörande af strömfall, hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, VRF. 3, 4; d) när det utgör en samfällighet, VRF. 5; — om förändring deraf till djup eller läge, VRF. 14, 17; — om rensning, som för vattendrags bibehållande är af nöden, VRF. 15; — örn återställande af vattendrag, som vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, VRF. 16, 17; — örn afledning af vatten för jords odling eller förbättring eller för allmänt behof, VRF. 18 och sid. 105 och 106. — om den handräckning, soin af exekutor må lemnas till rättelse af olagliga åtgärder med vattendrag, VRF. 21, 22; — privilegier, som meddelats i fråga om rätt att öfver vatten förfoga, bibehållas orubbade, VRF. 25; Vattenmärke, om dess anbringande, VRF. 9; — örn vidtagande af åtgärd, så att vattnet ej öfverstiger detsamma, VRF. 11; — vid vattenuppdämiiing öfver detsamma kan handräckning för rättelse lemnas af utmätningsman eller länsman, VRF. 22. Vattenuppdämning, i hvilket fall den må ske å annans mark, VRF. 6; — om den handräckning, som i fall af olaga uppdämning må lemnas: af öfverexe- kutor, VRF. 21, af utmätningsman eller länsman, VRF. 22. Vattenverk, örn dess anläggning, när stränderna å örnse sidor tillhöra olika egare, VRF. 2; — örn dess anläggning och n)(tjaiide, när vattendraget utgör en samfällighet, VRF. 5; — om dess anläggning, när men kan tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom, VRF. 6; — om proceduren vid anläggning eller förändring af dambyggnad, VRF. 10, jfr IP, 20; — privilegier, som meddelats i fråga om förfogande öfver vatten, bibehållas orubbade, VRF. 25; — om påföljden för bristfällighet å flottningsbygguad, Flottn.St. 17. Virke, om rätt att låta det i allmän flottled löst framflyta, Flottl.F. 1; — om dess framförande i sammanlagda flottor, Flotti.F. 14, Farl.F. 1. — örn gemensam flottning deraf och hvad dervid är att iakttaga, Flottn.St. 10—22. — se vidare Flottled. Öfverexekutor eger meddela handräckning till förekommande af olaglig byggnad eller dämning i vattendrag, VRF. 21.

Rättelser:

Sid. 60 rad. 6 uppifrån står: att deri; läs: att den deri » 108 » 12 » » det Vi; » att Vi » 150 » 9 nedifrån » arvodet; » arfvodet